

TAISTELUJEN TIELLÄ 1947

SKP

vuosikirja 3

TOIMITUSKUNTA:

*Ville Pessi, Aili Mäkinen,
Tuure Lehen, Inkeri Lehtinen,
Mirjam Tiilikainen*

SKP

TAISTELUJEN TIELLÄ

VUOSIKIRJA

III

Julkaisija ja kustantaja:

PUOLUETOIMIKUNNAN VALISTUSJAOSTO

LUKIJALLE

SKPn vuosikirja lähtee nyt kolmatta kertaa taipaleelle toivoen saavansa osakseen samaa ymmärtämystä ja myötämielisyyttä kuin edelliset vuosikirjat ovat saaneet. Tällä kertaa se on ottanut tehtäväkseen esittää entistä enemmän puolueemme taisteluhistorian eri vaiheita sekä niiden yleisempään arviointiin pyrkien että henkilökohtaisina muistelmina.

Huomattava osa kansaamme, jopa suuri osa työväkeäkin, tuntee lähemmin SKPn toimintaa vasta kolmen viime vuoden ajalta, puolueemme tultua julkiseksi. Mutta SKP ei ole eilispäivän lapsi. Sillä on takanaan lähes 30-vuotinen kunniakkaan taistelun historia. Elimelliset siteet kiinnittävät sen maamme vanhaan vallankumousta edeltäneeseen työväenliikkeeseen, se on tuon liikkeen parhaiden taisteluperinteiden vaalija ja jatkaja. SKP oli kantava voima 20-luvulla käytässä taistelua työkansan demokraattisten oikeuksien puolesta. Se oli aktiivisesti mukana kaikissa yrityksissä, joita maassamme tehtiin 30-luvulla työväen yhtenäisyysliikkeen nostattamiseksi ja kansan kaikkien edistyksellisten aineiden kokoamiseksi fasisminvastaiseen taisteluun. SKP oli sotien aikana ainoa puolue maassamme, joka rohkeasti ja johdonmukaisesti puolusti niitä ajatuksia, jotka nykyinen ulkopolitiikkamme on hyväksynyt ohjelmakseen ja jotka sisältyvät vilpittömän ja luottamuksellisen naapurisorun aikaansaamiseen ja ylläpitämiseen Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

Tämän päivän taistelumme demokratian ja rauhan puolesta nojautuu puolueemme kuluneiden vuosikymmenien aikana käymään raskaaseen ja sitkeään kamppailuun. Senvuoksi jokaisen puolueemme jäsenen on opittava tuntemaan menneisyyttä, Suomen työväenliikkeen ja SKPn taistelujen historiaa. Siinä tarjoo vuosikirjamme jälleen apuaan. Mutta puolueen vaiheiden tutkiminen ja esittäminen ei saa jäädä ainoastaan muutamien yksilöiden tehtäväksi. Kun puolueemme yhtenäinen historia joskus kirjoitetaan, on kaikkien, jotka ovat Suomen työtäteke-

HELSINKI 1947

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ YHTEISTYÖN KIRJAPAINO

vien asialle uskollisina puolueen riveissä vaikeimmissakin vaiheissa toimineet ja taistelleet, oltava mukana. Heidän henkilökohtaiset tietonsa ja kokemuksensa muodostavat puolueemme historiankirjoitukselle korvaamattoman aineksen ja ne on saatava talteen. SKP:n puoluearkisto ottaa kiitollisena vastaan kaikkea puoluetoimintaamme eri aikoina valaisevaa aineistoa, kuvauksia, valokuvia, muistoesineitä.

Vainotusta, maanalaisesta järjestöstä SKP on kolmen vuoden aikana kasvanut suureksi joukkopuolueeksi, jota sadattuhannet työtätekevät seuraavat. Se on kuluneina vuosikymmeninä koonnut runsaan ja arvokkaan taistelukokemuksen, jota meidän on opittava yhä paremmin käyttämään koko kansan hyväksi.

Ville Pessi.

AILI MÄKINEN

Venäjän vallankumousliike ja Suomi

SUURI MERKKIPÄIVÄ

Tämän vuoden marraskuussa tulee kuluneeksi 30 vuotta suuren sosialistisen Lokakuun vallankumouksen suorittamisesta. 30 vuotta sitten katkesi imperialistisen kapitalismin heikoin rengas ja syntyi ensimmäinen työväenvalta. Lokakuun vallankumous murskasi "kansojen vankilan", tsaristisen Venäjän, ja loi tilalle neuvostokansojen tasa-arvoisen perheen. Entisestä "Euroopan santarmista" tuli kaikkien vapautta rakastavien kansojen puolustaja, demokratian ja rauhan suojamuuri, jonka lujuuden toisen maailmansodan päättymisen demokraattisten voimien voiton selvästi osoitti. Lokakuun sosialistinen vallankumous loi edellytykset sosialistisen yhteiskunnan rakentamiselle ja ihmiskunnan jaloimpien ajattelijoiden ja taistelijoiden suurten ihanteiden toteuttamiselle.

Tämä vallankumous on tärkein merkkipylväs maailmanhistoriassa. Sen juhlintaan osallistuvat neuvostokansojen ohella kaikki maailman edistykselliset ja vapaat kansat, kaikki sorrettu ja poljetut kansat, jotka Neuvostoliitossa näkevät kansojen ja työväenluokan vapauden ruumiillistuman sekä symbolin.

Suomen kansalla on aivan erikoinen syy kunnioittaa ja juhla tätä merkkipäivää. Sillä Lokakuun voittoisa vallankumous vapautti myös meidän maamme tsarismista. Neuvostoliittoa saamme myös kiittää tämän päivän vapaudestamme, itsenäisyydestämme ja demokratiastamme, jotka se voittoisan taistelun tuloksena saksalaista ja suomalaista fasismia vastaan on meille taannut.

LENIN JA SUOMEN KYSYMYS VUOSISADAN VAIHTEESSA

Venäjän vallankumouksellinen työväenliike oli asettanut päämääräkseen paitsi työväenluokan vapauttamisen riistosta tsarismien ja kapitalismin kukistamisen avulla, myös tsarismien sortamien kansojen ja vähemmistökansallisuuksien vapauttamisen kansallisesta sorrosta. Venäjän sosialidemokraattinen puolue, sittemmin bolshevistinen puolue, sisällytti ohjelmaansa vaatimuksen *kansojen itsemääräämisoikeudesta* ja kaikkien kansojen ja rotujen tasa-arvoisuudesta.

Tälle ohjelmalleen ja periaatteelleen uskollisena oli Venäjän vallankumouksellinen työväenliike jo ennen vallankumousta esiintynyt päättävästi tsarismien sortamien kansojen, mm. Suomen puolesta. Kun tsaari Nikolai II ryhtyi entistä aktiivisempaan väkivaltapolitiikkaan Suomea vastaan julkaisemalla v. 1899 helmikuun manifestin, jolla loukattiin Suomen valtiopäivien suvereenisuutta ja tehtiin mahdolliseksi säätää lakeja valtiopäiviä kuulematta, ja kun lisäksi v. 1901 julkaistiin ilman valtiopäivien suostumusta uusi asevelvollisuuslaki, jolla hävitettiin Suomen armeija, julkaisi Lenin "Iskrassa" voimakkaan artikkelin otsakkeella "Suomen kansan vastalause". Tässä artikkelissaan Lenin kirjoitti:

"Sekä vuoden 1899 helmikuun 3. päivän manifesti että vuoden 1901 kesäkuun 29 päivän laki ovat *laittomia*, ne ovat valapaton ja hänen hallitukseksi kutsutun julmuri-koplansa väkivaltaisuutta. Kahden ja puolen miljoonan suomalaisen ei tietenkään ole edes ajateltava kapinaa,

mutta meidän kaikkien Venäjän kansalaisten on ajateltava sitä häpeää, mikä lankeaa meidän päällemme. Me olemme kaikki vielä siinä määrin orjia, että meitä käytetään toisten heimojen orjuuttamiseen. Me kaikki siedämme vielä hallitusta, joka ei ainoastaan tukahduta pyövelin raivolla jokaista vapaudenpyrkimystä Venäjällä, mutta joka sitäpaitsi käyttää venäläistä sotaväkeä väkivaltatekoihin vierastakin vapautta vastaan."

Lenin vetosi koko Venäjän kansaan Suomen puolesta, ja Venäjän vallankumouksellinen työväestö ottikin omaksi asiakseen tsaristisen kansallissorron kukistamisen ja kansojen vapauttamisen.

V:n 1905 VALLANKUMOUKSEN VAIKUTUS SUOMEEN

Vuoden 1905 vallankumousliike Venäjällä loi edellytykset sille voimakkaalle kansalliselle vapausliikkeelle, joka Suomessa noihin aikoihin nousi. Se teki myös mahdolliseksi ne tulokset, jotka saavutettiin. V:n 1905 vallankumous Venäjällä "pakotti tsaarin hellittämään sormensa, joilla se useitten vuosien ajan oli puristanut Suomen kansaa kurkusta", totesi Lenin. Helmikuun manifestin määräyksistä luovuttiin ja Suomelle annettiin oikeus muodostaa yksikamarinen eduskunta ja ottaa käytäntöön yleinen ja yhtäläinen äänioikeus v. 1906. Nämä tulokset olivat mahdollisia vain siksi, että Venäjän vallankumouksellinen liike pakotti tsarismien myönnytyksiin ja antoi Suomen demokraattisille pyrkimyksille täyden kannatuksensa.

Miten välittömästi jokainen muutos Venäjän yhteiskunnallisessa ja poliittisessa elämässä vaikutti Suomen oloihin ja miten riippuvainen Suomen kansallinen vapaus on ollut Venäjän vallankumousliikkeestä, sen osoittavat paitsi mainitut saavutukset, myöskin tappioiden aiheuttamat seuraukset. Venäjän ensimmäinen vallankumous päättyi tappioon. Sitä seurasivat v:n 1906 jälkeen mustat taantumusvuodet, joiden vaikutus alkoi verraten pian tuntua myöskin Suomessa. Artikkelissaan "Sota-retki Suomea vastaan" toteaaakin Lenin:

"Vastavallankumous Venäjällä kiiruhtaa käyttämään hyväkseen "kotona" vallitsevaa täydellistä hiljaisuutta riistääkseen mahdollisimman paljon Suomen saavutuksista."

Vuonna 1909 nimitettiin Suomen kenraalikuvernööriksi kenraali Seyn, kaiken edistyksen ja vapauden vannoutunut vihol-

linen. Seuraavana vuonna hyväksyttiin Venäjän valtakunnan duumassa Stolypinin esityksestä "Laki Suomea koskevien lakien ja yleisvaltakunnallista merkitystä omaavien asetusten julkaisujärjestyksestä". Tämä merkitsi itse asiassa v:n 1899 manifestin voimaan palauttamista ja Suomen muuttamista jälleen oikeudettomaksi siirtomaaksi. Tätä hyökkäystä Suomea vastaan tuki koko Venäjän suurporvaristo. Eikä vapaudenrakkaudellaan pöyhkeilevä Länsi-Eurooppa osoittanut silloin sitä halua puuttua aktiiviseen taisteluun pienen Suomen itsenäisyyden puolesta, jota se myöhemmin, Lokakuun vallankumouksen jälkeen niin palavasti ja usein on sanonut tuntevansa!

Vain Venäjän vallankumouksellinen kansa ja työväenliike olivat Suomen puolella. Valtakunnan duumassa vain sosialidemokraattinen ryhmä vastusti tinkimättömästi ja loppuun asti stolypiniläistä kuristuskia. Ja jälleen sinkosi Lenin Venäjän työtätekeväälle kansalle kehoituksen puolustaa Suomen oikeuksia taantumuksen hyökkäyksiltä. Hän kirjoitti:

"Tehköt kaikki sosialidemokraattiset järjestöt, kaikki työläiset parhaansa, että edustajaimme ääni Taurian palatsissa ei kaikuksi yksinäisenä, että Venäjän ja Suomen vapauden viholliset näkisivät, että koko Venäjän proletariaatti on solidaarinen Suomen kansaa kohtaan".

Prahan konferenssissa v. 1912 bolshevikkipuolue hyväksyi Leninin laatiman päätöslauselman, jossa tuotiin julki päättävä vastalause Suomeen kohdistettua väkivaltaa vastaan ja todettiin, että

"Venäjän ja Suomen työläiset voivat ainoastaan yhteisin ponnistuksin saavuttaa tsarismien kukistumisen sekä Venäjän ja Suomen kansojen vapauden".

KERENSKIN HALLITUKSEN SUOMEN-POLITIikka

Tsarismien kukistuminen helmikuun vallankumouksessa v. 1917 ei vielä merkinnyt vapautta Venäjän imperialismien orjuuttamille kansoille. Se ei antanut vapautta myöskään Suomelle. Väliaikainen porvarillinen hallitus jatkoi sotaa ja ehkäisi kaikki vapautumispyrkimykset niin työväenluokan kuin vähemmistökansojenkin taholta.

Tänä kautena Suomen porvaristo, jota Lenin jo oli kirpeästi arvostellut v. 1910 julkaisemassaan kirjoituksessa "Sota-retki Suomea vastaan", syyttäen sitä vastavallankumouksellisuudesta,

näytti todelliset petturinkasvonsa. Kun Suomen eduskunnassa sosialidemokraattinen ryhmä vaati Suomen riippumattomuuden julistamista, hyväksyivät porvarilliset puolueet "lojaalisuusasenteen" suhteessaan Venäjän väliaikaiseen hallitukseen. Se merkitsi väliaikaisen hallituksen Suomi-politiikan hyväksymistä, politiikan, joka merkitsi Suomen itsenäisyyden kieltämistä. Suomen porvaristo pelkäsi eduskunnan demokraattista enemmistöä ja kieltäytyi yhteistoiminnasta sen kanssa Suomen irrottamiseksi Kerenskin Venäjästä. Ja kun tämä eduskunta sitten Venäjän ja Suomen porvaristolle vaarallisena hajoitettiin Kerenskin toimesta, ei porvaristomme taholla suinkaan itketty. Päinvastoin. Suomen itsenäisyysasia ei sitä liikuttanut.

BOLSHEVIKIT SUOMEN ITSENÄISYYDEN PUOLESTA

Tänäkin aikana vain bolshevikit esiintyivät johdonmukaisesti kansojen itsemääräämisoikeuden ja Suomen riippumattomuuden puolesta. Jo v. 1913 oli ilmestynyt *Stalinin* kuuluisa teos "Marxilaisuus ja kansallisuuskysymys", jossa puolueen ohjelma kansojen itsemääräämisoikeudesta perusteltiin teoreettisesti. Konkreettisesti tuli asia esille Suomen kysymyksen yhteydessä helmikuun vallankumouksen jälkeen, jolloin asia oli perustellisen käsittelyn alaisena Venäjän kommunistisen puolueen huhtikuun konferenssissa. Puheessaan Suomen kysymyksestä sanoi Stalin:

"Nyt on edessämme konkreettinen selkkaus Suomen kansan ja väliaikaisen hallituksen välillä. Suomen kansan edustajat, sosialidemokratian edustajat vaativat väliaikaista hallitusta palauttamaan kansalle ne oikeudet, joita se nautti ennen Venäjään yhtymistä. Väliaikainen hallitus kieltäytyi siitä, tunnustamatta Suomen kansaa suvereeniksi. Kenen puolelle meidän on asetuttava? Ilmeisesti Suomen kansan puolelle, koska ei ole ajateltavissa, että me tunnustaisimme minkään kansan pitämistä väkivalloin yhtenäisen valtion puitteissa. Esittäessämme kansojen itsemääräämisoikeuden periaatteen me samalla kohotamme kansallisuussortoa vastaan käyttävän taistelun taisteluksi imperialismia, yhteistä vihollistamme vastaan. Jos emme sitä tekisi, joutuisimme sellaisten ihmisten asemaan, jotka valavat vettä imperialistien myllyyn. Jos me, sosialidemokraatit, kieltäisimme Suomen

kansalta oikeuden eroamistahtonsä julkituomiseen ja oikeuden tämän tahdon toteuttamiseen, niin siten joutuisimme tsarismän politiikan jatkajien joukkoon."

Leninin johtama taistelu väliaikaista hallitusta vastaan tunnuksin rauhaa, leipää ja maata, sekä "kaikki valta neuvostoilta" johti vallankumouksellisen työväenluokan voittoon Lokakuun vallankumouksessa. Tällöin tuli bolshevikeille tilaisuus osoittaa käytännössä kansallisuuspolitiikkaansa. Vajaat kaksi kuukautta sen jälkeen, kun Leninistä tuli Neuvostohallituksen päämies, annettiin uuden Venäjän hallituksen, Kansankomissaarien Neuvoston vahvistama asetus Suomen itsenäisyydestä. Tämä tapahtui joulukuun 31 päivänä v. 1917.

Sitä ennen oli silloinen Kansallisuusasiain kansankomissaari Stalin esiintyessään Venäjän sosialidemokraattien edustajana Suomen sosialidemokraattisen puolueen edustajakokouksessa marraskuussa jo tuonut voimakkaasti julki bolshevikkien tunnukset kansallisuuskysymyksessä:

"Täysi vapaus elämänsä järjestämiseen Suomen kansalle, samoin kuin muillekin Venäjän kansoille! Suomen kansan vapaaehtoinen ja rehellinen liitto Venäjän kansan kanssa! Ei mitään holhous, ei mitään valvontaa ylhäältä Suomen kansaan nähden! Sellaiset ovat Kansankomissaarien Neuvoston politiikan johtavat ajatukset."

Uskollisina periaatteelleen ja julistamilleen tunnuksille Venäjän bolshevikit Leninin ja Stalinin johdolla toteuttivat kansojen vapauttamisen historiallisen tehtävän. Tällöin myös Suomesta tuli suvereeninen valtio.

SUOMEN PORVARISTO JA MAAMME ITSENÄISYYS

Suomen porvaristo, joka viimeisten vuosikymmenien ajan on ulospäin esiintynyt Suomen itsenäisyyden "esitaistelijana ja suojelijana", osoitti jo verrattain aikaisin vastavallankumouksellisuutensa ei vain suhteessaan nousevaa työväenliikettä, vaan myöskin maamme todellisia itsenäistymispyrkimyksiä kohtaan.

Paitsi esiintymistä Suomen itsenäisyysvaatimuksia vastaan väliaikaisen hallituksen kaudella ja kannatuksen antamista Kerenskin pakkotoimenpiteille Suomen sosialidemokratiaa vastaan Suomen taantumuksellinen porvaristo osoitti maanpetturiolemuksensa siinä kuningasseikkailussa, johon se Lokakuun vallan-

kumouksen pelossa ryhtyi. Nuoltuaan ensin nöyränä venäläisen satraapin saapasta siirtyi oikeistoporvaristomme lokakuun jälkeen hämmästyttävän joustavasti hankkimaan vasta itsenäistyneelle maallemme uutta käskijää Saksan keisarihuoneesta. Saksan vallankumous teki kuitenkin tyhjäksi tuon kuningasunelman.

Sen jälkeen on maatamme kaupattu milloin etelään, milloin länteen aina eniten tarjoavalle. Aina, kun joku suurvalta on hyökännyt neuvostovaltion kimppuun, on Suomikin ollut mukana, jollei muuten niin ainakin "moraalisesti". Suomen porvariston harjoittama typerä ja kansallisten etujemme vastainen politiikka on johtanut Suomen useampaankin kertaan aseellisiin selkkauksiin Neuvostoliiton kanssa, viimeksi vielä Hitlerin liittolaisena. Eikä voida suinkaan Suomen porvariston ansioksi lukea sitä, että Suomi tänään on suvereeni demokraattinen valtio.

HISTORIAN OPETUS

Venäjän vallankumousliikkeen historia ja 30 vuotta neuvostovaltaa ovat osoittaneet, mistä ovat löydettävissä Suomen kansan ja sen itsenäisyyden todelliset ystävät ja puolustajat.

SKP:n 29-vuotinen taival ja tinkimätön taistelu maamme itsenäisyyden ja rauhan puolesta ovat puolestaan osoituksena Suomen työväenluokan parhaimmiston vilpittömästä tahdosta palvella kansansa ja edistyksen asiaa.

Lokakuun vallankumouksen Suomelle antamaa itsenäisyyttä ja neuvostokansojen toisessa maailmansodassa sille lunastamaa vapautta vaalii nyt koko Suomen demokraattinen kansa, jolle historian kova koulu on 30 vuoden aikana opettanut paljon.

SKP:n VAIHEITA

Vanha työväenliike ja SKP

Suomen Kommunistista Puoluetta perustettaessa ja sen alkutaipaleella puhuttiin enemmän siitä, mikä tätä puoluetta erottaa vanhasta työväenliikkeestä, kuin siitä, mikä sitä siihen yhdistää. Se on täysin ymmärrettävää. SKP syntyi vanhan työväenliikkeen uumenista. Sen jäsenjoukko muodostui alussa melkein yksinomaan vanhan sosialidemokraattisen puolueen jäsenistä, jotka luokkasodan kokemusten valossa asioita tarkastellen näkivät erittäin selvästi tuota vanhaa puoluetta vaivanneet heikkoudet. Kun oltiin välittömästi luomassa uudentyyppistä puoluetta, joka olisi vapaa vanhan puolueen heikkouksista, keskittyi huomio kokonaan näiden heikkouksien arvosteluun. Se, mikä vanhassa oli ollut hyvää, säilytettävän ja edelleenkehitettävän arvoista, jäi tuossa tilanteessa tehostamatta ja joutui ikäänkuin varjoon ankaran itsekritiikin rinnalla.

SKP:n perustamisesta on kulunut 29 vuotta. Se on läpäissyt vaiherikkaan historian, varttunut vakavalta kannalta otettavaksi poliittiseksi tekijäksi. Tämä ei merkitse, ettei se enää tarvitse itsekritiikkiä. Kaukana siitä. Mutta sillä ei ole enää syytä arvostella itseään edeltäjänsä, vanhan sosialidemokraattisen puolueen "perisyntien" tähden, jo senkin vuoksi, että tuo puolue lakkasi olemasta jo v. 1918 ja kuuluu siis jo verraten etäiseen menneisyyteen. Nyt voimme tarkastella asioita täysin tasapuolisesti, niin sanoaksemme historioitsijan silmällä.

Sillä taholla, missä omena on pudonnut kauimmaksi puusta, on varsinkin viime aikoina pyritty esittämään asiat siinä valossa, että nykyinen Suomen sosialidemokraattinen puolue olisi muka vanhan sosialidemokraattisen puolueen suoranaista jatkoa, sen ainoa laillinen jälkeläinen. Tuon väitteen tueksi voitaisiin esittää vain se, että se on todellakin perinyt vanhan sosialidemokraattisen puolueen nimen, kassan ja muun omaisuuden sekä — Tannerin. Kaikki tuokin saattaa olla kylliksi "vakuuttavaa" tehdäkseen terää kenttäagitatioissa, mutta se ei sentään riitä vastaukseksi niille, jotka todenteolla pitävät arvossa vanhan työväenliikkeemme aatteellista pohjaa ja taisteluperinteitä.

Oikean vastauksen saamiseksi tähän kysymykseen on vaivaututtava tutustumaan vanhan työväenliikkeen todellisiin kasvotihin sen historian valossa. Näin menetellen saatamme todeta siinä hyvin oleellisia, selvästi havaittavia piirteitä, jotka todistavat täysin oikeutetuksi sen väitteemme, että SKP on Suomessa se työväenpuolue, joka jatkaa vanhan työväenliikkeen parhaita perinteitä.

Emme hetkeksikään unohda, että vanha työväenliike ei ollut yhtenäinen, vaan että siinä esiintyi erilaisia virtauksia, "äkkijyrkästä" vasemmistolaisuudesta Tannerin edustamaan revisionismiin saakka. Mutta nyt kyseessä oleva asia ei nähdäksemme kaipaakaan noiden virtausten yksityiskohtaista erittelyä. Kysymys on vanhasta työväenliikkeestä kokonaisuutena, eikä tätä kokonaisuutta häirinneistä soraäänistä. Kysymys on sellaisista yleisistä piirteistä, jotka olivat tunnusomaisia, ellei aivan koko vanhalle sosialidemokraattiselle puolueelle, niin ainakin sen valtaosalle.

Oikea suhtautuminen muihin kansoihin, oikea asennoituminen työtätekevien kansainvälisen solidaarisuuden vaatimuksiin on aina ollut ja tulee edelleenkin olemaan todellisen työväenpuolueen ja todellisten työväenjohtajien tärkeimpiä tunnusmerkkejä. Tässä suhteessa on vanha sosialidemokraattinen puolue kestänyt kokeensa kunnialla. Emme väitä, etteikö sen suoritta-

massa kansainvälisessä kasvatustyössä olisi ilmennyt suuriakin laiminlyöntejä. Mutta ratkaisevaksi tosiasiaksi jää, että tuo puolue osasi välttää tässä kysymyksessä kohtalokkaita virheitä ja pysytellä oikealla tiellä, ainakin kaikessa oleellisessa. Siinä maantieteellisessä asemassa, jossa Suomen kansa elää ja vaikuttaa, muodostuu kysymys työtätekevien kansainvälisestä solidaarisuudesta ennen kaikkea kysymykseksi solidaarisuudesta Venäjän kansaa kohtaan. Jos tässä kohdassa eivät asiat ole järjestyksessä, niin silloin kaikki puheet kansojen veljeydestä ja kohtalonyhteydestä, työväen kansainvälisestä solidaarisuudesta ovat inhoittavaa ulkokultaisuutta.

Suomen vanhan sosialidemokraattisen puolueen kunniaksi on sanottava — jyrkäksi erotukseksi nykyisestä — että tässä ratkaisevassa kysymyksessä se on säilyttänyt maineensa tahrattomana. Taistellessaan Suomen oikeuksien puolesta se osasi tehdä eron venäläisen ja venäläisen välillä, erottaa venäläiset ystävänsä venäläisistä vihollisistaan. Se ei milloinkaan alentunut vihamielisyyden ilmauksiin Venäjän kansaa kohtaan, niin jyrkästi kuin se tarpeen vaatiessa esiintyikin tsaarin sortovaltaa vastaan. Ja marraskuussa 1917 Suomen sosialidemokratia tervehti ilolla Neuvostovallan muodostumista ymmärtäen, että se merkitsi venäläisen sortovallan loppua.

Mutta vanhan työväenliikkeen omaksuma internationalismi ei rajoittunut tähän. Tarpeen vaatiessa osattiin myöskin taistella käsi kädessä Venäjän työläisten ja talonpoikien kanssa yhteistä vihollista, venäläistä ja kotimaista taantumusta vastaan. Viaporin kapinan aikana kesällä 1906 Helsingin punakaartilaiset, jotka suurimmalta osaltaan olivat sosialidemokraattisen puolueen jäseniä, riensivät kapinaan nousseiden venäläisten sotilaiden avuksi. Vuoden 1917 suurissa historiallisissa joukkoliikkeissä muodostui Suomen työläisten ja torpparien sekä venäläisten työläis- ja talonpoikaissotilaiden välille mitä läheisin taisteluystävyyden, jonka tulosta mm. Suomen itsenäisyyden saavuttaminen hyvin oleellisessa määrässä on. Suomen sosialidemokraattisen puolueen valtava enemmistö osoitti osaavansa pitää arvossa tätä ystävyyttä, kykenevänsä kohoamaan kansallisten ennakkoluulojen yläpuolelle. Soraääniä ei tässäkään kysymyksessä tietysti puuttunut. Sosialidemokraattisen puolueen oikeistosiivellä edustettiin sellaista kantaa, ettei olisi turvaututtava "vieraaseen apuun". Mutta sielläkään ei silloin vielä juljettu avoimesti lietsoa kansallisvihaa. Niin matalalle tasolle saattoivat siihen aikaan Suomessa vain varsinaiset fasistit (suomeksi: lah-tarit) vaipua.

Kuinka kaukana onkaan tämä vanhan työväenliikkeen internationalistinen tahrattomuus nykyisen sosialidemokraattisen puolueen virallisten johtomiesten esiintymisestä! Näiden "työväenjohtajien" aktiivinen osuus esim. sodanaikaiseen kansallisiin lietsontaan on riittävästi tunnettua. Äskettäin päivänvaloon tullut Tannerin salainen vankilakirjeenvaihto osoittaa, että tämä herra ei ole vielääkään hennonnut luopua tottumukseksi ja toiseksi luonnoksi muodostuneesta ryssittelystä.

SKP on koko olemassaolonsa ajan pitänyt korkealla työtekevien kansainvälisen solidaarisuuden lippua, taistellut joka tilanteessa johdonmukaisesti kansalliskiihkoa, toisten kansojen vihaamista ja halveksumista vastaan. Se on jaksanut pitää kiinni myöskin vanhan työväenliikkeemme kunniallisista perinteistä Venäjän ja Suomen kansan ystävyyden kohdalta, ja tällä pohjalla pysyen esiintyä horjumatta Suomen ja Neuvostoliiton kansojen ystävyyden puolesta.

Tunnettua on, että Suomen vanhan sosialidemokraattisen puolueen teoreettinen taso ei vastannut niitä korkeita vaatimuksia, joita vuosien 1917—18 suurten taistelujen aika sille asetti. Tutustuminen senaikaisiin venäläisten bolshevikkien, ennen kaikkea Leninin ja Stalinin teoksiin, joissa marxilaista ajattelua oli pisimmälle ja johdonmukaisimmin kehitetty, saa jokaisen helposti huomaamaan silloisen teoreettisen tasomme takapajuisuuden. Mutta toisaalta puolue oli terve, sitä ei ollut myöskään vaivannut aatteellinen turmeltuneisuus. Vaikka kansainvälisessä työväenliikkeessä esiintyneellä opportunistisella, pikkuporvarillisella virtauksella, ns. revisionismilla, oli jo silloin enemmän tai vähemmän tietoiset edustajansa Suomessakin, ei se ollut sanottavastikaan ehtinyt ulottaa rappeuttavaa vaikutustaan sosialidemokraattisen puolueen varsinaisen jäsenjoukon keskuuteen. Vanhan työväenpuolueen puhtaasti proletaarinen kokoonpano ja siinä vallitseva terve, proletaarinen henki muodostivat tehokkaan luonnonesteen porvarillisen vaikutuksen levittämistä vastaan työväen keskuuteen. Puolueen valtaosa oli selvän luokkataistelun kannalla. Se osasi pitää kiinni proletariaatin itsenäisyydestä, valvoa luokkarajojen pysymistä selvinä porvaristoon nähden. Jos monessa tärkeässäkin periaatteellisessa kysymyksessä vallitsikin epäselvyyttä, niin ymmärrettiin kuitenkin se, että työväen ei pidä matkia porvaristoa, vaan sillä täytyy olla oma ideologiansa, oma aatemaailmansa. Tieto on valtaa — tätä lausetta toistettiin usein. Mutta tällöin ymmärrettiin myös, että työväenluokalle ei kelpaa porvarillinen valistus sellaisenaan, vaan että sen täytyy hankkia ennen kaikkea sellaista

valistusta, sellaista tietoa, jota se voi käyttää aseena luokkataistelussa.

Vanhan työväenliikkeen aatemaailman yksityiskohtainen vertailu siihen henkiseen ravintoon, jota tämänpäiväiset sosialidemokratian johtajat tarjoavat työläisille, ei kuulu tämän kirjoituksen puitteisiin. Sellainen vertailu on kyllä terveellistä, mutta se on jokaisen ajattelevan ihmisen helppo itsensä tehdä. Esi-merkin vuoksi mainittakoon vain, että kun tuon puolueen nykyinen pääteoreetikko ja pää-äänenkannattajan toimittaja esittää taloudellisia oppeja, joita suurkapitalistien äänenkannattaja "Uusi Suomi" haltioituen ylistelee, tahi kun teologian professorin virkaa ja titteliä kantava marxilaisuuden vihollinen saa "Suomen Sosialidemokraatin" palstoilla julkisesti ja vastaan-sanomatta soimata "Marxia ja hänen hengenheimolaisiaan", niin tuollainen suur- ja pikkuporvarillisen ideologian saarnaaminen ei vanhassa työväenliikkeessä olisi voinut tulla kysymykseen, siksi räikeässä ristiriidassa se on siinä vallinneen aatteellisen turmeltumattomuuden ja proletaarisen taistelumoraalin kanssa.

Tältä terveeltä aatteelliselta ja normaaliselältä pohjalta on selitettävissä se tosiasia, että vanha sosialidemokraattinen puolue kokonaisuudessaan — vain joitakin harvoja "erehtymättömiä" oikeistojohtajia lukuunottamatta — oli mukana työväenluokan aseellisessa taistelussa vuonna 1918. Se seikka, että sosialidemokraattinen puolue ei jättänyt taantumuksen aseellisen päällekkarkauksen kohteeksi joutuneita joukkoja oman onnensa nojaan, vaan asettui niiden johtoon, koettaen parhaansa mukaan järjestää niiden vastarintaa, on sille kunniaksi. Eikä se voinut omaa luonnettaan muuttamatta toisin menetelläkään. Oli tiinhan tilanteessa, jossa työväenluokka oli kyllin selvästi ilmaissut järkkymättömän tahtonsa — mieluummin taistella kuin alistua toiseen kahdesta valittavana olevasta vaihtoehdosta, ehdottomaan vapaaehtoiseen antautumiseen porvariston armoille. Jokainen vanhassa työväenliikkeessä kasvanut henkilö tiesi, näki ja tunsi — ehkä joitakin äärettömän paksunahkaisia äveriäitä "johtajia" lukuunottamatta — että syrjäyttäminen väistämättömäksi tulleesta avoimesta taistelusta oli häpeällistä rintamäkarkuruutta. Hyvin kuvaava, historiallista todellisuutta vastaava, on se Tannerin kunnianpaikkausjutun yhteydessä jälleen julkisuuteen saatettu Eetu Salinin lausunto, että hän koko elämänsä työväenliikkeelle omistaneena ei yksinkertaisesti voinut jäädä pois työväenluokan taistelurintamasta kansalaissodankaan aikana, siitä huolimatta, että hän sen edellä oli kuulunut "varoittajiin". Ja totisesti: hyvin väljä omatunto täytyy olla sel-

laisella "työväenjohtajalla", jota ei hävittänyt jäädessään esittämään "erehtymättömän" sivustatöllistelijän osaa silloin, kun Suomen koko työväenluokka ja kaikki torpparit taistelivat, ja joka jäljestäpäin koettaa kiilloittaa omaa kunniaansa syyttämällä velvollisuutensa täyttäneitä "turmiolliselle tielle" lähtemisestä!

On tietenkin äärettömän mukavaa ja helppoa jaaritella "turmiollisesta tiestä" siellä, missä työväenluokka on kärsinyt raskaan tappion ja joutunut hirvittävän terrorin kohteeksi. Mutta kun "työväenjohtaja" koettaa lyödä mynttiä työväenluokan tappiosta, jonka se kärsi vain sen vuoksi, että vastustaja ei häikäilyt turvautuessaan Saksan keisarin sotavoimaan — niin se on jo huippu!

SKP on itsekritiikissään ankarastikin, ehkäpä toisinaan liiankin jyrkästi ja yksipuolisesti arvostellut luokkasodan kestäessä ilmenneitä vanhan sosialidemokraattisen puolueen heikkouksia. Mutta se ei ole milloinkaan yrittänyt pestä käsiään, sanoutua irti työväenluokan ja torpparien silloisesta taistelusta, vielä vähemmän tuomita ketään sen vuoksi, että hän on taistellut. SKP osaa pitää arvossa vanhan sosialidemokraattisen puolueen näissä taisteluissa osoittamaa uskollisuutta työväenluokan asialle.

SKP:n perustaminen tapahtui elokuussa 1918. Mutta tosiasiallisesti se oli syntynyt vanhasta sosialidemokraattisesta työväenpuolueesta ennen sen muodollista perustamista käytyjen suurtaistelujen kiirastulessa. Luokkasota oli suuri tutkinto, jossa vanhan työväenliikkeen avut samoin kuin heikkoudetkin joutuivat kirkkaaseen valoon. Ja juuri sodan kestäessä se otti varsin nopeita edistysaskeleita päästäkseen heikkouksistaan ja oppiakseen lisää sen, mitä siltä puuttui. Maaperä oli kypsynyt uudentyyppisen työväenpuolueen, kommunistisen puolueen perustamiselle, puolueen, joka kykenee johdonmukaisesti puolustamaan työtätekevän kansan asiaa uusissa oloissa, taistelussa äärimmilleen keskitettyjen taantumuksen voimien hyökkäyksiä vastaan.

INKERI LEHTINEN

SKP taistelussa kansanvaltaisten oikeuksien puolesta 20-luvulla

KANSANVALLAN RAJOITTUNEISUUS

Kaisaniemenkatu 13:ssa sijaitsevaan Suomen Kommunistisen Puolueen arkistoon saapuu jatkuvasti eri puolilta maata jäykien työläiskäsien aikoinaan tekstejä tunnuslauseita, nuhraantuneita, talosta taloon kiertäneitä lehtiä ja julistuksia, joiden välityksellä SKP murtautui Suomen kansan tietoisuuteen väli-rauhaa edeltäneinä vuosikymmeninä. Sadat ja tuhannet suomalaiset kommunistit uhmasivat ohranaa ja vankilaa niitä valmistessaan ja levittäessään. Lähes kolme vuosikymmentä kommunistinen puolue teki vainottuna ja ahdistettuna päivästä päivään, vuodesta vuoteen sitkeästi ja uhrautuvasti työtä saadakseen ajatuksensa kuuluville, tukeakseen maamme työkansan suurten joukkojen taistelua poliittisten, taloudellisten ja siviilisyksien oikeuksien puolesta, antaakseen tälle taistelulle suuntaa ja ohjausta.

Tuota aikaa maamme oikeistopiirit ylistävät vielä nytkin "suomalaisen demokratian" kulta-aikana. Ne eivät edes kai-nostele verratessaan maassamme takavuosina vallinneita poliittisia oloja pohjoismaiden oloihin; ne puhuvat röyhkeästi "yhteisistä pohjoismaisista perinteistä" ja "yhteisestä oikeusjärjestyksestä", vaikka Skandinavian maiden demokratiaan ei ole koskaan sisällynyt sellaista työväenliikkeen sortoa ja työtätekevän väestön ihmisoikeuksien kieltämistä kuin maamme työväen ja maaseudun raatajien kulupeina vuosikymmeninä kokema. Vasta natsid miehitys aiheutti Norjassa ja Tanskassa kommunististen puolueiden toimintakiellon, joka meillä kuului normaali-ilmiönä itsenäisyyskauden ensimmäisen neljännesvuosisadan aikana valitsemiseen poliittiseen järjestelmään. Eikä vain kommunististen, vaan kaikkien sosialidemokraattisesta puolueesta vasemmalle kallistuvien järjestöjen toiminta, olivatpa ne sitten ammatillisia poliittisia tai sivistysjärjestöjä, oli maassamme noina vuosina alituisen vainon alaista. Niiden lakkauttamiseen ei tarvittu mitään "valtiopetoksellisia" tekoja. Riitti, kun tuomioistuin — tavallisesti aivan mielivaltaisesti — totesi, että syytetty järjestö oli harjoittanut kapitalistista yhteiskuntaa vastaan suunnautunutta propagandaa. Niin armottomasti oli demokratia runneltu maassamme jo 20-luvulla.

Ankarasta vainosta huolimatta, mitä vaikeimmissa maanalaisuuden oloissa toimien SKP on koko olemassaolonsa ajan, perustamisvaiheeseensa liittynyttä lyhyttä ajanjaksoa lukuunottamatta, käynyt hellittämätöntä taistelua perustuslaissa julistettujen kansanvaltaisten oikeuksien ulottamiseksi koko työtätekevään väestöön, sen siihenkin osaan, jota sosialidemokratian tie ei tyydyttänyt. Puolueemme taisteluhistoria kumoaa perusteellisesti vastustajaimme levittämät valheet siitä, että kommunistit olisivat tunnustautuneet kansanvallan kannattajiksi vasta julkisuuteen astuttuaan.

JULKISEN VASEMMISTOLAISEN TYÖVÄEN- LIIKKEEN SYNTY

Historiallinen tosiasia on, että nimenomaan kommunistien tuella ja johdolla maamme vasemmistotyöväki kykeni 20-luvulla puolustamaan kokoontumisvapauttaan, toipumaan saamistaan iskuista kerran toisensa jälkeen, järjestäytymään uudelleen. Tämän taistelun maamme kommunistit aloittivat vv. 1920—21 toveri O. W. Kuusisen johdolla, joka noina vuosina puolueen

maanalaisen työn johtajana toimien ryhtyi ohjaamaan tannerilaisesta sosialidemokratiasta irtautuvan työläis- ja maanviljelijäväestön järjestämistä uusiin socialistisiin järjestöihin. Niin syntyi maassamme julkinen vasemmistolainen työväenliike, jota porvarit ja sosialidemokraatit nimittivät kommunistiseksi. Sen nimen Suomessa sai niinä vuosina kaikkalainen työväen toiminta, joka ei kulkenut sosialidemokraattien vanavedessä.

Oli kolme pääkysymystä, joissa tuo liike omaksui oikeisto-sosialidemokratian kannasta jyrkästi poikkeavan suunnan ja läheni kommunistien katsomusta. Ne olivat suhde Suomen valtakumoukseen, Neuvosto-Venäjään ja pääoman valtaan. Suomen kansan vallankumoustaistelussa sosialistinen ja kommunistinen työväki näkivät maamme työväen ja torppariväestön sankarillisen ja oikeutetun yrityksen lyödä takaisin taantumusvoimien rynnäkkö ja luoda maahan oikeudenmukaisempi yhteiskuntajärjestys, laajempi ja parempi kansanvalta. Niiden piirien kohdalta ei ollut kysymystäkään katumuksesta ja taistelun tuomitsemisesta, johon Tanner kumppaneineen niin törkeällä tavalla syyllistyi. Vasemmistolainen työväki tajusi myös sosialistisen neuvostovaltion aloittavan uuden ajanjakson ihmiskunnan historiassa — siitä sen varauksetta myötätuntoinen asenne naapurimaan suurta rakennustyötä kohtaan. Edelleen se piti silloisessa kärjistyneen luokkataistelun tilanteessa tärkeimpänä tehtävänäan työtätekevien etujen horjumatonta puolustamista pääomanvaltaa vastaan sietämättä niiden kustannuksella harjoitettua linnarauhan ja luokkasovinnon politiikkaa, jota sosialidemokraattinen puoluejohto suosittelee ja ajoi. Näissä kysymyksissä vasemmistolainen julkinen liike omaksui jo alkuvaiheessaan johdonmukaisen sosialistisen kannan.

Sillä pohjalla suoritettiin rajankäynti sen suuntataistelun aikana, joka v. 1919 alkoi Sosialidemokraattisen puolueen, Sosdem Nuorisoliiton ja Ammattijärjestön sisällä sekä työväenjoukkojen keskuudessa. Mainitun vuoden syyskuussa pitämässään edustajakokouksessa Sosdem Nuorisoliitto oli jo hyväksynyt ajan ja tilanteen vaatimuksia vastaavat menettelytavat. Joulukuun 16. pnä v. 1919 Sosialidemokraattinen puolue hajosi puoluekoneiston jäädessä Tannerin ajaman politiikan kannattajain käsiin. Toukokuun 13—14. pnä v. 1920 Sosialidemokraattisesta puolueesta eronneet työväenliikkeen toimihenkilöt perustivat uuden puolueen, Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen, joka jo perustamishetkenään joutui valkoisen valtiovallan silmätikuksi. Virkavalta hajotti sen perustavan kokouksen vedoten siihen, että järjestö oli päättänyt liittyä III Internationaaleen omalla

ohjelmallaan, ja vangitsi useita kokouksen osanottajia, joita vastaan Turun hovioikeudessa nostettiin syyte "valtiopetoksen valmistelusta". Siinä oikeusjutussa Korkein Oikeus langetti kuuluisan poliittisen ennakkopäätöksensä, johon lukuisissa myöhemmissä poliittisissa oikeudenkäynneissä vedottiin. KO ei kallistanut korvaansakaan sellaiselle laintulkinnalle, jota mm. rikos-oikeuden professori Allan Serlachius edusti ja jonka mukaan vallankumouksellista propagandaa yleensä harjoittamaan tarkoitettun yhtymän perustamista ei Suomen rikoslain mukaan voida pitää valtiopetoksen valmisteluna, kun siihen ei liity konkreettista valtiopetosta. Maamme valtiollisiin oloihin hyvin perehtynyt ruotsalainen asianajaja Georg Branting kirjoitti myöhemmin tämän johdosta, että KO oli sen langettaessaan astunut objektiivisen oikeuden tuomarintuimelta ja heittäytynyt poliittiseen taisteluun.

Valkoisen virkavallan isku ei kuitenkaan voinut pysähdyttää tai edes heikentää työväen vasemmiston omaksumaa suuntaa uuden sosialistisen joukkojärjestön muodostamiseksi maamme. Kesäkuussa v. 1920, kuukauden kuluttua Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen perustamisyrityksestä, Helsingin Sosialistinen Kunnallisjärjestö julistautui puolueeksi ottaen saman Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen nimen ja hyväksyen sen ohjelman ja säännöt. Myöhemmin puolue muutti nimensä Suomen Työväenpuolueeksi. Tällä kertaa viranomaiset antoivat puolueen rauhassa järjestyä. Jo kahden vuoden kuluttua, v. 1922, se osallistui eduskuntavaaleihin ja sai sinne kunnioitettavan edustuksen, 27 edustajaa, joukossa useita SKP:n jäseniä. Uusi puolue edusti siis huomattavaa parlamentaarista voimaa maassa ja puolusti niin eduskunnassa kuin sen ulkopuolellakin sinnikkäästi työväenluokan ja työtätekevän maalaiskansan etuja.

SKP: TYÖVÄENLIIKKEEN PERIAATTEELLISEN SELVYYDEN PUOLUSTAJANA

Kommunistinen puolue, jonka jäsenet olivat tarmokkaasti kannattaneet sosialidemokratiasta irtautuvain työtätekeväin joukkojen järjestäytymistä omaksi selväksi luokkataistelupuolueeksi, tervehti uuden puolueen perustamista lämpimästi. SKP:n III edustajakokous, joka oli v. 1920, piti sitä huomattavana saavutuksena ja totesi sen ohjelmassa olevan havaittavissa "vallankumouksellisen marxilaisuuden ja väärentämättömän kommunismin ituja". Mutta samanaikaisesti SKP varoitti Sosialistista Työ-

väenpuoluetta ja sen riveissä työskenteleviä jäseniään vakavasta vaarasta, jonka julkisuuden tavoittelu oloihin mukautumisen hinnalla aiheuttaa. Sellainen oli Sosialistisen Työväenpuolueen eräässä osassa ilmennyt pyrkimys "ostaa julkisen toiminnan mahdollisuudet myönnytyksillä, periaatteen ja menettelytavan epäselvästi esittämisellä, siten himmentäen kommunismin pyrkiväin työläisten käsityksiä". Niin päättävästi kuin kommunistit siis tukivatkin kaikkia työtätekeväin pyrkimyksiä käyttä hyväkseen lain suomia yhdistymismahdollisuuksia, he eivät pitäneet sitä itsetarkoituksena, vaan taistelivat rohkeasti periaatteellisen selvyuden ja ryhdin säilyttämiseksi myös julkisessa työväenliikkeessä.

Erittäin ansiokasta maamme kannalta oli se työ, jota Työväenpuolue suoritti SKP:n kannustamana suomalaisten sotakiikhoilijain hillitsemiseksi ja Neuvosto-Venäjää vastaan tähdätyjen hyökkäysten vastustamiseksi. 20-luvun alussa Suomen valkoiset järjestivät Aunukseen ja Neuvosto-Karjalaan useita rosvoretkiä. Sosialistisen Työväenpuolueen johto asettui päättävästi niitä vastustamaan ja julkaisi tunnetun rauhanjulistuksen, jonka johdosta v. 1922 vangittiin 11 Työväenpuolueen johdon jäsentä ja puoluelehtien toimittajaa. Kuten näemme, jo 20-luvun "suomalainen kansanvalta" piti neuvostovastaisen sodan vastustajia maalle paljon suurempana "vaarana" kuin maan eduista mitään piittaamattomia sotakiikhoilijoita ja -seikkailijoita. Maamme työtätekevien joukkojen, Sosialistisen Työväenpuolueen ja SKP:n toimeliaisuudella oli eittämättä huomattava osansa siinä, että Suomen silloinen hallitus pidättyi virallisesta sodanjulistuksesta Neuvostoliittoa vastaan.

VALTIOVALLAN SUURHYÖKKÄYS JA SOSIALISTISEN LIIKKEEN VASTAISKU

Suuri yleishyökkäys voimistunutta ja laajentunutta työväenpuoluetta ja muita vasemmistolaisia työväenjärjestöjä vastaan alkoi keväällä v. 1923. Huhtikuussa lakkautettiin Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto ja sen lehti Nuori Työläinen, jonka painos oli noussut 17.000—18.000 kappaleeseen. Elokuussa vangittiin yli 200 Suomen Työväenpuolueen toimihenkilöä, puolue, sen alajärjestöt ja lehdet lakkautettiin hallituksen määräyksestä, työväen kirjapainot suljettiin, ja toimihenkilöt saivat yhteensä 380 vuoden linnatuomiot. Mutta niin vahvan aseman oli vasemmistolainen työväenliike noina vuosina maassamme val-

lannut, että sen vaimentaminen pitemmäksi aikaa ei onnistunut. V. 1925 pidetty SKP:n V puoluekokous saattoi todeta, että 1923 alkanut rynnäkkö julkisten vallankumouksellisten joukkojärjestöjen tuhoamiseksi oli jälkeensä suurimmaksi osaksi kyetty lyömään takaisin. Hajoitetun nuorisjärjestön sijaan luokkatietoinen työläisnuoriso oli perustanut uuden liiton, josta nopeasti kehittyi joukkojärjestö. STP:n sijalle oli useimmille paikkakunnille muodostettu poliittiset paikallisjärjestöt, joille oli järjestetty piirijohdot ja keskusjohto ja jotka vaaleissa esiintyivät sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaaliliittona. Puolue kehoitti jäseniään toimimaan niin, että tätä järjestöä käytettäisiin ja vahvistettaisiin valistus- ja vaalitaistelujärjestönä.

Uusiin vaaleihin oli jouduttu jo v. 1924 STP:n eduskuntaryhmän edustajain tultua edellisenä vuonna vangituiksi. Vaalitaistelun vasemmistotyöväki oli joutunut käymään äärimmäisen kireissä olosuhteissa. Porvariston ja sosialidemokraattien koko mahdollisen vaalikoneiston keskittäessä tulensa sen järjestöjä vastaan.

Kaikesta huolimatta vasemmistotyöväki sai noissa vaaleissa 18 edustajapaikkaa. Työväenluokan vihollisten suuret toiveet vasemmistotyöväen täydestä nujertamisesta luhistuivat täydellisesti. Sen tosiasian useat porvarilehdet vaalien jälkeen katkerina tunnustivatkin. Niinpä äärimmäisoikeistolainen "*Suunta*" kirjoitti huhtik. 17. p:nä 1924:

"Tulos on itse asiassa sellainen, että jos joku porvarillinen kansalainen leimaisi sen erikoisen suureksi ja loistavaksi vaalivoitoksi, täytyisi häntä syyttää naivisuudesta. Niihin edellytyksiin nähden, joilla kommunistit kävivät vaalitoimintaansa, täytyy näet päinvastoin todeta, että juuri heille itselleen oli tulos, ainoastaan yhden kolmanneksen menetys edustajapaikoissa, yksinkertaisesti loistava. Heidän valtiopetoksellinen sanomalehdistönsä oli syytteeseen joutuneena estetty ilmestymästä, joten puolue oli vain muutaman pienen, puoleksi kaunokirjallisen lehtijulkaisun varassa propagandassaan, puolueyhdistysten toiminta oli puoluetta kohdanneen syytteen johdosta tullut ainakin hankalaksi, joskaan ei viranomaisen velttouden ja hallituksen epäröinnin johdosta kokonaan mahdottomaksi; varoja näyttää puolueella olleen tavallista niukemmin käytettävissä vaalitoimintaan ja puolueitoimitsijoita vain puutteellisessa määrässä jns. Ja kuitenkin puolue vei vaaleissa lävitse eduskuntaan kokonaista 18 edustajaa. Vaalit osoittavat, että ainakin noin kymmenennessä osassa Suomen kansaa on kommunismilla

varma kannatuksensa ja että vielä toisessa, ehkä yhtä suuressa osassa kansaa mielipide konjunktuurien mukaan on valmis hypähtelemään sosialismin ja kommunismin välillä."

SOSIALISTISEN LIIKKEEN TAISTELUOHJELMA

Tämän voimainmittelyn jälkeen vasemmistotyöväen poliittinen järjestötoiminta sai joitakin vuosia jatkua ilman järjestöjä vastaan tähdättyjä vallassa olleen porvariston suurempia hyökkäyksiä. Tammikuun 15—16 p:nä v. 1925 toimitetussa presidentinvaalikamppailussa vasemmisto lähti vaaleihin työväen ja työtätekevien talonpoikain hallitusta vaatien — "herrashallituksen sijaan *valittakoon valtaan* työväen ja talonpoikain hallitus, varma ja luja" — ja näiden kansankerrosten tarpeet ja vaatimukset selvästi ja määritellysti esittäen. Mainitsemme vaali-ohjelman pääkohdat, koska niihin oli kiteytetty ne tavoitteet, joiden puolesta maamme kommunistinen ja koko vasemmistolainen työväenliike 20-luvulla taisteli:

Lopetettakoon kaikkalainen työväenjärjestöjen toimintavapauden sorto ja vaino.

Vapautettakoon valtiolliset vangit.

Hajoitettakoon suojeluskunnat ja ohrana.

Lopetettakoon valtion ja kuntain varojen haaskaaminen kansalle vahingollisiin tarkoituksiin (sotavarustuksiin, ylellisiin virkamiesten ja rovastien palkkoihin jne). Näin säästetyistä varoista annettakoon korottomia lainoja pienviljelijöille.

Kiskottakoon kaikki verot rikkaiden riistäjäin kukaroista.

Järjestettäköön tehokas työväensuojelu ja -vakuutus ammattijärjestön valvonnan alaisena. Samoin punaorpojen ja leskien huolto. Turvattakoon teollisuustyöväen kesäloimat, kaupunkilaisherroilla olevat liikehuoneet vuokrattakoon hal- vasta työväen asunnoiksi.

Tukkiyhtiöiden omistamat maat pakkoluovutettakoon maan, metsän ja laitumen puutteessa oleville pienviljelijöille ja tilattomille.

Säädettäköön laki, joka kieltää veroista ja veloista ryöstämästä keltään talonpojalta, torpparilta tai lampuodilta maata, karjaa, rakennuksia tai talouskaluja.

Asetuttakoon fasistien vallankaappausta vastaan.

Rauha ja sovinto ulkomaiden kanssa.

Se oli työtätekevään kansankerrosten taloudellisten elinkysymysten ja poliittisen kansanvallan johdonmukainen taisteluohjelma, jonka ne vuosien kuluessa yhä vankemmin omaksuivat. Vaikka se ei mainituissa presidentinvaaleissa vielä saanut voimasta kannatusta — vaaleihin osanotto oli heikko, vasemmistonkin suuret joukot pysyivät sivussa, kun pidettiin mahdottomana työväen edustajan saamista presidentiksi — niin jo vuoden 1927 valtiollisissa vaaleissa sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto sai 20 edustajaa äänimäärän noustessa 91,839:sta (1924) 108,566:en. Vuonna 1929 suoritetuissa eduskuntavaaleissa, joissa sosialistinen työväki oli mitä ankarimman painostuksen kohteena, se jaksoi kaikesta huolimatta nostaa edustajalukunsa 23:en ja äänimääränsä 128,164:än.

TAISTELU KÄRJISTYY

Saavutus on suorastaan erinomainen niissä äärimmäisen kärjistyneissä olosuhteissa, joissa työväki joutui silloin taistelua käymään. Havainnollisesti tilannetta valaisevat muutamat poiminnot vuoden 1929 huhtikuun, siis yhden ainoan kuukauden, tapahtumista. Vuonna 1930 julkaistun Punaisen Kalenterin kronikka kertoo:

18 päivänä. — Lukuisia työväen vangitsemisia ympäri maan. Suuri vastalausekokous Helsingissä vangitsemisten johdosta.

19 päivänä. — Presidentti hajottaa eduskunnan.

20 päivänä. — Tähän asti vangittu työläisiä yli 50.

24 päivänä. — Työläisvangitsemisten johdosta päätetään Helsingissä järjestää 24 tunnin vastalauselakko.

Työväenjärjestöjen Tiedonantaja saanut 2 kuukauden lakautustuomion ja ilmestyy viimeinen numero.

27 päivänä. — Vangittujen työläisten puolustuskomitea perustetaan Helsingissä.

29 päivänä. — Uusi Suomi julkaisi artikkelin, jossa vaatii Helsingin Työväentalon luovuttamista sosialidemokraattien haltuun.

Sellaisissa oloissa alkoi vaalitaistelu, jossa oikeistoporvaristo avoimesti vaati vasemmistotyöväen kaiken julkisen toiminnan mahdollisuuksien tukahduttamista. Vaaliohjelmassaan Kokoomuspuolue julisti:

"1) Kommunistien julkinen kiihoitustoiminta ja kumousoppiin levittäminen on tehokkaasti estettävä; 2) kommunistiset seurakunnat ja järjestöt ovat lakkautettavat ja uusi järjes-

täytyminen tehtävä mahdottomaksi; 3) viranomaisten työtä yhteiskuntajärjestyksen kaikinpuoliseksi turvaamiseksi on voimakkaasti tuettava; 4) kommunistit on estettävä olemasta kansaneduskunnassa; 5) lainsäädäntö on uudistettava siten, että laki antaa selvät valtuudet kaiken kommunistisen toiminnan päättävälle estämiselle."

Silloin vielä Edistyspuolueeseen lukeutunut sisäministeri, nyt sotasyyllisenä tuomittu Kivimäki vaati lisäksi: "Valtiovalalle on lain kovennuksien kautta annettava lisäkeinoja, joilla järjestöt ja äänenkannattajat voidaan, yhdistys- ja kokoontumisvapautta silti rajoittamatta (?!), lyödä maahan ja estää uusissa naamioissa esiintymästä."

Kaikesta huolimatta sosialistinen työväki ja maalaisraatajat saivat vaalivoiton osoittaen, miten suuri osa Suomen kansaa lukeutui niiden kannattajiksi voimistuneen terrorinkin olosuhteissa. Mikäli demokratiaa olisi noudatettu ja kansan mieli pidetty kunnioitettu, koko yhteiskunnan olisi ollut käytännössäkin tunnustettava sosialistisen liikkeen kasvanut merkitys. Mutta tapahtui jotakin aivan muuta. Lapuan liikkeen alottama työväenliikkeeseen kohdistunut valheilytys sai nojakeen koko valtiovallan, joka v. 1930 hajotti vasemmiston vaalijärjestöt, nuorten opintoyhdistykset ja jopa 70-tuhantisen Ammattijärjestönkin vangiten sadoittain työväen luottamushenkilöitä, mm. sosialistisen työväen eduskuntaryhmän. Se merkitsi yhteiskunnallisissa oloissamme avointa fasistista mullistusta, jonka esiinmurto aloitti synkän kivimäkeläisen laillisen fasismin kauden maamme historiassa.

NUORISON PANOS

Jo tämä lyhyt katsaus saanee lukijan vakuuttuneeksi siitä, miten tavattoman rajoittunutta ja vaillinaista maassamme 20-luvulla vallinnut kansanvalta oli. Suomen kansan syvien rivien vakavaa kansanvaltaista vakaumusta todistaa sen toipuminen taantumuksen toistuneista iskuista. Siihen lienee huomattavalla tavalla vaikuttanut maamme vasemmistolainen nuoriso, jonka panos koko sosialistisen työväenliikkeen nousussa oli mitä merkittävin. Liikkeensä ja asiansa oikeuteen luottaen se ei kertaakaan kadottanut uskoaan, vaikka nimenomaan sen järjestöt joutuivat tiheimpien iskujen kohteiksi. Vuonna 1923 kaksi koko maata käsittävää nuorisojärjestöä, Suomen Sosdem Nuorisoliitto ja Suomen Sosialistinen Nuorisoliitto, saivat lopettaa toimintansa. Ensinmainittu lakkautettiin oikeuden päätöksellä,

viimeksimainittua kieltäytyivät viranomaiset rekisteröimästä. Joulukuussa 1923 perustettu Sosialistinen Nuorisoliitto sai toimia vuoteen 1926, jolloin se alaosastoineen hajoitettiin ja sen toimitsijat tuomittiin yli 70 vuodeksi kuritushuoneeseen. Samana vuonna oli eri puolilla maata alkanut muodostua erimuotoisia nuorten työläisten opinto- ja sivistysjärjestöjä, joiden piiriin liittyi tuhansin sosialistista nuorisoa. Vuonna 1930 nämäkin järjestöt lakkautettiin. Sosialistisen nuorisoliikkeen ansioksi ja kunniaksi on luettava, että se kasvatti riveissään satoja ja tuhansia taistelijoita, joita elähdytti luja luottamus asiansa oikeuteen ja järkkymätön tarmo sen puolesta taistellesaan. Siinä ovat saaneet ensimmäisen taisteluherätyksensä ja koulutuksensa monet kommunistisen liikkeen tunnetut toverit, kuten Ville Pessi, Paavo Kivikoski, Aili Mäkinen, Toivo Karvonen, Väinö Tattari, Nestori Parkkari ym. 20-luvun vasemmistolaisten nuorisojärjestöjen työn merkitystä taistelussa kansanvallan puolesta maassamme ei voida kyllin suureksi arvioida.

KOMMUNISTIT ETURINTAMASSA

Kaikissa Suomen työtätekevään viime vuosikymmeninä käymissä taisteluissa ovat SKP ja sen yksityiset jäsenet olleet mukana. Ne ovat pyrkineet rehellisesti toteuttamaan v:n 1921 puoluekokouksen ohjeita siitä, että *"kommunistien tulee esiintyä työväenluokan, sen takapajuisimpienkin ryhmien innokkaimpina, taitavimpina ja tarmokkaimpina esitaistelijoina toimiesseen sen elämän eri aloilla, kaikkialla, missä työtätekevä kansa elää, kärsii ja toimii"*.

Maamme vasemmistolaisen työväenliikkeen historia on parhaana osoituksena siitä periaatteellisesta lujuudesta, joka kommunisteja taistelussaan kansanvallan puolesta on kannustanut. Sitkeys, jolla he raskasta taistelua kävivät, toivorikkaus, joka heitä elähdytti rakentaessaan järjestöjään yhä uudelleen ja uudelleen, rohkeus ja lannistumattomuus, jolla he vastustivat kansanvallan silpomista, puolustivat kansan demokraattisia oikeuksia ja vapauksia, herättävät jokaisessa oikeudentuntoisessa ihmisessä ihmetystä ja ihailua. Kansanvallan puolustus, johon kommunistit nyt jälleen niin voimakkaasti osallistuvat, on sen taistelun jatkoa, jota he maassamme jo 20-luvulla kävivät. Kansanvaltaisen ajatustavan nopea elpyminen ja selkeytyminen kansassamme monien pimeiden taantumusvuosien jälkeen on vakuuttavin todistus sen kylvön tehokkuudesta, jota maamme työväenliikkeen vasemmisto jo 20-luvulla suoritti.

ANTTI HYVÖNEN

SKP työväen yhtenäisyyden puolustajana 30-luvulla

Puolueen VI edustajakokous

I. 30-LUVUN ALKU — KOVA KOVAA VASTAAN

1930-luvun alkupuoli muodostaa yhden raskaimpia sivuja Suomen työtätekevän kansan historiassa. Maamme taantumuspiirien onnistui häikäilemättömän lapualaisterrorin avulla sytätä ankaran teollisuus- ja maatalouspulan seuraukset työläisten ja köyhemmän talonpoikaisväestön kannettavaksi samaan aikaan kun maamme suurpääoma lisäsi voittojaan. Työväenliike eli noina vuosina ankaran puristuksen alaisena. Koko vasemmistolainen järjestötoiminta oli lakkautettu. Sosdempuolueen oikeisto sai noissa terroriolioissa yksinoikeuden työväen julkiseen toimintaan. Tätä "oikeuttaan" se ei käyttänyt suinkaan työväen taistelutahdon kohottamiseen, työtätekevien nostamiseen omakohtaiseen toimintaan. Päinvastoin sosdem puolueen oikeistojohto lisäsi työväen masennusta selityksillään, että pula-aikana on mahdotonta taistella. Tanner toisti kerta kerran jälkeen

työväestölle, että sen on kannettava "osansa" pula-ajan taakasta. Työväen vastarinnattomuutta ja alistumista pula-ajan raskautuksiin ylistettiin suoranaista hyveä. Suomen Ammattijärjestön lakkauttamisen jälkeen ainoaksi julkiseksi ammattijärjestöksi jääneen, jäsenmäärältään mitättömän SAK:n johto pyrki estämään työväen jokaisen yrityksen puolustaa palkkatasoaan leimasta syntyneet lakkotaistelut korpilakoiksi. Samanlaista tai vieläkin suurempaa ynseyttä osoitti sosdem puolueen johto talonpoikain ns. pulaliikettä kohtaan syyttäen pakkohuutokauppoja vastaan nousseita talonpoikia kapinoitsijoiksi.

Suomen Kommunistinen Puolue, jota vastaan taantumuksen hyökkäyksen pääpaine suuntautui, ei koskaan väsynyt kehoittamaan työtätekeviä nousemaan puolustustaisteluun yhteisvoimin. Niinpä vv. 1931—32. kun lapualaiset alkoivat terrorisoida maaseudun sosialidemokraattisia yhdistyksiä, SKP:n johto kehoitti työläisiä yhdessä panemaan tiukasti vastaan. V. 1931 kesällä pidetyn SKP:n puoluekonferenssin päätöksissä käännyttiin työtätekevien puoleen lausuen:

"Alinomaisesta vastaanpanemattomuudesta fasistisen räkkivallan edessä on tehtävä loppu. On saatava tästä lähtien joukkojen tunnukseksi: Kova kovaa vastaan!"

YHTEISRINTAMAN PUOLESTA

Osoituksena siitä ennakkoluulottomuudesta ja vilpittömästä pyrkimyksestä työtätekevien yhteisrintaman luomiseen, joka elähdytti SKP:tä, mainittakoon puolueen KK:n täysistunnon v. 1934 kesällä tekemä päätös, jossa lausutaan:

"Kamppailukysymykseksi on otettava taistelu fasististen poikkeuslakien kumoamiseksi ja uusia taantumuslajeja vastaan, taistelu fasismin kaikkia, myöskin sosdem puoluetta vastaan kohdistuvia, hyökkäyksiä vastaan työtätekevien kaikkien valtiollisten oikeuksien puolesta."

Ja edelleen kehoitettiin puoluejärjestöjä tekemään "yhteisrintamaesityksiä sosdem puolueen järjestöille yhteisten kokousten, mielenosoitusten ja muiden joukkoesiintymisten järjestämisessä lapualaisia ja kokoomuksen antiparlamenttaarisia hyökäyshankkeita vastaan".

Tällöin lausuttiin myös, että "eräissä tärkeissä tapauksissa voidaan tehdä yhteisrintamaesityksiä myöskin sosdem puolueelle kokonaisuudessaan". Ja erikoisesti varoitettiin, että "yhteisrintaman luomisen ehdoksi ei saa asettaa mitään sellaisia kysymyksiä, joihin sosdem työläiset eivät voi suostua (kuten vaatimus, että sosdem työläisten yhteistaisteluun yhtyessään olisi luovuttava sosdem puolueen jäsenyydestä, olisi tuomittava johtajansa, hyväksyttävä kommunismin periaatteet, proletariaatin diktatuuri tms., olisi hyväksyttävä tiukasti määrätty yhteisrintaman muoto tai määritelmä jne.). Ainoa ehto, minkä me yhteisrintamalle asetamme", selitetään päätöksessä, "on, että kaikki siihen osallistuvat todella taistelevat hyväksymänsä taisteluvaatimuksen tai ohjelman puolesta porvaristoa vastaan".

Tämän päätöksen pohjalla SKP:n puoluejohto tekikin sosdem puoluejohdolle yhteisrintamaesityksen taistelun järjestämiseksi fasistista taantumusta vastaan työväen oikeuksien puolustamiseksi. Sosdem puoluejohto torjui tämän esityksen vaatien, että kommunistien tulisi luopua periaatteistaan ja asettua sosdem puolueen kannalle.

TAISTELU AMMATILLISEN LIIKKEEN YHTENÄISYYDEN PUOLESTA

Sosdem puolueen johdon asennoitumisen takia ei SKP:lle jäänyt muuta keinoa kuin ryhtyä järjestämään työtätekevien yhteistaistelua fasistista taantumusta ja työtätekeviin kohdistunutta taloudellista ryöstöä vastaan yksinomaan kentällä — perusjärjestöissä, joukkojen keskuudessa. Tässä tarkoituksessa oli puolueen keskuskomitean laajennettu täysistunto jo v. 1933 tehnyt päätöksen siitä, että "työhön nähden SAK:n alaisissa järjestöissä oli kaikella tarmolla toteutettava perusteellinen käänne ja taktiikan muutos". — Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että SKP kehoitti jäseniään ja kaikkia työläisiä liittymään sosialidemokraattien v. 1929 hajoitustarkoituksessa perustamiin ammatillisiin perusjärjestöihin ja ponnistamaan niiden avulla työväen ammatillisen taistelun nostamiseksi jaloilleen siitä alennuksesta, johon se Suomen vanhan Ammattijärjestön hajoittamisen kautta oli v:n 1930 jälkeen joutunut.

Tämä SKP:n pyrkimys kohtasi aluksi ymmärtämättömyyttä ja vastarintaa vasemmistolaisen työväestönkin keskuudessa, joka täydellä syyllä, lapualaisvuosien kokemusten perusteella, piti

SAK:n tannerilaista johtoa yhtenä pääsyllisenä vanhan Ammattijärjestön hajoittamiseen. Mutta SKP:n sitkeän työn tuloksena alkoi työväestö hiljalleen liittyä SAK:n perusjärjestöihin, ja näistä alkoi kehittyä työväen ammatillisen yhteisrintamataistelun tukikohtia.

Ja seuraavana vuonna (1934) SKP:n taholla tehostettiin edelleen, että "kurssin muutos suhtautumisessa reformistisiin ammatillisiin järjestöihin on osoittautunut täysin oikeaan osu-neeksi. Tätä työtä on nyt jatkettava, voitettava kaikki vastahakoisuus siihen ja saatava aikaan tarmokas työ ammattiosastoissa. Puolueen ja nuorisoliiton kaikkien jäsenten sekä vallankumouksellisten työläisten, jotka eivät ole julkisten ammatillisten osastojen jäseniä, on niihin viipymättä liityttävä ja toimittava aktiivisesti niiden saamiseksi työväen taisteluliikkeen tukikohdiksi."

Tämän politiikan ansiosta SAK:n perusjärjestöjen jäsenmäärä alkoi kasvaa ja niistä muodostua työväen taloudellisen taistelun tukikohtia. Siten voitiin osittain voittaa se lamaanus ja suoranainen antautumismieliala, mikä oli 1930-luvun alkuaikoina saanut valtaa työväestön keskuudessa. Vähitellen työväestö alkoi nousta vastarintaan sitä taloudellista sortoa vastaan, joka sen osaksi tuli noina vuosina.

Tällä yhteisrintaman rakentumisella taloudellisissa taisteluissa oli suurempikin merkitys. Se kohotti työväen yhteistuntoa. Ammatillisella rintamalla saavutetut pienet menestykset valoivat luottamusta omiin voimiin. Niistä työväestö imi luottamusta ja rohkeutta myöskin edessäoleviin fasismia vastaan käytäviin poliittisiin taisteluihin. Itse SKP:lle tämä ammatillisessa liikkeessä tapahtunut menestyksellinen yhteisrintamataistelu merkitsi murtautumista pois siitä ahtaasta ja kuolettavasta maanalaisuudesta, johon puolue oli puristettu v. 1930 tapahtuneen vasemmistolaisen julkisen joukkoliikkeen ja Ammattijärjestön hajoittamisen jälkeen.

On täysin perustellusti todettava, että samaan aikaan kun maassamme vallassa ollut ohranakomento yritti tuhkahduttaa koko kommunistisen puolueen, puolue tarttumalla oikeaan renkaaseen, antoi suunnan yhtenäisen ammatillisen liikkeen luomiselle maassamme.

Tällä oikealla politiikalla puolue turvasi joukkovaikutuksensa lujittumisen ja teki tyhjäksi kivimäkeläisen taantumuskomennon yritykset kommunistisen puolueen tuhoamiseksi.

KIVIMÄEN TAANTUMUSKOMENTOA VASTAAN

Poliittinen tilanne maassamme noina kivimäkeläisen taantumuksen vuosina oli aivan erikoislaatuinen. Lapualaisfasismin hyökkäyksellä oli vasemmistolainen julkinen työväenliike lyöty ja julkisen työväenliikkeen monopoli siirtynyt sosialidemokratien käsiin. Toisaalta oli Suomen entinen perustuslaki kuitenkin jäänyt muodollisesti, joskin monin poikkeusasetuksin huononnettuna, voimaan. Hallituksessa olevat eivät avoimesti esiintyneet lapualaisfasisteina, mutta Svinhufvud—Kivimäen taantumushallitus suhtautui lapuanliikkeeseen varsin suosiollisesti ja oli kulissien takana olevien finanssipiirien komennettavissa. Tämä suuntaus pyrki maassamme kehittämään fasistista pakkokomentoa verhoten pyrkimyksensä muodollisesti laillisuuden viikunalehteen.

Tälle komennolle antoi leimansa lapualaisfasistien täysi toimintavapaus. Hallitus toimi tavallisesti näiden kaikkien taantumuksellisten vaatimusten toteuttajana. Toisaalta se vainosi mitä häikäilemättömimmin kaikkia niitä, jotka asettuivat vastustamaan fasistien pyrkimyksiä kansanvallan kaventamiseksi ja sodan lietsomiseksi Neuvostoliittoa vastaan. Havainnollisena kivimäkeläisen taantumuskomennon ajan kuvana on tältä ajalta mainittava se keskiaikaisia noitaprosesseja muistuttava oikeusmurha, joka kohtasi vuoden 1934 marraskuussa Suomen valtiollisen poliisin — ohranan — käsiin joutunutta SKP:n työn uljasta johtajaa Toivo Antikaista. Väärien ohranatodistajain ja muiden häikäilemättömien väärennysten avulla yritettiin toveri Antikainen leimata rikolliseksi ja nostettiin hillitön kiihoitus hänen tuomitsemisekseen kuolemaan. Tätä varten tahdottiin kuolemantuomioiden täytäntöönpanolakiin saada sellaisia muutoksia, että olisi voitu riistää henki sekä Antikaiselta että muilta Suomessa vallinneen terrorikomennon vastustajilta.

Suomen julkinen sana yhtyi miltei kokonaisuudessaan tähän taantumuskamppailuun. Mutta silloin nousi myöskin vastavaikeus. Antikainen itse torjui uljaasti häneen kohdistetut väärrät syytökset ja muuttui syyttäjäksi esiintyen SKP:n aatteiden tulkkina ja kutsuen työtätekeviä taisteluun fasismin sortoa ja sodan vaaraa vastaan. Kansainvälinen demokraattinen oikeustunto heräsi. Ruotsista, Neuvostoliitosta, Norjasta, Tanskasta, Ranskasta, Amerikasta ja Englannista vyöryi protestien tulva vaatien oikeutta toveri Antikaiselle.

Suomenkin työtätekevät nostivat päätään. Nousi todellinen joukkoliike taantumuksen kuolemantuomiohanketta vastaan. Tä-

hän liikkeeseen liittyi myös huomattava joukko maan sivistyneistön parhaimmiston kuuluvia henkilöitä. Kerättiin yli 100.000 nimeä kuolemantuomiohanketta vastustavaan adressiin. — Tämä joukkoliike yhdessä ulkomaisen protestiliikkeen kanssa pakotti Suomessa vallassa olleen hallitussuunnan perääntymään kuolemantuomiohankkeesta. Kuitenkin demokraattinen yhteistaistelu jäi vielä niin heikoksi (esim. sosdem puolueen johto kielsi työläisiä siihen osallistumasta), että toveri Antikainen tuomittiin elinkaudeksi vankeuteen syytettynä rikoksesta, jota ei ollut edes tapahtunut.

II. SKP:n VI EDUSTAJAKOKOUS

Edellämainitut olot vallitsivat maassamme SKP:n VI edustajakokouksen kokoontuessa v. 1935 kesällä Kommunistisen Internationalen VII kongressin jälkeen. Kansainväliselle asemalle antoi ennen muuta sosialismin lopullinen voitto Neuvostoliitossa leimansa. Samalla oli todettavissa, että imperialistiset ristiriidat olivat kärjistymässä uutta purkausta kohti ja että fasistinen hyökkäys kansan oikeuksia vastaan oli, natsien tultua v. 1933 valtaan Saksassa, käynnissä kansainvälisessä mitassa. Tätä taantumuksen voimaa vastaan oli sosialistisen Neuvostoliiton voiman kasvun lisäksi ja sen rohkaisemana noussut kapitalistisissa maissa proletariaatin yhteisrintama- ja kansanrintamaliike.

Kommunistisen Internationalen tärkeän kokouksen suuntaantavat ratkaisut heijastuvat SKP:n VI edustajakokouksen päätöksissä. Puoluekokous saattoi työtätekevien vastarinnan ilmauksiin vedoten todeta, että vastarinnan nousu pakottaa taantumuksen, joka tahtoo estää voittosaaliittensa vähimmänkin supistamisen, yrittämään "tukahduttaa kansan tyytymättömyyttä entistä pahemmalla sorrolla ja fasistisella väkivallalla". Ja puoluekokous osoitti, että tätä fasistista hyökkäystä suoritettiin maassamme kahdella suunnalla:

1) Toisaalta lapuanliike, joka IKL-nimisenä lisäsi vaikutustaan suojeluskunnissa, yliopistossa ym. muodostuen tiukasti järjestyneeksi puolueeksi, uhkasi uudella väkivaltaisella hyökkäyksellä täysfasistisen hirmuvallan pystyttämiseksi Saksan natsien malliin ja heidän ohjeidensa mukaisesti.

2) Peitetymmin tätä hyökkäystä kehittivät Kivimäen hallituksen takana olleet puolueet, kokoomus, maalaisliitto ja edistys-

Ne veivät tätä hyökkäystä eteenpäin taantumuksellisia poikkeuslakeja säätämällä.

SKP:n puoluekokous lausui, että jos täysin fasistinen komento pääsisi valtaan, "sortaisi se maamme työväenluokan vielä nykyistäkin kahta kauheampaan hätään ja orjuuteen". Puoluekokous osoitti, että "fasismi ei suuntaa hyökkäystään ainoastaan vallankumouksellista työväkeä vastaan, vaan uhkaa se myös sosialidemokraattisen työväen yhdistyksiä, ammattijärjestöjä, lehtiä, osuusliikkeitä, nuoriso- ja urheiluseuroja, vieläpä se uhkaa porvarillisten vapaamielisten aineiden ja asiaansa puolustavan pienviljelijäväen oikeuksia.

Siitä, että näin todella oli asia, olivat osoituksena ne vaino-toimenpiteet, joihin Kivimäen hallitus ryhtyi kansan etuja puolustavia vapaamielisiä kirjailijoita, mm. Pentti Haanpää ja Erkki Valaa, vastaan. Erittäin räikeästi tämä hallituksen pyrkimys paljastui vuoden 1936 lopulla, jolloin tuli julkisuuteen pääministeri Kivimäen Etsivän Keskuspoliisin päälliköltä Esko Riekiltä tilaamat muistiot, joissa leimattiin suuri joukko porvarillisia vapaamielisiä poliitikkoja ja sivistyneistön edustajia valtiollisesti epäluotettaviksi, jopa bolshevikkien apulaisiksikin sen takia, että he eivät olleet asettuneet tukemaan Kivimäen ajamaa fasismiin johtavaa suuntausta.

Tähän nojaten SKP:n VI puoluekokous vetosi kaikkiin maan kansankerrokseen kehoittaen keskittämään voimat pääoman ja fasismin takaisinlyömiseen. Kokous varoitti:

"Tämä tehtävä ei ole vielä myöhäinen. Mutta muistettava on, että se on mahdollista ainoastaan työväenluokan ja kaikkien muiden fasismia vastustavien kansankerrosten yhteisellä, tarmokkaalla taistelulla."

Suomen Kommunistisen Puolueen VI puoluekokous selitti-kin tärkeimmäksi tehtäväksi työn työväenluokan ja koko työtätekevän väestön yhdistämiseksi taisteluun fasismia vastaan niin lapualaisten avoimen väkivallan kuin kivimäkeläis-svinhufvilaisen "laillisuuden" suojassa hyökkäävän fasismin lyömiseksi.

SOSDEM PUOLUEESSA SYNTYNYT YHTEISRINTAMA-VIRTAUS

Edustajakokouksessa saatettiin todeta, että työväen yhteisrintama-ajatus oli astunut jo huomattavan askeleen eteenpäin paitsi ammatillisen liikkeen yhtenäisyyskysymyksessä ja fasis-

minvastaisessa taistelussa Kivimäen hallitussuuntausta vastaan, myöskin siten, että sosdem puolueen piirissä, huolimatta tannerilaisten vastustuksesta, oli alkanut vasemmistovirtaus, jonka selvimpänä tulkkina esiintyi Akateemisen Sosialistiseuran äänenkannattajan "Soihdun" ympärille keräytynyt marxilaisuutta harrastavain opiskelijain ryhmä, jonka kärjessä olivat Mauri Ryömä, Raoul Palmgren, Ahti Myrsky, Aimo Rikka, Cay Sundström. Tämä ryhmä kohdisti sosdem puolueen sisällä ankaran kritiikin työtätekevien yhteisrintamaa vastustavaa ja taantumuksellista Kivimäen suuntausta suosivaa Tannerin ajamaa politiikkaa vastaan. Tämä ryhmä ohjautui ennen pitkää verrattain kiinteään ja hedelmälliseen yhteistyöhön kommunistien johtaman vasemmistolaisen työväestön kanssa. "He alkoivat nähdä", totesi puoluekokous, "että Tannerin johtaman sosdem puolueen politiikka, jonka koko viisaus käytännössä sisältyy porvarillisen 'laillisen' taantumusrintaman kannattamiseen, ei ole yhtään sen parempaa kuin Saksan sosdem puolueen politiikka, joka siellä vei porvarillisen demokratian täydelliseen romahdukseen."

Sen takia puoluekokous tervehtikin tätä vasemmistovirtauksen vahvistumista sosdem puolueen sisällä ja ilmoitti sitä tukevana sikäli kuin se suuntautuu turmiollista tannerilaista politiikkaa vastaan köyhälistön toimintayhteyden aikaansaamiseksi.

(Kuten tunnetaan, tämä työväen yhteisrintamaa tukenut virtaus joutui vähän myöhemmin Tannerin vainotoimenpiteiden kohteeksi ja sen huomattavimmat edustajat, mm. Mauri Ryömä, erotettiin sosdem puolueesta.)

KURSSI KANSANRINTAMAA KOHTI

SKP:n VI puoluekokous asetti päätehtäväksi "työväen yhteisrintaman pohjalla saada luotua laaja fasisminvastainen kansanrintama" ja ehdotti tämän kansanrintaman toimintatunnukseksi seuraavat vaatimukset:

IKL:n lakkauttaminen;

poikkeuslakien kumoaminen ja kansalaisvapauksien palauttaminen;

rehellinen rauhanpolitiikka suhteessa Neuvostoliittoon.

Tätä viimeksimainittua tunnusta selvitti puoluekokouksen päätös lähemmin osoittaen, että maassamme oli venäläisvihamielisyyttä pidetty yllä lakkaamattomilla valheilla.

"Tämä venäläismielisyyden kylvö", sanotaan päätöksessä, "on sitäkin helpommin itävää, kun isossa osassa Suomen kansaa on yhä säilynyt vanhaa ennakkoluuloisuutta venäläistä kansallisuutta kohtaan perintönä niiltä ajoilta, jolloin Venäjän keisarivalta oli Suomen sortajana. Vaikka Venäjän kansa on jo aikoja sitten kukistanut sekä keisarivallan että koko kapitalistisen sortojärjestelmän ja Suomi on saanut jo 18 vuotta nauttia Neuvostoliiton sille vapaaehtoisesti lähjoittamaa riippumattomuutta, harjoitetaan Suomessa yhä rikollista vihan lietsomista Venäjän kansaa kohtaan."

Puoluekokous vaati, että "sitä myrkynekylvöä ei saa vastaan sanomatta suvaita" ja kehoitti väsymättä ja kärsivällisesti selvittämään, "ettei Venäjän suuri neuvostokansa ole Suomen kansan vihollinen, vaan ystävä, ja että mahtava Neuvostoliitto on Suomen, kuten kaikkien pienten kansojen, turva maailman imperialismia vastaan, jos vain Suomi tahtoo sen kanssa sovussa elää".

SKP:n VI puoluekokouksen varoitus sotapolitiikasta kohoaa lopuksi seuraavaksi suorastaan profeetalliseksi vetoomukseksi Suomen kansalle:

"Suomen valtaporvaristo järjestelmällisesti rikkoo sovintoa Neuvostoliiton kanssa. Se vihaa ja pelkää kaikkea työväen valtaa, rajan takanakin olevaa. Se on kauan turhaan odottanut vastavallankumouksellisten (Suomen entisten sortajain) voittoa Venäjällä. Se lähetti rauhansopimuksen jälkeen vielä kahteen kertaan aseistettuja lahatariretkueita itärajan yli valloittamaan Neuvosto-Karjalaa maita ja metsiä, mutta kun se tuli lyötyä takaisin, ryhtyi Suomen hallitus entistä hurjemmin varustautumaan ja hakemaan liittoa sellaisten valtain kanssa, jotka suunnittelivat sotaa neuvostomaata vastaan. Nykyään on tuskin valtiota maailmassa, joka olisi itse asiassa niin läheisissä tekemisissä kuin Suomi sekä Saksan että Puolan fasistihallitusten kuin myös Japanin ja Englannin imperialistien kanssa, siis ylipäänsä pahimpien neuvostovihollisten kanssa. Selvää on, että tuommoinen ulkopoliitiikka on sotapolitiikkaa eikä rauhan politiikkaa. Ei ole tosiaanakaan kumma, että jo eräät porvarillisen sivistyneistönkin piirit havahtuvat huomaamaan, mihin katastrofeihin — sotaan ja veriseen tappioon — tuommoinen miehien politiikka uhkaa Suomen kansan syöstä. Kaikki

kansamme syvät rivit on saatava tämä uhkaava vaara täysin ymmärtämään ja nousemaan ajoissa sitä vastaan, taisteluun rehellisen rauhanpolitiikan puolesta."

Erikoista huomiota puoluekokous kiinnitti taisteluun kansalliskiihkoa vastaan, josta oli tullut fasismin pääase sen harjoittamassa joukkojen pettämisessä. Puoluekokous varoitti erikoisesti kaikesta kansallisesta nihilismistä, kansallisten etujen huomiotta jättämisestä osoittaen, että siten vain autetaan fasistista valhepropagandaa väestön keskuudessa:

"Kommunistien on selvitettävä Suomen koko työtätekevälle kansalle, että työväenluokan taistelu sosialistisen Suomen puolesta on taistelua nimenomaan Suomen KANSAN, sen valtavan enemmistön vapauden, onnen ja tulevaisuuden puolesta, sen vapauttamiseksi sekä kotimaisten kapitalistien riistosta että imperialistivaltojen holhouksesta. Tämän taistelun kanssa ei suinkaan ole ristiriidassa Kommunistisen Puolueen PROLETAARISEN INTERNATIONALISMIN KANTA, joka päinvastoin tämän taistelun voittoon auttaa. On osoitettava, että Suomen kansan menneisyyden parhaat muistot eivät kuulu tämän kansan nylkijöille ja sortajille, vaan kansan valtavalle enemmistölle, työläisille, talonpojille ja muille käden ja aivojen ahkerille työntekijöille. Meidän isämme ja esi-isämme ovat tämän karun maan viljelykselle rai-vanneet, sen henkistä elämää edistäneet, sen tehtaissa ja työpaikoissa hikeä ja verta uhraten uurastaneet. Nämä esi-isämme ovat uljaasti puolustaneet vapauttaan nuija-sodassa ja muissa talonpoikaikapinoissa. He ovat Ruotsin, Venäjän ja Suomen valtaherrain sortoa vastaan kamppailleet. Me ja meidän isämme myös 1905 ja 1918 puolustimme työtätekevän kansan asiaa ja elämää."

Kysymyksen ollessa taistelusta kansalliskiihkoa vastaan kehoitettiin työtätekeviä nousemaan sitä kiihkokansallista yllytystä vastaan, jonka kohteeksi suomalaiset fasistit olivat asettaneet maan ruotsinkielisen vähemmistökansallisuuden. Kokous korosti, että tämä ruotsalaisen vähemmistön oikeuksien puolustaminen on välttämätöntä erikoisesti sekä

"yleisen fasisminvastaisen taistelun että myöskin suomalaisen sivistyksen suojelemisen kannalta. Sillä lapualaiset yrittävät käyttää ruotsalaiskysymystä astinlautana uuden fasistisen joukkoliikkeen aikaansaamiseksi, ja tämä

liike olisi suomalaiselle kansalle ja suomalaiselle sivistykselle yhtä suuri onnettomuus kuin ruotsalaisellekin."

Suomen taantumuksellisten suur-Suomi-propagandan tarkoituksena osoitti puoluekokous olevan

"yllyttää Suomen nuorisoa sotaan Neuvostoliittoa vastaan, joka leniniläiselle kansallisuuspolitiikalleen uskollisena on Karjalan kansallekin antanut vapauden ja itsemääräämisoikeuden. Tämän Suomen lahtarien löyhäpäisen avustussuunnitelman vastapainoksi asettaa puolue Suomen ja Karjalan veljeskansojen yhteistyön vapaan, tasavertaisen sopimuksen pohjalla, mikä ei perustu sotaan ja valloitukseen, vaan kansainväliseen veljeyteen, ilman kansallisten erikoisuuksien hävittämistä."

KURSSIN MUUTOSTA MAAMME POLITIIKASSA EI SAATU AIKAAN

Tällaiset erinomaiset päätökset eväänään lähti SKP rakentamaan fasismin- ja sodanvastaista työväen yhteisrintamaa ja laajemmalla pohjalla olevaa kansanrintamaa. V. 1936 vaaleissa, valtiollisissa kesällä, kunnallisissa vuoden lopulla ja presidentin valitsijamiesvaaleissa v. 1937 alussa, puolue teki voitavansa kansanvaltaisten voimien voiton puolesta. VI edustajakokouksen päätösten pohjalla se kehitti valtiopäivävaaleissa laajan yhteisrintamakamppailun. Sen tuloksena oli huomattava työväen yhteisrintaman vaalivoitto, joka johti Kivimäen hallituksen kaatumiseen. Mutta valittaen on todettava, että ahtaasta maanalaisuudesta ei puolue onnistunut tekemään tarpeeksi tunnetuksi uhkaavaa fasismin ja sodan vaaraa. Se ei saanut vaikutetuksi Suomen politiikan muuttamiseen niin, että maamme poliittinen kurssi olisi voitu muuttaa kansanvallan ja rauhanpolitiikan uomaan. SKP:n VI edustajakokouksen päätökset muodostavat kuitenkin selvänäköisyydessään ainutlaatuisen poikkeuksen 1930-luvun kansallisvihan, fasistisen taantumuksen ja sotakiihkoilun kyllästävässä ilmapiirissä, jonka seurauksena oli, kun totuuden ja järjen ääni estettiin pääsemästä esille, katastrofi, syöksyminen sotaan fasismin pelinappulana.

Julkisuuteen

Tänä syksynä tulee kuluneeksi kolme vuotta kommunistisen puolueemme julkiseksi tulemisesta. Vaikka tarkoituksena ei ole tämän lyhyen muistelman puitteissa arvioida silloista tilannetta, niin lienee paikallaan palauttaa mieliin eräitä olennaisia teki-
jöitä vuoden 1944 välirauhan ja sitä välittömästi seuranneiden
kuukausien tiimoilta.

Arvosteltaessa demokratian hidasta kehitystä maassamme on muistettava, että meillä ei muodostunut sodan kestäessä laajaa fasismin- ja sodanvastaista rintamaa, kuten oli tapahtunut monissa muissa Euroopan maissa. Tähän erilaiseen historialliseen kehitykseen ovat vaikuttaneet monet sekä objektiiviset että subjektiiviset tekijät. Ratkaisevin merkitys on kuitenkin ollut maamme oikeistososialidemokratian aktiivisella panoksella taantumuksen sotapolitiikassa. Jos oikeistososialidemokraatit eivät olisi kaikin käytettävissä olevin keinoin tukeneet sotakiikhoista porvaristoa, emme olisi koskaan joutuneetkaan sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Jos he olisivat sodan aikana tai välittömästi sen päätyttyä muuttaneet politiikkaansa, niin olisimme paljon pitemmällä kansanvaltaisen kehityksen tiellä kuin tällä hetkellä

olemme. Se, että oikeistososialidemokraatit julistivat välirauhan tultua kommunismin päävaaraksi ja taistelun sitä vastaan päätaisteluksi, on ollut turmiollinen jarru demokratian kehityksen tiellä.

Kommunisteja ja yleensä edistyksellisiä piirejä vastaan kohdistettu hillitön parjaus ja terrori ehkäisivät tuntuvasti fasismin- ja sodanvastaisten mielialojen leviämistä ja ennen kaikkea vaikeuttivat taistelun järjestämistä. Sen lisäksi, että käsitteet työväenkin keskuudessa, sosialidemokraattien ansiosta, olivat osittain sekavat, oli tilanne vielä kehnompina muiden työtätekevien ja varsinkin talonpoikien kohdalla. Monet kieltäytymiset rintamallamenosta perustuivat enemmän uskonnolliseen vakaukseen tai jonkinlaiseen itsesäilytysvaistoon kuin poliittiseen tietoisuuteen. Näin ollen oli niiden harvojen vakaumuksellisten taistelijoiden, jotka olivat välttäneet vangitsemisen, sangen vaikeata luoda yhtenäistä ja tehokasta taistelurintamaa. Tosin monet, jotka nyt arvostelevat heikkoja tuloksia, olisivat voineet tehdä silloin jotakin, mutta käytäntö on aina osoittanut, että suurimmat käytännön opportunistit ovatkin löydettävissä juuri tällaisten "tyytymättömien" piireistä. Kunnia niille, jotka vaikeissa oloissa, kärsimyksiä ja kuolemaa uhmaten, saivat niinkin paljon aikaan!

Maamme sotilasjohto, jonka käsissä oli asiallisesti myöskin valtiovalta, ei siis joutunut antautumaan sisäisen rintaman painostuksesta, joskin väsymyksellä ja kyllästymisellä sotaan oli määrätty osuutensa armeijan vastustuskyvyn murtumiseen. Se, että aktiivisimmat sodanlietsojat ja johtajat päättivät välirauhasta, lienee kouriintuntuvin todiste siitä, miten vahva heidän asemansa oli vielä sisäpoliittisesti. Ellei armeijan vastustuskyky olisi täydellisesti romahtanut, ei välirauhaa olisi solmittu vielä syyskuun 19 p:nä 1944. Myöhemmin paljastuneet tosiasiat, etenkin asekatkojutun selvittely, ovat osoittaneet, että välirauhan aikaa oli suunniteltu hengähdystauoksi armeijan taistelukunnon uudelleen luomiseksi, koska sotaintoisissa porvarillisissa piireissä toivottiin Englannin ja USAn solmivan erillisrauhan Saksan kanssa ja suuntaavan voimansa Neuvostoliittoa vastaan. Laskelmiin kuului myöskin laajan sissitoiminnan organisointi mahdollisen miehityksen ja "vasemmistokapinan" varalta.

Tällaista taustaa vasten on tarkastettava laajasuuntaista aseellisen toiminnan valmistelua välittömästi välirauhan solmimisen jälkeen sekä sinnikästä ja johdonmukaista välirauhansopimuksen täytäntöönpanon jarrutusta ja ehkäisemistä. Armeijan kotiuttamisen viivyttely samoin kuin saksalaisten karkoittamiseen

pohjois-Suomesta liittyvien toimenpiteiden tahallinen sabotointi on kiinteänä osana yllämainituista suunnitelmista. Taantumuksellisilla ei ollut aikomustakaan lakkauttaa fasistisluontoisia poliittisia, sotilaallisia sekä muita Yhdistyneille Kansakunnille vihamielistä propagandaa harjoittaneita järjestöjä, jota välirauhansopimus edellytti. Vasta viikkojen ja kuukausien kuluttua, alhaalta ja sivultapäin tulleen paineen johdosta hallituksen oli pakko lakkauttaa muutamia mustimpia järjestöjä kuten porvariston asekaartit, suojeluskunnat.

Vitkastellen ja silmiinpistävän vastahakoisesti ryhdyttiin vapauttamaan vankiloista ja keskitysleireistä poliittisista syistä pidätettyjä. Niinpä keskitysleiriläisiä pääsi vapauteen vasta ulkopuolisten uudistettujen vaatimusten jälkeen. Kuvaavana piirteenä tulkoon mainituksi, että mm. Karvian keskitysleiriltä vapautuneita vastaanottamaan oli Helsingin asemalle komennettu vahvat poliisivoimat, joille oli annettu ankarat määräykset estää kaikenlainen mahdollinen "epäjärjestys". Niinpä 26. 9. 1944 saapunutta ryhmää vastaanottamaan tullut omaisten joukko sai maistaa poliisien patukkaa ryhdyttyään laulamaan Kansainvälistä junan saavuttua laiturin ääreen.

Taantumus oli päättänyt hinnalla millä hyvänsä jarruttaa demokraattisten oikeuksien suomista kaikille kansalaisille. Suunnitelmiin sisältyi ennen kaikkea kommunistisen puolueen toiminnan ehkäiseminen. Valtiollinen poliisi ja Päämajan valvontaosasto olivat saaneet, kuten sittemmin on voitu todeta, tarkat ohjeet kommunistien jahtaamiseksi. Mainittujen elinten toiminnan kohteet eivät millään tavalla muuttuneet välirauhan jälkeen.

Kommunisminvastaisen taistelun tunnus oli yhteinen koko taantumuksen rintamalle. Ihmisiä houkuteltiin, kielleltiin ja uhkailtiin asettumasta millään tavoin yhteyteen kommunistien kanssa ja antamasta heidän toiminnalleen minkäänlaista tukea. Koko taantumuksellinen propagandakoneisto työskenteli saman lähimmän päämäärän hyväksi: voittaa aikaa ja estää edistyksen voimien marssi taisteluasemiin.

Tällainen oli lyhyesti luonnehdittuna tilanne maassamme syksyllä 1944 kommunistien ryhtyessä ottamaan ensimmäisiä askeleita tiellä julkisuuteen.

Sodan lopputuloksen ollessa suurin piirtein näkyvissä ryhtyivät sekä "vapaudessa" että vankilassa olevat kommunistit alustaviin toimenpiteisiin suunnitelmien laatimiseksi vastaista toimintaa silmälläpitäen. Heti tilaisuuden tultua ryhdyttiin aikaa tuhlaamatta ja voimia säästämättä organisoimaan toimin-

taa ja valmistelemaan puolueen julkisuuteen astumista. Vuosi kausia illegaalisessa työssä olleet tai vankiloissa viruneet toverit eivät ajatelleetkaan ryhtyä lepäämään nyt, kun oli koittanut jossain määrin vapaampi aika. Ensimmäisestä päivästä lähtien olivat kaikki tavalla tai toisella mukana toiminnassa. Alkutoimenpiteet suoritettiin olosuhteiden pakosta puolisolaisesti. Kaikkeen oli ryhdyttävä alusta alkaen. Olimme kuin maankiertäjiä, joilta puuhun noustessa ei maahan ollut jäänyt mitään. Helsingissä onnistuimme jo muutaman päivän kuluttua poliittisten vankien ensi ryhmien vapautumisesta saamaan käyttöömmä "kaksikerroksisen" huoneen Turuntie 118:sta. Tästä "Töölön pömpelistä", omalaatuisine yläkertoineen, muodostuikin ennenpitkää meikäläisten päämaja. Siellä iltojen ja öiden rauhallisimpina hetkinä luotiin suunnitelmia vastaista toimintaa varten. Tieto toimistosta kulki kulovalkean tavoin kautta maan. Sinne vaelsivat läheiset ja kaukaiset ystävämme eri puolilta maata keskustelemaan ja neuvottelemaan toiminnan järjestämisestä. "Alakerroksessa" alkoi "painokone" ennen pitkää pyörittää kansalle luettavaa. Kaikki tapahtui vapaaehtoisen työvoiman turvin. Varat välttämättömiin kustannuksiin kerättiin lähimmiltä uskollisilta kannattajilta. "Yläkerroksessa", n. 2×3 m. lavalla, sijaitsi toimistomme. Siellä kirjoituskoneiden räti- nässä tehtiin suunnitelmia, laadittiin kirjelmiä, suoritettiin vastaanottoja, saatiin sekä annettiin monenlaisia tietoja ja neuvoja. Välillä oli törmättävä päämajan ainoaan puhelimeen, joka oli "alakerrassa".

Innostus ja toimintatarmo korvasivat monesti ylipääsemättö- miltä näyttävät vaikeudet. Jokainen käsitti, että nyt oli koit- tanut kiihkeän toiminnan aika. Jokainen halusi panna paras- taan yhteisen asian puolesta. Ja uurastus alkoi pian antaa tuloksia. Toiminnan linjat hahmottuivat ja koneisto niiden toteuttamiseksi syntyi kuin maasta polkien. Tosin vielä suppea ja jäykkä uusia olosuhteita varten, mutta koneisto kuitenkin. Parin viikon kuluttua, tarkemmin sanottuna lokakuun 4. p:nä 1944, kokoontui maatakäsittävä konferenssi "perustamaan" toistamiseen — koska laki niin määräsi — kommunistista puoluetta. Tässä kokouksessa viitoitettiin puolueen toimintasuunnitelmat ja valit- tiin puolueelle väliaikainen johto. Kokous päätti myös ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin puolueen julkiseksi saattamiseksi, jota silmälläpitäen hyväksyttiin vastaavat säännöt. Kommu- nistisen puolueen toisen tuleminen syntysanat oli lausuttu. Mutta asia ei ollut sillä selvä. Jo ensimmäisistä päivistä lähtien alkoi majapaikkamme tienoilla liikkua ohranan miehiä.

He kansoittivat lähitienoon ravintolat ja pistäytyivät aina välillä toimistossammekin nuuskimassa puuhiamme. Yrittivätpä isännöitsijän avulla häättääkin meidät "lukaalista", mutta emme ottaneet sitä niin vakavalta kannalta emmekä ryhtyneet pitkiin selityksiin siitä, mitä verstaalla nyt puuhataan.

Vastustaja oli niin valppaana, että ensimmäinen yritys jättää paperit rekisteröitäväksi epäonnistui täydellisesti. Alkoi sitkeä kamppailu rekisteriviranomaisten kanssa. Suoraa kieltevää vastausta ei annettu, mutta kerta toisensa jälkeen oli tehtävä "lain määäämiä" muutoksia ja korjauksia papereihin. Tämän kirjoittaja, jonka tehtävänä oli hankkia lailliset toimintaoikeudet SKP:lle, ajoittain suorastaan asui rekisteritoimistossa. Lopulta katsoimme pelehtimisen riittävän. Ilmoitimme ryhtyvämme ulospäin suuntautuvaan toimintaan ilman virallista vahvistusta; vetoamalla välirauhansopimuksen velvoituksiin. Ministeriöllä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin antaa myönteinen ratkaisu. Ensimmäinen erä oli meidän.

Ratkaisu tapahtui päivää ennen puolueemme esiinmarssitilaisuutta, joka oli Helsingin Messuhallissa 1. p:nä marraskuuta 1944. Tästä tilaisuudesta muodostui puolueemme ensimmäinen julkinen mahtava voimanosoitus. Suuri halli oli ääriään myöten täynnä herkästi kuuntelevaa yleisöä. Puolueemme pääsihteerin, toveri Pessin, laaja ja sisältörikas selostus tilanteesta ja edessäolevista tehtävistä keskeytettiin tuon tuostakin raikuvien suosionosoituksin. "Kansanjoukot vaativat nyt toimintaa, aivan toisenlaista toimintaa kuin tähän saakka on ollut", lausui hän ja jatkoi: "Ellei sitä voida saada aikaan viranomaisten suostumuksella, on lähdettävä liikkeelle murtamaan ne esteet, jotka ovat olleet sen toiminnan tiellä."

Vahvoista asemistaan ja sitkeästä vastarinnastaan huolimatta taantumus on joutunut askel askeleelta perääntymään. Pyrkimys estää kommunistien toiminta ja vaikutusvallan kasvu maassamme on kilpistynyt omaan mahdottomuuteensa. Laajat työtekevien joukot ovat — voittaen epäröintinsä ja osittaisen passiivisuutensa — yhä lisääntyvällä aktiivisuudella osallistuneet toimintaan kommunistien viitoittamalla linjalla. Taistellen sinnikkäästi ja peräänantamattomasti jokaisesta linnakkeesta on puolueemme kasvanut laajaksi ja lujaksi joukkojärjestyksi, jota taantumuksen on mahdoton nujertaa. Se on elimellinen osa kansanvallan rintamasta, se on välirauhassa alkaneen uuden demokraattisen suuntauksen varmin tuki ja takeena siitä, että kansanvalta on Suomessakin lopullisesti voittava.

MIRJAM TIILIKAINEN

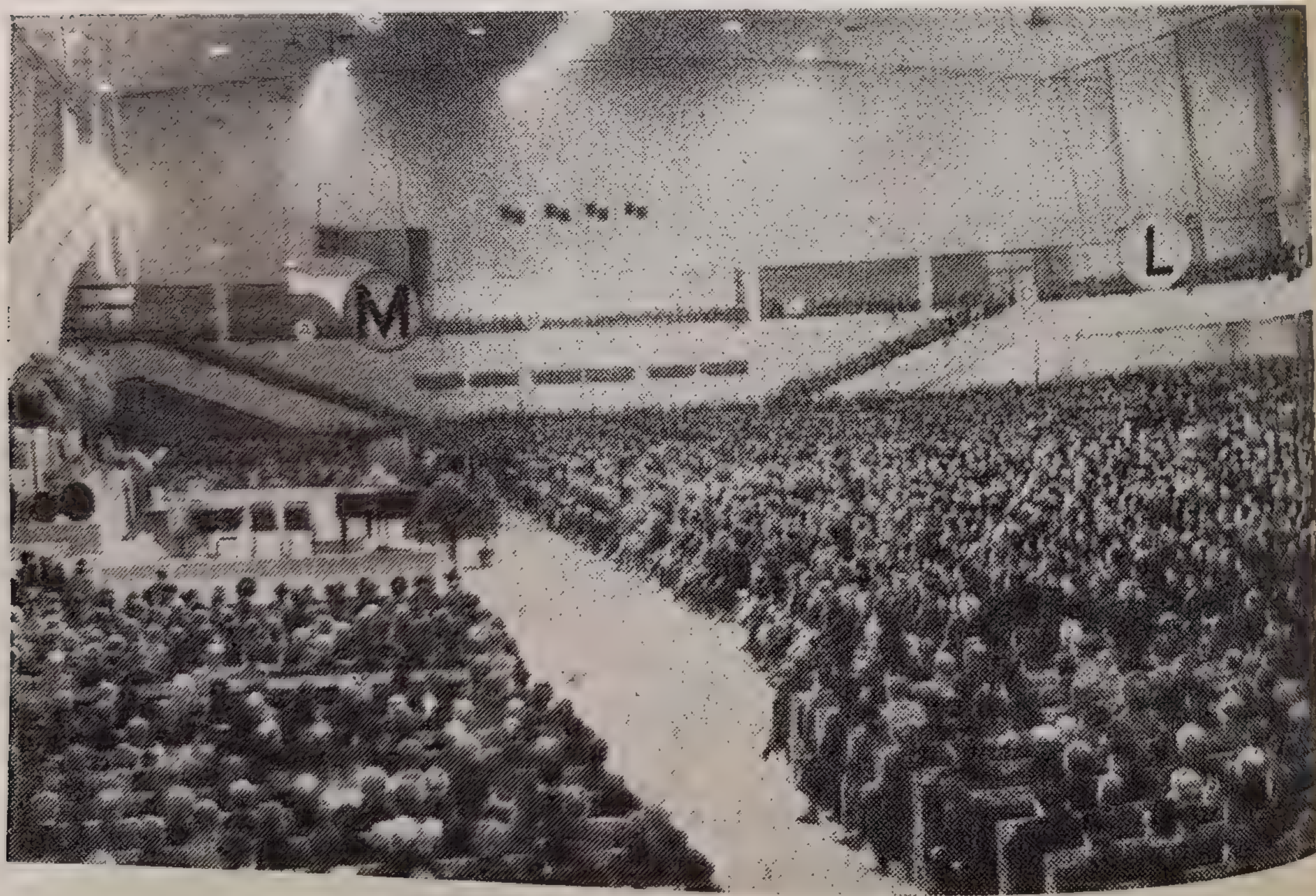
Kolme julkisuuden ja rauhan vuotta

26 vuotta olemassaolostaan, s. o. vuoden 1918 elokuusta vuoden 1944 lokakuuhun, on puolueemme ollut kielletty, maanalaisena toiminut puolue. Sen jäsenistö on toiminnastaan maamme työtätekevän kansanosan hyväksi saanut maksaa vankilatuumioilla, kidutuksilla ja kuolemallakin. Siksi ei ollut ihme, että välirauhan solmiamisen aikoihin, raskaitten sotavuosien jälkeen, puolueemme oli vielä pieni, uskollisten maanalaisten kommunistien puolue, jonka joukkovaikutuskin oli suhteellisen heikko. Lokakuussa v. 1944 kokoontui Helsingissä puoluekonferenssi, johon silloin vielä illegaalisina toimivat SKP:n piiritoimikunnat eri puolilta maata lähettivät edustajiaan. Konferenssi koontui puolisalaisena, vaatimattomissa olosuhteissa, mutta sen päätökset olivat historiallisia. Se teki päätöksen SKP:n julkiseksi saattamisesta, puolueelle valittiin väliaikainen johto (puoluetoi-

mikunta) ja määriteltiin maan muuttunutta poliittista tilannetta vastaava toimintalinja. Perustehtäväksi asetettiin fasismin jyrkkä vastustaminen, laajan demokratian toteuttaminen, työtätekevien elintason kohottaminen ja hyvien ja luottamussuhteiden kehittäminen Neuvostoliittoon ja muihin demokraattisiin maihin. Vaikka konferenssi kokoontui murroskaudella, vaikka puolueemme kaaderit, vasta vankiloista ja keskitysleireiltä saapuneina, olivat vielä vailla kansainvälisen tilanteen ja oman maamme poliittisten voinasuhteiden tarkempaa tuntemusta, kykenivät he oikein asettamaan tehtävät. Silloin määriteltyä peruslinjaa ei ole myöhemminkään tarvinnut muuttaa, vaikka uusia tehtäviä on luonnollisesti astunut esiin ja silloin asetettuja tehtäviä on myöhemmin voitu konkretisoida.

PUOLUETTAMME ODOTETTIIN

Puolueemme julkisuuteen astuminen osoitti, että sitä odotettiin ja että suuret joukot suhtautuivat siihen kaikkea muuta kuin vihamielisesti, vaikka kommunisteja olikin vuosikymmeniä

Puolueemme järjestämä ensimmäinen juhlatilaisuus 7. 11. 1944 keräsi Messuhallin täyteen yleisöä.

mitä räikeimmin parjattu. Lokakuun 31 päivänä v. 1944 tulivat puolueemme "perustamispaperit" rekisteritoimistosta ja jo seuraavana päivänä, 1 päivänä marraskunta, oli Messuhallin täyteen yleisö todistamassa SKP:n esiinmarssia. Se oli komea lähtölaukaus puolueemme julkiselle toiminnalle ja omiaan herättämään luottamusta työn onnistumiseen. Sillä pienellä jäsenjoukolla, joka SKP:llä oli julkiselle taipaleelle lähtiessään, oli valtavasti innostusta ja tietoisuus asiansa oikeudesta, mutta muuta ei ollutkaan. Ei ollut varoja, ei toimintahuoneistoja, ei sanomalehdistöä. Ei ollut myöskään julkisen työn tottumusta. Mutta rohkeasti alettiin työtä tehdä. SKP alkoi heti järjestää fasisminvastaisia voimia yhteiseen rintamaan ja pani "kuutosten" kanssa alulle Suomen Kansan Demokraattisen Liiton, joka tällä hetkellä on jo laajoja piirejä yhdistävä, valtava poliittinen joukkojärjestö.

EDUSKUNTAVAALIT — ENSIMMÄINEN VAKAVA KOETUS

Eduskuntavaalit, jotka suoritettiin maaliskuun 17—18. päivinä v. 1945, muodostuivat vasta vajaat neljä kuukautta toimineelle puolueellemme vakavaksi työn tarkistukseksi. Vaalit olivat merkitykseltään mitä tärkeimmät. Taistelu käytiin fasismin suosivan taantumuksen ja kansanvaltaisen suuntauksen välillä. Saadakseen kansanvaltaisen rintaman mahdollisimman lujaksi SKP ja SKDL ehdottivat vaaliliittoa kaikille demokraattisille järjestöille ja ryhmille ja myöskin sosialidemokraattiselle puolueelle. Viimemainittu kieltäytyi, mutta vaaliliittoon yhtyi SKDL:ön kuuluvien järjestöjen lisäksi myöskin sosialidemokraattisen puolueen opposition rohkein osa, siirtoväen järjestöjä jne. Siten muodostui Kansan Demokraattinen Vaaliliitto, jonka päätunnus oli: *"Fasismia ja taantumusta vastaan, laajan kansandemokratian puolesta"*.

Vaalitaistelu oli luja. Niin porvarilliset puolueet kuin oikeistososialidemokraatitkin ottivat pääasiaksi taistelun kommunisteja vastaan. 13. 12. 1944 pitämässään puheessaan Väinö Tanner julisti: „Sen (kompuolueen) menettelytavat ovat kansallemme myrkkyyä ja sitä vastaan on käytävä tuimin taistelu". Yhtynyt taantumusrintama tekikin työtään voimakkaasti ja joissakin vaalipiireissä perustettiin erikoisia ryhmiä kansandemokraattien vaalimainoksia repimään ja vaalityötä estämään.

Taloudellisesti ja poliittisesti kansandemokraatit olivat paljon heikommassa asemassa kuin muut vaalitaisteluun osallistuneet. Lehdistöä ei ollut kuin SKDL:n äänenkannattaja Vapaa Sana, sos.dem. opposition Vapaa Pohjola ja puolueemme poliittis-teoreettinen aikakauslehti Kommunisti. Toimintahuoneistot olivat porvarillisten ja sosialidemokraattisten järjestöjen hallussa ja rahavaroja ei vastaperustetuilla kansandemokraattisilla järjestöillä voinutkaan olla ennestään.

Puolueemme jäsenmäärä oli sen julkiseksi tullessa vajaat 2,000, mutta vaalitaistelu osoitti, että puolueen jäsenet olivat valmiit työskentelemään voiton hyväksi yhtä tarmokkaasti kuin aikaisemminkin. Työssä olivat myöskin vasta liittyneet jäsenet, jotka saivat ensimmäisen joukkotyökoulutuksensa vaalien aikana. Erikoisen suuriarvoinen oli puolueen ulkopuolella olevien joukkojen tuki.

Vaalitaistelussa puoleltamme esiintyneistä heikkouksista huolimatta vaalien tulos oli yllättävän hyvä. 1,698,376 hyväksytystä äänestä Kansan Demokraattinen vaaliliitto sai 418,679 ääntä eli 27,4 %. Edustajia se sai 48, joista puolueemme osalle tuli 40. Mainittakoon, että v. 1929, jolloin demokraattinen rintama oli viimeksi voinut vaaleihin osallistua, Sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaaliliitto sai 128,164 ääntä ja 23 edustajaa.

Miten oli käsitettävissä, että juuri julkiseksi tullut puolueemme kykeni noin voitokkaasti kilpailemaan vuosikymmeniä toimineitten puolueitten kanssa, joilla lisäksi olivat taloudelliset y.m. edut puolellaan? Puolueen jäsenten ja sen ulkopuolella olevien myötämielisten joukkojen aktiivisen työn lisäksi oli eräs tärkeä tekijä se, että SKP oli maassamme ainoa puolue, joka ei ollut mitenkään syylistynyt kansallemme niin suuria kärsimyksiä aiheuttaneeseen sotaan, vaan päinvastoin käynyt johdonmukaisesti taistelua sitä vastaan. SKP:n julkiseksitulonsa jälkeen esittämä ohjelma ja sen neljäkuukautinen toiminta olivat myöskin osoittaneet, että vaikka vastustajien propagandassa oli päinvastaista vakuutettu, se on rakentavasti toimiva, kansamme etuja ajava puolue, eikä kauhupropaganda enää tehonnut laajoihin kansanjoukkoihin.

Vaalien jälkeen nousivat kysymykset hallitus- ja eduskuntatyöstä, suhteesta toisinajatteleviin ja yleensä koko puolueemme asennoitumisesta uudella voimalla esiin. Puolueemme oli nyt yksi maan "valtapuolueista" ja jokainen askel oli tarkoin harkittava. Puolueen edustajakokouksen koollekutsuminen tuli välttämättömäksi.

VII PUOLUEKOKOUS

Puolueemme VII edustajakokous, joka pidettiin lokakuussa v. 1945. on merkityksellisimpiä koko puolueemme historiassa. Olihan se ensimmäinen julkinen edustajakokous ja kokous, jossa mitä huolellisimman tilannearvion pohjalta määriteltiin puolueemme tehtävät tarkasti ja yksityiskohtaisesti.

Edellisestä, siis VI edustajakokouksesta oli kulunut 10 vuotta. Tilanteessa sen jälkeen tapahtuneet suorastaan mullistavat muutokset asettivat uusia vaatimuksia, uusia tehtäviä. Toveri Pessi sanoi VII puoluekokouksessa:

"Ellei puolueemme pystyisi tilanteen muuttumista vastaavasti muuttamaan päivänpolitiikkaansa, ei se ansaitsisi todellisen marxilais-leniniläisen työväenpuolueen nimeä, sillä siinä tapauksessa se ei olisi elävän marxilais-leniniläisen opin toteuttaja, vaan jokin kuolleiden uskonkappaleiden verkkoon hämääntynyt kirjanoppineiden lahkokunta."

Myöskin puolueen sisäisen organisation ja valistustyön kannalta oli edustajakokous välttämätön. Puolueemme oli silloin toiminut julkisena jo melkein vuoden, sen jäsenmäärä oli vajaan 2,000 lisääntynyt 20,000:een. Uusien jäsenjoukkojen oli edustajiensa kautta päästävä sanomaan mielipiteensä suoritetusta työstä ja puolueen linjasta, valitsemaan puolueelle vakituinen johto kaikkia järjestödemokratian vaatimuksia noudattaen, mikä illegaalisuuden oloissa ei ollut mahdollista.

Jo ulkoisilta puitteiltaan VII edustajakokous erosi kaikista edellisistä SKP:n edustajakokouksista. Edustajat ja kutsuvieraat, joiden joukko oli huomattava, kokoontuivat Helsingin työväestön muistorikkaan kivilinnan, työväentalon arvokkaasti koristettuun juhlasaliin.

Oli luonnollista, että huolellinen tilannearvio oli yksi kokouksen pääkysymyksiä, koska ilman sitä ei tehtäviä olisi voitu oikein suunnitella. Tilannearviossa, jonka puolueemme pääsihteeri Ville Pessi kokoukselle esitti, huomioitiin ennenkaikkea ne suuret muutokset, jotka sodan päättymisen johdosta olivat tapahtuneet niin kansainvälisessä kuin oman maammekin tilanteessa.

Kansainvälisen tilanteen alalla tapahtuneista muutoksista mainittiin tärkeimpänä hitleriläisen Saksan ja sen aseveljien häviö, joka on saattanut poliittiset voimat perinpohjaisen liikehtimisen alaiseksi nostaen uusia demokraattisia voimia poliittiselle areenalle. "Taistelu edistyksen ja taantumuksen välillä

VII edustajakokouksen avajaistilaisuudesta.

jatkuu kansainväliselläkin areenalla, mutta siinä taistelussa ovat voimasuhteet demokratialle tuntuvasti edullisemmat kuin ennen sotaa". todettiin tilanneselostuksessa yhteenvetona kansainvälisestä tilanteesta.

Oman maamme tilanteessa tapahtuneista muutoksista pidettiin tärkeimpänä äärimmäisten taantumuspiirien monopoliase-
man menetystä, demokraattisten ainesten ja järjestöjen valtiol-
lisen voiman vahvistumista ja laajojen kansankerrosten aktivi-
soitumista taistelussa fasismia ja taantumusta vastaan. Samalla
kuitenkin korostettiin taantumuksen voimien suurta vaikutus-
valtaa maan asioihin ja sisäisestä tilanteesta tehtiinkin päätös-
lauselmassa seuraava johtopäätös: "Nykyinen kausi on kansan-
valtaisen kehityksen aikaa. Mutta tämä kehitys voi edistyä
ainoastaan sikäli kuin maamme demokraattinen väki käy yhteis-
voimin taistelua fasismia ja taantumuksen syrjäyttämiseksi kai-
kilta valtiollisen, taloudellisen ja sivistyksellisen elämän aloilta."

Suorittamansa tilannearvion pohjalta edustajakokous määrit-
teli puolueemme tehtävät.

Ulkopolitiikan alalla asetettiin perustehtäväksi luotta-
muksellisen ja pysyvän ystävyyden aikaansaaminen maamme ja
Neuvostoliiton välille. Edustajakokouksen päätöslauselmassa sa-

nottiin: "Puolueemme tekee kaikkensa, jotta laajat kansanjou-
kot kasvatettaisiin kunnioituksen ja luottamuksen hengessä kan-
sojen vapauden ja tasa-arvoisuuden suurta puolustajaa Neuvos-
toliittoa kohtaan." Myöskin välirauhan ja myöhemmin solmit-
tavan rauhan ehtojen tunnollisen täyttämisen välttämättömyyttä
painostettiin voimakkaasti.

Luottamuksellisen ja pysyvän ystävyyden suhdetta Neuvosto-
liittoon ei edustajakokouksessa tarvinnut korostaa siksi, että se
puolueellemme olisi ollut joku uusi linja. SKP:han on koko ole-
massaolonsa ajan johdonmukaisesti ollut rauhan ja ystävyyden
esitaistelijana suhteessa Neuvostoliittoon. Mutta kysymystä oli
ja on syytä korostaa siksi, että kuluneet sotavuodet selvääkin
selvemmin osoittivat sen vaaran, mikä vihamielisistä naapuruus-
suhteista ja kansalliskiihkon lietsonnasta on seurauksena, ja
toisaalta siksi, että huolimatta kaikilta tahoilta tulleista ystä-
vyydenvakuutteluista maassamme suoritetaan tekoja ja kirjoi-
tetaan kirjoituksia, jotka ovat selvästi Neuvostoliittoa vastaan
suunnattuja.

Sisäpolitiikan perustehtäväksi määriteltiin edustaja-
kokouksessa

"demokraattisten voimien yhteistoiminnan lujittaminen ja
laajentaminen taistelussa maamme kansanvaltaisen kehityk-
sen puolesta ja fasismia jätkeiden poistamiseksi".

Fasismia jätkeiden poisjuurimiseksi asetettiin käytännölli-
siksi tehtäviksi virkakoneiston kansanvaltaistaminen, uuden hen-
gen aikaansaaminen kasvatuksessa, varsinkin koululaitoksessa,
oikeuslaitoksen demokratisoiminen ja sotasyllisten tuomitsemi-
nen.

Sodan seurausten poistamiseksi taloudellisesta elämästä pidet-
tiin välttämättömänä tuotannon ja kansan elintason kohotta-
mista sekä valtion tehokkaan valvonnan ulottamista kaikkiin
suurimpiin raha- ja teollisuuslaitoksiin. Maatalouden kohotta-
misen perustaksi asetettiin maakysymyksen ratkaisu laajan maa-
reformin toteuttamisen kautta, koska niin kauan kun talonpoi-
kaistolla on liian vähän maata, laidunta ja kotitarvemetsää,
ei maataloustuotannon kohottamisesta pysyväisesti voi olla pu-
hettakaan.

Puolueemme aktiivista osallistumista maamme talouselämän
kysymysten ratkaisuun pidettiin välttämättömänä, vaikkakaan
puolueemme ei ole syyllistynyt vaikeudet aiheuttaneeseen tur-
miolliseen politiikkaan. Taloudellinen sekasorto ja talouselä-

*Puoluetoimikunnan jäseniä VII edustajakokouksessa:
Ville Pessi, Yrjö Leino, Hertta Kuusinen,
Matti Janhunen.*

män johtaminen yksistään suurtuottajien etujen mukaisesti toisi kansallemme paljon lisää kärsimyksiä ja siksi SKP ilmoitti olevansa valmis kantamaan osavastuun vaikeuksista selviytymiseksi. VII edustajakokous velvoittikin puoluetoimikunnan laatimaan yksityiskohtaisen talouspoliittisen ohjelman edustajakokouksen antamien suuntaviivojen mukaisesti.

V. 1944 marraskuussa oli puolueemme eteen ensi kerran ole-massaolonsa aikana noussut kysymys hallitukseen osallistumi-sesta. Puoluetoimikunta katsoi silloin, että jäämällä sivustakat-sojan asemaan olisi vain helpotettu taantumuksen asiaa, ja toveri Yrjö Leino tuli ensimmäisenä kommunistisena ministerinä toi-seksi sosiaaliministeriksi hallitukseen. Vaalien jälkeen oli puo-lueemme saanut 3 ministeripaikkaa. Oli luonnollista, että VII puoluekokouksessa asia tuli vilkkaan pohdinnan kohteeksi. Selos-taessaan puoluetoimikunnan kantaa asiassa toveri V. Pessi sanoi:

"Lähdimme siitä, että kommunistien on mentävä kaik-kialle, missä on tehtävä jotain koko kansan hyväksi, missä on puolustettava Suomen demokratiaa, missä on taisteltava taantumusvoimia vastaan. Me lähdimme myös siitä, että kommunistienkin on hankittava kokemusta valtion johtami-nessa. Hallituksessa ollen kommunistit saattoivat lujittaa hallituksen fasisminvastaista luonnetta ja tehostaa hallituk-sen toimintaa taantumuksen syrjäyttämiseksi eri aloilta."

VII puoluekokous hyväksyi yksimielisesti puoluetoimikunnan päätöksen ja velvoitti puolueen edustajat hallituksessa toimi-maan kaikin keinoin työtätekevien vaikutusvallan lisäämiseksi ja taantumuksen syrjäyttämiseksi. VII edustajakokouksen pää-töslauselmassa sanotaan:

"Kommunistien tehtävänä nykyisessä hallituksessa on tehos-taa ja jouduttaa hallituksen toimintaa taantumuksen syrjäyt-tämiseksi eri aloilla ja muutenkin edistää sellaisen politiikan ajamista, mikä vastaa kolmen eduskuntaryhmän yhteistyösopi-mukseen sisältyvää ohjelmaa ja tässä päätöslauselmassa (siis VII edustajakokouksen päätöslauselmassa) esitettyjä lähimpiä tehtä-viä."

Eduskuntatyön kohdalta oli puoluejohdon edessä myöskin ollut ratkaistavana uusi kysymys. Vaaleissa saadulla eduskun-nan 1/4:lla olisi voitu jäädä oppositioasemaan, arvostelemaan ja esittämään vaatimuksia. Puolueemme johdon taholta sellaista ratkaisua oli kuitenkin pidetty virheellisenä tilanteessa, jolloin kansanvalta voittaa alaa maamme valtiollisessa elämässä. Kat-sottiin sensijaan oikeaksi osallistua rakentavasti eduskunnan työhön kaikin käytettävissä olevin keinoin ja yhteistyössä toisten ryhmien edistyksellisten aineiden kanssa. Kieltämättä se oli roh-kea ja monille vastustajillemme yllätyksellinen ratkaisu. Edusta-jakokouksessa eduskuntatyöstä pitämässään selostuksessa toveri Hertta Kuusinen sanoi:

"Kommunisteilta ei ole puuttunut rohkeutta taistella fa-sismia vastaan kaikkein ankarimmissakin oloissa, mutta se rohkeus, jota nyt tarvittiin, oli toisenluontoista. Se oli roh-keutta ottaa poliittinen vastuu ja astua uudelle, ennen koet-telemattomalle tielle valtiollisessa toiminnassamme. Mutta ennenkaikkea siihen vaadittiin vilpitöntä halua edessäolevien valtiollisten tehtävien toteuttamiseen ja suurta luottamusta niiden toteutumisen mahdollisuuksiin. Ja koska kumpikin oli olemassa, niin se antoi tuota tarvittavaa rohkeuttakin ja korvasi kokemattomuutemme tämänlaatuisessa toiminnassa."

Edustajakokous hyväksyi puoluetoimikunnan toimenpiteet myöskin eduskuntatyössä ja päätti:

"Eduskunnassa on noudatettava kolmen suurimman eduskun-taryhmän välistä yhteistyösopimusta ja johdonmukaisesti vaiku-tettava niin, että tuohon sopimukseen sisältyvää kansanvaltaista toimintaohjelmaa eduskunnan enemmistö todenteolla ajaa läpi eikä vitkuta."

Yhteistyön tehostamista ja aikaansaamista eri kansankerrostien ja työväen eri poliittisten suuntausten välillä piti VII edustajakokous aivan välttämättömänä. Työläisten ja talonpoikain yhteistyölle on aina annettu puolueessamme suuri merkitys eikä ole koskaan hyväksytty sitä työläisten ja talonpoikain vaatikkain asettamista, mitä sosialidemokraattien "tuottajat ja kuluttajat"-jako merkitsee. Talonpoikauskysymys oli myös VII edustajakokouksessa mitä vilkkaimman pohdinnan alaisena ja oli siitä myös erillinen alustus. Kokouksen päätöslauselmassa sanotaan:

"Kommunistinen puolue tulee aina puoltamaan, ei vain työväen, vaan myöskin työtätekevän talonpoikaissäestömmen oikeutettuja etuja, käsittäen, että työväenluokan ja talonpoikaiston on oltava keskenään liitossa, jotta taantumukselliset raharalliat eivät pääsisi niitä mielinmäärin sortamaan. Työväestön talonpojille osoittamaa apua on lisättävä ja edistettävä. Maatalouden koneistaminen ja maaseudun sekä maatalouden sähköistäminen on saatava päiväjärjestykseen."

Niisanottujen "linjakysymysten" lisäksi kokous käsitteli puolueen sisäisiä organisatio-, valistus- ym. kysymyksiä ja valitsi puolueen johtoelimet. Puolue-toimikunnan lisäksi valittiin puoluekokouksen väliaikoina asioista päättämään puolue-neuvosto, johon kaikki piirit saivat valita edustajansa.

VII edustajakokous teki mitä kauaskantoisimpia ratkaisuja. Sen merkitys puolueemme työlle on ollut arvaamattoman suuri. Siinä asetettu peruslinja on osoittautunut oikeaksi, ja sitä puolueemme toteuttaa tälläkin hetkellä horjumatta ja johdonmukaisesti.

SKP TAISTELUSSA FASISMIN PERINTÖÄ VASTAAN

Jo puolueemme v. 1935 pidetty VI edustajakokous asetti SKP:n perustehtäväksi taistelun fasismia ja sodanvaaraa vastaan ja sitä tehtävää puolueemme voimiensa mukaan suoritti niin ennen sotia kuin myös sotien aikana suurten uhrien hinnalla. Siksi on turha syyttää puoluettamme "jälkiviisaudesta", kun se tuomitsee sotapolitiikan mitä jyrkimmin ja vaatii sotasyllisten tuomitsemista. Muut puolueet, jotka ovat olleet sotapolitiikkaa ajamassa, syyttävät puoluettamme kostonhalusta ja väittävät, että vanhoja virheitä ei kannata penkoa eikä menneisyyttä

muistaa. Mistään kostopolitiikasta ei puolueemme taholta kuitenkaan ole kysymys. Se on vaatinut sotasyllisten tuomitsemista siksi, että kansamme säästyisi uusilta kärsimyksiltä.

Menneisyyden unohtaminen olisi helpompaa, jos sotapolitiikka ajaneet puoleet itse olivat tehneet pesäeron turmiollisesta menneisyydestä. Mutta niin ei valitettavasti ole asianlaita, ei edes sosialidemokraattisen puolueen kohdalla. 9. 9. 1941 Tanner sanoi: "Ihmiskunnan tulevaisuuden vuoksi on välttämätöntä, että tämä turmiollinen järjestelmä (bolshevismi) saadaan hävitetyksi." Tuonlaisista "linjapuheista" huolimatta sosdem puolue-toimikunnan nimessä julkaistu "Sosialidemokratian tie" uskottelee: "Sosialidemokraattisen puolueen ulkopoliittisessa asennoitumisessa ei ole ainoatakaan valonarkaa kohtaa" (siv. 12). Se väite yritetään todistaakin esittämällä lainauksia sosialidemokraattisten edustajakokousten päätöslauselmista, mutta kuvaavaa kyllä. Niissä ei ole yhtään sodanaikaista. Epäilemätöntä on, että sosialidemokraattisella puolueellakin, puhumattakaan muista, olisi paljostakin irtisanoutumista.

Puolueemme ja SKDL:n eduskuntaryhmän aktiivisen työn tulosta oli sotasyllislain aikaansaaminen ja sotasyllisten tuomitseminen. Vaikka tuomiot eivät olleet niin ankarat kuin maamme demokraattinen väki olisi toivonut, ne merkitsivät kuitenkin virallista tuomiota sotapolitiikalle, neuvostovastaisen sodan tuomitsemista rikollisena.

Fasismien kannattajat eivät ole suinkaan laskeneet aseitaan. Niiden toiminta on saanut ei vain kansanvaltaista suuntausta, vaan myöskin maamme kansainvälistä asemaa, sen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta vaarantavia muotoja. Sellaisina mainittakoon laajalle levinnyt asekatkotoiminta, joka on osoittanut oikeistopiirien yhäkin jatkavan vaarallista vehkeilyään sekä sisä- että ulkopoliitikassa omaksuttua suuntausta vastaan. Samalla se on osoittanut, miten vastuunalaisilla paikoilla maamme vahingoittavalla toiminnalla on suojelijoita. Puhelinvakoilujuttu naurettavan mitättömine tuomioineen, metsäkaartilaisten ja poliittisten vankien kiduttajien ja murhaajien vapauttaminen, jopa uhrien ja heidän omaistensa joutuminen syytteeseen, asekatkijöiden puolustelu eduskunnassa ja leväperäisyys heidän juttunsa käsittelyssä ym. tapahtumat osoittavat täysin aiheelliseksi puolueemme VII edustajakokouksen jyrkän vaatimuksen oikeuslaitoksen ja virkakoneiston puhdistamisesta. Puolueemme pitää ehdottoman välttämättömänä, että kansamme oikeustajua loukkaavat ja kansainvälisiä suhteitamme vaarantavat ilmiöt saadaan mitä pikimmin loppumaan.

Taistelussa fasismin jätteitä vastaan on tehokkain keino kansanvaltaisen kehityksen voimistaminen, kansanvallan ulottaminen kaikille aloille. SKP onkin vaatinut työtätekevien osuuden lisäämistä valtiollisessa ja poliittisessa elämässämme, kansanvallan todellista eikä nimellistä toteuttamista. SKP on myös kaikin keinoin vastustanut pyrkimyksiä kääntää valtiolaivamme kurssia oikealle, palauttaa se terrorikomento, josta välirauha maamme vapautti. Maamme laajat kansanjoukot ovat kansanvaltaisen kehityksemme varmin tae. Heidän liittämisenä nykyistä paljon aktiivisemmin valtiollisen ja taloudellisen elämämme eri paikoille on juuri kansanvallan toteuttamista ja myöskin takeena siitä, että fasismi ei voi enää nostaa päätään.

SKP TAISTELUSSA TALOUDELLISEN KANSANVALLAN PUOLESTA

Välirauhan solmiamisen jälkeen on maamme poliittisessa ja valtiollisessa elämässä tapahtunut suurta, joskaan ei riittävää, kehitystä kansanvaltaiseen suuntaan. Kansanvaltainen kehitys maassamme on kuitenkin tapahtunut yksipuolisesti. Samanaikaisesti kun valtiollisen ja poliittisen elämän aloilla on tapahtunut huomattavaakin työtätekevien vaikutusvallan kasvua, on heidän vaikutuksensa taloudellisella alalla aivan minimaalinen. Yksityiset suurtuottajat ja monopoliyhtymät hallitsevat edelleenkin yksinvaltiaina taloudellista elämäämme ohjaten sitä suunnitelmattomasti, vain voiton tavoittelua silmälläpitäen. Siten on syntynyt ristiriita, joka vaatii ratkaisuaan, ja luonnollista on, että puolueemme pyrkii ristiriidan ratkaisemaan siten, että työtätekevien vaikutusvalta ulotetaan myöskin taloudellisen elämän aloille pysähtymättä valtiollisella ja poliittisella alallakaan nykyiseen olotilaan. Siihen tähtää puolueemme niin voimakkaasti esittämä kansallistamisvaatimus. Tällä hetkellä erikoisesti kolme seikkaa vaatii sen toteuttamista: 1. Taloudellinen ja poliittinen elämä on saatettava sopusointuun keskenään. 2. Ilman talouselämän suunnitelmallisuuden toteuttamista emme selviä nykyisistä vaikeuksistaamme. 3. Valtion tulojen lisääntyminen tuotantolaitosten valtion haltuunottamisen kautta antaisi mahdollisuuden vähentää kansaamme niin raskaasti painavaa verotaakkaa.

Oikeistososialidemokraatit ovat väittäneet, että puolueemme otti kansallisvaatimuksen ohjelmaansa vasta v. 1946 kesällä ja

silloinkin "taktillisista syistä". Tosiasia kuitenkin on, että puolueemme esitti tunnuksen heti julkiseksi tultuaan v. 1944 lokakuun konferenssin julkilausumassa, jossa sanotaan mm.:

"Sellaiset yhtymät, jotka hallitsevat kokonaisia tuotantolaitteita ja suuropääomiensa avulla, monopolioikeuksiensa turvin jarruttavat tuotannollisen elämämme suuntaamista maamme ja kansamme hyvinvoinnin turvaamiseksi, on kansallistettava. Pienyrittäjiin ja vapaa-ammattinharjoittajain toiminta on turvattava."

Että kysymys ei ollut mistään tilapäisestä kannanotosta, sitä todisti se, että vaikutusvaltainen VII puoluekokous asetti suurten pankki- ja vakuutuslaitosten ottamisen valtion haltuun yhdeksi taloudellisen elämämme parantamisen perusedellytykseksi.

Kansallistamisen ajamista käytännön kysymyksenä vaikeutti kuitenkin välittömästi välirauhan solmiamisen jälkeen se, että valtiollinen valta oli vielä ratkaisevasti taantumuksen käsissä, ja tuotantolaitosten, pankkien ym avulla taantumuksellinen valtio saattoi entistä tehokkaammin toimia työtätekevien etuja vastaan. Siksi SKP kiinnitti perushuomion kansallistamisen edellytysten luomiseen, työtätekevien vaikutuksen lisäämiseen valtiollisessa elämässä.

Jo v. 1946 kesällä kansallistamiskysymys nousi esiin käytännönkin kysymyksenä. Silloin kokoontuneelle puoluepuoleiston kokoukselle esitettiin VII edustajakokouksen velvoitusten mukaan laaditun puolueemme talouspoliittisen ohjelman suuntaviivat. Kokouksen tilannearviossa sanottiin: *"Olemme joutuneet ajankohtaan, jolloin kaikilta, jotka ovat kirjoittaneet lippuunsa sosialisoinnin, kysytään, mitä he tekevät itse käytännössä. Asioita ei voida hoitaa vanhentuneiden muotojen puitteissa."*

Ja puoluesihteerin Pessi sanoi:

"Kommunistit tulevat kansallistamisessa pyrkimään mahdollisimman pian käytännöllisiin tuloksiin. Se on välttämätöntä maamme poliittisen ja taloudellisen aseman vuoksi. Vallitseva poliittinen demokratia on heikolla pohjalla, ellei sitä uloteta taloudellisen elämän alalle, ellei murskata taantumuksellisen suuropääoman omistajien taloudellista mahtiasemaa, taloudellista valtaa." (Kommunisti n:o 13, v. 1946, siv. 15.)

Puolueemme ei ole siis kansallistamiskysymyksen toteuttamiseenkaan lähtenyt hosuen ja harkitsematta, vaan tarkoin tutkien

edellytykset. Juuri tuota tarkkaa harkintaa ja edellytysten huomioinnottamista ilmentää myös SKDL:n esitys kansallistamisen laajuudesta. SKDL:n eduskuntaryhmän esittämä kansallistamislakialoite merkitsisi vain 40 suurimman teollisuus- ja luottolaitoksen kansallistamista, vaikka osakeyhtiöiden lukumäärä maassamme on 5.590. Ne kaikki 48 ovat kuitenkin talouselämästämme ratkaisevasti määrääviä yhtymiä ja hallitsevat 45 % kaikista osakeyhtiöiden pääomista. Kansallistaminen ei siis koskisi pieniä ja keskisuuria liike- ja teollisuuslaitoksia eikä myöskään maataloutta.

Niin laajakantoista toimenpidettä kuin kansallistamista, jonka hyväksyminen esim. eduskunnassa vaikeutui käsittelyjärjestyksen tullessa päätetyksi perustuslakiluontoiseksi, ei voida toteuttaa kuuden ministerin ja eduskunnan 1/4 voimalla. Siksi puolueemme on pyrkinyt saamaan yhteistoimintaa aikaan kaikkien niitten piirien kanssa, jotka ovat ottaneet kansallistamiskysymyksen ohjelmaansa. Ennenkaikkea on tullut kysymykseen sosialidemokraattinen puolue, jonka ohjelmassa sosialisoinnista paljon puhutaan, ja maalaisliitto, joka yhtenä osapuolena on yhtynyt kolmen suuren eduskuntaryhmän yhteistyösopimuksen lausuntoon:

"Jotta suurpääoman alistaminen kansantalouden ja yhteiskunnan kokonaisetujen palvelukseen olisi mahdollista, on se tarvittavassa laajuudessa otettava yhteiskunnan tai yhteistä etua valvovien elinten hallintaan."

On kuitenkin sanottava, että tulokset tämän kohdan toteuttamisesta ovat mitättömät. Maalaisliitto ei ole sopimuksesta tietävinäänkään ja sosialidemokraattinen puolue vetoaa alinomaan v. 1945 valittuun sosialisoinniskomiteaan, joka ei ole saanut vielä yhdeltäkään alalta edes tutkimuksia valmiiksi. Kun kansallistamislakiehdotuksen käsittelyjärjestyksestä keskusteltiin eduskunnassa, joutui SKDL:n eduskuntaryhmä yksinään lakiesitystä ja koko kansallistamisajatustakin puoltamaan suurporvariston edustajien hyökätessä sitä vastaan mitä raivokkaimmin. Kuoron ovat yhtyneet sosialidemokraatitkin.

Siltä taholta tullut "pääsyytös" kansallistamisesitystä vastaan on ollut se, että lakiesitys oli turha, koska sosdem puolueella on ollut asiasta ohjelma valmiina jo 40 vuotta. Ja kuitenkin Varjonen varoittaa "hätköimisestä" ja vaatii lisää tutkimuksia. Ei edes SAK:n asennoituminen asiaan myönteisesti ole saanut sosdem oikeistoa asiaa eteenpäin ajamaan. SKDL

on ainoa, joka kansallistamiskysymyksessä on päässyt ylimalkaista ohjelmaa pitemmälle.

Toinen taloudelliseen kansanvaltaan tähtäävä ja maataloudelle yhtä suurimerkityksellinen toimenpide kuin suurpankkien ja -teollisuuslaitosten kansallistaminen muulle taloudelle on *maareformin toteuttaminen*. Puolueemme VII edustajakokous asetti maakysymyksen ratkaisun talonpoikaistalouksien tuotannon parantamisen perusedellytykseksi, ja maareformin toteuttamisvaatimus on eräs puolueemme tämän hetken perusvaatimuksista.

Maakysymystä käsitellessään SKP lähtee siitä, että jokaisen yksityisomistuksellisessa yhteiskunnassa elävän talonpojan luonnollisena pyrkimyksenä on päästä maahan käsiksi tulemalla itsen omistajaksi ja siten vapautua suurmaanomistajain vuokraorjuudesta. Sitä pyrkimystä puolueemme on tukenut ja tukee kaikin voimin. Tällä hetkellä on maakysymys tullut erikoisen kärkevänä päiväjärjestykseen ja sen ratkaisusta, kuten edellä mainittiin, riippuu koko maataloustuotantomme elpyminen. Suurtilat, joilla olisi mitä mainioimmat mahdollisuudet niin karjatalouskuin viljatuotannonkin kohottamiseen, käyttävät maamonopoliaan keinotteluun ja pienviljelijöitten ja vähämaisten talonpoikien orjuuttamiseen, näiden laitumen, rakennuspuiden ym. puutetta hyväkseen käyttäen. Niin paljon edullisemmassa asemassa kuin suurtilat ovatkin, on tosiasiassa, että maamme pientiloilla on kokonaistulo kolmanneksenkin suurempi kuin suurtiloilla ja karjaa pidetään pientiloilla hehtaaria kohti huomattavasti enemmän kuin suurtiloilla. Se ei suinkaan merkitse pientilojen edullisuutta suurtiloihin verraten, mutta se osoittaa nykyisten suurtilojemme loismaisuuden ja kyvyttömyyden käyttää hyväkseen koneellistetun maatalouden etuisuuksia. Maanpuutteen poistaminen antaisi pienviljelmille mahdollisuuden nykyistäkin tehokkaampaan ja pienempää työtä vaativaan tuotantoon. Maareformivaatimukseen niin kiinteästi liittyvän valtion koneavun totuttaminen antaisi mahdollisuuden maaseudun lukuisimmalle viljelijäainekselle käyttää tekniikkaa avukseen.

Lisämaan tarvitsijoita on maassamme paljon. Kaikista viljelmistämme on 3/4 0,25—10 hehtaarin suuruisia ja alle 1/4 hehtaarin tiloja meillä on 64,086. Lisäksi on maaseudun suuret vuokraviljelijäin, maataloustyöläisten ym. joukot, jotka haluavat päästä entisestä epävarmasta asemastaan viljelemään maata itsenäisinä maanviljelijöinä.

Maataloudesta toimeentulonsa hankkineelle maataomistamattomalle väestölle suunniteltu maauudistus merkitsee valtavaa

sosiaalista edistysaskelta, jonka avulla maaseudun köyhälistö pääsisi nauttimaan ihmisarvoisen olemassaolon ehdoista.

Maakysymyksen ratkaisu on siten välttämättömyys ja jo kokenut suuren eduskuntaryhmän sopimuksessa siitä sanotaan:

"Sotien johdosta rappeutumaan päässyt maataloustuotanto on nopeasti kohotettava, jotta se voisi tyydyttää kansan tarpeet. Nimenomaan nykyinen tilanne edellyttää, että tässä suhteessa ryhdytään viipymättä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin. Samalla on huolehdittava siitä, että maatalous voisi tarjota kaikille siinä työskenteleville kunnollisen, muiden elinkeinojen antaman vastaavan toimeentulon. Viljelys-, laidun- ja metsämaata on hankittava ensi sijassa siirtoväelle sekä niille, jotka ovat halukkaita elättämään itsensä maatalouden harjoittajina ja joilla on siihen edellytyksiä."

Maanhankintalaki, joka v. 1945 hyväksyttiin, ei ole voinut maanpuutetta lieventää. Lisämaansaantimahdollisuudet sen puitteissa ovat hyvin rajoitetut ja kaiken lisäksi sitä toteutettaessa suuri maatyöläisten joukko joutuu menettämään työpaikkansa, samoin monet pika-asutustilain sekä muidenkin tilojen vuokraajat. Maanhankintalain toteuttamisesta saatujen kokemusten perusteella onkin selvää, että sen pohjalla ei maakysymystä saada oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

Maareformi on ajan vaatima toimenpide ja v. 1946 SKP:n puolueeneuvoston kokous tekikin siitä käytännölliset ehdotuksensa. V. Pessi lausui tuossa kokouksessa:

"Puoluejohto katsoo, että vanhan eduskunnan hyväksymä nykyinen maanhankintalaki ei turvaa vähämaisten talonpoikien ja maattomien maanviljelykseen kykenevien maatyöläisten maantarvetta, varsinkaan kun sen toimeenpanoelimet ovat taantumuksellisten aineiden käsissä, jotka jarruttavat lain käytäntöönpanoa. Maan saanti on sadoille tuhansille maaseudun asukkaille suorastaan elinkysymys. Kaikki viivyttely tämän kysymyksen järjestelyssä on maattomien ja vähämaisten hädällä leikkimistä."

Puolueeneuvoston kokous kehoitti toimimaan täysin voimin käytännöllisten tulosten saavuttamiseksi siinä suhteessa.

Jo v. 1945 kesällä SKDL:n eduskuntaryhmä teki maakysymyksen ratkaisusta toivomusalotteen. Kun silloin asetetun asutuskikomitean työstä ei ole ollut mitään käytännöllisiä tuloksia, jätti SKDL:n eduskuntaryhmä Aaro Uusitalon nimissä 14. 2. -47 ehdotuksen laiksi maanhankinnasta maan puutteessa oleville. Sen ensimmäinen pykälä ilmaisee lakiesityksen periaatteet:

"Itsenäisten maanviljelystilojen lisäämiseksi ja maaseudun asunto-olojen parantamiseksi valtio harjoittaa maanhankintaa sellaisten Suomen kansalaisten hyväksi, jotka tarvitsevat maata, joilla on halua ja kykyä sen viljelemiseen tai joille se muuten asuttamisen kannalta katsoen on tarpeellista."

Niin kansallistaminen kuin maareformikin ovat välttämättömiä kansantaloutemme elvyttämisen kannalta. Mutta sen lisäksi niiden toteuttaminen merkitsisi taantumuksen taloudellisten tukikohtien murskaamista niin kaupungeissa kuin maaseudullakin. Taloudellisen valtansa avulla suuryhtymät ja -tuottajat ovat ohjanneet myöskin maamme poliittista elämää ja taloudellisen mahtinsa avulla suurtilalliset vielä nykyäänkin terrorisoivat pientilallisia ja maatyöläisiä. Kansallistaminen ja maareformi ovat siten välttämättömiä toimenpiteitä niin taloudellisen elämämme elpymisen kuin taloudellisen kansanvallan toteuttamisenkin kannalta.

PUOLUEEMME TAISTELUSSA TYÖTÄTEKEVIEN JOKAPÄIVÄISTEN ELINETUJEN PUOLESTA

"Vasemmiston mieletöntä talouspolitiikkaa" on totuttu syyttämään kaikista vaikeuksista, joita maassamme ilmence. Sitä on syytetty palkkojen korotuksista ja palkkojen korotusten estämisestä, hintojen nostamisesta ja hintojen alhaisuudesta, suurista veroista ja veroalennuksista. Koska puolueemme kuuluu tuohon "kaikkivoipaan" ja "kaikkeen syypäähän" vasemmistoon, on syytä tässäkin yhteydessä lyhyesti tarkastella, mikä on puolueemme kanta noihin edellämainittuihin ja muihinkin työtätekevien elintason välittömästi vaikuttaviin kysymyksiin.

Kansallistamis- ja maareformiesitysten lisäksi on puolueemme esittänyt koko joukon toimenpiteitä, joiden toteuttaminen edistäisi maamme talouselämän elpymistä, välitöntä työtätekevien elintason kohoamista ja sodan seurausten taakan tasapuolisempaa jakautumista kuin tähän asti on ollut asianlaita. SKP:llä ei ole kuitenkaan ollut ratkaisevaa sananvaltaa taloudellisista kysymyksistä päättävissä elimissä: hallituksessa, eduskunnassa, hinta- ja palkkaneuvostossa. Siksi monet puolueemme tekemät ehdotukset talouselämän kohentamiseksi ja työtätekevien elintason kohottamiseksi on hylätty, koska muut piirit ovat tahto-

neet säilyttää suuromistajain voitto-osuudet kaventamattomina tai pelänneet SKDL:n ja SKP:n arvovallan ja vaikutuksen kasvavan joukkojen keskuudessa, jos niiden ehdotukset toteutettaisiin.

Nykyisen hinta- ja palkkakysymyksen yhteydessä näkee syytöksiä puolueettamme vastaan siitä, että se palkkapolitiikallaan aiheutti v. 1945 tapahtuneet palkkojen korotukset, mitkä muka saivat aikaan inflaatiovyöryn. Tosiasia kuitenkin on, että inflaatio oli alkanut jo sodan aikana, ja kesällä v. 1945 voimaan astunut palkkasäännöstelypäättös ja palkkojen korotus olivat aivan välttämättömiä huomattavasti jälkeenjääneiden palkkojen nostamiseksi hintakehityksen tasolle. Se toimenpide ei olisi myöskään horjuttanut, vaan päinvastoin vakaannuttanut markan arvoa, jos, kuten puolueemme taholta esitettiin, hinnat olisi pienin tarkistuksin pysäytetty silloiselle tasolle, jolloin määrätynlainen hintojen ja palkkojen tasapaino olisi saavutettu.

Niin ei kuitenkaan käynyt. Hintaviranomaisilla ei ollut tarpeellisia valtuuksia ja kokonaista viisi elintä saattoi päättää hintakysymyksistä. Palkat jäivät jälkeen, eivätkä sitä tosiasiaa voineet muuttaa uudetkaan palkkojen tarkistukset, koska tuottajat saivat aina hintatakuun ja siten epäsuhte palkkojen ja hintojen välillä säilyi.

Viime vuoden aikana ovat hinnat jatkuvasti nousseet. Kun suurten pankki- ja teollisuuslaitosten voitot ovat viime vuosien aikana suorastaan rajuin harppauksin lisääntyneet, ovat SKP:n edustajat tehneet lukuisia ehdotuksia, joiden avulla työtätekevän väestön ponnistukset maan tuotantoelämän kohottamiseksi tulisivat kohtuudella huomioiduiksi.

Sellaisia ovat olleet ehdotukset maataloustuotteiden ylijäämäkaupan toteuttamisesta, 25 % veroalennuksesta, hinnantasausrahaston järjestämisestä, vuokrien korotuksesta luopumisesta talonmistajien omaisuusveronmaksun lykkäämisen ja asuntoylellisyysveron käytäntöönnoton avulla jne.

Puolueemme ja SKDL:n useimmat ehdotukset on kuitenkin torjuttu melkein aina porvariston ja sosialidemokraattien yhteisrintaman avulla. Ylijäämätuotekaupan sijasta sosialidemokraatit suostuivat maataloustuotteiden hintojen korottamiseen, ulkomaankaupan hinnantasausrahastosta eduskunnassa äänestettäessä 14 sosialidemokraattia äänesti sitä vastaan. hinta- ja palkkaneuvostossa sosialidemokraatit kannattivat vuokrien korotusta ja kaksi sosialidemokraattia, Simonen ja Jalava, vastustivat jopa SAK:n vähimmäisehdotusta työläisten palkko-

jen korottamiseksi. Seurauksena kaikkien tehokkaampien taloudellisten toimenpiteitten toteuttamatta jättämisestä on ollut hintojen riistäytyminen irti ja työläisten elintason jälkeenjääminen. Siksi puolueeneuvoston kokouksella tämän vuoden kevättalvella oli täysi syy sanoa hinta- ja palkkakysymyksestä:

”Työväen elintason kohoaminen ei ole tapahtunut taloudellisen elämän yleistä nousua vastaavalla tavalla. Tämän epäkohdan korjaamiseksi on ryhdyttävä päättäviin toimenpiteisiin. Samalla kun hintavalvontaa on entisestään tehostettava, on ryhdyttävä valmistelemaan palkkasäännöstelystä luopumista ja erikoisesti huolehdittava siitä, että palkkannauttijoille tarkoitetut verohelpotukset todella muodostuvat elintasoja kohottavaksi tekijäksi.”

Kysymys palkkojen säännöstelystä vapauttamisesta ja hintasulun aikaansaamisesta on herättänyt ankaran vastustuksen varsinkin porvariston, mutta myös sosdemien taholta. Tuo ”hyvien voimien yhteisrintama” on kauhistunut mahdollisuutta, että työläiset eivät enää suostuisi yksin kantamaan taloudellisten vaikeuksien taakkaa, eivät suostuisi olemaan ”markan henkivarti-joina”, silloin kun muut piirit vastuuttomasti keinottelevat työläisten hädänalaisella asemalla. Työläisten elintaso on saatava nousemaan. Työmarkkinajärjestöt ratkaiskoot palkkakysymykset ja korotetut palkat korvattakoon työnantajain suurvoittoja supistamalla sekä työtapoja, tekniikkaa ym. parantamalla, mihin vielä on huimaavasti mahdollisuuksia. Siinä SKP:n ”resepti” nykyisissä vaikeuksissa. Ja se vastaa epäilemättä koko työväenluokkamme elinetoja.

Pienviljelijäin ja maatyöläisten aseman parantamiseen on puolueemme pyrkinyt koko olemassaolonsa ajan ja myöskin tällä hetkellä. Edellä on jo viitattu maakysymyksen ratkaisun välttämättömyyteen. Ylijäämätuotekaupan toteuttaminen olisi merkinnyt pienviljelijöille ja suurperheisille suurempienkin maanviljelystilojen omistajille kokonaan luovutusvelvollisuudesta vapautumista ja oikeutta myydä tuotteittensa ylijäämä vapaaseen kauppaan. On luonnollista, että se olisi ollut talonpojille edullinen ratkaisu ja olisi myös ollut kiihokkeena maataloustuotannon kohottamiselle. Maatalouden luovutusperusteitten määräämistä tilojen luontaisten edellytysten ja suuruuden mukaan, maatalouden koneistamista ja sähköistämistä valtion tuella on puolueemme myös kiinteästi vaatinut. Hinnantasausrahaston perustamiskysymyksessä puolueemme katsoi juuri pientalonpoikaiston etuja, koska ehdotuksen mukaan huomattava osa vientiteollisuuden voitosta olisi siten tullut käytettyä maatalouden tarvitsemien apulantojen hintojen tasaukseen.

PUOLUEEMME SUHTAUTUMINEN YHTEISTYÖHÖN

Meistä kommunisteista on usein esitetty käsitys, että emme suvaitse toisinajattelevia. Puolueemme julkisuuden aika on kuitenkin osoittanut pahimmillekin epäilijöille, että niin ei suinkaan ole asianlaita. Jo puolueemme v. 1944 lokakuun konferenssi asetti kysymyksen kaikkien voimien yhdistämisestä fasismin murskaamiseksi maassamme. Eri kansalaispiirejä yhdistävä yhteinen pyrkimys kansanvaltaisen rintaman muodostamiseksi johti SKDL:n perustamiseen, jossa puolueemme oli yhtenä aloitteentekijänä. SKDL:n, johon myöhemmin on liittynyt uusia järjestöjä ja runsaasti yksityisiä kansalaisia, sisällä on yhteistyö sujunut hyvin ja kitkattomasti, eivätkä erimielisyydet määrättyissä kysymyksissä ole estäneet pääsemästä hyvään yhteisymmärrykseen työtätekevien joukkojen etuja ajettaessa. Kansan Demokraattinen Vaaliliitto ja yhteistyötarjous sosdem puolueelle osoitivat myös, miten halukkaasti puolueemme on valmis yhteistyöhön kaikkien järjestöjen kanssa kansamme etujen ollessa kysymyksessä. Vilpittömillä yhteistyöpyrkimyksillään SKP onkin saanut läheisiä ystäviä piireistä, jotka aikaisemmin eivät sitä tunteneet. Nykyinen puolustusministeri Kallinen sanoi tervehdyksessään SKP:n VII edustajakokoukselle:

"Henkilökohtaisesti minulla on ollut ilo Suomen kansan eduskunnassa työskennellä yhdessä kommunistisen puolueen eturivin miesten ja naisten kanssa. Tämän yhteistyön perusteella minä voin vakuuttaa teille, että he ovat kunnon miehiä ja naisia, joiden vilpittömänä päämääränä on tämän kansan ja tämän maan paras, jotka tekevät voitavansa vähäväkisen kansan kohottamiseksi, tämän maan yhteiskunnallisten olojen kohottamiseksi, ja voin vakuuttaa, että yhteistyö ja neuvottelusuhde heidän kanssaan on ollut miellyttävää ja hedelmällistä."

Niin hallituksessa kuin eduskunnassakin on puolueemme jatkuvasti etsinyt yhteistyötä työtätekevää väestöä edustavien ryhmien ja yksityisten henkilöitten kanssa eri kysymysten läpiviemiseksi. Sitä todistaa kolmen suuren eduskuntaryhmän sopimuskinkin ja monet yhteisesiintymiset SAK:ssa, TUL:ssa ym.

On luonnollista, että samalla kun eri kysymyksissä on pyritty löytämään yhteinen pohja eri puolueiden kanssa (taantumuspuolueita lukuunottamatta), on ensi tilalla pidetty työläisten

yhteisrintaman ja työväenpuolueiden välisen yhteistyön aikaansaamista.

Työväenluokan yhtenäisyyskysymys nouseekin aina uudelleen ja uudelleen esille. Yhä selvemmin käsitetään, että hajanaisuus heikentää, kun sensijaan yhteisin voimin saataisiin epäkohtiin korjauksia aikaan. Työväestöllä on yhteinen vihollisensa, taloudellisen mahtiasemansa säilyttänyt taantumuskapitalismi. Siksi ei olisi varaa tuhjata aikaa ja voimia keskinäiseen taisteluun ja siksi myös SKDL on tehnyt useita yhteistyötarjouksia sosdem puolueelle. Työväenliikkeessä on kuitenkin joukko, sosialidemokraattinen oikeisto, joka lietsoo hajaannusta käyttäen siinä häikäilemätöntä provokatiotakin hyväkseen.

Työväen yhteistä toimintaa hajoittavia ovat olleet varsinkin sosdem oikeistojohdon otteet hallituskysymyksessä, missä se on työntänyt talouskysymyksissä kaiken vastuun SKDL:lle, vaikka hinta- ja palkkaministerin, kauppa- ja teollisuusministerin ja toisen valtiovarainministerin paikat ovat sosdem puolueen edustajien käsissä. Se on häikäilemättömästi hyökännyt hallitusta vastaan ja oli pääosallisena nolosti päättyneessä hallituksen kaatamisyrityksessä. Räikeä parjaus, mistään piittaamaton demagoginen valehtelu ovat niitä keinoja, joilla työväenliikkeen voimaa halutaan heikentää. Mutta tosiasia on, että myöskin sosialidemokraattisessa puolueessa on suuri joukko, joka ymmärtää, miten turmiollista on tuollainen hajoituspolitiikka. Työväen joukoissa kasvaa yhteistoiminnan tarve ja yhteistoiminnan aikaansaamiseen, työväenluokan yhtenäistämiseen tulee puolueemme jatkuvasti pyrkimään. Mutta se ei pyri yhteistyöhön yhteistyön vuoksi eikä millä chdoilla tahansa, vaan työväen joukkovoiman lujittamisen vuoksi, sen vuoksi, että maamme työväenluokasta tulisi voima, joka kykenisi puolustamaan kunkin päivän elin- etujaan sekä toteuttamaan ne suuret yhteiskunnalliset ihanteensa, jonka vuoksi sen parhaimmat ovat uhranneet kaikkensa ja joka on välttämätöntä onnellisen tulevaisuuden turvaamiseksi kansallemme.

PUOLUEEMME ORGANISATORINEN KEHITYS JA VALISTUSTYÖ

Ennenkuin mitään edelläluetelluista tehtävistä on voitu toteuttaa, on puolueessamme tarvittu suurta organisaatio- ja valistustyötä. Niillä kummallakin työsaralla puolueemme joutui alkuun aivan alusta. Siirtyminen ankaran illegaalisista järjestö-

muodoista julkisiin toimintamuotoihin on ollut suuri hyppäys ja on ymmärrettävää, että organisatorisessa mielessä kehitystä tapahtuu jatkuvasti. Uusi tilanne, uudet tehtävät asettavat myös järjestölle uudet vaatimukset ja mitään "valmista" ei sillä alalla voida osoittaa.

Jo joulukuussa v. 1944 esittämässään "puoluekutsussa" puolue-toimikunta lausui: "Puolueestamme on luotava organisatorisesti luja ja toimintakykyinen järjestö ja järjestöllinen tila on saatava poliittisen vaikutuksen tasolle." Puolueneuvoston kokoukseen mennessä huhtikuussa v. 1945 oli jäsenmäärä jo 7.000 ja VII puoluekokoukseen mennessä 20.000. VII puoluekokous puolestaan vetosi jäsenistöön puolueen lujittamiseksi: "Tehkäämme SKP:sta joukkopuolue ei vain poliittiselta vaikutukseltaan, vaan myös organisatorisesti."

Vetoomus ei mennyt hukkaan. Puolueneuvoston kokouksen aikana kesällä v. 1946 oli jäseniä 29.596 ja tätä kirjoitettaessa ylittää jäsenmäärämme 40.000, joten kasvu julkiseksi tulon hetkestä on yli 20-kertainen. Puolueemme on pienestä valittujen puolueesta kasvanut joukkopuolueeksi, mutta luonnollista on, että mitään "rajaa" ei siinä suhteessa ole saavutettu, vaan uudet, entistä laajemmat tehtävät asettavat myös organisaatiolle entistä suuremmat vaatimukset. Viime aikoina on organisaatiomme keskittynyt yhä enemmän työpaikoille, mikä onkin ymmärrettävää, muodostavathan työläiset puolueemme jäsenjoukosta 83,78 %.

Ala, joka kiinteästi liittyy organisaatiotyöhön, mutta jolla kuitenkin on omat, suuret tehtävänsä, on valistustyö. Niinpä VII puoluekokous totesikin: "Puolueemme poliittisen johto- ja organisatorisen rakennustyön rinnalla on valistustyö muodostanut yhden tärkeimmistä työaloista puolue- ja joukkojärjestöissämme."

Puolueemme valistus- ja propagandatyö on joutunut taistelemaan erikoisia vaikeuksia vastaan. Muilla puolueilla on ollut mahdollisuus kymmenien vuosien aikana rakentaa propaganda-koneistoaan, niiden tukena ovat rikkaat rahamiespiirit, kun sen sijaan meidän puolueemme piti alkaa aivan alusta ja on sen ainoana taloudellisena tukena ollut jäsenistömme, joka on tehnyt uhrautuvaa työtä puolueemme taloudellistenkin voimavarojen kartuttamiseksi. Puolueemme valistustyöntekijät ovat joutuneet olemaan vakituisesti "sotajalalla", suorittamaan niin puolustus- kuin hyökkäysoperaatioitakin niitä hyökkäyksiä vastaan, joita yhtynyt "kommunisminvastainen" rintama on tunnetulla häikäilemättömällä tyylillään suorittanut. Mutta vastustajain

häikäilemättömyyden ja suuremman kokeneisuudensikin vastapainoksi SKP:lla on ollut asetettavana tosiasiat, puhtaat aseet. Joiden käytössä ei ole valhetta tarvittu ja se on auttanut valistus- ja propagandatyötämme selviämään "leikistä". Aatteellista valistustyötä on tehty laajalla rintamalla, minkä lisäksi uusien jäsenten kasvattaminen ja puolueen jäsenten teoreettisen tietoisuustason kohottaminen on ollut tärkeänä työalana. Kaikille näkyvänä tuloksena näiden vajaan kolmen vuoden ajalta voisimme mainita puolueemme pää-äänenkannattajan "Työkan-san Sanomat", joka v. 1945 alusta ilmestyttyään on kehittynyt suurlehdeksi, oleelliseksi osaksi yhteiskunnallisesta elämästämme. Jo vanhana valistustyöntekijänä voidaan pitää "Kommunistia", joka ilmestyi julkisuuteen yhtä aikaa puolueemme kanssa ja on sadassa numerossaan tuonut huomattavan ja arvokkaan lisän suomenkielellä julkaistuun marxilaiseen teoreettiseen aineistoon. V:n 1946 ajan suuriin saavutuksiin voidaan lukea 6 kuukautta kestänyt puoluekoulu, joka oli uhkarohkea, mutta mitä parhaiten onnistunut yritys ja auttoi huomattavasti poistamaan huutavaa kaaderipulaamme. Samaan on tähdännyt vilkas kurssitoiminta, joka on tapahtunut niin maatakäsittävien kuin piiri- ja osastokurssienkin muodossa. Opintokerhotyö on ollut suhteellisen vilkasta ja mainittakoon, että Työväen Sivistysliiton 1.205 opintokerhosta on puolueemme kerhoja 272. Kaikkiaan toimii puolueessamme yli 600 opintokerhoa, joissa opintoaineet vaihtelevat päivän politiikasta vaikeimpiin teoreettisiin kysymyksiin asti. V. 1945 perustettu puolueemme valistusjaoston alainen kirjeopisto on kasvanut nopeasti, siinä on tällä hetkellä jo noin 4.000 opiskelijaa ja on sen merkitys puolueemme sisäisen opintotyön ohjauksessa jatkuvasti kasvanut. SKP:n arkisto on vähän yli 2-vuotisen toimintansa aikana suorittanut suurta työtä työväenliikkeen ja puolueemme historian aineiston keräämisessä ja oli sillä heinäkuuhun mennessä kirjoja 5.173 kpl. asiakirjoja 9.786 kpl. kuvia 973 kpl. Lainaajien lukumäärä on vuoden alusta heinäkuun loppuun ollut 993. Lukuisat lentokirjaset ja vuosikirjamme, jonka kolmas numero nyt ilmestyy, täydentävät tuon valistustyörintamamme konkreettisten tulosten luettelon. Puolueemme osallistuu myöskin erilaisten kansansivistysjärjestöjen kuten Työväen Sivistysliiton, Kansan Elokuvan, Sirola-Säätiön, Kansankulttuurin ym. työhön. Se on valmis tukemaan kaikkia edistyksellisiä sivistyspyrkimyksiä ja epäilemättä on, että puolueemme valistus- ja propagandatyöllä on suuri merkitys kansamme tietotason kohottajana puhumattakaan sen ratkaisevasta merkityksestä demokratian ja sosialismin asian selvittäjänä.

TAANTUMUKSEN YRITYKSET OVAT TURHIA

Mikään ei ole maamme taantumuksellisille niin suuri kauhistus kuin puolue, joka toiminnallaan tähtää heidän riistovoittajensa kaventamiseen ja työtätekevien vaikutusvallan lisäämiseen maamme elämässä. Kun puolueemme on sen hyväksi toiminut johdonmukaisesti ja pelkäämättä, on ymmärrettävissä porvariston viha ja suuttumus. Ajat ovat kuitenkin niin muuttuneet, että porvaristolla ei ole mahdollisuutta käyttää puoluettamme vastaan vanhaa koeteltua keinoa — vankilaa ja kuolemantuomioita. Nyt on sen aseena parjaus ja vääristely, ja siinä ei todella karteta likaisimpiakaan keinoja. Mutta yksi on varmaa — samoin kuin ei vankilalla ja kuolemantuomioilla ole voitu puolueemme työtä maamme työtätekevien hyväksi estää, ei sitä voida tehdä valheellisella parjauksellakaan. SKP:n jäsenet ovat pitäneet ja pitävät edelleenkin ohjenuoranaan puolueemme julkisen

Fasistiset ainekset ovat tunteneet kiihkeää vihaa puoluettamme kohtaan. Parjauksen ja vääristelyn lisäksi on pommejakin käytetty. Kuvassa puolueemme teoreettisen aikakauslehden Kommunistin konttori pommisankarien "käynnin" jälkeen.

ajan ensimmäisen puheenjohtajan Aimo Aaltosen sanoja ensimmäisten jäsenkirjojen jakotilaisuudessa:

"... Työtä ja toimintaa on aina ja jatkuvasti, rasittavaa ja uuvuttavaa työtä, puolueen edun asettamista omien henkilökoh-
taisten etujen yläpuolelle."

Siinä on todellakin kommunistisen puolueemme jäsenten osa, mutta se on tavoittelemisen arvoinen osa ja vasta sellainen, joka on puolueetyöntekijä jokaista sopukkaansa myöten, tuntee elävänsä todella elämisen arvoista elämää.

Kuluneet kolme julkisuuden ja rauhan vuotta ovat osoittaneet, että puolueemme on jatkuvasti kehittyvä, elinvoimainen, yhtenäinen ja tiivis kokonaisuus. Saavutukset eivät kuitenkaan tyydytä. Paljon on työtä edessä, uurasta ja vaikeatakin, sillä puolueen jäsenelle ei ole olemassa helppoja ja vaikeita aikoja. Aina on oltava valppaana, aina toimittava. Puolueellamme ei ole mitään työtätekevien eduista poikkeavia etuja. Niitä se tulee jatkuvasti puolustamaan, niiden puolesta taistelemaan entistä suuremmalla innolla. Kuluneet kolme vuotta ovat antaneet puolueellemme huomattavan taistelukokemuksen, joka auttaa sitä tulevilla taisteluilla.

Pohjois-Suomen kommunistit Lappia jälleenrakentamassa

Lappi — maamme pohjoisin perukka — on viime aikoihin asti ollut suurimmalle osalle kansaamme enemmän tai vähemmän "hämärän maa". Ei siten, etteikö sen olemassaolosta olisi oltu tietoisia. Päinvastoin. Jo lapsuusiän mielikuvat Haltiotuntureineen ja joulupukkeineen liittyvät läheisesti sen nimeen. Vanhempaa väkeä ovat taas Lapin valoisa kesä — kesäyön aurinko — sekä jylhä, alkuperäinen luonto houkutelleet huomattavan runsaasti matkailijoina Lappiin. Mutta lyhyt turistimatka ei voi perehdyttää kävijää Lapin arkipäiväiseen elämään. Useilla tuskin lienee ollut siihen haluakaan. Vain vähäinen määrä työtätekevää väestöä metsätyöläisinä tai viime aikoina rakennustyöläisinä on voinut paremmin perehtyä siellä vallitseviin olosuhteisiin, mutta heidän lukumääränsä on siksi pieni, että tosiasiallisesti Lapin työtätekevän kansan elämä on jatkuvasti pysynyt Suomen kansalle melko tuntemattomana.

Ei ole kuitenkaan Lapin pienuuden syy, ettei se ole tullut paremmin tunnetuksi. Laajuutta sille on annettu runsain mitoin. Kuusisataa kilometriä pitkä, kaksisataa kilometriä leveä on sen alue. Lappi on ennenkaikkea laajojen metsien ja soiden maa. Mutta kuitenkin sen maisemat eivät ole yksitoikkoisia. Lukemattomat metsänpeittoiset vaarat, jotka pohjoisessa ja koillisessa muuttuvat vähitellen paljashuippuisiksi tuntureiksi. vuorottelevat jänkien ja aapojen kanssa, tehden näköalan vaihtelevaksi ja samalla jylhän kauniiksi. Vaarojen välissä kiemurtelevat monet suuremmat ja pienemmät joet ja silloin tällöin avautuvat myöskin komeat järvimaisemat katsojan näköpiiriin. Tässä ympäristössä sijaitsevat, hajalleen siroteltuina, laajan Lapin asutukset, missä ryhmittyneenä suuremmiksi, missä vain muutamaa taloa käsittäviksi kyliksi tai aivan yksityisiksi salomökeiksi.

SUOMEN PUNAISIN KAUPUNKI

Kun etelästä tultaessa on sivuutettu Kuivaniemen ja Simon asemien välillä Lapin läänin raja, saavutaan noin tunnin junamatkan jälkeen *Kemiin*, Lapin kahdesta kaupungista ensimmäiseen ja samalla suurimpaan. Aukkaita tosin on vain 23,000. Jo kauas näkyy valkea, tornimainen, 13-kerroksinen kaupungintalo, jonka yläosa palvelee vesitornina. 9. kerroksessa sijaitsee kaupunginvaltuuston istuntosali, ja sen alla eri kerroksiin sijoiteltuina kaupungin virastot. Muuten kaupunki on matalaan rakennettu. Kivitaloja on harvassa. Keskikaupunki, Sauvo-saari, on neliöön rakennettuine kortteleineen säännöllinen, mutta laitakaupungit eivät tiedä asemakaavoista mitään. Siellä kujeat ovat kiemurtelevia, rakennukset sinne tänne siroteltuina ilman minkäänlaista järjestystä.

Kemi on todellinen työläiskaupunki. Pääosa väestöstä saa toimeentulonsa työskentelemällä tuotantolaitoksissa, jotka jalostavat Lapin vihreätä kultaa, puuta. Kemi-yhtiön massatehtailla ja sahalla sekä Veitsiluoto-yhtiön tehtailla ja sahalla muokataan puu massaksi, lankuiksi ja laudoiksi, jotka sitten sataamassa lastataan laivoihin, vietäväksi aina kaukaisten merien taa.

Mutta Kemi on vielä toisessakin mielessä todellinen työläiskaupunki. Se on Suomen punaisin kaupunki. Kaupunginvaltuustossa on 18 kansandemokraattia, 6 sosialidemokraattia ja 11 porvaria. Kemissä vastaavat myöskin työläiset kaupunkinsa asioiden hoidosta.

Kommunistisella puolueella on Kemissä vankka asema. Aluejärjestön alaisena toimii 7 puolueosastoa, joiden yhteinen jäsenmäärä kohdakkoin sivuuttaa tuhannen rajan. Myöskin piirijärjestön kotipaikka on Kemissä. Vaikka Kemi maantieteellisen asemansa puolesta ei olekaan keskuspaikaksi paras mahdollinen, niin siitä huolimatta sillä on ollut muut edellytykset siksi muodostua. Työväestö on aina muodostanut puoluejärjestön perusjoukon. Taistelussa tukkiyhtiöiden riistoa vastaan, taistelussa työväenliikkeeseen kohdistunutta poliittista vainoa vastaan ovat nämä kaaderit kasvaneet ja lujittuneet.

IDYLLINEN TORNIO

Kemin pohjoispuolella, Tornionjoen suulla, sijaitsee Lapin toinen kaupunki, *Tornio*. Se on Kemiä huomattavasti pienempi. Asukkaita on vain kolmisen tuhatta. Mitään huomattavampia teollisuuslaitoksia ei kaupungissa tai sen lähiympäristössä tällä hetkellä ole. Merkityksensä kaupungilla onkin vain matkailukaupunkina ja Tornionjokilaakson asukkaiden ostospaikkana. Kaupunki on pikkuporvarillisen hiljainen, ja vanhat, yksikerrokiset, ajan runtelemat puutalot juoruavat yksitoikkoisesta, kituvasta elämästä, missä jokainen päivä on toisensa kaltainen ja missä rauhaa ja elämänmenoa ei häiritse suuren maailman kuumeinen elämäntahti, eivät edes suuret maailmantapahtumat saa elämää suistumaan tavanomaisilta raiteiltaan.

"KAIKKI TIET VIEVÄT ROVANIEMELLE"

Rovaniemi on todellinen Lapin keskus, mihin eri puolilta maakuntaa johtavat tiet päättyvät. Kemi- ja Ounasjokien yhtymäkohdassa, kymmentuhantisine asukkaineen on Rovaniemi vilkas kauppala-yhdyskunta. Siellä Lappi ja etelä kohtaavat toisensa. Sen elämälle antavat väriä ja vilkkautta eri puolilta lääninä saapunut väki asioimisineen sekä etelästä Lappiin saapuneet työntekijät, jotka matkallaan lopullisiin työpaikkoihinsa joutuvat käyttämään sitä kauttakulkupaikkanaan. Vailla tuotantolaitoksia ei Rovaniemikään kykene turvaamaan pysyväistä toimeentuloa kuin ainoastaan pienelle määrälle työläisiä. Ansio-
toista elävä väki on jatkuvasti liikkeessä, milloin tullen, milloin taas lähtien paikkakunnalta, millä seikalla on haitallinen vaikutus järjestöelämälle yleensä. Kuitenkin kommunistisella puo-

lueella on vanha, kokenut kaaderistonsa Rovaniemen työläisten keskuudessa, ja Rovaniemen aluejärjestöllä tärkeä asema laajan maakunnan järjestöverkoston yhdyssiteenä.

KORPEA RAIVATAAN

Vain vajaa neljännes Lapin 150,000 nousevasta väestöstä asuu näissä väestökeskuksissa. Vaikka tähän luetteloon liitetäisiin vielä huomattavimmat kirkonkylät ja muut suuremmat paikkakunnat, jää kuitenkin tosiasiaksi, että valtavasti suurempi osa asukkaista elää maaseudulla, missä olosuhteet huomattavasti poikkeavat em. paikkakuntien olosuhteista.

Monasti se, mikä näyttää huvimatkailijasta tai toisenlaisiin olosuhteisiin tottuneesta miellyttävältä ja viihtyisältä, ei merkitse samaa niille, jotka joutuvat noissa olosuhteissa hankkimaan toimeentulonsa. Näin on myöskin laita Lappiin nähden. Eipä silti, etteikö Lapin väestö pitäisi sen luonnonkauneudesta. Mutta uudisasukkaan elämä ei ole milloinkaan helppoa, ja tällainen uudisasukas, tällainen korvenraivaaja on juuri Lapin työtätekevä kansa. Kylä toisensa jälkeen, uudistila toisensa perästä on noussut pohjolan myhkeistä hongista entiseen koskemattomaan korpeen. Pala palalta on laajentunut viljelys rakennusten ympärillä, antaen niukan, useimmiten vain osittaisen leivän monilapsiselle perheelle, sekä rehua lehmälle tai parille. Taistelu luonnonvoimia vastaan on ollut ankaraa. Vain vaivoin ja hitaasti antaa korpi perään. Talvet tukkitöissä, kevätkesä uitoissa, kesä uudisraivauksella, siinä lyhyesti Lapin raatajakansan elämänsisältö, siinä sitkeän työn sankarilaulu.

Lapin oloissa elämä on puutteellista. Rautateitä on vain läänin eteläosissa. Maanteitä on harvassa, ja useat kylät ovat niin eristettyinä muusta maailmasta, että vain kinttupolku johtaa ihmisten ilmoille. Sairaaloita ja kouluja on vähän. Vielä tänäkään päivänä huomattavalla osalla lapsista ei ole mahdollisuutta koulunkäyntiin pitkien matkojen ja koulukotien puutteessa.

Mutta puutteelliset olot ovat samalla karaisseet Lapin väestön. Se on tottunut luottamaan ennenkaikkea omiin voimiinsa. Olosuhteet ovat muokanneet siitä sitkeän ja rehdin, vakaan ja päättäväisen, joka ei hevillä masennu ja ensi vastoinkäymisten kohdatessa antaudu.

Jos Lapin työmies on joutunut suurpääoman riiston kohteeksi, niin sen helpommalla ei ole myöskään päässyt Lapin

talonpoika. Tukkiyhtiöt ovat polkuhintaan vieneet heidän metsänsä tai hakkauttaneet ne putipuhutaiksi. He ovat raataneet pienillä palkoilla metsissä ja uittotöissä, saaden vaikeimpina aikoina toimeentulon tuskin itselleen, puhumattakaan perheistään, jotka pula-aikana joutuivat elämään vakinaisen kunnanavun varassa. Niinpä lukuisat talonpojat joutuivatkin pois konnuiltaan. Pakkahuutokauppavasara paukahteli vaivalla ja hiellä rakennettujen kotien nurkissa, milloin maksamattomista kunnanveroista, milloin pankkien tai tukkiyhtiöiden saatavista.

LAPIN HÄVITYS

Mutta raskain isku kohtasi Lapin työtätekevää väestöä suurpääoman rikollisen sotapolitiikan seurauksena, hitleriläisten "aseveljien" suorittaman Lapin hävityksen yhteydessä. Rovaniemen kauppala, Kemijärven, Kittilän ja Pelkosenniemen kirkonkylät, Pello, Sieppijärvi sekä lukemattomat muut yhdyskunnat, vieläpä yksinäiset saloseutujen talotkin muuttuivat savuaviksi rauniokasoiksi. Törröttävät savupiiput, huonekalujen hiiltyneet jäännökset, muodottomiksi käpristyneet maanviljelys- ja talouskalut osoittivat paikkoja, missä aikaisemmin rauhalliset asuinsijat olivat sijainneet. Yli 20,000 poltettua asuin- ja

Rovaniemen raunioita.

muuta rakennusta, sillat tuhottuina, maantiet, metsät, pellot ja pihat miinoitettuina, yli 100.000 henkilön siirtyminen evakko-tielle, siinä asevelipolitiikan seuraukset Lapin työtätekevälle väestölle.

KOTIIN!

Tuskin olivat rauniot lakanneet savuamasta, kun Lapin asukas toisensa jälkeen alkoi palailla asuinsijoilleen. Matka ei kuitenkaan ollut helppo. Liikenne oli pysähdyksissä. Lupaa palaamiseen ei ollut helppo saada. Elämä tyystin tuhotulla alueella oli miltei mahdoton. Vastukset eivät kuitenkaan voineet pidättää matkalle lähtemästä. Siellä, missä oli mahdollisuus päästä ajoneuvoilla, mentiin niillä. Missä se ei käynyt päinsä, kuljettiin jalan. Näin tehtiin taivalta useita satoja kilometrejä vain reppu selässä ja mielessä luottamus tulevaisuuteen.

Paljon ei ollut jäänyt fasististen vainolaisten jäljiltä. Muutama syrjäinen kylä oli jäänyt polttamatta. Joku asuin-, karjaitai ulkohuonerakennus oli kiireessä jäänyt tuhoamatta. Mutta missä jotakin oli järellä, siellä asetuttiin käytettävissä oleviin suojiin. Missä kaikki oli tuhottu, siellä asuttiin maakorsuissa. Olivatpa olosuhteet minkämoiset tahansa, uuden elämän alkuun oli päästävä, ja mitä nopeammin, sitä parempi. Pian kajahtelivat kirveeniskut Lapin metsissä, puut kaatuilivat ja ne kuljettiin rakennuspaikoille. Entisten raunioiden vierelle alkoi nousta ympäri laajaa Lappia uusien asumuksien salvoksia. Kohosivat uutuuttaan hohtavat hirsiseinät, ensin navettojen, mihin päästiin tilapäisesti asumaan ja talvea ottamaan vastaan. Seuraavana kesänä alkoivat nousta jo asuinrakennuksetkin, entistä ehompina ja uudenaikaisempina. Elämä uskomattomilta tuntuvien vaikeuksien keskellä oli alkanut uudelleen. Lapin raatajakansa oli lujin ottein aloittanut sen rakentamisen, minkä rikollinen sota oli hävittänyt.

LAPIN PUOLUEJÄRJESTÖN HISTORIAA

Jälleenrakennustyö ei kuitenkaan ole helppoa. Sellaista hävitystä ei voi korjata vuodessa eikä parissa. Se tulee vaatimaan vuosikausien ahkeraa ponnistelua, sitkeää kamppailua

suunnattomien vaikeuksien keskellä. Tässä työssä Lapin kommunistit ovat mukana.

Kommunistinen liike ei ole Peräpohjolassa vain sodanjälkeisen ilmiö, vaan sen juuret ovat syvällä Lapin työkansan taisteluhistoriassa. Puolueen toiminnan alkuajoilta saakka on sillä ollut yhteyksiä ja perusyksiköitä eri puolilla Lapin läänin, joskin yhteydenpito piirin (silloisen alapiirin) eri osien välillä aina 1920-luvun puoliväliin saakka oli enemmän tai vähemmän satunnaista. Mutta siitä huolimatta toiminta jatkui, joskin monet perusjärjestöt joutuivat pitkiäkin aikoja työskentelemään täysin itsenäisesti, vailla yhteyttä johtaviin elimiin. Vuosi 1926 muodosti kuitenkin käännekohdan puolueen organisatoorisessa kehityksessä. Silloin alettiin kiinnittää vakavaa huomiota yhteyksien parantamiseen perusjärjestöjen ja piirin johtavien elinten välillä. Uusia yhteyksiä hankittiin, entisiä lujitettiin. Toiminta ei ole kuitenkaan ollut yhtämittaista, tasaista eteenpäinmenoa, vaan puoluejärjestö on saanut kestää monta hyökkäystä taantumuksen taholta. Useat suuret "palot" ovat monta kertaa riistäneet siltä sen johtavan aktiivin vuosikausiksi vankiloihin. Taantumus ei kaihtanut suoranaisia provokaatioitakaan päästäkseen antamaan puolueelle murskaavan iskun ja vähentämään sen kannatusta. Muistettakoon vain Rovaniemen murhapolttoa, jonka fasistiset ainekset sytyttivät ja josta saatiin aihe pidättää suuri joukko puolueen ja nuorisoliiton jäseniä. Pahoinpitelyjen ja räjäköiden jälkeen heidät täysin syyttöminä tuomittiin raskaisiin kuritushuonerangaistuksiin. Mutta kaikista vainoista huolimatta uudet joukot nousivat etualalle. Ne astuivat taistelusta toistaiseksi poistemmattujen tilalle. Puolue työ jatkui voimistui ja lujittui.

TAISTELU NATSISOTAA VASTAAN

Kun taantumuksen politiikka oli vienyt maamme sotaan Hitler-Saksan liittolaisena Neuvostoliittoa vastaan, käytiin entistä kiivaammin hyökkäykseen puoluejärjestöä vastaan. Tunnetut, vanhat kaaderit suljettiin turvasäilöön, mistä vasta välirauhansopimus heidät syksyllä 1944 vapautti. Mutta puolueen työ ei ollut mennyt hukkaan. Lapin työkansan etumaisin osa käsitti, että sen paikka ei ollut fasistien rinnalla, vaan niitä vastassa. Mahdollisuudet taisteluun olivat kuitenkin vähäiset, mutta parempi oli vetäytyä korpien kätköön kuin osallistua sotaan kansanvaltaa ja edistystä vastaan.

Metsäkaartilaisen elämä ei ollut helppoa. Kesällä suojelivat suuret salot paremmin, mutta talvella oli elämä vaikeata. Kylmä ja nälkä ahdistelivat. Liikkuminen oli vaarallista, koska jäljet johtivat vainolaiset kintereille. Kotona olevien naisten lasten ja vanhusten apu oli erittäin suurimerkityksellistä, mutta sekään ei ajanoloon voinut estää metsäkaartilaisten joutumista fasistien kynsiin. Aseelliset suojeluskuntalaiset, poliisit ja nimismiehet jahtasivat heitä kuin metsänriistaa. Kokonaisilta kyläkunnilta pidätettiin elintarvikekortit, jotta ne eivät olisi voineet avustaa metsässä majoilevia omaisia tai ystäviä. Naisia, lapsia ja vanhuksia pahoinpideltiin, jotta heiltä olisi voitu puristaa tietoja metsäkaartilaisten olinpaikoista. Mutta mikään ei tuonut toivottua tulosta. Vasta vähitellen onnistuttiin osa metsäkaartilaisista pidättämään. Useat ruhjottiin elämänikäiksi raajarikoiksi. Toiset ammuttiin korpien kätköissä, osan päästessä pakenemaan Ruotsin puolelle, missä he piileskelmällä ja paikallisen väestön suojelemina välttyivät joutumasta viranomaisen käsiin ja palautettaviksi Suomeen. Ruotsin vallassaolijat eivät tunteneet sääliä fasisminvastaisia taistelijoita kohtaan.

Puoluejärjestömme illegaalisen toiminnan kausi on kovien kokemusten täyttämä. Se on vaatinut siltä raskaitakin uhreja. Mutta taistelussa on sen jäsenistö kasvanut. Vaikeuksien ja vainojen kanssa kamppaillessaan on karaistunut ja kouliintunut se kantajoukko, joka oli valmis astumaan paikalleen, kun puolueemme ensi kerran olemassaolonsa aikana sai julkiset toimintamahdollisuudet syksyllä 1944.

MAAN ALTA MAAN PINNALLE

Alkusysäyksen puoluejärjestömme toiminnan kuntoonsaattamiseksi antoivat turvasäilöstä vapautuneet toverit, jotka jo Oulussa odotellessaan pääsivät Kemiin (mihin yhteydet siihen aikaan vielä olivat katkenneina) suunnittelivat järjestöverkoston ja toiminnan muotoja uutta, muuttunutta tilannetta silmälläpitäen.

Loka—marraskuun vaihteessa 1944 kokoontui joukko illegaalisen kauden puoluejäsentä keskustelemaan puolueen julkisen toiminnan aloittamisesta, mutta vasta vähän myöhemmin, marraskuun alkupuolella perustettiin SKP:n Kemin osasto Tainion talossa Kemin Sysimöllä. Viikko tai pari myöhemmin perustettiin Karihaaran ja Veitsiluodon osastot. Näin olivat edelly-

tykset olemassa piirijärjestön perustamiselle, joskin oli odotettava osastojen rekisteröimistä, minkä jälkeen vasta tammikuussa 1945 piirijärjestö virallisesti perustettiin. Tätä ennen oli kuitenkin jo valittu väliaikainen piiritoimikunta ohjaamaan ja johtamaan puolueosastojen työtä.

Ensimmäiset osastot maaseudulle perustettiin Vojakkalaan ja Simoon, jotka paikkakunnat eivät olleet sanottavammin kärsineet sotatoimista ja joissa väki jo oli kotosalla. Sensijaan vasta myöhemmin voitiin ajatella osastojen perustamisia enemmän hävitetyille alueille. Mutta sitä mukaa kuin väki saapui kotiseudulleen, laajeni myöskin puoluejärjestö. V. 1945 lopulla oli piirin alucella jo 20 puolueosastoa. Jäsenmäärä oli kohonnut alun toiselle tuhannelle. V. 1946 kehitys jatkui edelleen samansuuntaisena. Osastojen luku kohosi 40:een, minkä lisäksi muodostui useita itsenäisiä puolueryhmiä. Jäsenmäärä enemmän kuin kaksinkertaistui samana aikana. Mutta kehitys ei ole pysähtynyt. Organisaatio laajenee yhä, jäsenmäärä kohoaa jatkuvasti. Kommunistinen puolue Lapissa löytää tiensä yhä useampaan kylään, yhä useammat työtätekevät liittyvät sen riveihin.

TIETOA TAVOITTAMASSA

Puoluejärjestön voima ei ole vain sen järjestöverkoston laajuudessa ja jäsenmäärän suuruudessa, vaikka ne ovatkin välttämättömiä tekijöitä sen muodostumisessa. Ratkaiseva merkitys on myöskin jäsenten poliittisella tietoisuudella ja taidolla tehdä työtä. Näiden ominaisuuksien kasvattamiseen on puoluejärjestön valistuslinja kiinnittänyt huomiota.

Ensimmäiset piiriä käsittävät puoluekurssit pidettiin Kemissä v. 1945---1946 vaihteessa. Huomattava määrä nuorta puolueaktiivia sai peruskoulutuksen puolue työn ja tietoisuuden alalla. Toiset piiriä käsittävät kurssit pidettiin lokakuussa v. 1946. Tällä kertaa puolueosastojen johtaville työntekijöille. Yli 20 paikkakunnalla järjestetyt 2—3 päivää kestävät pikakurssit ovat pyrkineet poistamaan kurssien puutteen ja huomioimaan lisäntyneen toiminnan vaatimukset paikallisessa mittakaavassa.

Tietojen kartuttamisen tarve on kuitenkin niin valtava, että kurssitoiminta ei sitä parhaassakaan tapauksessa kykene tyydyttämään. Siksi pitääkin muodostaa opiskeluryhmiä, joissa yhteisesti, toinen toistaan tukien pyritään hankkimaan niitä tietoja, joita jokapäiväinen toiminta vaatii. Käytetäänpä avuksi myös

SKP:n Lapin piirin kurssit syksyllä 1946.

kin kirjeopistoa, varsinkin niissä tapauksissa, jolloin on puute ohjaajasta tai milloin matkan pituus tekee opiskelun ryhmässä mahdottomaksi.

Opiskelu yleensäkin ei ole helppoa. Mutta monin verroin vaikeampaa se on niille, jotka joutuvat päivisin hankkimaan elatuksensa raskaassa ruumiillisessa työssä: tehtaissa, pelloilla, metsissä tai uittotöissä. Tottumattomuuskin tekee kiusaa. Kerkoon saattaa matkaa olla toistakymmentäkin kilometriä. Sellaiset matkat iltapuheina päivän työstä väsyneenä eivät ole leikintekoa. Talvisaikaan, jolloin pimeätä on runsaasti, valaistusvälineidenkin puute tuottaa hankaluuksia opiskelulle. Mutta kaikesta huolimatta opiskelua kuitenkin harrastetaan. Niin vanhat kuin nuoretkin tuntevat tarvetta kartuttaa tietojaan voidakseen paremmin hyödyttää puoluetta ja työkansaa, jonka karkijoukkona he työskentelevät. Useat sadat vanhat ja nuoret puoluejäsenet opiskelevat jo säännöllisesti.

Puolueopiskelu ei myönteisestä kehityksestään huolimatta kuitenkaan ole ollut riittävä. Puolueen sisäinen valistustyö ei ole voinut seurata nopean järjestöllisen kehityksen mukana. Eikä ihmekään. On paljon helpompi perustaa uusi osasto, vetää uusia jäseniä puolueeseen kuin kasvattaa näistä uusista jäsenistä tietoisia taistelijoita, kommunisteja. Puoluejärjestön

voimin ei ole voitu viedä kamppailua näillä molemmilla rintamalla tasaväkisesti eteenpäin. Ja olosuhteet — omien ja vastustajan voimasuhteiden keskinäinen vertailu — ovat pakottaneet kiinnittämään päähuomion organisaation nopeaan levittämiseen ja jäsenmäärän voimakkaaseen lisäämiseen. Lapissa on ollut käynnissä kilpajuoksu asemien valtaamisesta. Jokainen paikkakunta, jokainen kylä, pieninkin, on muodostanut tavoitteen minkä saavuttaminen on merkinnyt voittoa vastustajasta. Hanki kylästä jalansija, perusta osasto tai ryhmä ja olet voittanut kilpailun. Jos päästät vastustajan pureutumaan sinne, käy työmonin verroin vaikeammaksi. Pienissä kylissä, missä yhteiskunnallinen asema ei jaa asukkaita eri ryhmiin, kuten Lapissa useimmissa tapauksissa on asianlaita, ei ole edellytyksiä useamman puolueen toiminnalle.

Mutta epäsuhde sisäisen valistustyön ja järjestöllisen kehityksen välillä ei voi jatkua loputtomiin vaarantamatta samalla puoluejärjestön jatkuvaa kehitystä. Senvuoksi tämän epäsuhteen poistaminen ja keinojen löytäminen sen toteuttamiseksi astuu välttämättömästi lähimmässä tulevaisuudessa kiertämätömänä eteen.

TOIMITALOT NOUSEVAT

Toiminnan laajentuessa on toimitalojen puute käynyt yhä tuntuvammaksi. Ne talot, jotka aikaisemmin ovat olleet käytettävissä, ryöstettiin työtätekevien järjestöiltä lapualaiskautena. Lapin hävityksen yhteydessä tuhoutui vielä osa niistäkin. Kuitenkaan taloja koskaan aikaisemmin ei ole ollut niin paljon ja niin monella paikkakunnalla kuin niitä nyt tarvittaisiin. Mutta tarve synnyttää ajatuksen, ajatus muuttuu teoksi, ja ennen pitkää on kohonnut toimitalo, ehkä vaatimatonkin, mutta kuitenkin sellainen, missä voidaan kokoontua, pitää juhlia ja yleensä luoda paremmat edellytykset järjestötoiminnalle.

KURSU

Kursun osasto Sallan pitäjässä on ensimmäisenä ratkainut huoneistovaikeutensa ja rakentanut oman toimitalon. Tehtävä oli kaikkea muuta kuin helppo. Jo talvisodan aikana tuli Kursun kylä poltetuksi. Jokaisen yksityisen asukkaan henkilökohtaiset vaikeudet ovat olleet valtavat. Mutta

Lapin piirin viihdytyskiertue. Kiertueen vanhin Johan Buller, Terttu Kumpulainen, Emil Laitila ja Teppo Pyykkö.

kuitenkin riitti Kursun kommunisteilla rohkeutta oman toimitalon toteuttamiseen, vaikka koko hanke alussa näytti haaveelta, jonka toteuttamiselle ei olisi minkäänlaisia mahdollisuuksia. Mutta vaikeudet eivät voineet pelottaa. Hankittiin puut, sahautettiin ne, ja talkoilla tehtiin pääasiallisimmat työt. Hankittiin varoja lainaamalla, ja yksityiset toverit asettivat omaisuutensa takuiksi. Ja niinpä voitiin ryhtyä rakennustöihin. Mutta kun kehykset olivat jo pystyssä, sattui tapaus, joka yhdellä kertaa näytti tekevän tyhjäksi kaiken vaivannäön. Tuli ankara myrsky, joka rikkoi kaiken sen, mikä talosta jo oli pystyssä. Kylän taantumukselliset riemuitsivat. Nyt olivat kommunistien kuvitelmat omasta talosta menneet myttyyn. Mutta vastustajan toiveet eivät toteutuneet. Jo seuraavana päivänä nousivat kehykset neljäkymmenen miehen voimalla pystyyn. Vastuksista työn tahti vain kiihtyi. Eikä aikaakaan, niin talo oli niin valmis, että sen suojissa voi toimia. Ja minäkäläinen talo. Siinä on avara juhlasali, tilava näyttämö, pukuhuone, vahtimestarin huone ja toisessa kerroksessa ravintola. Monella suuremmallakaan paikkakunnalla ei ole Kursun talon veroista.

Eräs Kursun puolueosaston eturivin työntekijöistä on Aate Mertanen. Hän on agitaattori, joka ei jätä tilaisuutta käyttämättä, milloin sellainen tarjoutuu, selostaakseen asioita, jotka eivät kaikille ole selviä. Mutta hän ei taistelee yksinomaan hengen aseina. Työväentalon rakentamisessa on hänen henkilökohtainen panoksensa merkittävä. Hän on aktiivisesti osallis-

tunut talkoisiin rakennusvaiheen alusta lähtien. 6 päivää här-
ajoi hevosineen metsästä tukkeja talon rakennuspuiksi. Jo yk-
sin tämä työ rahassa arvioituna on merkittävä ja osoittaa esi-
merkillistä valmiutta työssä yhteisen asian puolesta.

SALMIVAARA

Mutta paljon huonompia ei olla *Salmivaarassakaan*. Siellä-
kin on jo oma toimitalo pystyssä, jos ei kohta niin valmiina
kuin Kursussa. Mutta sali ja näyttämö ovat kunnossa, ja toi-
mintamahdollisuudet ovat olemassa. Suunnitelmissa on talon
jatkaminen vielä kymmenellä metrillä, ja lisärakennukseen tulee
sijoitettavaksi asunto vahtimestarille, pukusuojat ja ravintola.
On varmaa, että tämäkään suunnitelma ei kauan odota toteutu-
mistaan. Siitä on takeena Salmivaaran puolueosasto ja sen
rehti puheenjohtaja, Matti *Salmijärvi*, asutustilallinen ja uskol-
linen puoluejäsen. Korkeasta iästään huolimatta toveri Salmi-
järvi oli osastojen johtavien työntekijäin kursseilla. Hän oli
ostanut hevosen ja oli juuri aikeissa lähteä metsätöihin, kun
saapui kutsu kursseille. Toimeentulo on niukka, töihin olisi
pitänyt mennä. Mutta kun puolue kutsui, saivat ajot ja hevo-
nen jäädä, ja niin lähti toveri Salmijärvi useita satoja kilo-
metrejä pitkälle matkalle, 3-viikkoiselle kurssimatkalle. Yhtei-
nen etu yksityisetujen edellä siinä lukuisien uskollisten puo-
luejäsenten elämänohje.

KYLÄJOKI

Vappu 1947 muodostui *Kyläjoen* puolueosastolle historialli-
seksi. Silloin luovutettiin lapualaiskaudella ryöstetty työväen-
talo takaisin oikeille omistajilleen. Neljä kertaa talon histo-
riassa se on riistetty oikeilta omistajiltaan ja neljännen kerran
se nyt luovutettiin takaisin. Räsistynyt oli talo vieraiden hal-
lussa. Seinän oli räjähtänyt kranaatti pahasti repinyt. Entiset
omistajat olivat vieneet mennessään kaiken kaluston. Sähköjoh-
dot oli revitty, paljon oli aikaansaatu hävitystä. Mutta kuiten-
kin ovat seinät jäljellä. Taas on oma koti, missä paikallinen
työväestö on jo vuosikymmenet ennen toiminut. Eikä myöskään
Kyläjoella tule kestäämään pitkää aikaa, kun takaisin saatu talo
on yhtä ehyt, yhtä hyvässä kunnossa kuin aikaisemminkin.

Siten Lapin työkansaa raivaa usein voittamattomiltakin tun-
tavat vaikeudet toimintansa tieltä.

TAISTELU JOKAPÄIVÄISESTÄ LEIVÄSTÄ

Lapin puoluejärjestön rakentaminen ei kuitenkaan ole ollut
työtätekevien joukkojen jokapäiväisestä elämästä irrallaan ole-
vaa toimintaa. Sen kehittäminen ei ole ollut itsetarkoitus.
Kaikki toimenpiteet sen lujittamiseksi ovat tähdänneet yhteen
päämäärään: tehdä siitä niin voimakas, että se menestykselli-
sesti kykenee johtamaan Lapin työkansan taistelua paremman
tulevaisuuden saavuttamiseksi. Rinnan tämän tehtävän kanssa
on sen toiminta samanaikaisesti liittynyt kiinteästi työtäteke-
vien joukkojen elämään. Sen toiminta on tähdännyt niiden kei-
nojen löytämiseen, joiden avulla voidaan jo tässä vaiheessa pois-
taa ne esteet, jotka vaikeuttavat työkansan toimeentuloa.

Vaikeuksia Lapin työtätekevältä väestöltä ei ole puuttunut.
Jälleenrakennustyön haitat ovat olleet moninaisia. Korvaukset
ovat olleet alhaiset. Rakennustarvikkeista on ollut puutetta.
Kuljetusvaikeudet ovat tuntuneet monasti voittamattomilta.
Rahtikustannukset ja liikevaihtovero kustannuksia kohottavina
ovat aiheuttaneet monelle tuntuvia rahoitusvaikeuksia. On
esiintynyt työttömyyttä. Rehupulan seurauksena on ollut pakko
teurastaa karjaa. Kun yhdestä vaikeudesta on selvitty, on toi-
nen jo ollut uhkaamassa.

Näiden vaikeuksien keskellä kamppaillessaan työtätekevä
väestö on löytänyt tukensa ja turvansa Lapin kommunisteista.
Puoluejärjestö järjesti ja johti työkansan taistelua jälleenraken-
nusalalla ilmenevien epäkohtien poistamiseksi. Se vaati uusien
metsätyömaiden avaamista vallitsevan työttömyyden poistami-
seksi. Se kävi päättävää kamppailua epäkohtien poistamiseksi
metsätyöläisten työoloissa. Se vaati rehun pikaista toimitta-
mista pienkarjanomistajille.

Tämä toiminta ei ole ollut tuloksetonta. Osittaisia korjauk-
sia olosuhteisiin on saatu. Parempien tulosten saavuttamisen
esteinä ovat olleet sodan seurauksena syntynyt vaikea tilanne,
suurpääoman vastustus sekä se, että tämän vastustuksen mur-
tamiseen tarvittavaa, riittävän voimakasta, yhtenäistä työkansan
joukkoliikettä ei ole kyetty kehittämään.

LAPPI ON RIKAS

Kun uusi Lappi kerran nousee tuhkasta ja raunioista, ei sen
tarvitse olla yhtä tyly työtätekevälle väestölleen kuin entinen.
Lappi ei ole köyhä. Jo ne puutteellisetkin tutkimukset, joita
tähän mennessä on suoritettu, osoittavat, että Lapin uumenissa

uinuvat huomattavat mineraalirikkaudet. Siellä sijaitsevat Poh-
tosen ja Porkosen malmiesiintymät, Kolarin kalkkiesiintymät
jne. Vielä virtaavat valjastamattomina Kemijoen valtavat vesi-
massat, joiden hyväksikäyttö luo edellytykset laajalle teollisuu-
den voimantarpeen tyydyttämiselle ja maaseudun sähköistämi-
selle. Kun Lapin luonnonrikkauudet saatetaan hyödyttämään sen
väestöä, ne kykenevät turvaamaan sille kunnollisen toimeen-
tulon.

93 % Lapin talonpojista kärsii tällä hetkellä maan puutetta.
Näin ei kuitenkaan tarvitse jatkuvasti olla. Lapissa on maata
riittämiin. On paljon viljelyskelpoisia soita, jotka kuivattuina
ja raivattuina tulevat poistamaan rehunpuutteen Lapista, luovat
edellytykset karjakannan tuntuvalle lisäämiselle ja samalla tur-
vaavat talonpojalle riippumattoman aseman.

Lapin voimavarojen hyväksikäyttö ei kuitenkaan ole mahdol-
lista ilman pankkien ja suurten tuotantolaitosten ottamista val-
tion haltuun, ilman niiden kansallistamista. Lapin talonpoikien
maantarpeen tyydyttäminen ei ole mahdollista ilman laajan
maareformin ja välittömästi siihen liittyvien valtion avustamien
koncasemien toteuttamista. Vain nämä toimenpiteet takaavat
Lapin luonnonrikkauksien kaikinpuolisen hyväksikäytön ja si-
ten paremman tulevaisuuden Lapin työtätekevälle väestölle.

Lapin työkansan enemmistöä ei vielä ole voitettu kansan-
valtaisen rintaman puolelle. Yhä edelleen taantumuksella on
vahva asema sen keskuudessa. Mutta edellytykset sen valtaa-
miselle ovat olemassa. Lapin työkansan keskuudessa tapahtuu
poliittisten voimasuhteiden uudelleenmuodostumisen prosessi,
jolle Lapin hävitys antoi voimakkaan sysäyksen. Tämän pro-
sessin suunta on selvästi kansanvaltainen. Täten äärimmäisen
taantumuksellinen toimenpide on antanut voimakkaan sysäyksen
edistykselliselle kehitykselle.

Kehitys Lapissakin on hyvin monivivahteinen. Joissakin ky-
lissä vasta heräävät tietoisuuden ensi idut, toisissa demokraat-
tisilla järjestöillä on jo huomattava jalansija ja eräissä kuuluu
jo koko kylän väki puolueeseen. Jäljellejääneitten osien kehi-
tyksen jouduttaminen on nyt ehtona sille, että kehitysprosessi
pysyy jatkuvasti liikkeessä. Lapin kommunistien taidosta riip-
puu, miten siinä onnistutaan. Työtätekevien joukkojen enem-
mistön valtaaminen kansanvallan rintaman puolelle on Lapin
puoluejärjestön lähitulevaisuuden suuri tehtävä.

VELJESPUOLUEITA TOIMINNASSA

Demokratian ja taantumuksen välinen taistelu Ranskassa

*L*uonteenomaista nykyiselle tilanteelle on demokratian ja taantumuksen voimien välinen taistelu, joka esiintyy erilaisissa muodoissa, mutta jossa suurpääomalla on aina sama päämäärä: palauttaa etuoikeutensa kaventamattomina ja riistää työtätekeviä joukkoja yhä ankarammin.

Tässä valtavassa taistelussa, joka ilmentää luokkataistelun kärjistymistä, nähdään, kuinka taantumuksellisten voimien yhteinen käsityskanta ilmenee enemmän tai vähemmän avoimesti. Nähdään myös, kuinka demokratian voimien on eri maissa samasta syystä tehtävä selväksi taistelunsa yhteiset ja toisistaan riippuvat piirteet.

Jos on olemassa maa, jonka poliittisilla ja yhteiskunnallisilla tapahtumilla, edustivatpa ne sitten myönteistä tai kielteistä suuntaa aina tapausten merkityksen ja suuntauksen mukaan, on

erikoinen vaikutus omien rajojensa ulkopuolella, niin se maa on Ranska.

Rohkeasti demokraattinen Ranska voi esittää tavatonta osaa kansainvälisessä elämässä menneisyytensä, edistyksellisten taisteluperinteittensä ja myöskin maantieteellisen asemansa vuoksi. Tämä selvittää sen, miksi ulkomailla aina tunnetaan suurta kiinnostusta Ranskan kehitykseen. Niin on sekä työläisten että muitten kansalaispiirien keskuudessa eri maissa, joissa iloitaan jokaisesta demokratian saavuttamasta voitosta Pariisin kommuunin maassa. Ranskan tapahtumia seurataan myöskin liikemiespiireissä, taantumuksellisten toimipaikoissa Lontoossa, New Yorkissa ja muualla. Kenellekään ei ole esim. tuntematonta, että ulkomailla on tunnettu suurta kiinnostusta Ranskan vapautuksen jälkeisiin tapahtumiin ja varsinkin meillä suoritettuihin vaaleihin.

*

Natsilaisen miehityksen aikana nähtiin Ranskassa hallitsevan luokan huomattavimpien edustajien harjoittavan kunniattomasti antautumista ja petkutusta. Toisaalta nähtiin, kuinka Ranskan kansa urhoollisesti taistellen piti yllä kansallisuushenkeä, vapaudentahtoa ja historiallisia perinteitämme.

Sinä päivänä, jona Ranskan vastarinnan todellinen historia kirjoitetaan, on käyvä ilmi, että juuri kansa, jonka kärjessä oli työväenluokka, johti suurenmoisella rohkeudella vapautustaistelua.

Eikä kukaan voi kiistää, etteikö Ranskan kommunistinen puolue ollut Ranskan kansan sankaritaistelun järjestäjä ja johtaja, oikeammin sanoen sen sielu.

Kymmeniätuhansia kommunistisia isänmaanystäviä on kaatunut taistelussa natsilaisuutta vastaan. Heiltä puuttui aseita, he ottivat niitä viholliselta. Mutta samaan aikaan kun Francs-Tireur et Partisans Francaises'n (FTP, Ranskan partisaanijärjestö) joukoilta puuttui aseita, lähetti Lontoossa toimiva BCRA (Bureau Central de Renseignement et d'Action, de Gaulen tietotoimisto), jota johti arkkitaantumuksellinen puolifasisti eversti Passy, laskuvarjoilla aseita ja miljoonia frangeja rahaa määrätyille joukoille, joiden isänmaallinen toiminta ei siedä mitään vertailua FTP:n kanssa.

Kysymys oli kerta kaikkiaan demokratian ja taantumuksen välisestä taistelusta. Itse asiassa BCRA:n miehet huomasivat, että FTP:ssä oli aivan liikaa kommunisteja, ja se oli syynä siihen, että he eivät tahtoneet antaa sille aseita.

Pidettiin parempana ryöstää Ranskalta sen puolustusmahdollisuudet kuin aseistaa kommunistit, joista tiedettiin, että he

kuuluvat kansallisen vapausrintaman urhokkaimpiin taistelijoihin.

Meillä on myös todistuksia siitä, että miehityksen aikana suuryhtiöiden edustajat koettivat päästä yhteyteen BCRA:n kanssa järjestääkseen laskuvarjojen avulla toimitettuja aselähettyksiä taisteluryhmille, joiden tarkoituksena oli taistella kommunisteja vastaan.

Väliaikaisen hallituksen puheenjohtaja ei voinut olla näkemättä sitä, mutta tämä käytännössä aivan epäkansallinen kanta näytti olleen täysin luonnollinen Algerin-hallituksen määrättyjen ranskalaisten piirien mielestä, jotka pyrkivät väheksymään vastarintaliikkeen ponnistuksia ja tuloksia miehityksessä Ranskassa.

Kun työväenluokalla ja kommunistisella puolueella oli hyvin tärkeä osa vapautustaistelussa, pitivät väliaikaisen Algerin-hallituksen määrättyt piirit Ranskan vastarintaliikettä jollakin tavoin epäilyttävänä.

Ranskassa oli järjestetty sotilaallisia muodostelmia, joissa myös FTPF oli mukana, ja kun kenraali de Gaulle saapui Pariisiin elokuun 26 päivänä 1944, ei hän kohdannut, kuten määrätyllä taholla oli odotettu, toimetonta ja alistuvaa pääkaupunkia, joka odotti vapautusta ulkoapäin. FFI (Forces Francaises de l'Interieur — Ranskan kotijoukot), jonka joukossa FTPF:llä oli huomattava asema, oli vapauttanut Ranskan pääkaupungin saaden tukea Pariisin väestöltä, joka osoittautui kunniakkaiden vallankumouksellisten perinteidensä arvoiseksi.

FFI muodosti perustan, jolle olisi voitu rakentaa uusi Ranskan armeija. FFI:ssä oli vapaaehtoisia, jotka ovat näyttäneet kykynsä niin hyvin maanalaisessa kuin avoimessakin taistelussa vuoden 1944 elokuun päivinä. Ja näitä aseistettuja joukkoja johti päällystö, johon kuului vanhoja, kansallisille aatteille uskollisiksi jääneitä Ranskan armeijan upseereita, joskin monet heidän virkaveljistään olivat vannoneet uskollisuutta kavaltaja Pétainille. Näiden upseerien rinnalla oli toisia, kansan riveistä lähteneitä, jotka olivat näyttäneet olevansa kykeneviä ja rohkeita sotilaallisia johtajia, kuten sankarieversti Fabien, joka kaatui kunnian kentällä Elsassin rintamalla 25 vuoden ikäisenä. Nämä miehet elävöittivät uudelleen ranskalaisten vallankumouskenraalien kunniakkaat perinteet.

Olisi saattanut luulla, että takaisin Pariisiin palattuaan väliaikainen hallitus olisi ollut erikoisen onnellinen voidessaan käyttää huomattavia FFI-voimia, jotka olisivat tehneet Ranskalle mahdolliseksi ottaa aktiivisesti osaa sodan jatkoon. Mutta luok-

kaedut saivat käydä kansakunnan etujen edellä, ja elokuun 20 päivänä, kun saksalaiset taistelivat muutamia kilometrejä Pariisista pohjoiseen, antoi väliaikaisen hallituksen puheenjohtaja hajottaa FFI:n.

Sitä päätöstä ei tosin heti toteutettu, sillä se oli odottamaton ja anteeksiantamaton, mutta se oli kuitenkin olemassa, ja tämä poliittinen toimenpide on elävä todistus taantumuksellista hengestä, joka määrättyissä piireissä nousi kansallisten etujen yläpuolelle.

*

Väliaikainen hallitus, joka muodostettiin Pariisissa välittömästi vapautuksen jälkeen, ei suinkaan kuvastanut sitä osuutta, joka eri puolueilla oli ollut vapaustaistelussa. Jos asia olisi ollut niin, olisi kommunistisella puolueella pitänyt olla useampi kuin kaksi ministeriä tässä hallituksessa. Epäilemättä korkeimmalla taholla toivottiin, että Ranskan kansa olisi vaaleihin juuri käydessään unohtanut kommunistien sankarillisen panoksen ja antanut luottamuksensa muille puolueille, jotka eivät tuottaneet taantumukselle niin suurta huolta.

Ranskan miehityksen aikana olivat määrättyjen yritysten johtajat pilanneet maineensa asettumalla yhteistyöhön vihollisen kanssa, ja useita heistä myös vangittiin vapaustaistelun aikana.

Vastuustaan tietoisina ammattiyhdistykset asettivat heti tehtäväkseen saattaa uudelleen käyntiin yritykset, joiden omistajat oli vangittu yhteistyöstä vihollisen kanssa. Pian saatiin nähdä, että monia yrityksiä johtaneet henkilökunnan edustajat, työläiset ja teknikot yhdessä hoitivat laitoksia terveesti ja lupaavasti.

Mutta taantumuksellinen hallitus ei tyytynyt vähempään kuin selittämään, että se ei tahtonut kansallistaa yrityksiä, ennenkuin kansa oli saanut ilmaista mielipiteensä. Kun siis koko asia tehtiin riippuvaiseksi tulevista vaaleista, toivottiin, että vaalien tulos tekisi kansallistamisen lykkäämisen mahdolliseksi loputtomiin asti. Tehtiin myös kaikki mahdollinen, että vaaleissa tulisi taantumuksen toivoma tulos.

Kommunistisen puolueen lyömiseksi muodostettiin kunnallisvaaleissa keväällä 1945 liitto sosialistisen puolueen ja MRP:n (Mouvement Republicain Populaire) — ”kristillis-sosiaalisen” liikkeen ranskalaisen painoksen välillä, jota taantumukselliset käyttävät tarkoituksiinsa.

Vanhoillisissa piireissä uskottiin, että tämä pyhä allianssi, joka oli aikaansaatu sen jälkeen kun määrättyt sosialistiset johtajat kovalla melulla olivat tehneet pesäeron dialektisesta mate-

rialismista, voisi heikentää Ranskan kommunistisen puolueen vaikutusvoimaa.

Nämä toiveet pettivät. Kunnallisvaalit muodostuivat kaikkea muuta kuin menestykseksi sosialistis-katoliselle liitolle ja antoivat sen sijaan selvän kuvan kommunistisen puolueen vanhasta asemasta. Kommunistien vaalilipuissa oli tunnus ”Isänmaanystävien, vastarintaliikkeen ja antifasistien liitto”.

Lokakuun 21 päivänä 1945 pidetyissä vaaleissa, joissa suoritettiin edustajien valinta perustavaan kansalliskokoukseen, tuli kommunistinen puolue maan huomattavimmaksi puolueeksi, kannoillaan MRP. Sosialistit saivat tyytyä kolmanteen paikkaan.

Vasta näiden vaalitulosten jälkeen hallitus alkoi suorittaa kansallistamista, jota oli vaadittu Kansallisen vastarintaneuvoston siinä ohjelmassa, minkä Ranskan vastarintaliike oli valmistanut miehityksen aikana.

Siten kansallistettiin neljä suurta luottopankkia (Crédit Lyonnais, Société Générale, Banque Nationale pour le Commerce et l'Industrie, Comptoir National d'Escompte), hiilikäivokset, muutamia vakuutusyhtiöitä sekä kaasu- ja sähkölaitokset.

Työätekevät joukot ottivat riemulla vastaan kansallistamisen, mutta suurpääoman miehet näkivät asian toisin silmin. Heidän suunnitelmaansa kuului järjestää asia siten, että korvaus näistä yrityksistä maksettaisiin vanhoille omistajille. He koettivat tuntemattomien osakkeenomistajien suuren joukon taakse kätkeä määrättyjä henkilöitä, joiden toiminta miehityksen aikana ei ollut erikoisen mallikelpoinen. Kaiken tämän tarkoituksena oli mahdollisimman paljon vaikeuttaa kansallistettujen yritysten hallitsemista ja ajaa kansallistaminen karille.

Pankkien kansallistaminen Ranskassa ei myöskään ollut täydellinen. Suuria liikepankkeja kuten Banque de Paris et des Pays-Bas ja Banque de l'Union Parisienne ei kansallistettu. Myös monia vanhoja pankkipomoja on kansallistettujen pankkien uudessa hallinnossa. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että suurkapitalistit pitävät sietämättömänä tulosta, mikä jo nyt on saavutettu tällä alalla, vaikka se on vielä epätydyttäväkin, ja koettavat kaikin tavoin tehdä tyhjäksi koko kansallistamisen.

*

Ranskan työätekevät joukot ovat oikein käsittäneet kansallistamisen koko merkityksen ja vastanneet kommunistisen puolueen kehoitukseen johtaa tuotantotaistelua ja voittaa samalla tavalla kuin ne kerran vastasivat kehitykseen taistella isänmaan vapauttamiseksi.

Samalla tavalla kuin vallassaolevat luokat olivat pysyttäytyneet erillään miehityksenaikaisesta vapaustaistelusta, ne pysyttäytyivät myös erillään taistelusta tuotannon kohottamiseksi. Ne pitivät parempana kurjuuden jatkamista Ranskassa säilyttääkseen mahdollisuudet taantumuksen yliotteeseen kuin joukkojen luovalla voimalla ja kommunistisen puolueen johdolla aikaansaattua taloudellista uudestisyntymistä.

Kohta 10. päivänä marraskuuta 1946 pidettyjen vaalien jälkeen, joissa kommunistinen puolue jälleen tuli Ranskan suurimmaksi puolueeksi (vaaleissa kesäkuun 2 päivänä 1946 olivat kommunistit joutuneet toiselle sijalle), taantumus pani kaikki voimansa liikkeelle estääkseen kommunistien johtaman hallituksen syntymisen. Se osoitti teossa, että sen suurin huoli ei koskenut isänmaan jälleenrakentamista, vaan se päinvastoin tahtoi huonontaa Ranskan taloudellista tilaa saadakseen mahdollisuuden peruuttaa kansallistaminen, antaa kansallistetut yritykset takaisin suurkapitalisteille ja lopettaa ne tuotantokomiteat, jotka nyt olivat saaneet laillisen oikeuden harjoittaa suuryrittäjäistä epämukavalta tuntuvaa tarkkailua.

Huolimatta kaikista ponnistuksistaan Ranskan taantumuksen ei kuitenkaan ole onnistunut saada kansallistamista peruutetuksi eikä se ole voinut eristää kommunistista puoluetta. Kun työtätekevät joukot vastasivat kommunistisen puolueen ja sen pääsihteerin Maurice Thorezin vetoomukseen ja suurenmoisella innolla ja aloitekyvyllä johtivat kamppailua maan jälleenrakentamiseksi, niin se tapahtui sen tähden, että he ymmärtävät Ranskan taloudellisen perustan uudistuksen välttämättömyyden jatkuvalle demokraattiselle kehitykselle maassamme.

Täytyy kuitenkin korostaa, että taantumuksen voimat ovat nostaneet päätään jo jonkin aikaa sitten. Miehittäjien kanssa yhteistyötä harjoittaneet henkilöt, jotka 1944 kätkeytyivät välttääkseen hyvin ansaittua rangaistusta, alkavat vähitellen taas näyttäytyä.

Oikeuslaitos näyttää olevan kaikkea muuta kuin ankara maanpettureille. Se on useimmin lempeä heitä kohtaan, ja taantumuksen johtama kamppailu yleisen armahduksen puolesta osoittaa taantumuksen haluavan käyttää silkkihansikkaita sitä rikollista ainesta käsiteltäessä, joka oli yhteistyössä vihollisen kanssa.

Rinta rinnan sellaisen politiikan kanssa kulkee luonnollisesti kommunismin vastustaminen. Sitä koetetaan lietsoa, jotta kansa saataisiin unohtamaan, että Ranskan kommunistinen puolue oli varsinainen nuolenkärki taistelussa fasistista sortoa vastaan.

Mutta kaikista näistä taantumuksellisten hyökkäyksistä huolimatta työtätekevät joukot ymmärtävät yhtenäisyyden välttämättömyyden, ja useiden johtajiensa vihamielisestä asennoitumisesta huolimatta aktiiviset sosialistit yhä paremmin tajuaavat, että heidän velvollisuutensa on yhdessä kommunististen tovereitensa kanssa nostaa rintama taantumuksellista hyökkäystä vastaan.

Työtätekevät joukot ja kaikki demokraattiset voimat eivät ole voineet olla näkemättä v:n 1947 alusta alkaen taantumuksen uutteria ja itsepäisiä kostoyrityksiä.

Mutta jos tarkastellaan poliittista tilannetta tämän päivän maailmassa vuoteen 1939 verrattuna, niin ei voida olla näkemättä, kuinka mahtavaksi ja syväksi demokraattinen liike monissa maissa on tullut. Taantumuksen lisääntynyt aktiivisuus johtuu siitä, että se näkee olevan mahdotonta pysäyttää yli maailman vyöryvää demokraattista hyökyaaltoa.

*

Lyhyesti sanottuna: maailmassa, jolle syvät vastakohdat ovat tunnusmerkilliset, jossa luokkataistelu kärjistyy ja taantumuksen voimat koettavat jarruttaa demokratian eteenpäinkulkua, näillä demokratian voimilla on monia syitä katsoa tulevaisuuteen luottamuksella. Mutta niiden on luotettava omiin voimiinsa eikä harhauduttava luulemaan, että voitto tulee itsestään.

Ensimmäinen ehto demokraattisten voimien voittoon on yhtenäisyys työväenluokan riveissä, yhtenäisyys kommunistien ja sosialidemokraattien välillä — se yhtenäisyys, jonka taantumus mistä hinnasta tahansa tahtoo estää. Tämä yhtenäisyys on jo toteutettu muutamissa maissa: Puolassa, Romaniassa, Bulgariassa, Tšhekkoslovakiassa. Italiassa se myös on toteutettu, vaikka hajaannus sosialidemokraattisessa puolueessa tekee yhtenäisyyskysymyksen mutkalliseksi.

Vaikka vielä onkin maita, joissa yhtenäisyyttä kommunistien ja sosialidemokraattien välillä ei ole saavutettu, niin kehitys käy kuitenkin siihen suuntaan, että jotain yhteistyötä voidaan aikaansaada, niinkuin on asianlaita esim. Ranskassa.

Jos demokratian voimat ymmärtävät ennen kaikkea toteuttaa yhtenäisyyden ja kehittävät toimintansa niin, että se joka maassa käsittää tosikansalliset etukysymykset, joita ei voida erottaa eteenpäinpyrkivien yhteiskuntakerrosten eduista, niin taantumuksen käy mahdottomaksi kostaa, vaikka se siitä nyt uneksii.

Fasistinen raakalaisuus on voitettu, mutta kukaan ei saa olla sokea sen suhteen, että vielä on paljon tekemistä ennen kuin

fasismin kaikki rippeet on hävitetty Saksassa ja Japanissa, missä taantumus koettaa pitää niitä yllä tulevaisuuden tarpeita varten.

Useissa maissa on asia myös siten, että fasismin jätteet elävät liian kauan, mikä muodostuu vaaraksi demokratian tulevaisuudelle.

Yksi asia on varma: marssi eteenpäin — joka on elämänvälttämättömyys demokratialle, sillä *pysähtyminen eteenpäinkulussa on samaa kuin takaisinpaluu* — voi olla vain marssia sosialismiin. Samoin kuin eri maiden tilanteissa havaitaan hyvin suuria erilaisuuksia, niin täytyy myös näiden maiden teiden olla enemmän tai vähemmän erilaisia. Mutta demokraattisille voimille ratkaisevaa on, että ne eivät koskaan saa kadottaa näkyvistänsä sitä, että kaikki riippuu niistä itsestään ja että mitään ei voida voittaa ilman taistelua, mikään ei onnistu ilman ponnistuksia.

Toivokaamme demokratian ja edistyksen voimien kaikkialla maailmassa jatkavan taisteluaan, aina kunkin maan olosuhteiden mukaan ja sellaisella tavalla, että taantumuksen voimat voiteetaan ja raivataan tie sellaiselle tulevaisuudelle, joka on niiden arvoinen, jotka uhrasivat, taistelivat ja kaatuivat taistelussa vapauttaakseen ihmiskunnan fasistisesta raakalaisuudesta.

B. VLTAVSKY

Tshekkoslovakian kommunistinen puolue taistelussa kansantasavallan puolesta

Ensiksi muutamia numeroita ja tosiasioita, jotka havainnollistavat kommunistisen puolueen nykyistä osuutta Tshekkoslovakian tasavallan jälleenrakentamisessa. Parlamenttivaaleissa 26 päivänä toukokuuta v. 1946 kommunistit saivat Tshekkiassa ja Slovakiassa yhteensä 2,695,933 ääntä, t.s. 38 prosenttia kaikista annetuista äänistä. Niistä annettiin 2,205,658 tshekkiläisissä maakunnissa ja 490,257 Slovakiassa eli 40,17 ja 30,48 prosenttia kaikista annetuista äänistä. Muitten puolueitten saamat äänimäärät Tshekkiassa olivat seuraavat:

	Ääniä	Prosentteissa
Tshekkiläinen kansallissosialistinen puolue (Beneshin puolue)	1.298.917	23,66
Kansanpuolue (katolilaiset)	1.110.920	20,23
Sosialidemokraattinen puolue	855.771	15,59

Slovakiassa:

Slovakian demokraattinen puolue	988.275	61,43
Työväenpuolue	49.983	3,11
Vapauspuolue	67.575	4,20

Tshekkoslovakian kommunistinen puolue ei osoittautunut vain maan suurimmaksi puolueeksi. Se sai lisäksi vaalituloksen, joka on ainutlaatuinen Tshekkoslovakian poliittisessa kehityksessä: se sai enemmän ääniä kuin yksikään puolue on tähän asti saanut. Ääniluvut ovat siten todistuksena kommunistisen puolueen johtavasta osuudesta tasavallan elämässä ja siitä luottamuksesta, jonka puolue on saavuttanut työtätekevän kansan laajojen joukkojen keskuudessa. Tshekkoslovakian kommunistinen puolue ei nykyisin ole vain työväenluokan puolue, se on kaikkien työtätekevien kansankerrosten puolue. Maatalouspolitiikallaan se on saanut suurta vaikutusta talousoikien keskuudessa ja muodostunut suurimmaksi poliittiseksi puolueeksi monilla alueilla, joissa maatalous on pääelinkeinona. Sen vaikutus myös kaupunkien keskiluokassa on voimakkaampi kuin milloinkaan aikaisemmin. Puolueen riveissä on kymmeniä tuhansia käsityöläisiä ja pieniä elinkeinonharjoittajia, tuhansia elinkeinoelämän eri alojen ammattimiehiä, teknillisiä asiantuntijoita ja kulttuurielämän huomattavia edustajia.

Vaalituloksien pohjalla uudistettiin silloinen kansallinen koomushallitus ja korvattiin nykyisellä hallituksella, jossa kommunistisen puolueen puheenjohtaja Klemens Gottwald on pääministerinä ja eri poliittiset puolueet ovat edustettuina äänimääränsä mukaisesti. Lukuunottamatta pääministeriä ja varapääministeriä, joksi sittemmin tuli toveri Shiroky Slovakian kommunistisesta puolueesta, kommunisteilla on johto seuraavissa ministeriöissä: sisäministeriö (J. Dolansky), maatalousministeriö (J. Durish), sosiaaliministeriö (professori Nejedly), kotimaan-kaupan ministeriö (Zmrhal) ja lisäksi on toveri Clementis ulkoministeriön valtiosihteerinä. Kommunistisen puolueen vaikutus ilmenee lisäksi muitten julkisen hallinnon elinten kokoonpanossa, kuten kansallisissa ja piirihallinnoissa ja niissä paikallisissa elimissä, jotka muodostettiin 26. päivänä toukokuuta v. 1946 pidettyjen vaalien jälkeen ja joihin eri poliittiset puolueet saivat suhteellisen edustuksen. Puheenjohtajan paikka joutui aina kansallisen rintaman sisällä tehdyn päätöksen mukaan, sille puolueelle, joka ko. paikkakunnalla, alueella tai kylässä oli saanut eniten ääniä. Erään tilaston mukaan, josta kuitenkin puuttuvat tiedot 200 paikkakunnalta, on kommunistisella puolueella seu-

raavat määrät edustajapaikkoja: 80 jäsentä kansallisissa maahallinnoissa, 127 puheenjohtajaa (eli 80 prosenttia kaikista puheenjohtajan paikoista) ja 1.797 jäsentä piirien kansallisissa hallinnoissa, 5.867 puheenjohtajaa, pormestaria (55 prosenttia) ja 60.109 jäsentä paikallisissa kansalliskomiteoissa, mikä merkitsee, että puolueella on 67.980 toimihenkilöä julkisen hallinnon alemmissa portaissa. Jos sen lisäksi lasketaan puolueen jäsenten luku erilaisissa lautakunnissa, niin tulokseksi tulee, että Tshekkoslovakian kommunistisen puolueen lähes 150.000 jäsentä on aktiivisesti mukana hallintoelinten työssä.

Tämän suuren poliittisen vaikutuksen Tshekkoslovakian kommunistinen puolue on saavuttanut monivuotisella poliittisella puolueetyöllään kovassa taistelussa fasismia vastaan ja ollessaan johtavana voimana uuden kansantasavallan jälleenrakennustyössä. Kommunistinen puolue oli ainoa puolue Tshekkoslovakiassa, joka jo paljon ennen Hitlerin vallankaappausta Saksassa varoitti uhkaavasta fasismista ja uuden maailmansodan vaarasta sekä pyrki yhdistämään kaikki kansan edistykselliset voimat taisteluun niitä vaaroja vastaan.

Kommunistisen puolueen toiminta kuutena miehitys- ja sotavuotena muodostui havainto-opetuksiksi tshekkiläisen ja slovakialaisen kansan kaikille kerroksille. Ensimmäisen tasavallan aikana taantumukselliset porvarilliset piirit pyrkivät halventamaan kommunistista puoluetta ja leimaamaan sen "hajoittavaksi voimaksi". Ne parjasivat puoluetta ja väittivät sen olevan välinpitämättömän kansan ja valtion kohtalosta. Mutta kun eri puolueet ja ryhmät joutuivat mitä vakavimman poliittisen koettelemuksen eteen, kävikin ilmi, että aikaisemmin hallinneet finanssipääoman ryhmät, jotka olivat aina korostaneet "valtiota lujittavaa tehtäväänsä", ryhtyivät yhteistoimintaan kansakunnan päävihollisen, saksalaisten imperialistien ja miehittäjien kanssa, ja uhrasivat kansakunnan oman voitonpyyteensä ja luokkaetujensa vuoksi. Parjatusta kommunistisesta puolueesta tuli kansallisen vapaustaistelun selkäranka ja merkittävin edustaja. Jo samana päivänä, kun saksalaiset miehittivät maan ja pystyttivät protektoraatin, maaliskuun 16. päivänä 1939, kommunistinen puolue selitti julistuksessaan:

"On vain yksi tie kansakunnan pelastukseen: vastarinnan, puolustuksen, taistelun tie... Kommunistit ilmoittavat kansakunnalle, että he astuvat kansallisen vastarinnan ensi

riveihin ja taistelevat uhrautuvaisesti ja rohkeasti tshekkiläisen kansan vapauden ja itsenäisyyden paluttamiseksi."

Miehitys- ja sotavuodet, jolloin kommunistinen puolue lunnasti juhlallisen lupauksensa parhaiten taistelijoittensa hengellä ja verellä, olivat puolueemme ja koko kansamme sankarillisen taistelun vuosia. Koko illegaalisuuden ajan Tshekkoslovakian kommunistinen puolue oli ainoa puolue, joka vakituisesti piti koossa puolueorganisationsa, vaikka useita puolueen keskuskomitean jäseniä vangittiin ja illegaalisen taistelun parhaat johtajat kuten E. Urx, Viktor ja Otto Synek, J. Zika, J. Futshik ja tuhannet muut taistelijat ja toimihenkilöt mestattiin. Huolimatta siitä, että puolueen päälehden Rudé Pravon toimittajista vangittiin yksi toisensa jälkeen, lehti ilmestyi koko saksalaismiehityksen ajan. Kommunisteista tuli kansallisen vastarintateot, sabotaashi tehtaissa, maataloudessa, konttoreissa, suoritettiin kommunistien aloitteesta. Kommunistit valmisteivat kansaa aseelliseen taisteluun, he muodostivat ja johtivat partisaaniosastoja, jotka toimivat Saksan armeijan selkäpuolella. Slovakiassa kommunistit olivat Banská Bystricassa 29. päivänä elokuuta 1944 puhjennun kapinan johtajina, jolloin yksi puolueen parhaita johtajia, Jan Sverma, kaatui.

Vaikka puolue niinä aikoina oli ainoa puolue, joka säilytti järjestökoneistonsa, se ei milloinkaan kadottanut kosketusta muiden poliittisten suuntausten kansallisiin vapaustaistelijoihin. Kommunistien aktiivisella vaikutuksella pystytettiin myöhemmässä miehitysvaiheessa kansalliskomitea, jossa oli edustajia kaikista illegaaliseen vapausliikkeeseen osallistuneista ryhmistä. Se valmisti aseellista taistelua ja koko kansan kapinaa miehittäjiä vastaan. Sen toiminnan huippukohdaksi muodostui toukokuun 5. päivänä v. 1945 Prahan kapina, jota johti Prahan kansalliskomitea ja jossa kommunisteilla oli johtava osuus.

Välittömästi Münchenin sopimuksen solmimisen jälkeen osa Tshekkoslovakian kommunistisen puolueen johdosta siirtyi maasta pois, Moskovaan. Turvapaikan valinta ei ollut sattuma. Jo silloin oli kommunisteille selvää, että Neuvostoliitto tulee esittämään ratkaisevaa osaa Tshekkoslovakian lopullisessa vapautuksessa ja Saksan fasismin murskaamisessa.

Väsymättömässä työssään aseellisen vapaustaistelun valmistamiseksi puolue ei suinkaan unohtanut toista historiallista tehtäväänsä, tasavallan jälleenrakentamisen pääsuuntaviivojen laatimista.

Joulukuussa v. 1943 puoluejohto käytti hyväkseen presidentti Beneshin Moskovan-vierailua esittääkseen hänelle katsantokantansa tasavallan vapauttamisen jälkeen eteen astuvista tehtävistä. Siinä tilaisuudessa päästiin pääkysymyksistä yhteisymmärrykseen. Presidentin toisen Moskovan-vierailun aikana, v:n 1945 alussa, jolloin hänen seurassaan oli toisten kansalliseen rintamaan kuuluvien poliittisten puolueitten edustajia, kommunistisen puolueen johto esitti ehdotuksensa vapautetun tasavallan ensimmäisen hallituksen ohjelmaksi. Ehdotus hyväksyttiin kansallisen rintaman ensimmäisen hallitusohjelman pohjaksi. Ensimmäinen hallitus muodostettiin pian Moskovassa tapahtuneitten neuvottelujen jälkeen. sosialidemokraatti Fierlinger pääministerinä. Se tapahtui Kosicessa, tasavallan vapautetulla alueella.

Tshekkoslovakian kommunistinen puolue ei siis ollut vain vapaustaistelun epäitsekkin voima, se oli myös aloitteentekijänä tasavallan uudelleenrakentamiseksi natsilaisesta miehityksestä vapautumisen jälkeen.

*

Tshekkoslovakian kommunistinen puolue lähti hallitusohjelmanensa muotoillessaan vallankumouksemme luonteen ja sen liikkeellepanevien voimien marxilais-leniniläisestä erittelystä. Vallankumous Tshekkoslovakiassa kehittyi kansan, tshekkien ja slovakien, kansallisvallankumouksellisesta vapaustaistelusta. Siksi se ei ollut sosialistinen vaan kansallinen vallankumous. Sen välittömänä tähtäimenä oli saksalaisten miehittäjien karkottaminen, tshekkiläisen ja slovakialaisen kansan vapauttaminen ja tshekkoslovakialaisen tasavallan kansallisen itsenäisyyden turvaaminen. Valtiovalta siirtyi tässä vallankumouksessa saksalaisilta imperialisteilta tshekkiläiselle ja slovakialaiselle kansalle.

Kansallisen vallankumouksen perustana oli kansakunnan kaikkien demokraattisten ja edistysystävällisten kerrosten, työläisten, talonpoikien, sivistyneistön ja kaupungin välikerrosten yhtenäisyys. Suurporvaristo, ts. teollisuus-, finanssi- ja maatalouspääoman ratkaiseva osa, oli jo ennen Müncheniä tapahtuneen esiintymisensä vuoksi vararikkoutunut miehitysvuosina ja osoittanut olevansa kykenemätön johtamaan kansakunnan kohtaloita. Työväenluokka oli kansallisen vapaustaistelun johtava voima.

Niissä olosuhteissa oli mahdoton palata porvarillisen demokratian vanhoihin muotoihin, joiden vallitessa pieni finanssi-kapitalistien ryhmä hallitsi. Siksi kommunistinen puolue esitti ajatuksen uuden tyyppin demokratian, "kansandemokratian" ra-

kentamisesta. Uuden tasavallan perustana on kansallinen rintama, joka nojautuu kansan kaikkien kerrosten yhtenäisyyteen ja ilmenee demokraattisten poliittisten puolueitten yhteistyössä. Julkisen hallinnon alalla oli ratkaisevana askeleena aikaisemman byrokraattisen valtiokoneiston korvaaminen demokraattisella koneistolla, jonka muodostavat kansan eri paikkakunnilla, piireissä ja maakunnissa välittömästi valitsevat kansalliset komiteat, jotka eivät ottaneet vain aikaisemman paikallisen itsehallinnon tehtäviä vaan myös aikaisemman byrokraattisen valtiokoneiston tehtävät.

Kansallisen vallankumouksen syvä yhteiskunnallinen sisältö, joka johti siihen, että miehittäjät karkoitettiin ja aikaisemmin hallinneet kapitalistiset huiput menettivät mahtinsa, on ilmentynyt kansallisen vallankumouksen taloudellisissa toimenpiteissä. Uusilla kumouksellisilla asetuksilla on takavarikoitu kansakunnan vihollisten, saksalaisten ja unkarilaisten sekä tshekkiläisten petturien kaikki omaisuus (saksalaisiin ja unkarilaisiin nähden tehtiin poikkeuksia vain aniharvojen aktiivisten antifasistien kohdalta). Pakkoluovutusasetuksella siirtyi ensin osa saksalaisten, unkarilaisten ja kansakunnan petturien omistamista suurista teollisuuslaitoksista ja koko heidän maaomaisuutensa vapaan kansakunnan omaisuudeksi. Teollisuuslaitosten, pankkien ja vakuutuslaitosten kohtalo ratkaistiin historiallisella pakkoluovutusasetuksella lokakuussa v. 1945. Pankkien, vakuutuslaitosten ja tärkeimpien avainteollisuusalojen pakkoluovutus jäi riippuvaksi määrätystä sensuksesta (työläisten lukumäärästä). Tämä kansallistaminen, jonka kautta noin 60—70 prosenttia maan tuotannosta samoin kuin koko raha- ja luottotoiminta joutui valtion käsiin, oli huomattava isku aikaisemmalle kapitalistiselle riistojärjestelmälle.

Tshekkoslovakialainen kansandemokratia ei siten kumoa yksityisomistusta, päinvastoin. Se tunnustaa ja suojelee pienyrittäjiä, käsityöläisten, kauppiaitten ja talonpoikien yksityisomaisuutta. Yksityisyrittäjillä on kaikki mahdollisuudet kehittää aloitekykyään taloudellisen elämän jälleenrakentamisessa. Pankkijärjestelmän mahtia on ikuisiksi ajoiksi murrettu. Pankkien ja suurteollisuuden kansallistaminen on luonut talouselämässä edellytykset uusille kansandemokraattisille muodoille, jotka rajoittavat kapitalistisen riiston alaa ja tekevät mahdolliseksi siirtymisen kansantalouden suunnitelmalliseen johtamiseen.

Maatalouden alalla kansallinen vallankumous raivasi tietä saksalaisten, unkarilaisten ja kansakunnan pettäjien maaomaisuuksien takavarikoimiselle, laajan maareformin toteuttamiselle

ja niiden raja-alueiden asuttamiselle, joissa aikaisemmin asui saksalaisia ja unkarilaisia. Yhteensä takavarikoitiin 2.600.000 hehtaaria peltomaata ja 900.000 hehtaaria metsämaata. Siitä oli noilla raja-alueilla 1.600.000 hehtaaria peltoa ja 550.000 hehtaaria metsää. Noin 130.000 tshekkiläistä talonpoikaisperhettä on asettunut uudisasukkaiksi rajaseuduille. Maatalousministeriö, joka on kommunistin johtama, suorittaa, muiden tehtäviensä ohella, työtätekevän talonpoikaisväestön etuja silmälläpitäen maareformin tarkistamista, joka toimeenpantiin ensimmäisen tasavallan aikana (vuoden 1920 maareformia silloin johtavassa asemassa ollut agraaripuolue käytti väärin kapitalististen maanomistajain pienen ryhmän hyväksi). Maareformi, joka toteutetaan ennen kaikkea kommunistien aloitteesta, on lopullisesti kumonnut taantumuksellisten levittämät valheet, että kommunistit olisivat pientalonpoikien yksityisen omistusoikeuden vihollisia. Kommunistien osuus talonpoikien ja työtätekevän maaseutuasujamiston etujen puolustamisessa on luonut mitä parhaimmat edellytykset työväenluokan ja talonpoikaiston liiton jatkuvalla voimistumiselle sekä taantumuksellisten suurmaanomistajien mahtiasemien lopulliselle murskaamiselle. Nämä suurmaanomistajat olivat määräävässä asemassa ensimmäisessä tasavallassa.

Huomattava osa kansallisen vallankumouksen tehtävissä oli kansallisuuskysymyksen tehokkaalla ratkaisulla. Kaiken sen jälkeen, mitä tiedetään saksalaisen ja unkarilaisen vähemmistön taantumuksellisesta toiminnasta ja siitä tosiasiasta, että ne pettivät maan koettelemusten vuosina, on selvää, että Tshekkoslovakia voi kehittyä vain slaavilaisena valtiona, jossa valta kokonaan on tshekkiläisen ja slovakialaisen kansan käsissä. Kommunistinen puolue korosti jo sota-aikana saksalaisen ja unkarilaisen vähemmistön evakuoimisen tarpeellisuutta, mutta ei minkään kansallisen kostontunteen vuoksi (kuten kansandemokratiamme viholliset ulkomailla väittävät), vaan siksi, että näiden vähemmistöjen valtaosa antautui ulkolaisen fasismin ja imperialismin välikappaleeksi. Saksalaisten ja unkarilaisten taantumuksellinen menneisyys maissamme teki lisäksi tyhjäksi mahdollisuuden, että he voisivat muuttaa vihamielistä asennettaan slaavilaisia kohtaan tulevaisuudessakaan. Maamme kehityksen historiallisissa käännekohtissa saksalaiset ja unkarilaiset ovat osoittaneet olevansa demokratian parantumattomia vihamiehiä ja slaavilaisten verivihollisia. Siksi koko kansamme tervehti ilolla ja innostuksella Potsdamin konferenssin päätöstä, jonka mukaan tasavaltamme sai mahdollisuuden lopullisesti vapautua saksalaisista maahantunkeutujista. Olemme vakuuttuneita siitä, että

tasavaltamme oikeudenmukainen ja demokraattinen kanta unkarilaisten kysymyksen ratkaisemiseksi saa tunnustusta maailman demokraattiselta mielipiteeltä.

Uusi kansandemokratia on ratkaissut demokraattisella tavalla myöskin erään toisen polttavan kansallisen kysymyksen tshekkien ja slovakien välisistä suhteista. Sen jälkeen, kun surkea yritys "itsenäisen" slovakialaisen valtion muodostamiseksi Hitlerin armosta oli luhistunut, molemmat kansat ovat tulleet tietoisiksi, että niiden vapaa kansallinen kehitys voi toteutua ja lujittua vain tshekkien ja slovakien yhteisessä valtiossa. Ei vain tshekkien kansa, vaan myöskin slovakien kansan ratkaiseva enemmistö torjuu päättäväisesti taantumuksellisten piirien separatistiset pyrkimykset, joita Hlinkan slovakialainen kansanpuolue edustaa. Mutta ne monet virheet, joita aikaisemmin on tehty Slovakian kysymyksen ratkaisemiseksi, ovat helpottaneet slovakialaisten separatistien demagogista agitaatiota. Ensimmäisen tasavallan johtavat piirit eivät halunneet tunnustaa Slovakian kansaa tasa-arvoiseksi kansakunnaksi. Tshekkiläiset finanssikapitalistit, jotka hallitsivat ensimmäisessä tasavallassa, pitivät Slovakian kansaa vain kapitalistisen riistonsa kohteena. Se virhe on kansanvallankumouksen kehityksessä korjattu kommunistisen puolueen selvän kannanoton ansiosta. Kösicessa hyväksytty hallitusohjelma, joka lähti Tshekkoslovakian valtiollisen yhtenäisyyden periaatteesta, julisti samalla tunnustavansa Slovakian kansan tasa-arvoiseksi yhteisessä valtiossa. Nykyinen hallitus kiinnittää suurta huomiota Slovakian taloudelliseen kehittämiseen ja teollistamiseen kaksivuotissuunnitelman puitteissa, sillä taloudellisen aseman tasaantuminen on varmin tie kaikkien vaikeuksien lopulliseen voittamiseen molempien kansojen yhteisessä elämässä.

Tässä artikkelissa on mahdollista vain kansallisen vallankumouksen tärkeimpien tulosten selostaminen. Mitä ulkopoliittikaan tulee, on selvää, että maamme kansalliset edut vaativat läheistä ystävyyspolitiikkaa Neuvostoliittoa, suurta vapauttajaa kohtaan, samoin kuin ystävällistä politiikkaa muita slaavilaisia kansoja kohtaan. Sellainen politiikka antaa parhaan takeen Saksan imperialismiin hyökkäysuhkan uusiutumista vastaan tulevaisuudessa ja se sitoo samalla Tshekkoslovakian maailman edistyksellisten demokraattisten voimien kanssa. Mutta sellainen politiikka ei aseta minkäänlaisia esteitä ystävyydelle ja rehelliselle yhteistyötahdolle kaikkien toistenkin demokraattisten valtioiden ja kansojen kanssa, joihin meidät on liittänyt yhteinen taistelu hitleriläistä fasismia vastaan. Kansallinen val-

lankumouksemme on ratkaissut suuren pulmakysymyksen. Se on murtanut saksalaisten miehittäjien mahdin ja laskenut perustan tshekkien ja slovakien kansalliselle kehitykselle. Se on pystyttänyt demokratian uuden korkeamman muodon, kansandemokratian, missä valta kuuluu kansalle ei vain paperilla, vaan todellisuudessa. Työväenluokalla on, läheisessä liitossa kaikkien kansan työtätekevien kerrostojen kanssa, johtava osa valtiokoneistossa. Pankkien ja teollisuuslaitosten kansallistaminen sekä maareformi ovat tehneet mahdolliseksi taloudellisen jälleerakennustyön uudella pohjalla ja poistaneet aikaisemmin hallintonsa kapitalistiryhmien mahtiasemat. Vallankumouksemme on toteuttanut kansallisen yhtenäisyyden kaikkien demokraattisten kansanryhmien välillä ja se ilmenee kansallisessa rintamassa. Me emme salaa sitä, että taantumus on vielä pesiytynyt määrättyihin asemiin eikä luovu taistelusta demokraattisen ja kansallisen vallankumouksen saavutuksia vastaan. Mutta demokraattisten voimien yhtenäisyys ja kansallisen rintaman jatkuva lujittuminen on murskaava sen suunnitelmat.

Kansallisen vallankumouksen tähänastiset tulokset ovat tehneet Tshekkoslovakian kommunistiselle puolueelle välttämättömäksi tutkia vakavasti kysymystä jatkuvasta kehityksestä sosialismiin nykyisissä olosuhteissa. Kehitys sosialismiin tapahtuu Tshekkoslovakiassa erikoisella tavalla, joka vastaa olosuhteita maassa ja vallankumouksemme erikoisia edellytyksiä. Olemme jo taivaltaneet jonkun matkaa sitä tietä. Fasismin tappio on monissa maissa paljastanut hallitsevan luokan todellisen luonteen ja samanaikaisesti voimistanut kansan itseluottamusta. Tässä historiallisessa tilanteessa on myös Tshekkoslovakian kehitykselle auennut uusia mahdollisuuksia ja teitä. Sosialistinen ajatus on lujasti juurtunut kansanjoukkoihin. Meidän tehtävämme on tarttua niihin ratkaiseviin renkaisiin tapahtumien ketjussa, jotka auttavat meitä eteenpäin tällä erikoisella, tshekkoslovakialaisella tiellä kohti sosialismia.

Eräs tärkeä askel tällä tiellä on uusi perustuslaki, joka on laadittavana ja hyväksyttävänä nykyisessä perustavassa kansalliskokouksessa. Perustuslaki ei esitä mitään tulevaisuuden ohjelmaa, sen tehtävänä on pikemminkin todeta ja vakiinnuttaa ne saavutukset, joita Tshekkoslovakiassa on saavutettu kansallisen vallankumouksen kautta. Se ei saa sisältää sellaisia asioita, jotka kuuluvat jo menneisyyteen, se ei voi toiselta puolelta, myöskään esittää ennakolta tulevaisuuden kehitystä, vaan sen pitää muotoilla se, mikä on jo saavutettu rajoittamatta kuitenkaan mahdollisuuksia jatkuvalla kehityksellä. Perustuslain täy-

tyy sisältää uuden järjestelmämme tieteellisen määritelmän. Järjestelmämme ei ole vanhan porvarillisdemokraattisen tyypin tasavalta, vaan uusi, meidän olosuhteillemme ominainen valtiomuoto, joka on näiden molempien tyyppien väliltä ja jota me nimitämme "kansandemokraattiseksi tasavallaksi". Valtiomme luonteessa tapahtuneet muutokset käyvät ilmi ennenkaikkea valtiomahtimme koneistossa. Porvarillisille demokratioille ominainen "vallanjako" vie byrokraattisen hallintokoneiston eristymiseen kansasta, jolloin kansan valitsevat elimet eivät voi siinä valvoa eivätkä johtaa. Kansan valitsevat elimet eivät voi siinä elimiä, jotka edustavat uutta valtiotyyppiä ja muodostavat perustan yhtenäiselle nykyaikaiselle valtionhallinnan järjestelmälle, jossa kansan tahto todella eikä vain paperilla tulee julki kaikissa valtiovallan elimissä.

Taloudellisella alalla on jatkuvan kehityksemme edellytyksenä kaksivuotissuunnitelma, jonka toteuttamiseen puolueemme nykyään kiinnittää suurimman huomionsa. Mittapuuna, jolla pitemmän ajan kuluessa mitataan jonkun yhteiskuntajärjestelmän kelpaavaisuus, on se, missä määrin se voi saada aikaan työn suuremman tuottavaisuuden ja varmistaa korkeamman elintason. Ne tehtävät, jotka kaksivuotissuunnitelma asettaa kansantaloudellemme, ovat suuria, mutta ne voidaan täyttää, minkä sen toteuttamisen ensi ajat ovat jo osoittaneetkin. Vuosina 1947-48 Tshekkoslovakian on saavutettava sotaaedeltänyt taso taloudellisella alalla ja eräillä aloilla lisäksi ylitettävä se. Teollisuustuotannon kohdalta lasketaan sotaa edeltänyt taso ylitettävän kymmenellä prosentilla, kun taas maataloustuotannon lasketaan saavuttavan sodanedellisen tason v. 1948 loppuun mennessä. Suunnitelma edellyttää pääomasijoitusten nousevan 60 miljardiin tshekin kruunuun, mikä vastaa noin 15 prosenttia kansallistetuista. Huomattava osa näistä sijoituksista on suunniteltu teollisuuden jälleenrakentamiseen ja erikoista huomiota kiinnitetään Slovakian teollistamiseen. Slovakian kehityksen pitää tapahtua nopeampaa vauhtia, jotta siten joudutettaisiin taloudellisen tasapainon saavuttamista valtiomme molempien kansojen välillä. Toinen huomattava osa sijoituksista menee laajan asuntorakennusohjelman toteuttamiseen. Suunnitelman päätarkoituksena on kohottaa kansamme elintaso. V:n 1948 loppuun mennessä kansamme saavuttaa sodanedellisen elintasonsa ja säännöstelyjärjestelmästä luovutaan siihen mennessä. Tämän suunnitelman toteuttaminen, joka asettaa suuria vaatimuksia kansalle, on mahdollista maan taloudellisessa rakenteessa tapahtuneiden muutosten ansiosta. Rahalaitosten ja teollisuuden huomattavan osan

kansallistaminen ja jo saavutetut edistysaskeleet taloudellisen rakennustyön alalla tekevät mahdolliseksi talouselämän suunnitelmallisen johtamisen. Taloutemme kehittyy uusia kansandemokraattisia teitä, minkä ohella kapitalistista riistoa rajoitetaan ja kapitalistinen anarkia kansantaloudessa voidaan voittaa. Suunnitelman toteuttamisen tärkein edellytys ja tae on työtätekevien miljoonaisten joukkojen työinto, uuden työkurin luominen, joka on mahdollista vain siellä, missä ihmiset eivät enää työskentele toisten voiton hyväksi, vaan omaksi hyväkseen. Jo suunnitelman täyttämisen ensimmäisten viikkojen tulokset puhuvat siitä, että on kehittymässä sellainen työmoraali, joka tekee mahdolliseksi ratkaista vaikeimmatkin tehtävät.

Suunnitelman toteuttaminen ei tuo mukanaan vain Tshekkoslovakiassa ennen sotaa vallinnutta elintasoja ja vahvasta siten uuden valtiorakennuksemme perusteita. Suunnitelman toteuttaminen luo samanaikaisesti suotuisat edellytykset Tshekkoslovakian jatkuvalla kehittymiselle talouden suunnitelmallisen johtamisen tietä. Siinä on myöskin perusta kehitykselle sosialismia kohti erikoisella, tshekkoslovakialaisella kansandemokraattisella tavallamme.

SKP:n TAISTELIJOITA

Yrjö Mäkelin

Pohjolan työtätekevän kansan keskuudessa on Yrjö Mäkelinin muisto vielä tänä päivänä elävä ja rakastettu. Hänen muotokuviaan on siellä työväentalojen seinillä, hänen sanomalehtikirjoituksiaan talletetaan kellastuneina leikkeleinä, ja monet osavat niistä ulkoa pitkiä kappaleita. Aivan liikuttaviakin todistuksia saa usein siitä, miten suuri arvo annetaan hänen elämäntyölleen, joka oli omistettu taistelulle Suomen työväenluokan puolesta, työväen kasvattamiselle ja opettamiselle.

Mutta ei vain Pohjolan, vaan koko Suomen työväestö tuntee Mäkelinin omakseen. Työväenliikkeemme jokaiseen ratkaisevaan vaiheeseen liittyy näkyvällä tavalla hänen nimensä, alkaen ääni-oikeustaistelusta, jossa hän kulki lipunkantajana. Suurlakon tapauksissa näytti Mäkelin ratkaisevalla tavalla suuntaa. Vuonna

1917 Mäkelin oli yksi niistä, jotka voimakkaimmin vaikuttivat valtalain suurtekoon: Suomen eduskunnan riippumattomuuden julistamiseen ja terävään kysymyksen asettamiseen Suomen itsenäisyydestä Venäjän väliaikaista hallitusta vastaan. Osanotollaan vuoden 1918 taisteluihin ja liittymällä niiden jälkeen siihen työväestön osaan, joka päättävästi asettui uuden taistelun tielle, kruunasi Mäkelin elämäntyönsä tavalla, joka antaa hänelle kunniasijan maamme työväenliikkeen historiassa.

Ei ole oikeutta sen perusteella, että Mäkelin edellämaintujen ratkaisuvaiheiden välikausina eräissä kysymyksissä asennoitui oikeistolaiselle kannalle, vetää häntä niiden joukkoon tai niiden asian tueksi, jotka ovat asettuneet työväenliikkeen taistelua vastaan. porvariston puolelle. Näitä pettureita hän vihasi ja halveksi eikä milloinkaan liittynyt heihin.

VANHEMMAT

Niin läheisesti kuin Mäkelinin nimi liittyykin Pohjolaan, ei hän kuitenkaan ollut itse pohjalainen, vaan hämäläistä sukujuurta. Hänen isänsä Vilhelm Mäkelin syntyi v. 1849 pienessä Riinahaudan talossa Kankaanpäässä. Vilhelm Mäkelin koki paljon kovaa lapsuusvuosinaan, jäi varhain orvoksi, pääsi suutarin oppiin ja kisälliksi tultuaan lähti vaelluksille eri kaupunkeihin parempia ansiomahdollisuuksia etsien, kuten siihen aikaan köyhien ammattilaisten tapa oli.

Vilhelm Mäkelin oli luonteeltaan kiivas, itsepäinen ja ankaran rebellinen. Vuosina 1895—1920 hän toimi vahtimestarina Tampereen työväestön kesänviettopaikassa Viikinsaareessa, ja vanhemmat tamperelaiset tietävät kertoa monia kaskuja saaren tuittupää-ukosta, joka kepillä hätisteli rauhanrikkokijia. Mutta "vaari" oli myös vieraanvarainen isäntä, ja Viikinsaaren vahtimestarin talon kuistilla monet työväenliikkeen johtomiehet kesäiltaisina istuivat neuvonpidossa tai saaren ihanasta luonnosta nauttien.

Hämeenlinnassa. Aulankoa vastapäätä olevassa "parkissa" nuori suutarinkisälli oli tehnyt tuttavuutta puistonpenkillä istuvan palvelijattaren kanssa kysymällä tältä suorasukaiseen tapaan: "Uskallatko seurustella mun kansani?" Tyttö uskalsi ja niin tuli Pauliina Florentina Hellmannista "Mäkelinin mamma". Pauliinan vanhemmat olivat Ruovedeltä Tampereelle muuttaneita tehdastyöläisiä, ja tätäkin kautta oli kosketus vuosisadan lopulla

kehittyvään tehdasproletariaattiin perheelle läheinen. Pauliina oli monessa suhteessa miehensä vastakohta, herkkä ja tunteellinen, ja hänellä oli mitä sydämellisin suhde lapsiinsa, joita isä toisinaan saattoi lujalla kädellä kurittaakin, ainakin siinä tapauksessa, että he eksyivät vilppiin. Vanhin poika Yrjö lienee ollut äidille rakkain. Aina äidin kuolemaan asti olivat he säännöllisesti kirjeenvaihdossa keskenään.

Suutarimestarin kodissa luettiin paljon sekä sanomalehtiä että kirjallisuutta, ja seurattiin valppaasti valtiollisia tapahtumia. Uskonnollinen äiti luki lapsille myös raamattua, ja siitä johtuneen, että Yrjö Mäkelin pakinoissaan usein käytti raamattullisia sananparsia ja vertauksia pukien ne mehevään kansanomaiseen muotoon.

*Yrjö Mäkelinin vanhemmat
nuorena avioparina
Helsingissä.*

SISARUSPARVI

Yrjö Esaias Emanuel Mäkelin syntyi kesäkuun 1 p:nä 1875 Tampereella. Muita lapsia oli kuusi, kaksi poikaa ja neljä tytärtä. Yksi pojista kuoli nuorena tapaturmaisesti. Vanhin tytöistä, Impi, joka oltuaan aluksi palvelijattarena ja sitten myyjättärenä asettui pikkutalon emännäksi Vihantiin, tuli tunnetuksi eri aikakauslehtiin kirjoittamistaan pakinoista: pakinoinen lahja näyttää siis olleen "verissä". Ainoa nykyään elossa oleva sisarusparvesta, nuorin tytär Meeri, toimii Helsingissä kirjakauppiaina. Häneltä olen saanut tähän kirjoitukseen liittyvät valokuvat ja useita asiatietoja.

Isän kiivaus ja äidin herkkyyys periytyivät lapsille omalaatuisena yhdistelmänä, joka loi läheistä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta heidän keskuuteensa. Tästä "mäkeliniläisyydestä" oltiin tietoisia ja ylpeitä; sen parhaita puolia olivat palava tiedonjano, totuudenrakkaus ja oikeudenmukaisuuden vaatimus.

Korkeimmalle nämä taipumukset kehittyivät Yrjö Mäkelinissä, joka löysi niitä vastaavan tehtävän yhteiskunnassa. Tunne-elämän voimakkuus yhdistyneenä aatteelliseen vakaumukseen ja pelottomaan taistelunieleen teki Yrjö Mäkelinin julistajana mukaansa tempaavaksi.

NUORUUS JA AVIOLIITTO

Ainoa koulusivistys, jonka Yrjö Mäkelin sai, oli vuosi kansakoulua 11-vuotiaana perheen asuessa Ruovedellä. Sitten hän sai ryhtyä opettelemaan isänsä ammattia. 16-vuotiaana oppipojan arveltiin pystyvän elättämään itseään kisällinä muissakin verstaissa. Seurasi vaellusvuosia Porissa, Tampereella ja Helsingissä ja asevelvollisuusaika Uudenmaan pataljoonassa. Asepalvelus jäi kuitenkin lyhyeksi huonon terveyden vuoksi. Rasakas työ lapsena oli aiheuttanut elinikäisen vamman, vatsalaukun lihasten herpautumisen.

Vuonna 1897 Yrjö Mäkelin solmi avioliiton. Elämänkump-
paninsa hän löysi Tampereelta.
Hän oli tehtaan työläinen Eli-
sabeth Vuorenmaa, syntyään la-
pualainen, Yrjöä muutamia vuo-
sia vanhempi, viisas ja tarmokas
nainen. Heille syntyi kahdeksan
lasta, joista yksi tytär kuoli pie-
nenä. Kun vain aikaa riitti, oli
Yrjö Mäkelin mielellään lasten-
sa seurassa ja otti osaa heidän
harrastuksiinsa. He muistelevat
häntä oikeamielisenä ja ymmär-
täväenä isänä. Ellen oli miehel-
leen toveri ja tuki. Hän osallis-
tui itse etenkin naisten järjestö-
toimintaan, toimi puhujana ja
valittiin Pohjolasta edustajaksi
moniin suuriin kokouksiin. Sel-
lainen toiminta oli porvarien
mielestä perheenäidille sopima-
tonta: Yrjö Mäkelinin ansiot he
saattoivat joskus tunnustaakin.
mutta Ellen oli kertakaikkiaan
"kauhea ihminen".

Ellen Mäkelin valokuvassa.
josta hänen miehensä eniten
piti. Kuva otettu vähän
ennen heidän naimisiin
menoaan.

Ketkominen oli hetki, jolloin avioliiton riidat 25-vuotisen
vankilassa, josta Ellen Mäkelin elokuussa 1922 oli pidätettynä.
Ilmeisesti Yrjö Mäkelin eräiden läheimpien toveriensa
toivonaan tervehtimään. Saapuvilla tässä omaku-
vissa oli vaimoaan "hopeaparin tytär Laura, joka
on jo saavuttanut laillisen kuritushuone-
vapaana kuin mikäkin lott", kuten Mäkelin tapauk-
sen lehtien kirjoittamassaan pienessä pakinassa mainitsee.
Parempaan kuin hän ei voinut kukaan ohranakomentoa ivata.
Oulun lääninvankilasta vietiin Ellen Hämeenlinnaan, jonne
vuotta myöhemmin sai miehensä kuolinsanoman. Vapau-
den matkusti hän lastensa luo Neuvostoliittoon, jossa v.
1935 kuoli.

FRJÖ MÄKELININ TULO
TYÖVÄENLIKKEESEN

Porissa v. 1891 Yrjö Mäkelin liittyi työväenyhdistykseen. Siellä käydyt keskustelut ja oma-kohtainen tutustuminen työläisten kurjaan elämään varsinkin pulavuosina 1893-94 Helsingissä olivat osaltaan niitä tekijöitä, joiden vaikutuksesta Mäkelinissä heräsi voimakas kiintymys työväenliikkeeseen ja halu taistella sen riveissä. On mielenkiintoista, että työväenliikkeen toinen "suuri suutari", Eetu Salin, samalla tavalla vaellusvuosinaan suuttui rikkaiden yllellisyydestä ja alkoi saarnata kaikkia kylläisiä vastaan, kuten hän itse sanoi. Nämä kaksi kulkivatkin kauan aikaa rinnakkain — he joutuivat työtovereiksi eräässä porilaisessa verstaassa ja edustivat mm. yhdessä Porin työväenyhdistystä työväenpuolueen perustavassa kokouksessa Turussa 1899 — mutta työväenliikkeen

Tultuaan nimitetyksi Kansan
Lehden päätoimittajaksi oli
Yrjö Mäkelinin käyttävä valo-
kuvaajalla. Kuva lahjoitettiin
myös äidille. Hänen tyty-
väisenä sitä katsellessaan tuli
siihen Vieno-sisar ja sanoi
hieman mustasukkaisena: "Ru-
setti on vinossa." — "Mutta
onpa toimittaja suorassa",
vastasi äiti.

suurissa koettelemuksissa Salin masentui eikä löytänyt ulospääsyä. Molemmilla heillä oli aluksi heikkoutena käsityöläismäinen ideologia, joka rakensi aatteellisuutensa enemmän korkeisiin ihanteisiin kuin teoreettiseen lujuteen. Toisin kuin Salin pysyi Mäkelin tiukasti joukkojen mukana, tutki marxilaista teoriaa ja kehittyi alati eteenpäin.

KANSAN LEHTI

Vuonna 1900 pyydettiin Mäkeliniä päätoimittajaksi Tampereella ilmestyvään Kansan Lehteen. Epäröiden hän astui tehtävään, jota piti vaativana ja vastuullisena. Tuo vastuuntunne, joka pakotti hänet aina pyrkimään ammatissaan eteenpäin, hankkimaan tietoja ja kehittämään ilmaisutaitoaan, tekikin hänestä yhden maamme parhaista sanomalehtimiehistä.

Työtoverina Kansan Lehdessä oli Mäkelinillä vuodesta 1904 alkaen Yrjö Sirola, joka myös oli ahkera vieras Viikinsaaressa ja luettiin melkein perheeseen kuuluvaksi.

Ei ole sattuma, että Mäkelin näinä toimintansa ensimmäisinä vuosina koko tarmollaan omistautui taistelulle, jota Suomen työväenluokka kävi äänioikeusuudistuksen toteuttamiseksi. Säätyjärjestelmä jätti työväenluokan täysin oikeudettomaan asemaan. Kysymys äänioikeuden saavuttamisesta oli työväenliikkeelle täten ensiarvoinen. Se on jossakin mielessä verrattavissa siihen porvarillisen vallankumouksen tehtävään, jota Venäjän työväenluokka suoritti. Mäkelin tämän ymmärsi, ja hänestä tuli äänioikeustaistelun uljas lipunkantaja. Hän puhui siitä monissa suurissa kokouksissa, hän kirjoitti siitä lentokirjasia, ja hänen käsialaansa on Forssan puoluekokouksen tunnettu äänioikeusjulistus v:ltä 1903. Osoitukseksi sen pelottomasta hengestä otettakoon tähän seuraavat kohdat:

"Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa ei voi tunnustaa Suomen valtiosäätyjä koko kansaa edustavaksi laitokseksi niin kauan kuin valtiollinen edustusoikeus, perustuen syntyperään, pariin hyvätuloiseen ammattiin, aineelliseen varallisuuteen ja kansalta riistettyihin maapalasiin, antaa valtiollisen vallan munnamille harvoille, jättämällä kansan valtavan enemmistön kokonaan sitä vaille.

Tähän katsoen pitää puolue täysin johdonmukaisena ja luonnollisena asiana, ettei Suomen työväki, joka on kokonaan syrjäytetty valtiollisesta vallasta, voi tunnustaa pyhiksi niitä

lakeja, joita luokkaceduskunta sille laatii, ja sentähden ei se myöskään voi tuntea mitään sitovia velvollisuuksia näitä lakeja kohtaan, lukuunottamatta sitä velvollisuutta, jonka ulkonainen pakko asettaa.

Samasta syystä ei työväelle myöskään voida asettaa minäkäänlaisia siveellisesti sitovia kansalaisvelvollisuuksia, kun siltä kerran on riistetty juuri se, mikä tekee ihmiset kansalaisiksi. Tämä asiain tila voi johtaa siihen, ettei työväki tunne mitään siveellistä velvollisuutta maan valtiollisten, yhteiskunnallisten ja taloudellisten olojen tukemiseen, kun sillä ei ole valtiollista, yhteiskunnallista eikä näitä seuraavaa taloudellista vaikutusvaltaa, joka valta yksinomaan voi riittävässä määrässä kasvat-
taa edesvastuun ja velvoituksen tunteen.

Niin kauan kuin yhteiskunnallinen ja valtiollinen valta tässä maassa on niin epätasaisesti jaettuna kuin nykyään, katsoo puolue, ollen osattomain ja yhteiskunnallista sortoa kärsiväin puolue, itsensä vapaaksi siitä tuomiosta, jonka historia kerran tulee tälle kansalle antamaan siitä heikkoudesta, jota se on osoittanut taistelussa olemassaolonsa puolesta.

Kun puolue on täysin vakuutettu siitä, että tämä vaatimus (äänioikeusvaatimus) on täydellisessä sopusoinnussa ihmisyyden ja kulttuurin perusedellytysten kanssa ja että tämän vaatimuksen täytäntöön paneminen antaa vauhtia taloudelliselle ja henkisellem kehitykselle, tukien samalla maan sisäistä itsenäisyyttä, tulee puolue vaatimuksensa perille ajamiseksi käyttämään kaikkia mahdollisia ja tarkoituksenmukaisia keinoja. Se tulee höl-
lentämään kansaan juurrutettuja käsitteitä luokkaetuoikeuksien loukkaamattomasta pyhyydestä ja kiihoittamaan kansaa yhä voimakkaampaan luokkataisteluun aina siksi, kunnes vaatimus on kokonaan perille ajettu. Jokaista vastustustapausta tulee puolue käyttämään yhä selvemmän luokkatietoisuuden kasvat-
tamiseksi, ja jokaisen henkilön, jokaisen puolueen ja jokaisen yhteiskuntaluokan, joka vastustaa yleistä, yhtäläistä ja välitöntä äänioikeutta, tapahtukoonpa vastustus millä tekosyyllä tahansa, tulee puolue leimaamaan inhimillisen edistyksen ja ennen kaikkea tämän maan ja tämän kansan vaaralliseksi viholliseksi."

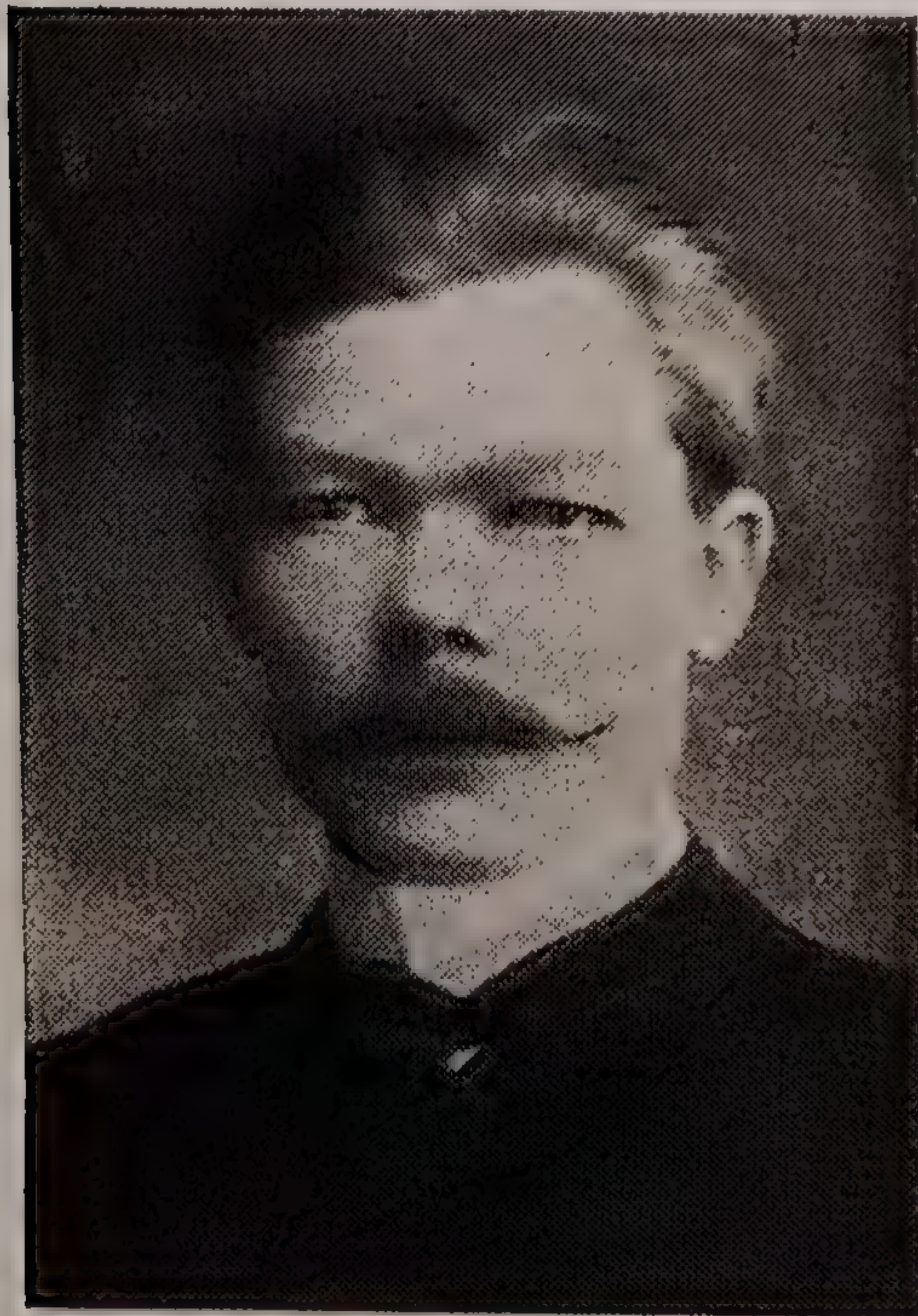
Julistuksessa Mäkelin tulkitsi sen ajan työväenliikkeen ki-
peintä kysymystä tavalla, joka sai taakseen koko työväenluokan. Työväenluokan merkitys äänioikeustaistelussa kohosi. Porvaristo alkoi luikerrella: suomettarelaiset kauppasivat näennäistä uudis-
tusta, nuorsuomalaiset vetäytyivät tsarismen selän taa. Mäkelin

puhui yhteiskunnan ainoan todella vallankumouksellisen ja edistyksellisen luokan, työväenluokan äänellä. Siksi Forssan äänioikeusjulistuksesta tuli historiallinen asiakirja, siitä tuli taistelulippu, sosialidemokraattisen puolueen äänioikeusohjelma aina äänioikeusuudistuksen toteutumiseen saakka.

Mutta sitä ennen tarvittiin vielä suurlakko.

SUURLAKKO

Suurlakon tapauksissa Mäkelinillä oli keskeinen osa. Tampereella hänet valittiin puheenjohtajaksi lakkosuunnitelmaa laativaan toimikuntaan ja valiokuntaan, jonka tuli laatia lakon päämäärää selostavat ponnet.

Punaisen julistuksen kirjoittaja, Mäkelin, suurlakon aikana.

memainitun vaatimuksen sanamuotoa Mäkelin selvensi Helsingissä sikäläisen lakkokomitean esityksestä. Tässä tarkistetussa muodossa Punainen julistus hyväksyttiin Helsingin Rautatientorilla pidetyssä kansalaiskokouksessa ja useissa muissa kaupungeissa.

Tällöin kirjoitti Yrjö Mäkelin — ”eräänä yönä, innostuksen hetkellä” — kuuluisan Punaisen julistuksen. Se hyväksyttiin suuressa kansalaiskokouksessa valtavien suosionosoituksin. Allekirjoittajina olivat Yrjö Mäkelin, Eetu Salin, Heikki Lindroos, Vihtori Kosonen ja Siiri Lemberg valiokunnan puolesta ja suurlakkotoimikunnan puolesta mm. Yrjö Simola ja Ellen Mäkelin. Julistuksessa vaadittiin väliaikaisen hallituksen asettamista vaaleilla, joihin kaikki Helsingin 21 vuotta täyttäneet kansalaiset osallistuisivat. Väliaikainen hallitus toimisi kansalliskokouksen koollekutsumiseen asti, ja viimeainittu järjestäisi suhteet Venäjän kansanedustalaitokseen. Kansalliskokous tuli valita yleisellä, yhtäläisellä ja välittömällä äänioikeudella. Vi-

väliaikaisen hallituksen vaali suoritettiin kansanjoukkojen vaatimuksesta toisessa Rautatientorilla pidetyssä kokouksessa. Hallituksen koollekutsuminen uskottiin Mäkelinin tehtäväksi. Varsinaisella hallituslistalla hän ei ollut.

Vallankumoustopahtumien keskeytyminen Venäjällä ratkaisi asiain käänteen myös Suomessa. Suurlakko lopetettiin, mutta työväestö jätti käsiinsä uuden suurlakon uhkan, joka pakotti säätyeduskunnan vihdoin myöntymään äänioikeusuudistukseen.

Myös Venäjän työväenliikkeessä esiintyi väliaikaisen hallituksen vaatimus, ja suhtautumisessa siihen syntyi ristiriita bolshevikkien ja menshevikkien välillä. Bolshevikit vaativat sen muodostamista nimenomaan kansan vallankumouselimeksi, joka toteuttaisi demokraattisen tasavallan, kun taas menshevikit jättivät vallankumouksen kokonaan porvariston hoidettavaksi haluten alistaa työväestön pelkästään porvariston apuvoimaksi. Kuten Punainen julistus osoittaa, näki Mäkelin vallankumoushallituksen syvästi demokraattisen luonteen ja ymmärsi työväenhallitukseen osallistumisen merkityksen paremmin kuin oikeistososialidemokraatit. Punainen julistus tähtäsi siten itse asiassa porvarillis-demokraattiseen vallankumoukseen.

MÄKELININ ”OIKEISTOLAISUUS”

Käytännössä Mäkelin joutui toisinaan ristiriitaan työväenliikkeen enemmistön kanssa niistä keinoista, joilla äänioikeustaistelua oli käytävä. Puoluekokouksissa ja sanomalehdissä väiteltiin mm. siitä, sopiko sosialidemokraattien mennä edustajiksi säätyvaltiopäiville porvarien listoilla. Kun Mäkelin tätä puolsi, johtui se osittain hyväuskoisuudesta, että porvaristoon voitaisiin joillakin puheilla vaikuttaa. Hän odotti myös ainakin osalta porvaristoa apua Suomen itsenäisyystaistelussa ja luotti heihin niinkin paljon, että oli jonkin aikaa itse mukana aktivistiliikkeessä. Kun hänelle sittemmin selvisi, että se porvarillisten aktivistien käsitys, että Suomen itsenäisyys olisi muka saavutettavissa jonkin vieraan imperialistisen valtion kuten Saksan tai Japanin tuella, vei tämän liikkeen väärään suuntaan, loppui yhteistoiminta. Työväenliikkeessä oli tehty se oikea oivallus, että Suomen itsenäisyys riippuu Venäjän vallankumouksen kohdalosta eikä mistään muusta, ja etenkin vuoden 1917 aikana, valtalin yhteydessä, osoittautui, että Mäkelin oli tävlellisesti omaksunut tämän kannan.

Keväällä 1907 Mäkelin muutti Ouluun edellisenä vuonna perustetun Kansan Tahdon päätoimittajaksi. Tällöin alkoi hänen työnsä Pohjolan työväen herättäjänä ja taisteluun innostajana. Samasta vuodesta lähtien hänet jatkuvasti valittiin eduskuntaan Oulun läänin eteläisen vaalipiirin edustajana.

Kansan Tahto kamppaili aluksi alituisten taloudellisten vaikeuksien kanssa, mutta Mäkelinin taitavalla johdolla siitä kehittyi Pohjolan valtalehti, jonka levikki parhaimmillaan nousi 14.000:een. Vuonna 1910 lehti sai painokanteen ja Mäkelin joutui viettämään joulunsa vankilassa tuomittuna valtiopetokseen kehoittamisesta. Maailmansodan alussa Kansan Tahto lakautettiin. Sen tilalle perustettiin Oulun Sanomat, joka ilmestyi vuosina 1915–16. Vuoden 1915 syyskuusta seuraavan vuoden huhtikuuhun Mäkelin taas sai istua vankilassa.

Mäkelinin erinomainen työkyky näidenkin levottomuuksien keskellä näkyy jo lehdestä, jonka miltei jokaisessa numerossa on nimimerkin Y. M. syvää asioihin perehtyneisyyttä todistavia artikkeleja. Poliittisena pakinoitsijana hän oli parhaita, mitä maamme sanomalehdistössä on esiintynyt, ja vielä enemmänkin: hän on tämän kirjallisuudenlajin etevimpiä kehittäjiä. Sujuva, selvä sanonta, johdonmukaisuus, tietorikkaus ja syvälinen, mehevä huumori olivat hänen pakinatyyliinsä tunnusmerkkejä. Hän kirjoitti Pohjolan työläisille, joista suuri osa ei ollut saanut käydä päiväkkään koulua, ja piti huolta siitä, etteivät liika oppineisuus tai oudot sanat ja käsitteet tehneet hänen pakinoitaan kansalle käsittämättömiksi. Hän kirjoitti elämän ankaruuden kokeneelle raatajaväelle, joka ei anna arvoa tyhjänpuhujille, olivatpa ne ulkonaisesti miten loistavia tahansa, ja siksi oli hänen leikinlaskussaankin aina syvä tarkoitus. Eläen joukkojen keskellä hän tunsikin tarkkaan niiden mielialat ja osasi kunakin hetkenä tulkita juuri sitä, mikä oli tärkeintä. Ei siis ollut ihme, että ”Riitahuhdan Esa” saavutti niin tavattoman kansansuosion. Sellainen joukkojen kannatus oli mahtava ase, ja Mäkelin käytti sitä joukkojen hyväksi. Terroria harjoittavat työnantajat, byrokraattiset virkamiehet ja muut, joita vastaan Kansan Tahdon kirjeenvaihtajilla oli muistuttamista, saivat ”Riitahuhdan Esan” ”saunassa” kuuman löylyn, joka tavallisesti pani heidät parantamaan käytöstään.

Jokapäiväisen sanomalehtityön ohella syntyi vielä lentokirjastoja, taloudellisia tutkimuksia ja vielä muutama kaunokirjal-

linenkin tuote. Mäkelinillä riitti voimia myös kunnalliseen ja osuustoimintaan, joissa hänelle uskottiin luottamustehtäviä.

Tunnustetussa asemassaan Pohjolan työväenliikkeen johtajana joutui Mäkelin luonnollisesti esiintymään paljon myös puheensa kelpaavat vielä nytkin puhetaidon mallinäytteiksi. Vaikka Mäkelin ei omannutkaan suurpuhujan ulkonaisia, teknillisiä edellytyksiä, niin hänen vakuuttava johdonmukaisuutensa, selkeä sanontansa ja aatteellinen voimansa tempasivat ehdottomasti mukaansa suuretkin kuulijakunnat.

Eduskunnassa Mäkelin toimi mm. perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana ja piti rohkeita puheita Suomen suhteesta Venäjään. Sosdem puolueen työhön hän paitsi paikallista toimintaa osallistui puoluekokousedustajana ja puoluepuoleiston jäsenenä.

VALTALAKI

Edellä on jo pariin otteeseen viitattu Mäkelinin vallankumoukselliseen kantaan vuoden 1917 tapahtumissa. Kun maaliskuun vallankumouksen jälkeen Suomessa muodostettiin uusi hallitus, oli Mäkelin puhtaan työväenhallituksen kannalla, johon 103 työläisedustajan enemmistö olisi antanut parlamentaariset edellytykset.

Kesäkuussa yleisvenäläinen työmies- ja sotilasneuvostojen kongressi asettui Suomen itsemääräämisoikeuden kannalle. Alettiin suunnitella vallansiirtoa Venäjän väliaikaiselta hallitukselta Suomen eduskunnalle. Mäkelin laati tätä tarkoittavan ns. valtalain. Sen päämäärästä lausui hän eduskunnassa heinäkuun 2. pnä: ”Me vaadimme riippumattomuutta sen takia, että vallankumouksen saavutukset voisivat osaltaan jäädä pysyväisiksi. Me vaadimme sitä siksi, että holhouksesta vapaassa valtiossa voitaisiin luokkataistelun välityksellä järjestää työtätekevälle väestölle siedettävät olo.” Tästä käy selville, että Mäkelinin kanta itsenäisyyskysymyksessä liittyi kiinteästi yhteen sen kansanvaltaisen pyrkimyksen kanssa, joka työväenliikkeelle oli ominaista.

Kerenskin hallitus hajoitti eduskunnan valtalain tultua hyväksytyksi. Sosialidemokraattisen puolueen puoluepuoleiston kokouksessa Mäkelin esitti uusiin vaaleihin menemisen sijasta vaaliboikottia ja suurlakon julistamista entisen eduskunnan

valtuuksien palauttamiseksi ja työväenhallituksen muodostamiseksi. Vaikka tämä kanta jäikin vähemmistöön, osoittivat vaalien tulokset, että työväestön luottamus parlamentaariseen vaalimintaan oli jo suuressa määrin horjunut ja että se alkoi tavautua ulkoparlamentaarisiin keinoihin, kuten maaseudulla leviävät lakkoliikkeet todistivat. Marraskuussa puhkesikin suurlakko. Sen vaatimuksena oli valtalain ohjelma, kansan itsensä määräämisoikeus eduskunnan kautta, jonka oikeuden porvaristohalusi riistää asettamalla eduskunnasta riippumattoman kolmi-miehisen valtionhoitajakunnan. Lakon yhteydessä eduskunnalle esitetyllä punaisen senaatin listalla oli myös Mäkelin.

Helmikuussa 1918 Mäkelin oli vaikeasti sairaana valtion sairaalassa Tampereella. Täällä suojeluskuntalaiset pidättivät hänet, ja valkoinen luokkaoikeus tuomitsi hänet kuolemaan. Rangaistus muutettiin elinkautiseksi kuritushuonetuomioksi.

SKP:n RIVEISSÄ

Neljä vuotta istui Mäkelin eri vankiloissa. Sörnäisten kuritushuoneessa oli hänen koppitoverinaan Eetu Salin, jonka järkyttävän sortumisen ja kuoleman hän täällä joutui näkemään. Tammikuussa 1922 päästettiin Mäkelin ehdonalaiseen vapauteen.

Työväenliike oli jakautunut kahtia. Mäkelinin kantaa ei vielä julkisuudessa tunnettu. Johtavat sosialidemokraatit tarjosivat hänelle paikkaa sosdem lehdistössä; myös osuustoimintaliikkeessä olisi löytynyt leipäpuu. Mäkelin matkusti Ouluun, jossa rautatieasemalle oli saapunut suuri joukko vallankumouksellisia työläisiä tapaamaan entistä johtajaansa. Sosialidemokraatit olivat järjestäneet juhllaisen vastaanoton torvisoitto-kuntineen ja hevoskyyteineen. Jo rautatieasemalla Mäkelin osoitti, että hän oli valinnut. Hevoskyyti sai jäädä. Vallankumouksellisten työläisten riveihin hän tunsu kuuluvansa ja heidän parissaan hän jälleen aloitti työnsä.

Uusi lehti oli perustettu, Pohjan Kansa. Siinä alkoivat ilmestyä artikkelit nimimerkillä "Yksi Meistä", "Riitahuhdan Esan" lauantaikirjeet ja muut pakinat. Mäkelin tarttui heti käsiksi jättiläisyriityksen: rotatiokoneen hankkimiseen kirjapainolle. Työläiset kokosivat voimansa ja pennosensa yhteen — on sykähdyttävää seurata lehden palstoilta tuon kamppailun kulkua — ja marraskuussa samana vuonna kone saapui Ouluun. Helmikuun 3 p:nä painettiin uudella koneella 24-sivuinen kaksi-

värinen juhlanumero, johon vielä tuli 8-sivuinen jatko. Rotatio oli Mäkelinin suuri rakkaus ja ylpeyden aihe. Samalla koneella painetaan tänäkin päivänä Pohjolan työväen uutta Kansan Tahtoa.

Vajaat kaksi vuotta Oulussa olivat Mäkelinille kuumeisen työn aikaa. Ne olivat raskaita vuosia; terveys horjui, tovereita vangittiin, myös hänen vaimonsa, ja huoli suuresta perheestä rasitti häntä kaikkien muiden huolten lisäksi. Mistä tuli se voima, joka piti häntä pystyssä, kannusti häntä entistäkin uutterampaan työhön, entistäkin leimuavampiin julistuskirjoituksiin lehtensä palstoilla?

Hän oli nähnyt sen turmiollisen tien, jolle valkoinen Suomi maata johti. Hänen pyhää suuttumusta ja vihaa uhkuvat artikkelinsa ovat varoitushuutoja, jotka järkyttävät lukijaansa vielä tänäkin päivänä. Kaikkine voimineen hän antautui taisteluun terrorivaltaa vastaan, taisteluun, jonka Pohjolan työväestö oli jo aloittanut hänen ollessaan vankilassa. Kesällä 1922 Mäkelin liittyi salaisena toimivaan Suomen Kommunistiseen Puolueeseen. "Jos teidän mielestänne", lausui hän paikallisille puolueen johtajille, "tilanne joskus kehittyy sellaiseksi, etten voi teitä auttaa — niin sanokaa. Minä vetäydyn silloin syrjään. Teitä vastaan en tule koskaan taistelemaan." Mutta sellaista tilannetta ei tullut. Loistavalla kynällään ja suurella vaikutusvallallaan Mäkelin raivasi tietä puolueetyölle poliittisten ja taloudellisten voittojen saavuttamiseksi. Erittäin suuri oli hänen osuutensa näinä vuosina käydyissä huomattavissa palkkaliikkeissä. Hänet valittiin SKP:n piiritoimikuntaan, SKP:n johdon kanssa hän oli kirjeenvaihdossa ja sai siltä tehtäviä.

Taistelun mukana hän itsekin kasvoi ja kehittyi yhä suurempaan määrätietoisuuteen. Suurella innostuksella hän luki Leninin kirjoja, joista "Valtio ja vallankumous", mutta vieläkin enemmän "Penikkatauti" herättivät hänessä vastakaikua ja ihailua. Viimemainittua hän piti työväen joukkotoiminnan parhaimpana oppaana. Leninin kirjoitusten häneen tekemää syvää vaikutusta todistaa sekin, että hän usein puhui niistä tovereilleen ja varttuneemmille lapsilleen.

Elokuussa 1923 toimeenpantiin Suomen Työväenpuolueen lakkautus ja sen kaikki johtohenkilöt vangittiin. Mäkelin kuljettiin Helsingin Fabianinkadun ohranaputkaan. Kuulustelijoilleen hän kieltäytyi mitään vastaamasta. Sairaudesta rasitti. Syyskuun lopussa ilmestyneessä Työväenjärjestöjen Tiedonantajan näytenumerossa julkaistun selostuksen mukaan oli hän sunnuntaina syyskuun 16. p:nä saanut sellissään vaikean kohtauk-

Vuonna 1928 paljastettiin Yrjö Mäkelinin muistomerkki Oulun hautausmaalla. Juhlakulkue on juuri lähtenyt työväentalolta. — Vielä suuremmat ihmisjoukot olivat viittä vuotta aikaisemmin kokoontuneet Mäkelinin hautajaissaattoon.

sen, viety kirurgiseen sairaalaan, jossa kuoli 18. päivän iltana. Viralliseen tutkintopöytäkirjaan merkittiin hänen "nauttineen liikaa lääkettä annettua veronaalia".

Niitä olosuhteita, joissa Mäkelin ohranan komeroissa joutui kuoleman omaksi, ei ole koskaan päästy tarkasti tutkimaan. Joka tapauksessa hän kaatui valkoisen vallan uhrina. Vallanpitäjät tunsivat häntä kohtaan raivoisaa vihaa, eikä suotta, sillä Mäkelin oli pelottava vastustaja. Työläiset kunnioittivat häntä taistelussa kaatuneena sankarina. Suomen Ammattijärjestö järjesti hautauksen. Valtava saattojoukko seurasi ruumisvaunuja Helsingin rautatieasemalle, ja kaukaa Lapin perukoiltakin saapui työläisiä Ouluun, jossa ei koskaan oltu nähty niin mahtavaa kulkuetta kuin se, joka saattoi Mäkelinin hänen viimeiselle leposijalleen Oulun hautausmaalla, kirkosta eronneiden syrjäiseen nurkkaukseen aidan vieressä.

Pohjolan Ammatillinen Piirijärjestö pani toimeen varojen keräyksen muistomerkkin pystyttämiseksi Mäkelinin haudalle. Se paljastettiin hänen kuolinpäivänään v. 1928. Siihen on kir-

joitettu sanat: "Suomen työväenluokan rohkealle ja tarmokkaalle esitaistelijalle. Kiitollisuudella Pohjolan työväestö."

Vasemmistolaisen työväenliikkeen ja SKP:n luja asema Pohjolassa näihin päiviin saakka on varmasti osaltaan myös Mäkelinin henkilökohtaisen vaikutuksen tulosta. Tätä osoittaa sekin, että vastustajat ovat yrittäneet vasemmistolaisuuden asemaa heikentää väittämällä, että Mäkelin ei ollut vasemmistolainen. SKP:n illegaalisuuden aikana ei voitu esittää painavinta todistusta noita väitteitä vastaan, sitä, että Mäkelin oli kommunisti-

Tämän patsaan Yrjö Mäkelinin haudalle pystyttivät Pohjolan työläiset keskuudestaan kokoamin varoin.

sen puolueen aktiivinen jäsen. Mutta ne on voitu torjua myös osoittamalla Mäkelinin omaa toimintaa ja kirjoituksia ja hänen suhtautumistaan oikeistososialidemokraatteihin, joka, kuten alussa mainittiin, oli jyrkästi kielteinen ja halveksiva.

Mäkelin kuului niihin suurmiehiin, joita Suomen työväenluokka on maallemme antanut. Vielä tulevat toteutumaan hänen sanansa, jotka hän kirjoitti vaimolleen saatuaan kuulla kuolemantuomionsa v. 1918: "Sillä minä tiedän, että minun tekoni tulevat elämään ja että jälkimaailma on jakava minulle oikeutta runsaalla mitalla."

Ilman erikoista valikointia on tähän otettu eräs "Riitahuhdan Esan" pakina toukokuun 5. päivästä 1923 "Uudesta Pohjan Kansasta". Se on eräs hänen viimeisiään, sillä pian sen jälkeen Mäkelin lähti kesälomalle, jonka käytti valmistellakseen vastinetta lehteä vastaan nostettuun painokanteeseen.

„Meidän isänmaan rakkautemme ihanuus“

„Lauluna sen kosket kuohuu
järven aallot loiskuaa.
säveleitä salot huokuu
ikihongat humajaa.“

Tjaa! Me olemme isänmaallista väkeä. Me rakastamme maamme, sen koskia, järviä ja saloja — ja varsinkin me rakastamme honkia.

„Honkain humina ja luonto muu.“
Siis luonto muukin, sikäli nim. kuin siitä voidaan lyödä mynttiä, - - tahtoisin lisätä.
Ja me rakastamme koskia, järviä ja saloja sekä niitä honkia kaikkialla, missä ikinä niitä tapaamme. Sillä meillä on laaja sydän.

Esimerkiksi Karjalan koskien, järvien, salojen ja hongistojen puolesta ovat meikäläiset porvarit valmiit luovuttamaan

hengen ja sydänveren — tietysti sillä poikkeuksella, ettei luovutettavaksi määrätty henki ja veri kuulu porvarille itselleen, vaan sellaisille olennoille, joille meidän hyvä jumalamme ei ole katsonut tarpeelliseksi antaa aivoja.

Ja porvarille on lausuttava se tunnustus, että hän on uskottomassa kaukonäköisyydessään koettanut erityisesti vaalia sitä ainesta, jolta puuttuu aivot. Ja edelleen on hän yrittänyt tehdä parhaansa kansan pohjakerrokseen kuuluvain ihmisten aivojen kärventämiseksi.

Jotta meistä kaikista olisi muodostunut soveliaita välikappaleita herran suurten tarkoitusten toteuttamiseksi.

Monesta onkin muodostunut — ja vähältä se piti, ettei allekirjoittaneestakin saatu muodostetuksi sellaista aasin leukaluuta, jolla hutkien olisi voinut vapauttaa itäisen rajamme takana sijaitsevat hongistot venäläisestä sorrosta.

Sillä poikavuosinaan oli allekirjoittanut henkeä täynnä ja rakasti, porvarin ohjaamalla tavalla, isänmaataan, että rutisi.

Tosin se tuntui toisinaan ontolta vaipua siihen honkanirvanaan, mutta kun alituisesti kuuli lurituksia siitä huminan ihannuudesta, laineiden soitosta ja salojen sinestä, niin tulipa siinä mies ajatelleeksi, että näin sen käiketi pitää olla, ja että tämä unelmoiminen se nyt lienee sitä korkeata hengenelämää, johon taivaallinen isämme on vain valittunsa mahdolliseksi katsonut.

Rakastettiin koskia, järviä, saloja — ja erittäinkin honkia, koska ne humisevat.

Ja porvarikin rakasti. Mutta hän rakasti toisella tavalla ja toisista syistä. Hän rakasti eniten sellaisia koskia, joihin saatettiin asettaa voimalaitteita, ja pääasiassa sellaisia järviä, joiden pohjassa löytyi rautamalmikerrostumia. Ja mitä tulee saloihin, herättivät hänessä lämpimiä tunteita näistä ne, joissa oli suhteellisen vahvalti ruokamultaa. Honkia rakasti porvari poikkeuksetta. Jos hän oli sahapatruuna, sopivat hänen makuunsa parhaiten suorot ja sileät. Mutta halkopotressikka tykkäsi kaikosta, mikä maasta yleni, — eikä hän sortuneitakaan ylenkatsonut, jos ne vain olivat vielä sen verran kohmollaan, että kestivät pinoamiskäsittelyn.

Porvari painatti meille laulukirjoja ja osti itselleen kuponkisakset.

Ja me lauloimme:

”Ei oo meillä rikkuutta
oikä maamme viljavaa,
vaan on laulun runsautta
kylvämättä kasvavaa.”

Meidän laulaessamme porvari istui keinutuolissa, poltteli syöskumipiipulla vaakunaa ja ylisteli Suomen kansan hyviä ominaisuuksia. etenkin sen pohjatonta tyhmyyttä.

Ja karjalaisia hän nimitteli laukkuryssiksi, sillä heimorakkauden aika ei ollut vielä tullut.

Mutta sitten se tuli! Saapui rymyllä ja pauhinalla. Porvari hoksasi, että hänellä on myös muita lampaista. Ja hän ajatteli: Lammashuone olkoon yksi ja sama — ja samoin myös paimen.

Ja hän sanoi: Pojat, meidän veljemme rajan takana ovat ahdistuksessa. Lähtekäämme siis heitä auttamaan.

Ei hän sanonut siten, että menkäämme ottamaan perinpohjainen selkäsauna, vaikkakin hänen ideansa käytännössä sittemmin muodostui sellaiseksi.

Ja hän, tämä meidän porvarimme, perusti etupäässä itäistä ulkopoliittikkaa varten lehden, jonka nimi on: *Suunta*.

Lehti suoritti tehtävänsä etevästi. Se ei puhunut mitään Karjalan koskista, malmipitoisista järvistä eikä oivallisista sahatukeista. Vaan piti sen sijaan korkeata ääntä venäläisestä sorrosta, jonka alla huokaavat meidän rakkaat sukulaisemme.

Mutta kun kovalle ottaa, niin koiraskin poikii, — sanoo sananlasku. Ja niin tapahtui tässäkin: *Suunta* päästi suuren totuuden sen jälkeen, kun Karjalassa oli alettu myöntää tukkonsessionja ulkomaalaisille.

Suunta joutui pois suunniltaan kuin mustasukkainen rakastaja.

Se sanoi, että Karjalassa raiskataan — ei heimolaisneitosia, vaan humisevia hongistoja.

Ja että Moskova ja Kommuuni saavat rahaa.

Jonka kaiken takia Suomen hallituksen olisi sekaannuttava asiaan ja vaadittava lankkujen valmistuksen lopettamista — Tarton rauhansopimuksen nojalla.

Ja hallituksen olisi hankittava takeet siitä, ettei yhtään tukkipuuta kaadeta, ennenkuin Karjalaan on perustettu lahtarivalta ja asetettu sen käyttelijäksi uusi Hoïdu-Kundu.

Ken ei usko, hän etsiköön sielulleen vahvistusta *Suunnan* viime numerosta.

Ja ken sitä etsimään ryhtyy, hän on havaitseva, että rva Hella Vuolijoelta tahdotaan kieltää oikeus Karjalan rakastamiseen, johon porvarilla, hänen itse mielestään, on patentti.

Sillä hirveä asia on lehden mielestä se, että Karjalassa puutavaraliikettä harjoittavan ”Karelia Timber Co Limited” yhtiön johtokuntaan kuuluu myöskin rva Vuolijoki.

Se naisimmeinen, jonka mies pääsi viime lauantaina vankilasta, jossa hän on ollut jatkamassa Suomen Työväenpuolueen perustamista.

Hänet päästettiin sen takia, että puolue on nyt tullut laillisesti perustetuksi.

Mutta puolue ei ole vielä liittynyt Moskovaan.

Odotamme, että se liittyisi. Ja sitten taas Sulolta tukka pois ja linnaan.

ARMAS ÄIKIÄ

Elämäntien näyttäjä Väinö Aarre Vuorio

Jos valtiollinen poliisi pidättää nykyisin jonkun henkilön, niin taantumuksen sanomalehdistö Kauppalehdestä Suomen Sosialidemokraattiin asti julkaisee tapahtumasta uutisen, jossa myötätunto on peittelemättömästi pidätetyn puolella. Tämä myötätunto on sitä lämpöisempää, mitä korkea-arvoisempi ja vaarallisempi demokratian vihollinen pidätetty rikoksentekijä sattuu olemaan. Tuon asevelilehdistön palstoilla demokraattisen Valpon pidättämät herrasmiehet näyttävät aina sankareilta, olivatpa he sitten todellisuudessa fasististen salaliittojen päämiehiä tai pelkkiä sotapyöveleitä, jotka ovat murhanneet demokratian kannattajia korkeampien arvohenkilöiden käskystä.

Toisenlainen oli tuon samaisen lehdistön suhde niihin pidätyksiin, joita vanha fasistinen ohrana suoritti huhtikuun 18. päivänä vuonna 1928 Rasi-nimisen palkatun kätyrinsä ilmiannon

perusteella. Silloin valtiollisen poliisin nykyiset viholliset riemuitsivat. Pidätetythän eivät olleet rikoksiin osallistuneita arvohenkilöitä, vaan fasistisen hirmujärjestelmän vastustajia, Suomen työväenliikkeen ansioituneita toimihenkilöitä, joiden joukossa oli myös Väinö Aarre Vuorio, senaikaisen julkisen vasemistoliikeen johtaja. Tämä 32-vuotias työväenliikkeen vapautustaistelija, sosialistisen nuorisoliikkeen kasvatti, sen järjestäjä, etevä sanomalehtimies ja kommunisti oli pidätetty yhdessä 47 muun kommunistin kanssa. Siksi työväenliikkeen demokratian ja kansanvapauden vihollisten riemulla ei ollut rajoja. Suurinta tyytyväisyyttä huokui sosialidemokraattinen sanomalehdistö, koska sen toimittajat käsittivät, että edellisenä vuotena virassa ollut Väinö Tannerin ”työväenhallitus” oli tehnyt näiden suurvangitsemisten valmistelutyöt.

SOSIALISTISEN NUORISOLIIKKEEN JÄRJESTÄJÄ JA JOHTAJA

Väinö Vuorio, joka siten oli joutunut laillisuuden verhoon kätkeytyneiden fasististen väkivaltamiesten ja heidän oikeutensa kynsiin, oli työväenliikkeen mies syntymästään alkaen. Hän syntyi Urjalan pitäjässä. Taipaleen kylässä syyskuun 2. päivänä

vuonna 1895. Vuonna 1907 hänen isänsä, joka oli puuseppä, siirtyi seitsemän lapsensa kanssa Viialaan ja sieltä vuonna 1909 Alkkulaan. Siitä alkaen Väinö, joka oli jo 12-vuotias, alkoi osallistua ansiotyöhön. Hän työskenteli lasihiomossa ensin Viialassa ja sitten Riihimäellä. Todennäköisesti vuonna 1911 Väinö muutti Helsinkiin liittyen siellä heti raittiusyhdistys Koittoon ja kohta sen jälkeen Koiton talossa toimineeseen Helsingin sosialidemokraattiseen nuorisoseuraan. Tästä ajasta alkaen hän toimi lyhyen elämänsä loppuun asti työväenliikkeen riveissä edustaen sen vallankumouksellista siipeä.

Vuorio 20-luvun alussa.

Ennen kaikkea sosialistinen nuorisoliike saa kiittää Väinö Vuoriot suuresta uranuurtajatyöstä. Vuonna 1915 Väinö Vuorio valittiin Helsingin sosdem nuorisoseuran puheenjohtajaksi, ja siitä alkaen aina vuoden 1918 kansalaissotaan asti hän oli tämän nopeasti kehittyneen nuorisoseuran johtavana sieluna. Hänen johdollaan toimi seuran ripeä opintopiiri, jossa Väinö Vuorio itse esiintyi luennoitsijana. Hänen luentonsa käsittelivät nuorisoliikettä, sosialismin historiaa ja kirjallisuushistoriaa. Muista seuran opintopiirin luennoitsijoista mainittakoon etevä runoilija Kasper Tanntu, joka kuului Väinö Vuorion toveripiiriin.

Pieni tauko Väinö Vuorion nuorisoseuratyössä syntyi vuosina 1916—17, jolloin hän teki seikkailurikkaan retken vallankumouksellisessa kuohuntatilassa kohisseelle Venäjälle. Hän lähti sinne ilmeisestikin työnhakuun, koskapa hänen mainitaan olleen sillanrakennustöissä luonnonihanassa Kaukasian puutarhassa, Gruusiassa. Huvittavana piirteenä toimintahaluisen sosialistinuorukaisen matkaseikkailuista tulkoon mainituksi, että hän otti matkalle lähtiessään mukaansa kaikki omistamansa kirjat. Ne tuottivat hänelle suurta vaivaa matkalla, mutta nuori opiskelija ei silti hyljännyt niitä, ennenkuin jokin hyväsydäminen lurjus varasti ne häneltä. Välillä tsaarin santarnit pidättivätkin tämän suomalaisen venäjänkieltä taitamattoman matkustajan epäillen häntä vallankumoukselliseksi, mutta jollakin ihmeen tavalla hänet kuitenkin vapautettiin. Ja heti vuoden 1917 keväällä, jolloin vallankumouksellinen liike oli vallannut kaikki Venäjän keskuspaikat, Väinö Vuorio palasi kotimaahansa Suomeen osallistuakseen täällä nousemassa olevaan työväen ja torpparien vallankumousliikkeeseen. Nuorisoseuratoverit ottivat hänet vastaan suurella riemulla. Hänellä oli paljon kertomista Venäjän kansan vapaustaistelusta. Häntä kuunneltiin ja kunioitettiin. Hänestä tuli helsinkiläisen nuorison johtaja, jonka vaikutus ulottui koko maan sosialistiseen nuorisoliikkeeseen.

Elokuussa vuonna 1917 Suomen sosdem nuorisoliitolla oli edustajakokous Tampereella. Väinö Vuorio edusti siellä Helsingin sosdem nuorisoseuraa osallistuen aktiivisesti kokouksen työhön. Hän kuului kokouksen ohjelmavaliokuntaan, ja useissa puheenvuoroissaan hän kannatti nuorison vallankumouksellista toimintaa.

Seuraavan vuoden alussa puhkesi sitten Suomessakin vallankumous. Silloin Väinö Vuorio valittiin Helsingin rahatoimikamarin sihteeriksi, mutta sellainen selustatoimi ei miellyttänyt toimintatarmoista nuorukaista. Hän tahtoi päästä rintamalle.

Syntyi ajatus erityisen nuorisokomppanian perustamisesta. Väinö Vuoriosta tuli tämän punakaartilaisen nuorisokomppanian ryhmäpäällikkö. Rintamalla hän haavoittui saaden ruumiiseensa kaksi kiväärinluotia. Vallankumouksen tappion jälkeen valkoiset vainolaiset pidättivät nuoren punakaartilaisen eräästä tampoerelaisesta sairaalasta.

Sotaoikeus langetti Väinö Vuoriolle yhdentoista vuoden kuritushuonetuomion, mutta erilaisten amnestioiden johdosta hän vapautui Tammisaaren vankileiriltä jo vuoden 1921 toukokuussa. Silloin Helsingissä ilmestynyt sosialistinen nuorisolehti Nuori Työläinen kirjoitti toukokuun 27. päivänä hänen vapautumisensa johdosta seuraavaa:

"Viime maanantaina pääsi Tammisaaren pakkotyölaitokselta toveri Väinö Vuorio kärsittyään hänelle osanotosta kansalaissotaan tuomitun rangaistuksen. Toveri Vuorio on tunnettu nuorisoliikkeen mies, toiminut mm. Helsingin sosdem nuorisoseuran puheenjohtajana sekä muissa luottamustoimissa. Tunnettu myös puhujana. Toivotamme tämän innokkaan toverin tervetulleeksi valkoisen Suomen työläiselle suomaan vapauteen."

Siitä alkoi Väinö Vuorion toiminta sosialistisen nuorisoliikkeen kohottamiseksi uuteen kukoistukseen. Syyskesällä vuonna 1921 hän ohjasi Helsingin nuorisovaltuuston toimintaa kansainvälisen nuorisopäivän järjestämiseksi. Päivän vietto järjestettiin Väinö Vuorion laatiman toimintasuunnitelman mukaan. Hänen kirjoittamansa oli myös nuorisopäivän johdosta hyväksytty "Me kutsumme"-julistus, jossa esitettiin sosialistisen nuorisoliikkeen vaatimukset ja selostettiin nuorisoliikkeen pyrkimyksiä ja päämääriä. Siinä kehoitettiin nuorisoa taistelemaan sosialismin puolesta, koska vain sosialismi voi pelastaa maailman ja avata ihmiskunnalle uusia kehitysmahdollisuuksia. Päiväntunnusten joukossa olivat kehoitukset imperialististen valtojen uhkaaman Neuvosto-Venäjän avustamiseen ja vaatimukset valtiollisten vainojen lopettamisesta sekä suojeluskuntien lakkauttamisesta.

Vuorion toimintasuunnitelman mukaisesti kansainvälistä nuorisopäivää oli vietettävä mielenosoituskokouksiin ja nuorisokulisseihin. Porvarillisten sanomalehtien yllätyksestä Helsingin poliisimestari Honkanen kuitenkin kielsi kaikki mielenosoitukset julistaen irvokkaasti: "Perustuslaki ei ole teitä varten"! Tämä ei kuitenkaan estänyt nuorisopäivän viettoa, joskin se muutti päivän luonteen väkivaltaiseksi. Syyskuun neljäntenä päivänä,

Sosdem nuorisoliiton edustajakokous 27—30. p:nä maaliskuuta 1922. Edessä keskellä Väinö Vuorio.

jolloin mielenosoitukset järjestettiin, Helsinki oli tavallaan sotatila. Konekivääreillä ja pikatykeillä varustetut suojeluskuntalaisten autot ajelivat pitkin katuja. Suuret poliisijoukot pitivät vartiota Siltasaarella, ja Pitkäsiltä oli jonkin aikaa suljettu liikenteeltä. Mäntymäelle aiottu ulkoilmakokous tosin estettiin poliisilaitoksessa silloin palvelleiden väkivaltamiesten toimin, mutta se pidettiin vastoin terroristien kieltoa Helsingin työväentalon pihamaalla. Honkasen ratsupoliisit hyökkäsivät sinnekin ja hajottivat kokouksen. Väinö Vuorio oli pidätettyjen puhujien joukossa.

Tähän aikaan Väinö Vuorio joutui toiminnallaan vaikuttamaan paljon siihen, että vanha sosdem nuorisoliitto säilytti toiminnassaan marxilaisen suunnan torjuen tannerilaisten hajoitustajien yritykset liiton värin muuttamiseksi. Seitsemännessä maaliskuuta vuonna 1922 Väinö Vuorio valittiin liiton puheenjohtajaksi, jossa toimessa hän oli liiton lakkauttamiseen saakka. Käydessään epätoivoista taistelua työväenliikkeen tuhoamiseksi Suomen taantumusporvaristo katsoi tarpeelliseksi aloittaa vuonna 1922 ajojahdin Vuorion johtamaa nuorisoliikettä vastaan.

Tähän ajojahtiin yhtyi myös Väinö Tannerin johdolla toiminut sosialidemokratia, ja näiden "hyvien voimien" yhteistyön tuloksena vanha mainehikas sosdem nuorisoliitto sitten lakkautettiin vuonna 1923.

Väinö Vuorio ja hänen ympärilleen ryhmittyneet vanhat nuorisoliittolaiset eivät kuitenkaan antaneet periksi. Heidän johdollaan perustettiin uusi Sosialistinen nuorisoliitto, joka sai toimia vuoteen 1925 asti, jolloin sen lukuisat toimihenkilöt vangittiin ja liitto lakkautettiin. Sen jälkeen Väinö Vuorion opastuksella perustettiin Nuorten työläisten opintoyhdistysliike, joka sai toimia vielä jonkin aikaa Vuorion vangitsemisen jälkeenkin, ennenkuin se vuonna 1930 lakkautettiin.

Suurimman elämäntyönsä Väinö Vuorio suoritti sosialistisen nuorisoliikkeen saralla. Ehdottoman raittiina, moitteettomana elämäntavoiltaan, korkeiden sosialististen ihanteiden innoittamana hän oli kuin syntynyt nuorison kokoojaksi, kasvattajaksi ja johtajaksi.

TARMOKAS PUOLUEJOHTAJA JA LOISTAVA SANOMALEHTIMIES

Nuorisotoiminta-ei kuitenkaan ollut kuin yksi Väinö Vuorion työaroista. Vuodesta 1922 alkaen hän oli Suomen Kommunistisen Puolueen keskusjohdon jäsen, ja siitä alkaen häntä voidaan myös pitää Suomessa 20-luvulla toimineen julkisen vasemmistolaisen työväenliikkeen johtajana. Hänen tarmonsansa oli rajaton. Kun taantumusporvaristo poliiseineen hajoitti yhden työväenjärjestön, niin Väinö Vuorio perusti toisen. Hän osallistui tarmokkaasti Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen toiminnan ohjaamiseen, ja kun tämä puolue lakkautettiin, niin Vuorio ryhtyi järjestämään työväen hajalle lyötyjä rivejä vaalitoiminnan merkeissä. Muodostettiin Sosialistisen työväen ja pienviljelijäin vaalijärjestöjä, joiden tehtävänä ei ollut ainoastaan eduskunta- ja kunnallisvaaleihin osallistuminen, vaan yleensä työväen poliittisen toiminnan järjestäminen. Tästä työväen ja pienviljelijäin vaaliliitosta muodostui vähitellen suuri joukkoliike. Se lähetti eduskuntaan parikymmentä edustajaa ja osoitti 20-luvun lopulla voimakkaita kasvun merkkejä. Vaikka Väinö Vuorio ei itse asettunut edes tämän liikkeen edustajaehdokkaaksi, niin hän oli tosiasiassa sen järjestäjä ja johtaja. Samanaikaisesti Vuorio valvoi valppaasti ammatillisen työväenliikkeen toimintaa. Vuonna 1926 pidetty Ammattijärjestön

edustajakokous torjui tannerilaisten työväenliikkeen hajoittajien tekemät valtausyrietykset. Vankkana ammattiyhdistysmiehenä Väinö Vuorio pystyi vaikuttamaan suuresti edustajakokouksen päätöksiin. Hän johti tässä kokouksessa vasemmistolaisen yhteinäisyyslinjan voittoon. Yhtä suuri hänen vaikutusvaltansa oli työväen raittiusliikkeessäkin. Maan suurin raittiusyhdistys Koitto sai häneltä vakituista ohjausta toiminnassaan. Samoin hän ulotti vaikutuksensa maan muihinkin raittiusjärjestöihin 20-luvulla maassamme toimineen Työväen Raittiusliiton kautta.

Puoluetyönsä ohella Väinö Vuorio kiinnitti suurta huomiota työväen sanomalehdistöön. Hän oli omaksunut täydellisesti Leninin käsityksen sanomalehdistön merkityksestä työväenliikkeen järjestävänä voimana. Taantumuksellinen hallintojärjestelmä kävi 20-luvulla jatkuvasti painokannekamppailua työväenlehdistöä vastaan. Sanomalehtiä lakkautettiin tuhkatiheään samoin kuin järjestöjäkin. Väinö Vuorio kuului Suomen Työmiehen ja monien muiden työväenlehtien tärkeimpiin avustajiin. Kun sosialistinen työväenpuolue ja sen lehdet lakkautettiin, niin Vuorio ryhtyi itse suunnittelemaan uusia päivälehtiä lakkautettujen tilalle. Hänen johdollaan Helsinkiin perustettiin Työväenjärjestöjen Tiedonantaja, joka sitten ilmestyi painokanneviskaalien ahdistelemana vuoteen 1930 asti, jolloin se Lapuan liikkeen ja sen takana seisseen Svinhufvudin terrorihallituksen toimesta lakkautettiin lopullisesti. Vaikka Vuorio ei koskaan ollut Tiedonantajan toimittajana, niin hän johti sen poliittista asennoitumista ja avusti sitä ahkerasti kirjoituksillaan.

Vuonna 1924 Väinö Vuorio perusti työväen kuvalehden, Idän ja Lännen, jota hän toimitti vangitsemiseensa saakka. Hän oli

Vuorio Idän ja Lännen toimituksessa.

myös näinä aikoina ilmestyneen kaunokirjallisen viikkolehden, Liekin, tosiasiallinen toimittaja. Vieläpä hän ohjasi lastenlehti Punalipunkin toimitustyötä.

Kaikki vasemmistolaiset työväenlehdet julkaisivat 20-luvulla Väinö Vuorion artikkeleita, pakinoita, kirjallisuusarvosteluja. Kaunokirjallisia kertomuksia, jopa suoranaisia runojakin. Hänen tuotantonsa oli poikkeuksellisen monipuolista, ja sitä vastavasti hän käytti lukuisia nimimerkkejä tai julkaisi kirjoituksensa ilman allekirjoitusta. Hänen poliittiset artikkelinsa julkaistiin useinkin nimettöminä työväenlehtien johtavina kirjoituksina tai nimimerkillä V. V. Hänen artikkelinsa herättivät huomiota ytimekkäällä sanonnallaan ja sisältörikkaalla asiapi-toisuudellaan. Yhtä kuuluisia olivat Tohtori Piitersin pakinat, joita Vuorio julkaisi sekä päivälehdissä että toimittamassaan aikakauslehdessä Idässä ja Lännessä. Nuorisolehtiin hän kirjoitti kertomuksia ja muita kaunokirjallisia kirjoituksia etupäässä Väinö-Aarteen, Ernst Aspin, Ilmin ja Paulin nimimerkeillä. Joissakin kirjoituksissaan hän käytti nimimerkkiä Ex Ex. Monia muitakin tilapäisiä nimimerkkejä hän lienee käyttänyt.

Siten kuumeisessa työssä työväenliikkeen eri aloilla kului Väinö Vuorion elämä 20-luvulla. Vuonna 1927 lääkärit antoivat hänelle pelottavan tuomion: keuhkotauti. Samanaikaisesti hänen henkeään väijyi toinenkin julma vihollinen: fasistinen ohrana, jolle vuonna 1927 virassa ollut Tannerin hallitus takasi kaikki mahdollisuudet suurleikkauksen valmisteluun. Vuoden 1928 alkupuolella urkkijain ketju alkoi kiristyä Vuorion ympärille entistä tiukemmin. Seurasi vangitseminen, josta tämän kirjoituksen alussa on mainittu. Työväenliikkeen Väinö-Aarre, jonka työtä ja toimintaa fasistiset urkkijat olivat jo kauan seuranneet, suljettiin heikoissa voimissa, keuhkotautisena kalterien taakse. Elettiin hirveätä vainon ja väkivallan aikaa, jolloin ainoakaan demokraatti ja sosialisti ei voinut nukkua yötäkään rauhassa varmana siitä, että fasistinen ohrana ei kolkuta aamuyöstä ovelle.

VAPAUSTAISTELIJA JA SOSIALISTI FASISTISEN OIKEUDEN EDESSÄ

Riemuitsevan väkivaltajärjestelmän edustajana toiminut yleisen syyttäjän vaati Väinö Vuoriolle samoin kuin muillekin pidätetyille kommunisteille rangaistusta valtiopetoksen valmistelusta.

Hän selitti Vuorion osallistuneen Suomen Kommunistisen Puolueen toimintaan ja pyrkineen siten Suomen hallitusmuodon väkivaltaiseen kumoamiseen. Vuorio vastasi tähän yleisen syyttäjän ulkomuistista lukemaan koulupoikaläksyyttä sosialistisen teoreetikon ja ajattelijan ylemmyydellä.

”Tässä maassa olleet hallitusmuodot — hän julisti — ovat perustuneet sarjaan laittomuuden ja väkivallan tekoja: v. 1772 ja 1789 vallankaappauksiin, v. 1808—09 aseelliseen valtaukseseen ja maankavallukseen, ja v. 1917 onnistuneeseen valtiopetokseen... Väkivalta on olennainen osa kapitalistista järjestelmää, niinkuin se oli olennainen osa ennen olleille samoin sortoon ja väkevämmän oikeuteen perustuville järjestelmille.”

Valistettuaan kanneviskaalia vielä sillä tiedolla, että nykyisessä luokkien välisessä taistelussa ei ole kysymys joidenkin hallitusmuotojen, vaan koko yhteiskuntajärjestelmän muuttamisesta, Väinö Vuorio esitti puolustuspuheessaan sosialistisen toimintaohjelmansa:

”Minä pidän tätä (kapitalistista) järjestelmää vääränä ja turmiollisena. Se tuottaa mittaamattomia kärsimyksiä kansan sorretulle enemmistölle. Se tahraa maailman väkivallalla, verellä ja alhaisella saaliinhimolla ja estää ihmiskunnan kehitystä korkeampaa ihmisyyttä kohden. On sen vuoksi kumottava tämä jo paljon yli aikansa elänyt järjestelmä ja sen tilalle luotava kansan yhteiselle edulle perustuva sosialistinen yhteiskuntajärjestys, joka avaa ihmiskunnalle tien parempaan tulevaisuuteen, lopettaa riiston, sodan ja väkivallan, hävittää kapitalistisen järjestelmän synnyttämät paheet ja kohottaa ihmiskunnan sekä aineellisesti että henkisesti korkeammalle tasolle. Tällainen yhteiskuntajärjestelmän muutos on saavutettavissa vain sorrettujen suorittaman luokkataistelun kautta, koska sortajat eivät vapaaehtoisesti luovuta asemastaan ja riisto-etuoikeuksistaan.”

Tältä periaattelliselta pohjalta lähtien Väinö Vuorio kumosi kohta kohdalta häntä vastaan esitetyt syytökset. Hän leimasi häpeällä ne vainotoimenpiteet, joita fasistiset vallanpitäjät olivat kohdistaneet työväenliikkeeseen, mutta hän ei uskonut, että nämä ”katkeamattomassa ketjussa toinen toisensa jälkeen seuraavat vainokaudet” tuottaisivat pysyvää hyötyä kapitalistisen sortojärjestelmän kannattajille. Hän uskoi päinvastoin, että nekin tulevat edistämään kansanvapautuksen asiaa herättämällä

nukkuvia ja kohottamalla uusia taistelijoita kansan parhaimpien joukosta. Vaikka hänessä olikin keuhkotauti, joten pitkäaikainen kuritushuonetuomio oli merkitsevä varmaa kuolemaa, niin ei tästä ohimennen hän sinkosi tuomariensa kasvoille ylpeän laumääkin korkeampi". Ja hän päätti puolustuspuheensa sanoihin, joiden merkityksen Turun hovioikeuden tuomarit ymmärtänevät vasta nyt, jolloin syytettyjen kasvot heidän edessään ovat muuttuneet:

"Tiedän kyllä, että en ole voinut vaikuttaa oikeuden jäseniin. Meillä ei ole mahdollisuutta ymmärtää toisiamme. Puhumme eri kieltä. Edustamme kahta eri maailmaa: vanhaa katoavaa ja uutta tulevaa. Tietoisena tästä ja iloiten siitä, että olen edes hiukkasen verran saanut olla mukana viemässä suurta asiaa eteenpäin, minä kaikesta sydämestäni vakuutan, että tulkoonpa minulle minkälainen tuomio tahansa, niin (kuvaannollisesti sanoen) joka tapauksessa olen tuhat kertaa mieluummin tällä puolella tuomaripöydän."

SELKÄ SEINÄÄ VASTEN KOMMUNISTTIEN JOUKOSSA.

Turun hovioikeus, jolla oli vankat traditiot silloisen väkivaltajärjestelmän suojelijana, ei pettänyt toimeksiantajiaan. Väinö Vuorio sai neljän ja puolen vuoden kuritushuonetuomion. Vuoden 1928 syksyllä hänet siirrettiin muiden osatovereittensa mukana Tammisaareen kärsimään tuomiotaan.

Tämän kirjoittaja oli silloin päättelemässä ensimmäistä puolentoista vuoden kuritushuonetuomiotaan. Olin eristettynä rangaistusosastolla, jonne saapuvat vangit tavallisesti tuotiin. Näin eristyskopin ikkunasta suuren kommunistijutun miesten saapuneen. Etsin silmilläni Väinö Vuoriot, joka oli ollut ensimmäinen opettajani sanomalehtityön alalla. Häntä ei ollut muiden tunnettujen kasvojen joukossa. Silloin ryhdyin salateitse tiedustelemaan, mihin Tohtori Piiters oli joutunut. Sain tietää, että hän oli sairaalassa keuhkotautisena. Olisin ehdottomasti ennen vapautumistani tahtonut nähdä hänet, kiittää tätä miestä, joka kerran aikaisemmin (v. 1923 muistaakseni) oli onkinut minut, kokemattoman maalaispojan, jostakin Pyhäjärven sokasta ja sanonut, mitä oli tehtävä...

Tein asiaa sairaalaan ja sainkin nähdä vilahdukselta Väinö Vuorion, joskin niin kaukaa, että tuskin olisin tuntenut, ellen olisi kuullut hänen ääntään. Ilän huomasi minut ensiksi, heitti ikkunasta kättään ja huudahti: "Terve, maailmanrannan ylioppilas, täällä on Vuorio!" Tämän minun kummallisen tittelini hän oli muistanut Liekki-lehdestä, johon oli kirjoittellut sellaisella nimimerkillä. Vastasin hänen tervehdykseensä ja huutelin hänelle jotakin, mutta vartijat, jotka minua saattoivat, tekivät lyhyen lopun tästä pitkän matkan keskustelusta. Se oli viimeinen kohtaokseni Tohtori Piitersin kanssa. Seuraavana vuonna toimittelin Vaasassa Työn Ääntä, kun saapui tieto, että Väinö Vuorio oli kuollut Halilan parantolassa, jonne hänet oli siirretty viimeisinä elinpäivinä. Kuolema tapahtui heinäkuun 31 päivän aamulla vuonna 1929. Fasistisen hallitusjärjestelmän edustajat tekivät kaatuneelle kunniaa lähettämällä poliisijoukkonsa repimään auki vainajan arkun kannen, tarkastamaan, oliko tämä pelätty vastustaja todellakin kuollut. Mutta Helsingin työväestö hautasi sankarinsa juhlallisesti marssien kymmentuhantisin joukoin hänen arkkunsa jäljestä. Ihmisten mieliin jäivät polttamaan sanat, jotka Vuorio oli vankilassa kirjoittanut työtoverilleen Ludvig Kososelle:

"Oli hyvä tehdä työtä teidän kaussanne ja olisi edelleen. On myös hyvä seisoa selkä seinää vasten tällaisessa joukossa."

Väinö Vuorio seiso ja kaatui selkä seinää vasten kommunisttien joukossa. Hän oli eräs Suomen työväenluokan parhaimpia miehiä, pettämätön taistelija kovien koettelemusten päivinä, jonka osaksi tuli enemmän tappioita kuin voittoja, mutta joka silti tiesi, että voiton päivä koittaa. Ilän saapui työväenluokan keskuuteen taistelun melskeessä, tuhansien uljaiden nuorukaisien ja neitosten mukana. Hän näki, miten parhaat toverit kaatuivat hänen ympäriltään, mutta hän viittasi eteenpäin ja lausui pelottomasti:

"Me tulemme! Meidän mukanamme tulee taistelun ankara aika. Kaikki rauta tehdään teräkseksi ja teräs taotaan miekoiksi."

Paljon siitä, mihin hän taistelullaan pyrki, on tänään saavutettu. Mutta elämä kutsuu yhä eteenpäin. Voitot, joita on saavutettu, kehoittavat työväenluokkaamme ja erityisesti sen nuorisoa kulkemaan edelleenkin sillä tiellä, jonka Väinö Aarre Vuorio on viitoittanut. Erityisesti demokraattisen nuorisoliikkeen on vaalittava hänen traditioitaan. Ja vanhempi väki voi

hyvällä omallatunnolla osoittaa nuorisolle Väinö Vuorion elämäntyötä ja sanoa hänestä sen, mitä Majakovski sanoi aikoinaan neuvostonuorisolle vallankumouksen pelottomasta ritarista Dzerzhinskistä:

”Nuorukaiselle,
joka elämää
ajattelee

ja ryhtyy
tietänsä etsiskelemään,
epäröimättä
lausun:

— Vuoriosta tee
tiennäyttäjä
elämään.”

ME TULEMME!

Me tulemme!
Me tulemme miekoin. Idästä ja lännestä, pohjoisesta ja etelästä me tulemme. Me tulemme teräksisin tarmoin, vuorenvahvoin uskoin ja vuosisataisen orjuuden kovettamien jänterin.

Me tulemme taistelun melskeessä, jyristessä ja salamoissa.

Tuhat nuorukaista uljainta makaa verissään kentällä. Tuhat neitoa parhainta ruumiitten vierellä itkee.

Me tulemme!
Järisee iskuistamme maa, vavahtelee ilma. Sortuvat edessämme muurit, tuhoutuvat armeijat.

Me tulemme!
Meidän mukanamme tulee taistelun ankara aika. Kaikki rauta tehdään teräkseksi ja teräs taotaan miekoiksi.

※

Me tulemme auroin. Verellä kostutetun, taistelujen talaaman maan teemme puutarhaksi. Vankiloiden ja kasarmien raunioille nostamme ihania palatseja. Poiskitkettujen ohdakkeiden tilalle istutamme ruusuja.

Me tulemme lauluin ja soitoin.

Luomme uuden taiteen, suuren ja ylvään. Sankariajan ihanat muistot teemme runoiksi, säveliksi, maalauksiksi ja patsaiksi. Tanssien liitävät nuoret lyttömme kentällä, hopeisna helisee nauru. Ennen tuntematon ilo ja riemu täyttää maan.

Me tulemme, me satamiljoonainen — kärsivä, taisteleva, voittava ja riemuitseva proletariaatti. Me tulemme ja mukanamme tulee ihmiskunnan onnenaika.

Väinö-Aarre (1921)

AILI MÄKINEN

Yksi parhaista

Syyskuun 15 päivänä v. 1944 eli neljä päivää ennen väli-
rauhan solmiamista Suomen ja Neuvostoliiton välillä suoritti
fasistinen ohrana Helsingissä yhden katalimmista tihutöistään.
Aseiden jo vaiettua rintamalla ja Suomen rauhanvaltuuskunnan
neuvotellessa parast'aikaa Moskovassa rauhanehdoista tapettiin
asunnossaan eräs SKP:n johtavista ja uskollisista työntekijöistä,
toveri *Aatto Sallinen*.

Monivuotinen herkeämätön ajojahti maanalaisena toimineen
puoluetyöntekijän metsästämiseksi johti lopulta tulokseen, ja
fasistiset salamurhaajat purkivat häviönsä hetkellä koko raivonsa
viimeisiin uhreihinsa pahoinpidellen ja surmaten heitä ilman
tutkimuksia ja tuomioita. Viimeisin näistä uhreista oli Aatto
Sallinen.

*

Toveri Aatto Sallinen oli sanan
varsinaisessa merkityksessä työ-
väenliikkeen kasvatti. Hän oli
syntyisin työläiskodista ja joutui
muiden työläislasteri tavoin ver-
rattain nuorena huolehtimaan
elatusestaan. Sorvaajan ammatin
hankkimiseen Helsingissä tarvit-
tiin paljon työtä ja tarmoa. Mutta
sitä riitti, ja nuorelta Aatto Sal-
liselta liikenä aikaa ja voimaa
toimia aktiivisesti myös työläis-
nuorisoliikkeessä. Hän oli synty-
nyt v. 1906 ja Helsingin Sosia-
listisen Nuorisoseuran jäsen hän
oli jo vv. 1922—23. Mitä erilai-
simmissa luottamustehtävissä toi-
mien, luonteeltaan toverillisena
ja huomaavaisena hän oli koko
Helsingin nuorisoliittoväen tun-
tema ja pitämä toveri.

Aatto Sallinen.

Sosialistisen Nuorisoliiton tultua lakkautetuksi v. 1927 Aatto
Sallinen oli yksi niistä kymmenistä nuorisoliittolaisista, jotka
Internationalea laulaen ottivat vastaan luokkaoikeuden sanele-
man tuomion Turun lääninvankilan kirkossa. Hänelle annettiin
puolentoista vuoden tuomio osallistumisesta mainitun liiton
johtoon. Näin joutui toveri Sallinen muiden luokkataistelijain
tavoin Tammisaaren "yliopistoon", jossa hän alkoi takoa aseita
tulevia taisteluja varten, t. s. opiskella vanhempien, työväen-
liikkeessä kasvaneiden ja kokeneiden toverien johdolla. Ja
toveri Sallinen olikin tunnollinen ja ahkera opiskelija, joka
heikon terveytensä kustannuksellakin ponnisteli eteenpäin tie-
tojen hankinnassa.

Vapauduttuaan vankilasta v. 1928 Aatto Sallinen jatkoi
välittömästi työtänsä Helsingin Nuorisoseurassa, opintoyhdis-
tysliikkeessä ja Suomen Ammattijärjestössä, jonka aktiivisiin
voimiin hän ammattiosastonsa kautta kuului. Yhä tärkeämpiä
luottamustoimia hän sai kannettavaksen niin mainituissa julki-
sissa joukkojärjestöissä kuin myöskin maanalaisessa Kommunis-
tisessa Nuorisoliitossa (SKNL:ssä) ja SKP:ssä. Vv. 1928—29
hän toimi mm. SKNL:n Uudenmaan piirin piirikomitean jäse-
nenä ja SKP:n H:gin Aluetoimikunnan jäsenenä.

Vuosien 1929—33 välisenä aikana toveri Sallinen opiskeli voimaperäisesti ja teki työtä maanalaisena puolueorganisaattorina, kunnes jälleen joulukuussa v. 1933 hänet tavoitti ohrana, tällä kertaa Kemissä. Seurauksena oli kuuden vuoden kuritushuone-tuomio ja Tammisaaren pakkotyölaitos. Kuusi vuotta tässä kuuluisassa vankilahelvetissä pystyivät murtamaan toveri Sallisen fyysillisen terveyden, mutta ei taistelutahtoa ja henkistä tarmoa. Opiskelu ja taistelu jatkui keskeytymättä vankilamuurien sisäpuolellakin.

Ehtymättömän toimintatarmoisena toveri Sallinen palasi vankilasta ja ryhtyi jälleen toimimaan puolueessa, ammatillisessa liikkeessä jne. Vakava sairaus heitti hänet myös kuukausi sairaalaan, mutta sieltäkin päästyään hän jatkoi työtään.

Sodan alkaessa kesällä 1941 toveri Sallinen siirtyi maan alle ja toimi SKP:n keskusjohdon jäsenenä Helsingissä. Päätyönä hänellä oli sodanvastaisten lehtien ja lentolehtisten toimittaminen, tilanneselostusten laatiminen puolueryhmiä varten ja joukkoagitation järjestäminen rauhan puolesta.

Ankarasti vainottuna ja monenlaisten sodan aiheuttamien aineellisten ja muiden vaikeuksien keskellä hän suoritti työtään tunnollisesti, sitkeästi. Lehdet ilmestyivät, lentolehtiset levisivät, mutta samalla myös ohrana jännitti voimansa päästäkseen toimituksen jäljille, ehkäistääkseen rauhanystävien toiminnan. Ajojahti kiihtyi äärimmilleen kesällä v. 1944, jolloin toveri Sallinen kirjoitti vankilassa olevalle toverilleen sanat: "Kauan ei kulu enää aikaa, kun sinulle jälleen vankilan ovet aukenevat. Mutta tapaammeko enää milloinkaan, on silti epävarmaa, sillä mahdollisuuteni selviytyä vainoojistani käyvät yhä pienemmiksi." Ennustus toteutuikin täydellisesti. Syyskuun 23 päivänä samana vuonna vapautui kirjeen saaja, jota Helsingin asemalla odotti sekä mainittu kirje että tieto viikko aikaisemmin tapahtuneesta kirjeen kirjoittajan murhasta!

*

Toveri Sallisen hautaustilaisuudesta lokakuun ensimmäisenä sunnuntaina v. 1944 Malmin hautausmaalla muodostui vaikuttava mielenosoitus ja tavallaan SKP:n ensimmäinen julkinen esiinmarssi sodan jälkeen. Puoluetoverit ja työväenjärjestöjen edustajat tekivät kunniaa kaatuneen sankarin haudalla, ja ensimmäisen kerran Suomessa saattoi nyt puhuja julkisesti ja ääneen lausua sanat: "Puhun Suomen Kommunistisen Puolueen edustajana sankarillisen puolueemme yhden uskollisimman pojan parien äärellä..."

Oli koittanut uusi aika, rauha ja vapaus. Aatto Sallinen ei sitä aikaa saanut nähdä, vaikka oli sen hyväksi elänyt ja työtä tehnyt. Mutta hän tiesi sen varmasti tulevan! Aatto Sallinen jätti jälkeensä vaikeasti täytettävän aukon puoluerivistössämme. Hän jätti jälkensä myös kauniin muiston hyvästä toverista, uskollisesta kommunistista, vaatimattomasta ihmisestä, jollaisia taisteleva työväenluokka kasvattaa ja kunnioittaa ja joiden muisto elää sen keskuudessa ikuisesti.

AATTO SALLINEN oli eräs sodan aikana perustetun Suomen Kansan Vapauden Liiton perustajia ja toimeliaita jäseniä. Hän kirjoitti myöskin eräitä liiton julkilausumia, joista julkaisemme toukokuussa vuonna 1942 levitetyn.

Sotilaat, työvelvolliset ja kutsuntalaiset!

Kevät lähestyy. Kevään mukana sotaherrojen toivo — kevät-hyökköys, hyökkäys, joka kenties moninkertaistaa tämän sodan ihmisuhrit. Varmasti se moninkertaistaa myös sodan jo aiheuttaman inhimillisen tuskan ja hädän.

Mutta Suomen kansan valtava enemmistö ei tahdo enää lisäkäsarmyksiä. Se kaipaa pikaista rauhaa ja palaamista normaaliin elämään. Tämä on kotirintamalla nälän ja kylmän kanssa kamppailevan työläisen, kevättylvöjä huolissaan ajattelevan talonpojan, synnyinmaamme synkkää tulevaisuutta harkitsevan sivistyneistön ainoa toivo. Pikaista rauhaa ja omaistensa parantamista kodin piiriin toivovat rintamamiesten vaimot ja lapset, vanhemmat ja morsiamet. Pikaiseen rauhan tuloon asettavat toivonsa ne nuorukaiset, jotka pelolla odottavat uusien kutsuntakäskyjen julkipanoa ja jotka sotainvaliidien kainalosauroissa,

tyhjiissä takinhihoissa, sokeain nauhassa ja hermosairaissa näkevät sodassa hukkaan menevän elämänsä enteen. Rauhankaipuu kurastuu rintamilta lähettämistänne kirjeissä. Lomalla käydesänne katkerina toteatte, kuinka teitä on monasti petetty pikaistakotiuttamista lupaamalla. Kevään lähestyessä entisestään vähenvät lomauttamisen mahdollisuudet.

Vain korkeat upseerit, sodasta hyötyvät rahamiehet, "Uraalille" huutajat ja Hitlerin kohtaloon kohtalonsa yhdistäneet seikkailijat toivovat sodan jatkuvan. Heitä ei liikuta kansamme hätä ja sen tulevaisuus.

Sotilaat, työvelvolliset ja kutsuntalaiset, sodan pikainen päättäminen on teidän ja vain teidän käsissänne. Te voitte lopettaa tämän kansamme perikatoon vievän mielettömyyden. Jättäkää rintama! Palatkaa koteihinne! Palatkaa yksitellen ja joukot-tain!

Nyt ei ole aikaa odottaa ja toivoa, että yleinen romahtaminen tapahtuisi yhtäkkiä ja että kaikki olisivat valmiit samalla kertaa lähtemään pois. Rohkeiden ja päättävien yksilöiden esiintymiset ja pientenkin joukkojen rintamalta poistumiset rohkaisevat epäroivia, sotaan väsyneitä. He seuraavat tuota esimerkkiä, kun huomaavat, että heidän joukostaan löytyy tovereita, jotka uskaltavat asettua kaikkien toivoman kotiinpaluun tien näyttäjiksi. On turha pelätä kenttäoikeuksien tuomioita. Eivät ne kykene satojatuhansia miehiä teloittamaan ja rankilaan pistämään. Eivät edes saksalaisten pistinten suojassa.

Suomen miehet, osoittakaa rohkeutta taistelussa rauhan puolesta, rauhan, joka on niin lähellä sydäntänne!

Sotilaat, palatkaa koteihinne rauhantoiimiin sodan haaroja parantamaan.

Työvelvolliset, jättäkää sotilastyöt ja palatkaa siviilitoiimiin!

Kutsuntalaiset, älkää menkö kutsuntoihin. Älkää menkö armeijaan! Muodostakaa kotiseudulle metsäkaarteja!

Yhteiseen ponnistukseen saksalaisten miehitysjoukkojen karkoittamiseksi ja Suomen itsenäisyyden turvaamiseksi!

S u o m e n K a n s a n V a p a u d e n L i i t t o .

Veikko Pöysti, taistelija, kommunisti

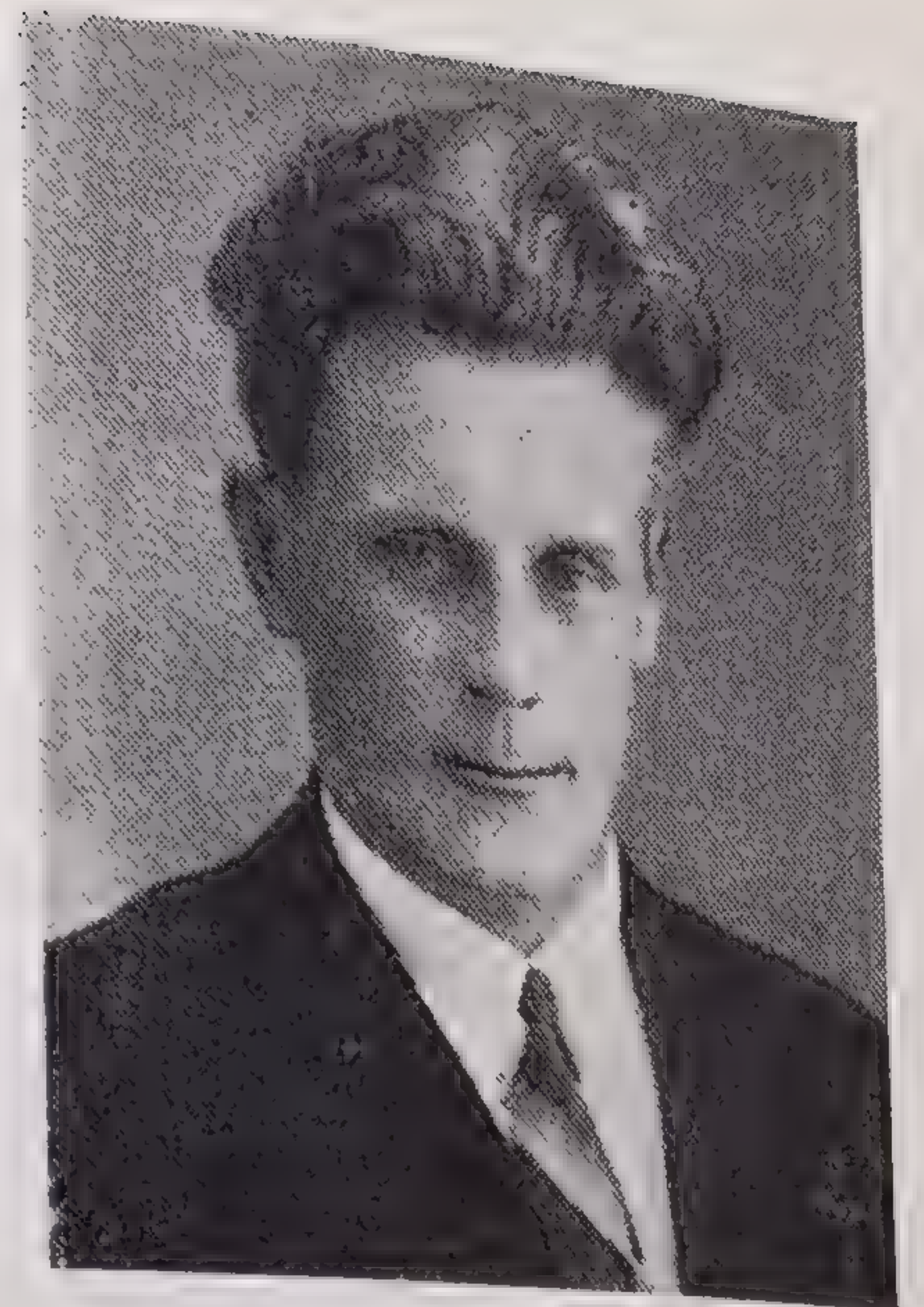
*T*uskinpa kenenkään suomalaisen kommunistin elämä, Toivo Antikaisen elämää lukuunottamatta, on jäänyt niin tarunhoitoisena kansamme suuren osan tietoisuuteen kuin Veikko Pöystin, taistelijan, kommunistin, joka kaatui 33-vuotiaana kiivaassa taistelussa suomalaisia fasisteja vastaan v. 1942 joulukuussa.

Veikko Henrik Pöysti syntyi 26 päivänä kesäkuuta v. 1909 Haminassa. Hänen vanhempansa olivat aktiivisesti mukana työväenliikkeessä. Isä osallistui v. 1918 kansalaissodan aikana punakaartiin, on ollut kahteen otteeseen poliittisen toimintansa vuoksi vankilassakin ja on tälläkin kertaa puolueemme aktiivisia toimihenkilöitä. Äidiltään Veikko sai suuren sydämenlämmön sorrettujen asialle ja isältään tiukan johdonmukaisuutensa ja taisteluhalunsa. Jo lapsuudestaan asti Veikko sai kokea kodissaan köyhyyttä ja nälkää, vainoa ja valkoista terroria, mikä oli

omiaan kehittämään hänestä määrätietoisen ja voimakkaan taistelijan, joka tehtävästään tietoiseksi tultuaan osallistui taisteluun vähäväkisen kansamme oikeuksien puolesta koko toimintahaluisen mielensä innolla. 17-vuotiaana hän liittyi Puutyöväen liiton osaston jäseneksi Käkisalmissa toimien osaston puheenjohtajanakin ja samoihin aikoihin hän alkoi myös toimintansa urheilujärjestöissä. Mutta pian Veikko Pöysti astui ratkaisevammankin askeleen. Hänen innokas ja taistelutarmoinen luonteensa johdatti hänet illegaaliseen kommunistiseen toimintaan v. 1927, mistä asti hän oli puolueemme uskollinen jäsen.

Se johti Pöystin, kuten niin monen muunkin, ohranan kome-roihiin ja vankilaan. Yli 10 vuotta hän yhteensä joutuikin istumaan telkien takana, mutta sillä häntä ei lannistettu. Vankila-aikansa hän käytti määrätietoiseen opiskeluun, taisteli sielläkin rohkeasti oikeudettomuutta ja mielivaltaa vastaan kypsyttään itsestään vakaumuksellisen taistelijan.

Vankilasta Veikko Pöysti vapautui juuri sodan aattona, toukokuun 25 p:nä vuonna 1941. Hänen sairastuttuaan keuhko-kuumeeseen toverit toimittivat hänet sairaalaan, mutta kuultuaan, että ohrana on tulossa häntä pidättämään, Veikko karkasi välttymään siten joutumasta jälleen ristikkojen taakse. Mutta hän ei paennut pidättäjiään vankilan pelosta. Hän tahtoi säilyttää vapautensa taistellakseen, järjestääkseen ja johtaakseen kansamme taisteluun rikollista sotaa vastaan. Sodan alkaessa v. 1941 oli työtätekevän väestön keskuudessa vallalla melkoinen vastenmielisyys sotaa kohtaan. Talvisodan jälkeinen aika oli avannut monen silmät näkemään Neuvostoliitossa maamme ystävä, ja yhteinen sota hitleriläisen Saksan kanssa herätti inhoa. Mutta näiden tyytymättömienkin suurella osalla vastustus oli passiivista haluttomuutta. Tosin sotilaat eivät likikään kaikkina noudattaneet kutsuntamääräyksiä, joukottain miehiä pakeni metsiin välttääkseen sotaan joutumisen, syntyi metsäkaarteja, mutta suuri osa niihinkään siirtyneistä ei käsittänyt, mitä olisi teh-

Veikko Pöysti 30-luvun
alussa.

tävä. Niissä oloissa vaadittiin ihmiseltä periaatteellista lujautta. Piti nähdä sodan luonne. Piti nähdä, että ainoa keino on säälimätön taistelu fasismia, raakaa ja häikäilemätöntä vihollista vastaan. Ja siitä oli tehtävä johtopäätökset tinkimättömän johdonmukaisesti. Kysymyksen ratkaisua vaikeutti monien kohdalla se, että panoksena siinä taistelussa oli oma henki. Sitä taustaa vasten katsoen näkyy Veikko Pöystin teon todellinen suuruus, ihailtava selvyys ja toiminnan sankaruus. Tämän kirjoittaja oli noina aikoina tilaisuudessa keskustelemaan Veikon kanssa. Muistan hyvin, kuinka loistavalla tavalla hän selvitti silloin niin monelle tietoisellekin työläiselle vaikeasti ratkaistavan pulman. Ainoa oikea johtopäätös on ryhtyä käytännölliseen taisteluun sotaa vastaan, hän sanoi. Ja Veikko Pöystillä oli henkilökohtaista rohkeutta ja ennen kaikkea käytännöllistä älyä soveltaa tämä johtopäätöksensä elämään. Sotaan on vastattava sodalla, oli hänen tunnuksensa. Mutta Veikko ei ryhtynyt taisteluun yksilönä. Puolueemme johdon jäsenenä hän ryhtyi järjestämään metsäkaartilaisia aktiiviseen toimintaan, ryhtyi rakentamaan heidän organisaatiotaan, järjesti yhteyksiä, innosti taisteluun ja selvitti sen välttämättömyyttä. Fasistisen sotakoneiston halvauttamisessa puolueemme johto näki päätehtävän, ja Veikko Pöysti toimi sen mukaan. Vastustaja tunsi Veikon työn arvon. Se aloitti raivokkaan ajolahdin häntä vastaan. Kun ohranan voimat eivät riittäneet häntä saavuttamaan, komennettiin avuksi poliisi- ja sotavoimat, jotka alituisesti hara-

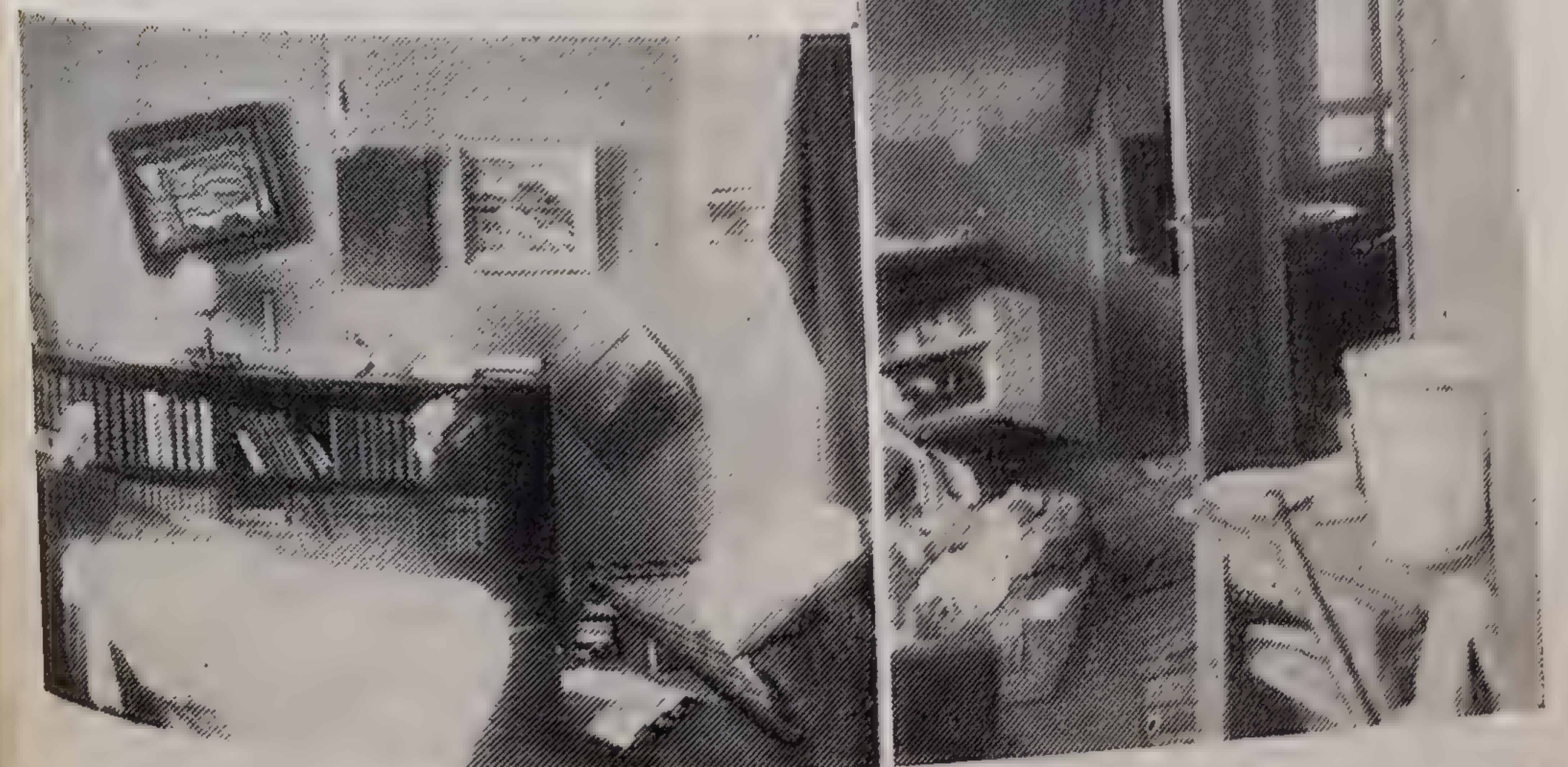
Keskeneräinen talo Tikkurilan Hiekkaharjulla, jossa Pöysti asui viimeiset elonpäivänsä ja jonka ympärillä monituntinen tulitaistelu käytiin.

voivat metsiä ja pitivät ihmisten asunnoissa kotitarkastuksia. Nopea tilanteen arvioimiskyky, rohkeus ja kylmäverisyys pelastivat Veikon monesti varsin vaikeista tilanteista.

Veikko Pöysti ei suonut itselleen tuona aikana hetkenkään lepoa, ja kaikki, jotka hänen vaikutuspiiriinsä joutuivat, valtasi myöskin toimintatarmo. Silloin, kun joku oli väsyä tai lamaan-teen innostumaan ja häpeämään heikkouttaan. Siinä häntä auttoi hänen harvinainen tarkkanäköisyytensä ja ihmistuntemuksensa. Veikko Pöysti jos ken oli kansan mies. Hän oli aina valmis keskustelemaan, neuvomaan, laski leikkiä vaikeimmissakin oloissa. Pitkien matkojen ja vaikeitten taistelutehtävien jälkeen, kun miehet väsyivät, Veikko itse oli aina väsymätön ja vahvis toisia auttamaan. Hänen kanssaan samoissa korsuissa asuneet muistelevat, miten hän auttoi väsyneitä tovereitaan, valmisti heille ruokaa ja itse nukkui huonoimmissa makuupaikoissa antaakseen toisille mahdollisuuden paremmin levätä. Veikko oli myös ruumiinvoinmiltaan ihmeen sitkeä ja voimakas. Kerrankin hän pakeni piirityksestä taistellen ja kantaen olallaan sairasta toveriaan.

Lujautta ja sitkeyttä tarvittiinkin siinä kovassa taistelussa, jota Veikko Pöysti ja hänen metsäkaartilaisensa suorittivat. Vainolaiset eivät antaneet hetkenkään lepoa. Matkoillaan Veikko joutui usein myös maalaistaloihin joko ruokaa tai muuta apua hakemaan. Hän sai pian ystäviä, hyviä ja rohkeita ystäviä.

Tällaiselta näytti Veikko Pöystin asunto taistelun päättymisen jälkeen.

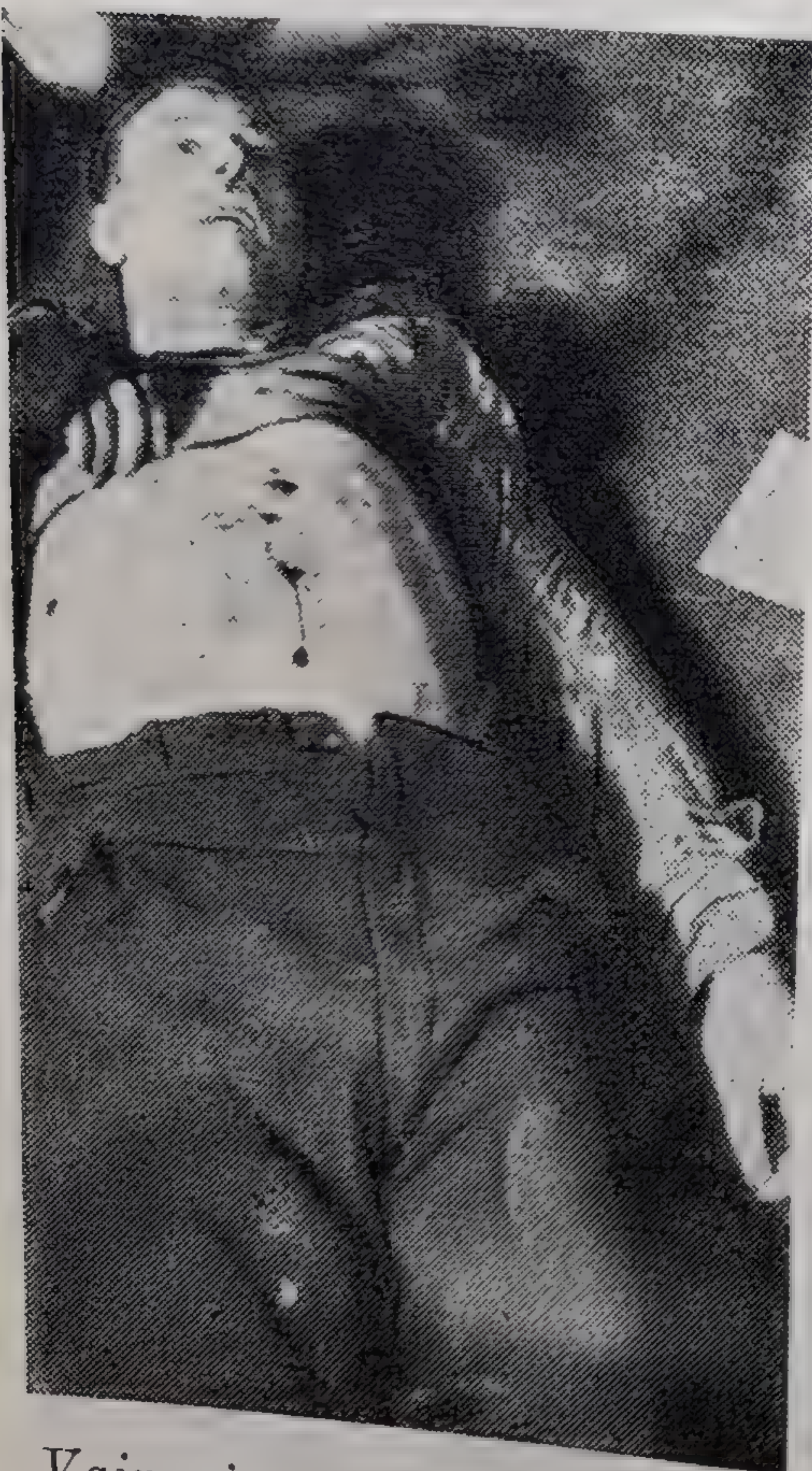

jotka olivat valmiita auttamaan vaikeuksissa ja antamaan suojaa, vaikka he asettivat siten itsensä vaaralle alttiiksi.

Veikko Pöysti oli kommunistisen puolueemme uskollinen taistelija täyttäen puolueen antamat tehtävät tunnollisesti ja varmasti. Mutta hän oli myös oma-aloitteinen eikä yhteyksien katketessakaan jäänyt toimeettomaksi, vaan suoritti työtään ja sai aina myös yhteydet solmituksi.

Vuoden 1942 joulukuuhun asti Veikon onnistui välttää vainoojien ansat. Jouluaaton aattona v. 1942 hän kävi sitten viimeisen sankarillisen taistelunsa. Se taistelu käytiin Tikkurilassa Iliekkaharjulla olevassa kaksikerroksisessa rakennuksessa, jonne Veikko oli sijoittunut ollakseen lähellä muuta puolueen johtoa ja voidakseen paremmin ohjata hänelle uskottuja tovereita.

Tästä taistelusta kertovat vaikuttavalla tavalla kirjoitukseemme liittyvät kuvat jotka Veikko Pöystin isä on luovuttanut käytettäväksemme. Viimeisessä kamppailussa voimat olivat hyvin epätasaiset. Toisella puolella oli Veikko Pöysti yksin, toisella puolella poliisien konekiväärein ja muunlaisin tuliasein lujasti aseistettu joukko. Siitä huolimatta tulitaistelusta kehittyi monituntinen. Kahden tunnin ajan oli koko junaliikenne lähiradalla pysähdyksissä. Vainoojajoukon päällikön kaaduttua ja ammusten alkaessa loppua hyökkääjät kutsuivat vielä lisävoimia Helsingistä. Veikoltakin loppuivat panokset, mutta hän ei vielääkään antautunut, vaan yritti paeta poliisiketjun läpi, jolloin vihollisen konepistoolisuihku tavoitti hänet. Veikko Pöysti kaatui yhtä sankarillisesti kuin hän oli elänytkin.

Vainoojat halusivat varmistua, että heissä niin paljon kauhua herättänyt Veikko Pöysti oli todella kaatunut. Poliisien ottama kuva Veikko Pöystin ruumiista.

Veikko Pöystissä puolueemme ja kansamme menetti uljaan taistelijan ja sorrettujen asian väsymättömän puolustajan. Mutta Veikko Pöystin kaltaisten sankarien muisto ei kuole koskaan, sillä asia, rauhan, demokratian ja sosialismin asia, jolle hän antoi voimansa ja henkensä, on kuolematon.

HENKIPATTO

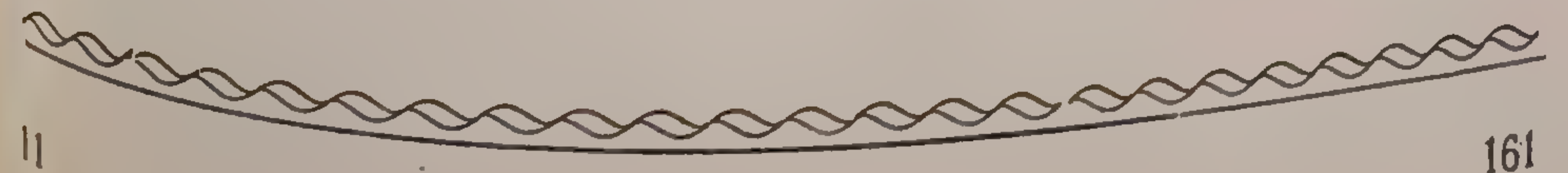
Veikko Pöystin sankarillinen taistelu Suomen kansan nostattamiseksi natsisaksalaisten maahantunkeutujien palvelukseen antautunutta fasistista hallitusjärjestelmää vastaan päättyi hetkellä, jolloin neuvostoarmeijat tuhosivat Stalingradin luo saartettuja hitleriläisen sotaliiton päävoimia. Pöystin sankarikuolema hätkähdytti Suomen kansaa ja edisti merkittäväällä tavalla sitä vastarintataistelua, jota kansanvallan kannattajat kävivät saksalaisten karkoittamiseksi Suomesta.

Armas Äikiä on kirjoittanut runoelman Veikko Pöystin pelottomasta taistelusta ja sankarikuolemasta. Siinä hän kuvaa sotavuosien historiallista taustaa vasten Pöystin taistelua. Sata miestä piirittää yhtä miestä aivan kuin kaupungin muureja armeija. Mutta yksinäisen pistoolinpiipun jylinä herättää vastakäiun, nostattaen yhä uusia sankareita uhkarohkeaan taisteluun. Piiritelyn sankarin avuksi rientävät miehet vankiloista, keskitysleireiltä, työpenkkien äärestä, aurankurjesta. Fasististen piiritäjien rintama on jo murtumassa, Stalingradista marssivat miljoona-armeijat tuhoamaan piiritäjälaumaa. Mutta silloin yksinäisen puolustautujan voimat ovat jo lopussa. Pistoolin ääni vaikenee. Silä seuraa runoelman loppulaulu, jonka julkaisemme tässä.

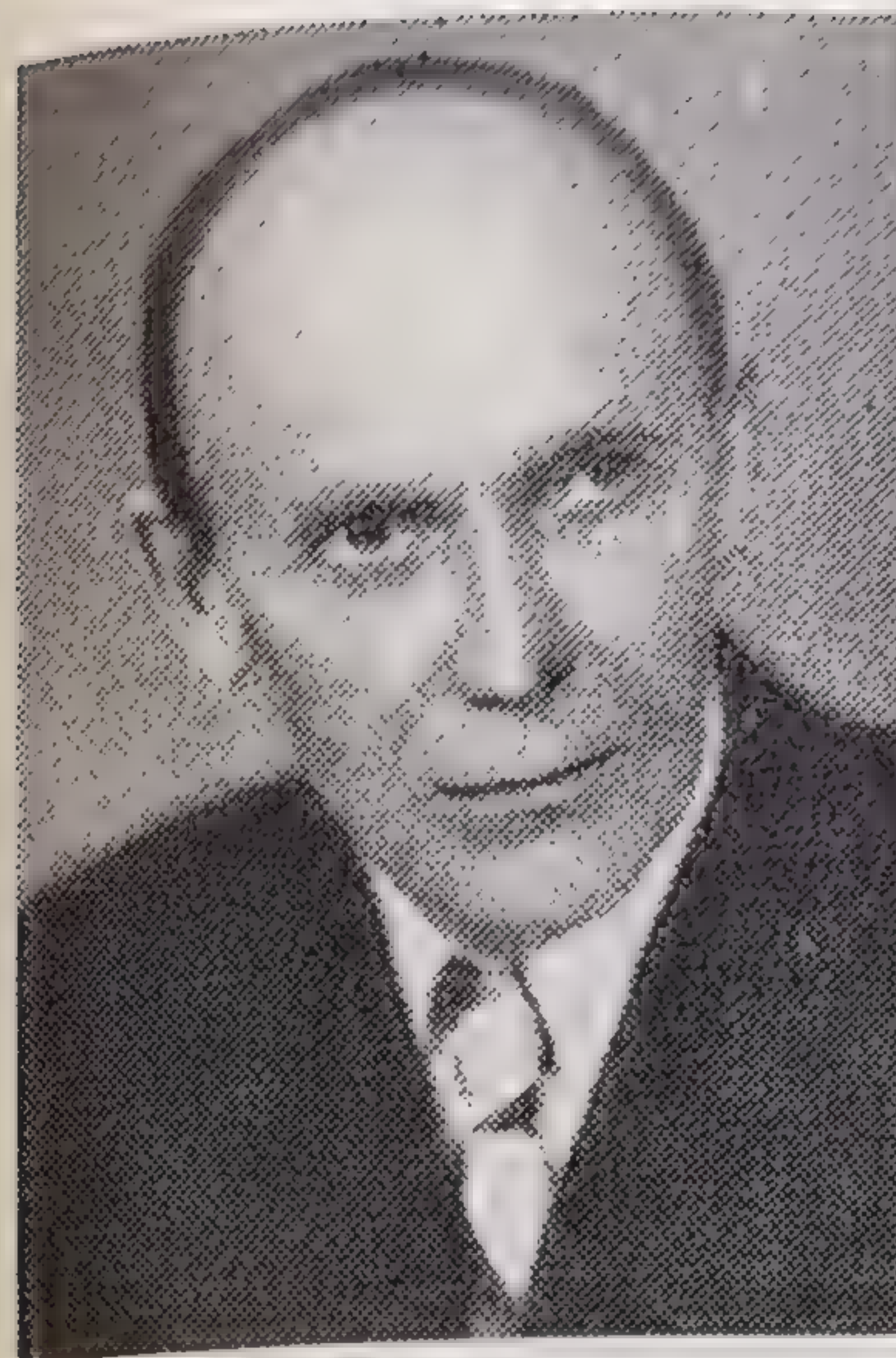
Olen päivien laulaja keskellä öiden,
ja äänellä hartaalla
suruvirsiä veisaa
en suotta
ikäväiden
joka haudan partaalla.
Minä muiden
suon laulaa,
miten synkkää
elämässä on täällä,
suon muiden
kirota
maan murhetta.
Minä tahdo en elää kuin vain maan päällä.
Muu kaikki
on turhuuksien turhuutta!
Lyhyt on
elonpolku,
ja vaikka
joka käänne
ei siinä
ole siloista,
niin maa
tämä sentään on ainoa paikka,
joka kantaa voi meidän
elämäämme
vähäisistäkin iloista.
Takanamme
isäinhongikko on,
ja siellä

kovat kasvot
näet partoineen harmaine,
ne kasvot
jalostettu
on verellä ja hiellä,
on leimannut raivaajan tarmo ne.
Ja aina, kun yllättää myrsky,
kun tihenevät pilvien longat,
ukontultansa taivaat kun tuiskavat,
kun voudit
sekä huovit päin ryntäävät,
hongat
pojanpojille kuiskaavat:
— Tämä maa
on kansamme kalliopohjaa,
ei riistäjään, jotka
sitä myyvät kuin rihkamaa.
Ase kaipaa
taas kättä,
joka auraakin ohjaa,
ase tarvitsee kouraanne petäjän pihkaamaa! —
Ja jälleen
jos luokka
kovin kynsin käy kurkkuun toisen,
niin taistelun aaltojen harjalla ylinnä
tykinjyskeenkin julman ja suurenmoisen
taas vaimentaa pistoolinjylinä.
Yli kaikkien äänten taas pistooli pauhaa
julistain
sotaa kansamme Sammosta,
isänmaallemme kasvattain leipää ja rauhaa,
runolauluin
parantain
sydämet
väkivallan ja vääryyden vammoista.

Tänään laulu
soi tunnista puolestatoista,
sykähdyttävän taistelun hurmasta.
Lyhyt hetki,
yli vuossatain lakeuden loista,
vapautta
veren tahraaman maan kivikoista
sinä, kansamme, nosta kuin kyntäen nurmesta!
Mitä enemmän lisääntyy vuossatain luku,
sitä enemmän ihmiset nuortuvat.
Ole kansain
etujoukossa, Kalevan suku,
kuki, kaunotar-maa,
sinivuokkoina hulmutkoot kulmillasi suortuvat.
Pikamarssissa rientäin
yli haudan,
joka edelläkiiruhtajan on,
te, tulijat, juokaa
sitä onnenpuun mahlaa,
jota emme me saaneet edes siemaista.
Sitä juokaa!
Se sammuttaa meidänkin janon.
Yli hautojen vyöry
elämä,
sinä suuri,
vavahdellen riemusta!

PUOLUETYÖNTEKIJÄT
KERTOVAT

PAAVO LESKINEN

Ensimmäinen viesti SKP:stä

Tuokiokuva Lappeenrannan vankileiriltä v. 1918

*M*uistissa on säilynyt selkeä kuva siitä päivästä, jolloin sain ensi viestin SKP:stä. Olinpaikkani oli silloin Lappeenrannan vankileiri, elimme vuoden 1918 syksyä. Varustauduttiin parhaallaan aterialle, vankileirin keittiössä oli soppa valmistumassa ja kokit touhusivat alkavaa jakoa. Portaiden edessä oli soppajono valmiina, alkupää juhlallisen jäykkänä, pitkän hännän lui-kerrellessa epämääräisenä kauas rakennusten nurkkien taa.

Vuoroni oli pistellä kullekin annoksensa. Saatoin jo kuulla korvissani tovereitten toistuvat pyynnöt: "Vanha kaveri, pistä rutka annos".

Minua häirittiin yllättäen. Kansliavartija tulee touhuten ilmoittamaan, että olen saanut tapaajan, veljeni. Vanhana tutta-

vanani hän tekee harvinaisen poikkeuksen — tuo vieraan luok-
seni, että saamme tarinoida. Näköpiiriini sukeltautuu pitkän-
huiskea nuorimies, "veli".

Sopan jako jäi toiselle miehelle. Tulija oli vanha viipuri-
lainen nuorisotoverini, rohkea poika, jonka oli onnistunut vält-
tää vankileiri jollakin ihmeellisellä tavalla. Nyt hän tunkeutui
sinne puoliväkisin, sumeilematta veljekseni esittäytyen. Arveli
sukulaisena pääsevänsä paremmin puheille. Hänet olisi saatta-
nut paha periä, vartijat näet tunsivat minut ja veljeni kuin
kuparirahat. Mutta hänellä oli jälleen onni matkassa, vastaan-
ottajaksi sattui vartija, joka oli entinen postirenkini taistelujen
päiviltä eikä hän halunnut saattaa entistä postimestariaan vai-
keuksiin.

Keskustelumme siirtyi keittiömiesten huoneeseen. Toverini
oli lähtenyt minua kommunistisen puolueen jäsenten kehoituk-
sesta tapaamaan. Niin hänellä kuin minullakin oli ylenpalttisesti
sekä kyseltävää että kerrottavaa. Keväällä oli Viipurissa hu-
huttu, että minut olisi Lappeenrannassa ammuttu kuten posti-
neuvoston jäsenet Viipurin postin pihaan. Kumma kohtalo oli
säästänyt henkeni, mutta toverini Viipurissa olivat surressaan
kuviteltua kuolemaani pahoitelleet moneen otteeseen sitä, että
en ollut poistunut Lappeenrannasta ennen valkoisten tuloa.

Siitä toverikin pitkään ja hartaasi minua soimasi. Ilmoitti
tulleen nyt järjestämään pakoani, mikäli sitä halusin. Mutta
hänellä oli muitakin ja paljon kiinnostavampia uutisia. Suoma-
lainen Kommunistinen Puolue oli perustettu, kumoushenkinen
toiminta saatu Suomessa alulle, joskin maan alla. Viesti oli
kuin vastaus vankileiriin suljettujen miesten iltapuhteiden
loputtomiin mietiskelyihin ja pohdiskeluihin... se antoi toivoa
uudesta, paremmasta.

Puhuimme monta tuntia. Tapaajani esittämä pakosuunni-
telma ei ollut enää mieleen, välitön vaara kun oli sivuutettu.
Saatoin odottaa tyynesti tuomiota ja vasta sen kuultuani tehdä
päätöksen jäämisestä tai lähtemisestä. Mielessä oli tuhansia
suunnitelmia tulevaisuuden varaksi; ensi töikseni olin päättänyt
— vapauden joskus koittaessa — perustaa paikkakunnalleni
nuoriso-osaston.

Illansuussa tuli vartija ymmärtävä hymynhäive suupielessään
"veljeäni" noutamaan. Asiat oli ehditty puhua ja iloisin mielin
hyvästeltiin ja toivottiin pikaista näkemistä.

Iltamyöhällä kävi kokkien kämpässä vilkas keskustelu.
Minullahan oli suuria asioita kerrottavana, asioita, joita monet
tuntuivat kiihkeästi odottaneen. Siinä tehtiin tiliä menneestä

ja punnittiin uuden, kommunistisen puolueen päämääriä ja toi-
mintamahdollisuuksia. Hävitty kumoustaistelu kirvelsi mieltä,
mutta taistelleissa joukoissa ei ollut montakaan sellaista, joka
olisi tahtonut sen kieltää. Taisteluista sivuun jättäytyneiden
sosialidemokraattisten oikeistajohtajien yritykset nostattaa refor-
mistinen työväenliike luokkataisteluliikkeen sijaan olivat herät-
täneet vankileirillä masennusta ja katkeruutta. Tuntui lohdul-
liselta tietää, että oli syntynyt uusi puolue, joka ei kieltänyt ja
tuominut sitä, minkä puolesta kymmenet tuhannet työläiset ja
torpparit olivat henkensä menettäneet, vaan julisti köyhälistön
taistelun ja sosialismin voiton kiertämättömyyttä raskaan tap-
pionkin hetkellä.

Innostunut, ajoittain jopa juhlallinen keskustelumme jatkui
myöhään yöhön. Oli kuin jotakin äärettömän tärkeää olisi
tapahtunut. Selvästi en asiaa vielä tajunnut, mutta parhaani
mukaan yritin välittää saamaani tietoa toisille tovereille.

Niin alkoi puolue työ kohdaltani.

ESA HIETANEN

SKP maan alla

Suomen Kommunistinen Puolue perustettiin v. 1918. Sen syntysanat lausuttiin ulkomailla, Neuvostoliitossa, koska luokkasodan voittaja, valkoinen porvaristo, ei sallinut sen tapahtua kotimaassa. Porvariston katkerasta vihasta huolimatta Suomen Kommunistisen Puolueen perusjoukot olivat Suomessa. Suomalaisella maaperällä puolue on käynyt taistelunsa. Kärsinyt iskutilaisuudessa julkisesti esittäytymään Suomen kansalle. Kirjainyhdistelmä SKP oli kiihkeän parjauspropagandan vaikutuksesta kauhua herättävä kummitus valtaapitävissä kiihkokansallisissa piireissä. Kaikessa, mikä poikkesi näiden piirien suunnasta, vainuttiin kommunismia. "Kommunismia vastaan" oli se taikalause, jonka taakse kätkeytyi mitä inhoittavimpia konnantöitä. Vasta kommunismin ja kansanvallan kiivaimpien vihamiesten,

fasistien tappio suuressa maailmankamppailussa käänsi kehityksen pyörää myöskin Suomen kohdalla. Se avasi tien kansanvaltaiselle kehitykselle ja samalla SKP:n marssille julkisena puolueena maamme valtiolliseen elämään.

Taisteliko taantumus sitten pelkkiä kummituksia vastaan tuona runsaan neljännesvuosisadan aikana? Oliko SKP:llä organisatio ja minkälainen se oli? Ketkä sen muodostivat? Kuinka se toimi? Siinä muutamia kysymyksiä, joista monet Suomen kansalaiset tuskin vieläkään ovat selvillä. Käytän hyväksi minulle suotua tilaisuutta havainnollistaakseni muutamia muistelmien tuota kysymystä. Se, että yritän muistelmani pukea minämuotoon, ei suinkaan johdu itsetehostuksen halusta, vaan siitä, että luulen voivani sillä tavalla sanoa sanottavani paremmin: Vakaa käsitykseni on myöskin se, että jokaisen SKP:n jäsenen kokemukset liittyvät niin läheisesti kaikkeen siihen, mitä puolueemme maan alla ollessaan koki, että ne voidaan vaivattomasti samaistaa.

TOIMINTAA TYÖPAIKKASOLUSSA

Maaliskuisena kevätiltana v. 1921 eräässä työväenjärjestön juhlassa, jossa osallistuin ohjelman suoritukseen, luokseni ilmensi muuan mies ilmoittaen suorasukaisesti olevansa SKP:n piiriorganisaattori. Hämmästeltyäni hiukan hänen esiintymistään hän kehoitti minua rauhallisuuteen selittäen tiedustelleensa luottettavaisuuttani eräiltä äskettäin vankilasta vapautuneilta punakaartilaisilta. Jos haluan, hän ilmoitti, liittyä Suomen Kommunistisen Puolueen jäseneksi, niin minulla olisi nyt siihen tilaisuus. Esitys miellytti minua. En ole vieläkään varma, johtuilo se enemmän uteliaisuudesta kuin harkinnasta. Luulen sen kuitenkin olleen enemmän tunneperäistä. Luokkasota ja varsinkin sen jälkiselvittelyt olivat muokanneet ratkaisulleni maaperän. Vaikka olinkin julkisten työväenjärjestöjen aktiivijäsen, oli minulla silttenkin epämääräinen tunne siitä, että olin velvollisuuksieni täyttämässä vasta puolitiessä. Ilmoitin suostuvani työkseen. Askeleeni, vaikka se olikin niissä oloissa "hyppy tuntemattomaan", oli ratkaiseva tuleville vaiheilleni. Sitä en ole koskaan katunut.

Piiriorganisaattorilta saamastani "Proletaari"-lehdestä luin seuraavat paljonpuhuvat sanat: *Kommunistit ovat osa työväenluokkaa. He ovat sen tietoisin, päättävin ja uhrautuvaisin osa. Joukot arvostelevat puoluetta jäsenten esiintymisen ja tason mukaan. Johtopäätökseni oli pian selvä. Minun on pyrittävä*

tävä täyttämään nuo vaatimukset. Samoin on minun, luodessani puolueorganisaatiota, saatava siihen sellaisia työläisiä, jotka ymmärtävät nämä sanat ja ovat valmiit todella esimerkilliseen ja uhrautuvaan toimintaan. Ei ole minun arvosteltavissani, onnistuinko siinä ja missä määrin. Se on vain totta, että yritin parhaani.

Työpaikkasolun, johon voi kuulua 3—5 jäsentä, muodostamisessa ei ollut vaikeuksia. Kokoonnuttuamme ensimmäiseen kokoukseen aloimme vasta käsittää edessä olevia käytännöllisiä vaikeuksia. Tehtävien asettamisessa jo tarvittiin muutakin kuin pelkkää halua ja salaperäisyyden kyllästämää mielikuvitusta. Tällaisen "salaperäisyyden" vaiheen kokivat, niin luulen, kaikki ne, jotka illegaalisuuden aikana liittyivät Kommunistisen Puolueen riveihin. Todellisuustajuiselta ihmiseltä se kuitenkin pian haihtui.

Työpaikallani työskenteli 350—400 työläistä. Asetimme tehtäväksemme heidän saamisensa mukaan ammatillisiin järjestöihin ja sitä tietä toimintaan asemansa parantamiseksi. Vaikeudet olivat alussa suuret, mutta muutaman vuoden ponnistelujen jälkeen oli ammatillinen järjestyneisyys työpaikalla varsin korkea. Ammattiosaston valtuuttamina kävimme työnantajan kanssa neuvotteluja työsopimuksesta ja työehdoista. Tulokset eivät olleet kerralla suuria, mutta aina etenimme askeleen. Perustimme sairas- ja hautausapukassan, joka lienee vieläkin toiminnassa. Ammatillisen järjestäytymisen päästyä vauhtiin kehittimme henkisen ja fyysillisen toiminnan linjaa. Koetimme aina pysyä vaatimuksinemme "kiinni maassa".

Vasta neljän toimintavuoden kuluttua työnantaja ja ohra alkoivat kiinnittää meihin huomiota. Olimme edenneet liian paljon seutumme toisiin työpaikkoihin verrattuna. Tosiaankin. Työpaikan työläisistä oli 10 % kommunistisen puolueen jäseniä. 95 % ammatillisesti järjestyneitä. Nuoriso kuului joko urheiluseuraan tai opintokerhoon. Vasemmistolainen poliittinen toiminta oli saanut uutta virikettä. Sellainen oli tilanne v. 1925 syksyllä, jolloin minut ja satakunta muuta työläistä erotettiin "työn vähyyden" takia. Erottaminen ei kuitenkaan merkinnyt järjestötoiminnan loppua työpaikalla. Kommunistien toiminta oli luonut sille lujan pohjan ja perinteet eikä ohranakaan ollut selvillä kaikista puolueen jäsenistä. Toiminta tällä työpaikalla tyrehtyi vasta v. 1929 hävityn lakkotaistelun yhteydessä. Se ei tapahtunut kurjan perääntymisen, vaan kunniakkaan taistelun jälkeen. Yli vuoden kestänyt lakko hävitettiin. Entiset työläiset erotettiin. Rikkurit tulivat tilalle.

Välirauhansopimuksen jälkeen kommunistinen vaikutus nousi jälleen. Kahdenkymmenen vuoden takaiset perinteet näyttävät voittavan alaa. Kommunistien toimintaa tuolta ajalta pidetään esikuvana. Sen, miten "rikollista" toimintamme oli vallanpitäjien mielestä, voi ken tahansa lukea niistä hovioikeuden pöytäkirjoista, joiden nojalla minut tuomittiin v. 1926 kahdeksi vuodeksi kuritushuoneeseen.

PIIRITOIMIKUNTA, "PIK", RATKAISUN EDESSÄ "HÄTÄKELLOT SOIVAT"

Vuosi 1929 alkoi kallistua loppupuolelleen. Kapitalistista järjestelmää horjuttanut taloudellinen kriisi läheni nopeasti. Taantumus tunsu maan järkkävän jalkainsa alla ja ulvoi tuhoa kommunismille. Mutta kommunistinen puolue oli maan alla. Sen etsiminen ei ollut helppoa. Siksi oli yritettävä etsiä sitä summamutikassa. Työväen julkinen järjestötoiminta oli eräs niistä kohteista, jotka olivat näkyvissä. Se joutui ensimmäisten iskujen kohteeksi.

Kommunistisen puolueen johtava elin kussakin piirissä oli piirikomitea (PIK). Sen tehtävä oli jo paljon vastuullisempi ja vaikeampi kuin työpaikkasolujen ja niitä yhdistävän paikalliskomitean (PAK). Eivät kaikki työpaikoilla olleet solut ja alueittain toimineet "pakit" olleet yhtä hyvässä kunnossa kuin edellä kuvaamassani tapauksessa. Yhteyksien hoitaminen ylös- ja alaspäin oli niissä oloissa ehdotonta tarkkuutta kysyvää hommaa. Kaiken lisäksi on otettava huomioon, että puolueen jäsenet olivat työläisiä, useimmat niukoissa varoissa eläviä ja monet perheellisiä. Piirikomitean jäsenyys aiheutti paljon suuremman vangitsemisvaaran kuin toiminta työpaikoilla. Sielullinen rasitus oli sen vuoksi suuri.

Tässä puolueportaassa työskentelin v. 1929 marraskuun suur-lakkoyrityksen aikana. Lakkohan alkoi Tammissaaren poliittisten vankien aloittaman syömälakon tukemistarkoituksessa, mutta puoluejohto katsoi, että se voitiin muuttaa vastaiskuksi röyhkeästi päätään nostavan taantumuksen hyökkäykselle. Jokainen piirikomitea sai senmukaiset ohjeet. Tehtävä ei ollut helppo. Kymmenisen vuotta jatkunut terrori oli masentanut joukkojen taisteluhaltia. Työttömyys uhkasi. Tilanne muualla maailmassa oli kaikkea muuta kuin rohkaiseva. Mutta ohje oli annettu. Puolue oli oikeassa. Hyökkäys oli paras puolustus. Kokous, jossa kysymys meidän piirimme kohdalta ratkaistiin, oli jopa

kiihkeä. Lakkopäivän aatoksi päätettiin järjestää mielenosoituskokous. Kaikille paikkakunnan puoluejäsenille jaettiin tehtävät.

Tämän kirjoittaja sai tehtäväkseen pitää huolta siitä, että silloin toimittamassani sanomalehdessä julkaistaisiin poliittisten vankien julistus "Hätäkellot soivat" ja lehti toimitettaisiin keivällä millä tahansa jaetuksi ainakin kaupungissa ennenkuin se takavarikoidaan. Takavarikko oli näet etukäteen varma. Ohrana piti silmällä myös kirjapainoa. Lupasin tehdä parhaani.

Lehti toimitettiin painoon tavallista paljon aikaisemmin. Samaan aikaan, kun työläiset pitivät mielenosoituskokousta ja ohrana oli kaikkine voimineen siellä, keräsimme nuorisoliittolaiset jakamaan lehteä, joka toimitettiin painosta pois ikkunan kautta. Yritys onnistui, kunnes joku jakajista pisti erehdyksessä lehden ohranan kirjeluukusta sisään. Se tiesi ohrana- ja poliisijoukon tunkeutumista heti painoon ja loppupainoksen takavarikkoa. Mutta yli 3.000 kappaletta jaettiin.

Silloinen lakkoyritys epäonnistui suurelta osaltaan. Se joutui monista syistä, joita en tässä yhteydessä ryhdy tarkemmin erittelemään. Työväenluokalle ja puolueelleen uskollisina kommunistit tekivät kuitenkin parhaansa. Myöhempi kehitys on vahvistanut, että silloinkin taisteltiin oikean asian puolesta ja pantiin kaikki vaakalaudalle ratkaisevalla hetkellä. Suomen työväenluokka on saanut maksaa kalliisti sen, ettei se silloin tukenut voimakkaammin maan alla toimivaa, mutta itse valitsemillaan keinoilla voimakkaasti esimerkkiä näyttävää SKP:tä. Poliittisten vankien julistuksen otsikko "Hätäkellot soivat" oli vertauskuvallinen silloin vallitsevalle tilanteelle.

OIKEUSTAISTELUA RISTIKKOJEN TAKANA

Taantumuksen yhtenä aseena taistelussa kommunisteja vastaan oli vankilakidutus. Jokainen puolueemme jäsen sai ottaa laskuissaan huomioon ennakolta arvaamattoman määrän kuritushuonevuosia. Tammisaaren, Hämeenlinnan, Sukevan ja monet muut vankilat olivat poliittisten vankien piinaamispaikkoja. Jos näiden vankiloiden muurit voisivat kertoa, ne huutaisivat jälkimaailmalle kammottavista rikoksista, joita erikoisvalinnan perusteella hankitut, henkisiltä ominaisuuksiltaan usein epänormaalit kiduttajat tekivät kommunisteja, sosialisteja ja muita demokraattisten mielipiteittensä vuoksi vankilaan teljettyjä kohtaan. Nuo muurit voisivat todistaa sen lannistumattomuuden, jolla poliittiset vangit taistelivat jokaisesta oikeuksiensa rip-

peestä ja siitä luottamuksesta asiansa oikeudenmukaisuuteen, joka antoi heille voimaa taistellen kestää kidutukset. Enemmänkin. Ne voisivat kertoa, kuinka kommunistit, uskomattoman epäedullisissa olosuhteissa, ahkerasti opiskellen, kasvattivat telkien takana ollessaan puolueelleen suuren joukon tiedoiltaan ja taidoiltaan täysipainoisia taistelijoita. Taantumus ei ole aiheetta ristinyt vankiloita "kommunistien yliopistoiksi". Sanoitontaan, vaikka sitä on käytettykin kommunisteja halventavassa tarkoituksessa, sisältyy suuri määrä totuutta.

Jos halutaan etsiä todellista syytä poliittisten vankien ja heidän kiduttajiensa väliseen ristiriitaan, niin sen selvittää vankien halu opiskella. Eivät hovioikeudet tuominneet kommunisteja vankilaan sen vuoksi, että he olisivat olleet vaarana kansavallalle. Heidät tuomittiin sinne sen vuoksi, että he työväenluokan etujoukkona ja rohkeina taistelijoina yrittivät kohottaa luokkansa toimintatarmoa ja tietotasoa. Tämän sammumattoman opinhalun he veivät myöskin vankilan muurien sisälle. Vankilan johto yritti tukahduttaa sitä häikäilemättömällä terrorilla, vesileipäkopeilla ja oikeusmurhilla. Opiskelu-oikeutta piti-vät kommunistit vankilassakin niin suuressa arovssa, että he olivat sen säilyttämiseksi valmiit minkälaisiin uhrauksiin tahansa.

Vuodet 1930—33 olivat Tammisaaren mustimpia vuosia ja varmaan dramaattisimpiakin. Vankilan ulkopuolella riehui Lapuan liike. Vankilassa vallitsi "Lapuan laki". Muutamissa kuukausissa kohosi poliittisten vankien luku vuosien 1930—1931 vaihteessa vajaasta sadasta lähes tuhanteen. Telkien taakse tuotiin työläisten ja pienviljelijäin eduskuntaryhmä, vasemmistotyöväen sanomalehtimiehet, järjestöjen toimitsijat sekä sadoittain työläisiä, pienviljelijöitä ja henkisen työn tekijöitä maan eri puolilta aina "raukkojen" rajakuntien, Suomussalmen, Suojärven, Salmin ja Kivennavan perukoita myöten. Lain ja vankiohjesäännön vangeille suomat vähäisetkin oikeuksien rippeet heitettiin syrjään. Alkeellisinkin sairashoito lyötiin laimin. Ei ollut harvinaista, että ankarassa kuumeessa oleva vanki pantiin vesileipäkoppiin rangaistukseksi "laiskuudesta". Sanomalehtien vastaanottaminen kiellettiin. Omakohtainen kirjallinen työ ei voinut tulla kysymyksenäkään. Tapahtui usein, että vangit, nautittuaan niukan ateriansa, sairastuivat ankariin vatsatauteihin. Valituksista ja vaatimuksista huolimatta ei "arvotus" selvinnyt. Lavantautiepidemia pääsi valloilleen kaataen sadoittain vankeja vuoteeseen ja merkiten useille kymmenille hengen menetystä. Pahoinpitelyt tulivat jokapäiväisiksi. Vä-

Fasistit piirittävät Savon Kansan kirjapainoa.

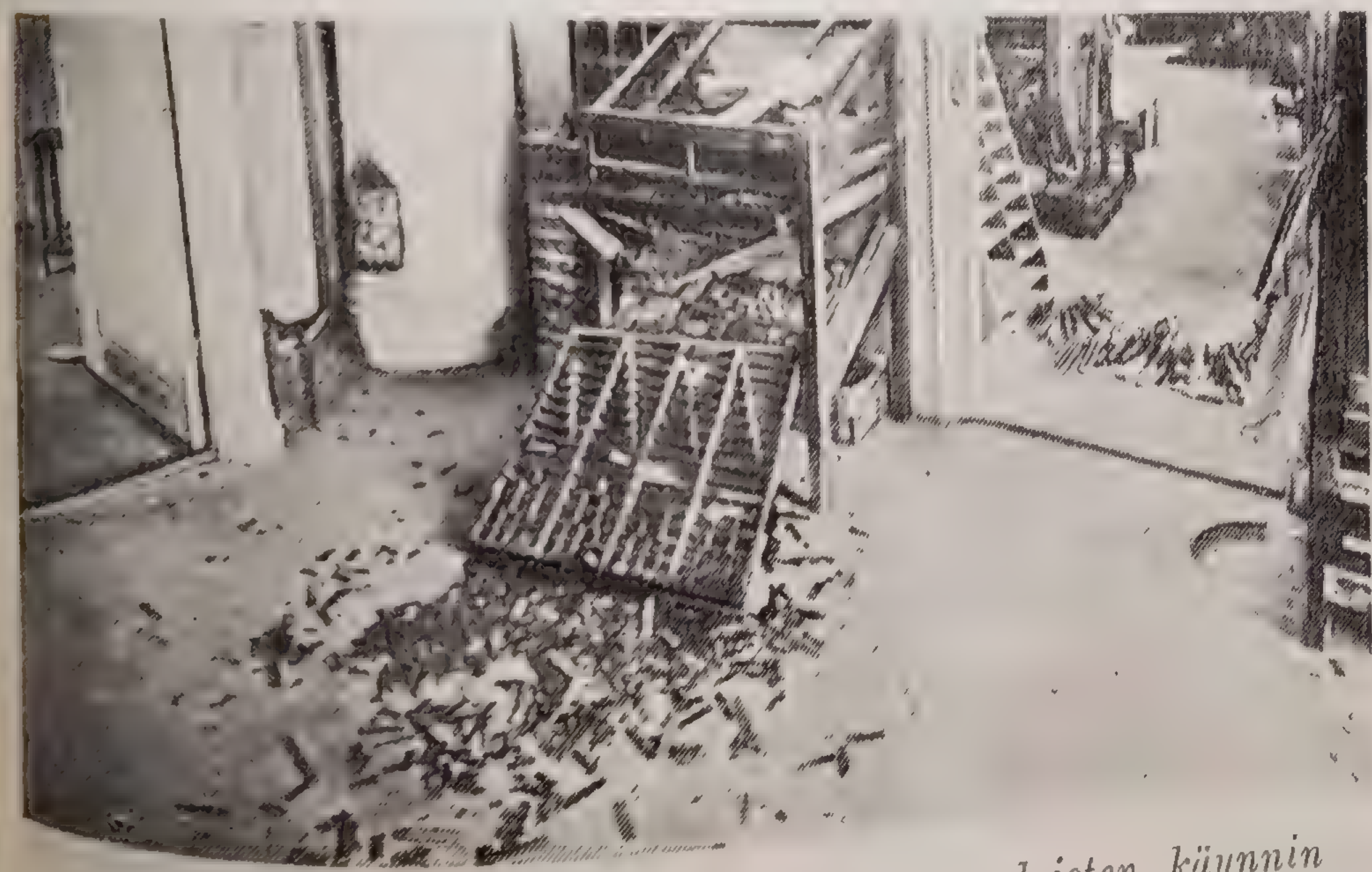
hintäänsä kerran viikossa istui vankilan johtokunta. Vähintään kerran viikossa marssivat vankijonot vesileipäkoppiin, piimeään koppiin ja kuukausia kestäviin eristysrangaistuksiin, "laiskuus" tuomion perusteena. Asiasta jätettiin valituksia niput-tain oikeusministerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle, mutta tuloksetta. Taukoamatta johtaja Kiianlinnan, "risuparran", nuija paukkui merkinä "Lapuan laista". Vankiloiden tarkas-taja Mannola toisteli itsepintaisesti: *Teidän on alistuttava.*

Miten vangit vastasivat tähän mielivaltaan? Fyysillinen vas-tarinta saattoi tulla kysymykseen vain äärimmäistapauksissa itsepuolustuksena. Niissä olosuhteissa voi vain optimisti säi-lyttää tasapainonsa. Ensimmäinen tehtävä oli siis toivorikkau-den, optimismin ylläpitäminen. Se oli mahdollista vain pää-määrästään tietoisien ja kiihkeän toimintahalun innoittaman joukon keskuudessa. Opiskelu selvitti puolueemme päämääriä. Se oli toimintaa. Siksi opiskeltiin. En osaa sanoa, milloin ja missä vaiheessa tämä tietoisuus kullekin heräsi. Omalta osaltani luulen sen vaistonneeni heti, kun kalterit ensi kerran paukah-tivat koppini ovella. Vankikoppi oli tyhjyyden ja toivottomuu-den vertauskuva. Sen ulkopuolelle eivät ihmissilmät nähneet. Oli nähtävä hengen silmin. Yhteys muuhun maailmaan syntyi vain opintojen avulla, tietoja kartuttamalla.

Eräs poliittisten vankien yhdysside ja opiskeluväline oli salassa toimitettu lehti "Elämää yössä". Sen ilmestymisajan tiesivät vain harvat, mutta jokainen tiesi, että se ilmestyy. Van-kijan joukko alastomaksi. Kaikki mahdolliset ja säännöllisiin elämäntapoihin tottuneen ihmisen mielestä mahdollisimmatkin paikat ihmisen ruumiista nuuskittiin. Useimmiten ei löydetty mitään. Mutta joskus löydettiin. Rangaistusta ei pelätty. Ei yritetty vierittää syytä toverin niskoille. Päinvastoin, jopa kilpailtiin siitä, ken voi pelastaa toverin rangaistukselta itse uhrautumalla. Taistelimme mahdollisuuksista pitää yllä „Elä-mää yössä”.

En yritä kuvailla opiskelutyön organisaatiota. Opintoja har-rastettiin aina ja kaikissa tilanteissa — pimeässä kopissakin. Opiskeluaineet olivat niin moninaiset kuin niissä oloissa suin-kin oli mahdollista. Vankijoukon tietotaso oli ymmärrettävistä syistä hyvin eriasteinen. Tietoisimmat toverit ohjasivat heikom-pia yhteisen suunnitelman mukaisesti. Kaikille toimitettiin paras mahdollinen selitys esitettyyn kysymykseen yhteisestä tie-tovarastostamme. Velttous ja välinpitämättömyys julistettiin pannaan.

Henkinen yhteenkuuluvaisuus kruunattiin aineen voimalla — vai oliko se ehkä päinvastoin. Kommunistien "kommuuna-elämästä" puhuttiin niinä aikoina paljon pilkallisessa sävyssä. Tosiaankin. Me olimme yhteistaloudessa. Kaikki jaettiin vel-

Vaasalaisen Työn Äänen kirjapaino lapualaisten käynnin jälkeen v. 1930.

jellisesti aina viimeistä leipäpalaa ja tupakanpätkää myöten. Siitäkin meitä rangaistiin. Mutta tuloksena oli entistä suurempi yhteistunne ja solidaarisuus.

Sellainen oli tilanne aloittaessamme vuoden 1933. Hitlerin valtaannousu Saksassa yllytti maamme taantumuksellisia vallanpitäjiä rynnäkköön työväenliikettä vastaan. Terrori kiihtyi. Poliittiset vangit näkivät itsensä ja luokkansa olevan entistäkin suuremmassa vaarassa. Vankien kohdalla heiluri läheni uhkavasti kahtatoista. Tuhon uhka lisääntyi. Vain voimakas vetoamus sivistysmaailman mielipiteeseen voisi pelastaa meidät elämälle ja taistelulle. Mutta mitä auttaisivat paperivetoimet. Olihan niitäkin lähetetty. Taantumuksellinen hallituskopla selitti ne aiheettomiksi. Tarvittiin voimakkaampia keinoja. Epätoivoisessa tilanteessa kehittyi ajatus syömälakosta.

Syömälakko alkoi heinäkuussa v. 1933. Sen kulkua en kykene kuvaamaan siitä syystä, että minut ja parikymmentä toveriani siirrettiin jo kesäkuussa Sukevan soille "kurinpidollisista" syistä. Sen vain tiedän, että ruumiillisesti runnellun vankijoukon henkinen ylemmyys ja vuosien taisteluissa taottu rautainen tahdonvoima saattoivat kiduttajat häpeään. Rintama kesti kaksiviikkoisen syömälakon, tällaiseen taisteluun liittyvät henkiset ja ruumiilliset tuskat, raaoista raaimmat pakkosytöt, joiden yhteydessä neljä toveriamme menetti henkensä. On sanottu, ettei voitto ollut täydellinen. Sitä se ei ollut. Mutta varmaa on, että kuolemaa halveksuvalla taistelullaan poliittiset vangit pelastivat satoja kunnon tovereitaan joutumasta unohdettuina hiljaisen tuhon omaksi.

MAAN PINNALLE

Suomen Kommunistisen Puolueen maanalaisen taistelun tie kesti 26 vuotta. Ihmisen elämässä se on suhteellisen pitkä aika. Historian kirjassa se saattaa merkitä hyvinkin vähän. Suomen Kommunistisen Puolueen synty ja sen tähänastiset vaiheet sattuivat ajankohtaan, jolloin neljännesvuosisadassa kirjoitetaan paljon historiaa.

Vuonna 1944, lokakuussa, puolueemme johtoelimet saattoivat ottaa harkittavakseen kysymyksen puolueen nostamisesta maan päälle. Se tapahtui vaatimattomin juhlamenoin. Käyty sota ja ankara terrori olivat harventaneet rivejä armottomasti. Joukko, joka sen suoritti, ei ollut lukumäärältään suuri. Pimeänmiehet,

jotka olivat vannoneet musertavansa kommunistisen puolueen, eivät uskaltaneet asettua vastustamaan. Kommunistien taistelu v. 1918 perustamansa puolueen olemassaolon ja tulevaisuuden puolesta oli kantanut kauniin sadon. Sen taistelun tuloksena on Suomen kansanvalta avartunut ja täydellistynyt. Ohjelman uskollisena SKP huolehtii siitä, ettei tämä kehitys pysähdy, vaan jatkuu.

ELSA KARPPINEN

Tähdenvälejä SKP:n illegaaliselta toiminta-ajalta

„Kerro jotakin SKP:n illegaalisena toimiessa saamistasi kokemuksia!” sanoi tämän, puolueemme 3:nnen vuosijulkaisun toimittaja allekirjoittaneelle.

Koska lähestyvät valtiolliset vaalit muodostavat taustan tämän hetken puolueetyölle, koetan seuraavassa esittää eräitä piirteitä varhaisemman vaalityön alalta. Näinkin lyhyestä etäisyydestä katsottuna puolueemme illegaalisien kauden vaalitoiminta osoittautuu arvoltaan historialliseksi, vaikka sen tulokset eivät aikanaan muodostuneet mullistaviksi.

Meidät, joilla on ollut onni olla SKP:n riveissä sen vaikeina aikoina, puolueen suhtautuminen moniin senaikaisiin vaalikamppailuihin teki vakuuttuneiksi siitä, että puolueemme oli ainoa horjumaton kansanvallan puolustaja silloinkin, kun maamme työtätekevien kansankerrosten taistelulla saa-

vutettu kansanvalta oli muutettu valhedemokratiaksi. Puolueemme pyrkimys saada työkanasa toimintaan taloudellisten etujensa ja kansanvaltaisten oikeuksiensa puolustamiseksi antoi oikeutuksen sen maanalaiselle toiminnalle.

*

Maanalaisena SKP:n täytyi alati etsiä julkisuuteen pääsyn mahdollisuuksia. Vuoteen 1929 asti oli maassamme julkisia vasemmistomielisiä työväenpuolueita ja -järjestöjä, joiden riveissä puolueen jäsenet saattoivat vaikuttaa. Toiseksi muuttui tilanne silloin, kun vasemmistotyöläisiltä riistettiin entinen rajoitettu oikeus järjestötoimintaan, edustajien lähettämiseen kuntien ja valtion hallintoelimiin.

*

Korkeimman taantumusaallon alkaessa v. 1929 edustajat Eino Pekkala ja J. Rötkö ryöstettiin perustuslakivaliokunnan kokouksesta ja 23-henkinen sosialistisen työväen ja pienviljelijäin eduskuntaryhmä vangittiin ja tuomittiin. Olotila vakiinnutettiin ns. kommunistilaeilla v. 1930. Ne tekivät vasemmistotyöväen vaalitoiminnan mahdottomaksi tavallisissa puitteissa.

Valtiopäiväjärjestyksen muuttaminen riisti vaalikelpoisuuden jokaiselta kolmen lähinnä edellisen vuoden aikana lakkautettuihin järjestöihin, yhdistyksiin tai muihin yhteenliittymiin kuuluneilta, vaikkapa heidät olisikin vaalioikeutettuina merkittyään äänestysluetteloihin. Lainkohta tehtiin niin epämääräiseksi, että tosiasiaa vaalilautakunnille jäi kaikki mahdollisuudet mielensä mukaiseen tulkintaan. Poikkeuslakia tiukennettiin v. 1934 lisäyksellä, että poliittisista syistä tuomittujen vaalikelpoisuus palasi vasta 6 kalenterivuoden kuluttua siitä, kun rangaistus ja siihen liittyvät rangaistusseuraamukset olivat täydelleen karsityt.

Näillä säädöksillä oli, kuten Esko Hakkilan perustuslakien selityksessä avoimesti sanotaan, tarkoitus sulkea kommunistit pois eduskunnasta ja kunnallishallinnosta. Kun muistamme lakautettujen järjestöjen jäsenvahvuuden ja poliittisista syistä 30-luvulla tuomittujen suuren määrän, huomaamme, kuinka ankaraa vaalioikeuksien supistusta kommunistilait merkitsivät. Lisäksi käytettiin monenlaisia, mihinkään lakiin perustumattomia toimenpiteitä, joilla suuri joukko vasemmistotyöläisiä jäi vaille äänioikeutta.

Tällaisissakin oloissa kutsui SKP työkansaa vaaleihin. Vuonna 1930 olivat valtiolliset ja kunnalliset ja vuoden 1931 alussa

presidentin valitsijamiesvaalit. Toimettomuus tänä ajankohtana olisi, kuten puolue selitti, merkinnyt antautumista taloudellisen ja poliittisen terrorin edessä. Oli siis ratkaistava, millä tavalla parhaiten voidaan terroria vastustaa ja puolustaa työkansan oikeuksia.

Poikkeuslaista huolimatta päätettiin perustaa valitsijamiesyhdistyksiä ja asettaa vasemmistotyöväen omia ehdokkaita. Näin siitä huolimatta, että oli varmaa, että uhmaajat joutuisivat vastuuseen, ehkä vankilaankin.

*

Kävi kuitenkin ilmi, että taantumuksen eri aloille ulottuneesta hyökkäyksestä katkeoituneet vasemmistomieliset työläiset, jopa osa puolueen jäsenistäkin, pitivät vaaleihin osallistumista siinä tilanteessa hyödyttömänä. Tämä vaalilakkoajatus lisäsi vaikeuksia SKP:n vaalityössä.

Kun itse vaalitoimituskin oli monissa tapauksissa suoritettava ehdokkaan nimen vaalilippuun kirjoittamista käyttäen, oli hankaluuksia kerrakseen. Tällaista äänestysmenetelmää täytyi SKP:n kannattajien käyttää monissa sodanedellisissä vaaleissa.

*

Vaali- kuten muukin puolueemme valistustyö oli suoritettava pääasiassa henkilökohtaisen keskustelun kautta. Kirjallinen oli pakostakin vähäistä. Eri paikkakunnilla vaatimattomin monistuslaittein tai tekstaamalla valmistettuja lehtisiäkin oli niukalti. Ohrana valvoi yksin paperin ostajiakin. Kaikki lehtiset ja julisteet oli levitettävä työpaikoille ym. salaa. Epäonnistuminen painetun tai kirjoitetun sanan valmistuksen tai levityksen ohranalta salaamisessa merkitsi vuosien kuritushuonetuomiota.

*

Mieleeni on pysyvästi jäänyt eräs tapaus vaalivalistustyöstä puolueen omassa piirissä.

Pääkaupunkilaisen metallitehtaan työläisistä muodostettu solu oli jyrkästi vaalilakon kannalla. Heidän passiivinen asenteensa oli ylempien puolue-elimien tiedossa. Minut lähetettiin asiaa selvittämään.

Palasimme useassa solun kokouksessa vaalikysymykseen. Väittelimme. Puolin ja toisin esitettiin perusteluja. "Jos olisit miehin mies etkä tuollainen tytön huiskale, olisimme vähem-

mällä uskoneet", lausui vihdoinkin eräs harmaatukkainen toveri. "Kyllä tyttö on oikeassa", vahvisti toinen.

Kuinka iloisena ja tyytyväisenä kiirehdin asuntooni hiljentyneiltä "linjoilta" tuona iltana. Sitä ei häirinnyt se, että tunsin olleen hivenen verran tottakin vanhan toverin ennakkoloulossa "tytön huiskalletta" kohtaan, jonka nimeäkään hän ei tiennyt.

Tänä päivänä tapauksen kiintoisuus on mielestäni siinä, että siinä näkyy se perusteellisuus, jolla asioita puolueen sisällä selvitettiin. Se on myös osoitus SKP:n toiminnan kannalta vaikeina ja vaarallisinkin aikoina jäsenilleen suomasta mielipiteen muodostamisvapaudesta. Ei pakolla omaksumista, vaan asian ymmärtämisen kautta puoluelinjan hyväksymiseen.

*

"Työtä työttömille! Leipää nälkäisille!" Siinä Lapin, silloisen Oulun läänin pohjoisen vaalipiirin alueella esitetty SKP:n päätunnus ensimmäisiin terrorivaaleihin lähdettäessä. Tällä tunnoksella oli kannatusta alenevasta elintasosta ja työttömyydestä kärsivän työkansan keskuudessa. Sellaisilla paikkakunnilla, missä puolueemme vaikutus oli suurempi, monien kömpelökätisten työläisten ja pienviljelijäin äänestyskäynnit muodostuivat niin pitkiksi, että ne herättivät vaalilautakuntien huomiota.

Kolarin Venejärvellä äänestyshuoneen uunia sytyttävä vaalilautakunnan jäsen tuskastui, kun puut eivät tahtoneet syttyä ja vähän muustakin. Murahti: "Unikin on nyt mobilisoitu!" "Mikäs muu?" kysyi eräs äänestäjä. "No nuo venejärveläiset. Kommunistit ovat mobilisoineet heidät kirjoittelemaan vaalilippuihin."

*

Lapualaiskauden vaalien epäkansanvaltaisuus ilmeni käytännössä ennen vaaleja, vaalien aikana ja vaalien jälkeen. Monin paikoin ei vaalioikeutetuille tahdottu antaa otteita. Simossa täytyi turvautua nimismieheen ennen kuin erään vaalilautakunnan puheenjohtaja antoi pyydetty otteet. Jos ehdokas oli epämiellyttävä, voitiin hänen vaalikelpoisuutensa kieltämisen aiheeksi katsoa jopa näyttämön kannatusyhdistyksen jäsenyys.

Valitsijayhdistyksen paperit jätettiin ohranan tutkittaviksi. Alkoi allekirjoittajien, asiamiesten ym. toimeksipanjain kuultelu. Terrori huipentui ehdokkaiden, asiamiesten ja ilmisaatujen vaalitoimikuntien vangitsemisiin ja tuomitsemisiin. Kotien paikkakunnallani Kemissä — erään esimerkin mainitakseni —

ohrana yritti saada valitsijayhdistyksen asiamiehelle kriminaali-
tuomiota tekosyyllä, että allekirjoitukset eivät ole omakätisiä.
Tämä siitä, kun hän ei ollut esittänyt perustamispapereita
eräässä mökissä sattumalta olleille naapuruksille jokaiselle erik-
seen. Tuomiota tuli ehdokkaalle ja asiamiehelle kummallekin 2
vuotta kuritushuonetta. Muitakin yhtä pitkiä ja lyhyempiä ku-
ritushuone- ja vankeustuomioita annettiin vaalityön vuoksi.

*

Oman lukunsa vaatisivat SKP:n toimenpiteet muidenkin
poikkeusvaalien aikana. V. 1936, kuten muulloinkin, puolueem-
me edisti vakaumuksellisten demokraattisten ehdokkaiden esille
saamista ja valituksi tuloa. Näissä vaaleissa sellaisia katsottiin
tulleen ns. pulamiesten ja myös sos.dem. puolueen listoille.
Myöskin ennen mainittua, ehdokkaan nimen kirjoittamista suo-
siteltiin tarpeen vaatiessa.

V. 1936 vaaleille antoi leiman työväen ja muidenkin edis-
tyksellisten voimien yhteistoiminta kansanvallan puolesta uhkaa-
vaa sotaa vastaan. Tämän kansanrintamaohjelman puolueemme
kiteytti vaatimukseen IKL:n lakkauttamisesta, demokraattisten
perusoikeuksien palauttamisesta kaikille kansalaisille ja rauhan-
politiikan ajamisesta suhteessa Neuvostoliittoon.

Työläisten yhteisvoimin useita kansanvallan puolustajia tuli-
kin valituksi myös sos.dem. listoilta eduskuntaan. Sellaisia oli-
vat K. H. Wiik, C. Sundström, M. Ryömä. Oulun pohjoisesta
valittiin myös V. Kilpeläinen, joka vaikeasta sairaudestaan huo-
limatta osoitti olevansa kotiseutunsa kansan luottamuksen
arvoinen.

*

Vuodet ovat kuluneet. Ajan henki on muuttunut. Kommu-
nistilakeja ei ole enää. Me SKP:n jäsenet emme katso puo-
lueemme illegaalisena ajan raskaisiin kokemuksiin katkerina.
Oikeuden loukkaukset, joita puolue ja sen kannattajat saivat
kestää, olivat seurauksia työtätekevien voimien hajanaisuudesta
ja heikkoudesta. Taantumus sai yliotteen rasittaen koko työtä-
tekevää kansaa, joskin raskain paino oli kommunistien kestä-
tävänä. Kokemuksemme muodostuvat kuitenkin kehitystä eteen-
päin vieväksi voimaksi, jos otamme niistä oppia, saamme intoa
kansanvallan puolustamiseen sen vihollisia vastaan ja toimin-
taan kansanvallan edelleen kehittämiseksi.

LAURI KANTOLA

Erään puoluejärjestön työstä

Meidän kommunistinen puolueemme ei vuosissa laskien ole
vielä kovinkaan vanha. Mutta harvinaisen rikkaat ovat sen
taistelukokemukset ja merkityksellinen sen toimintahistoria. Se
käsittää lähes 30 vuotta ankaraa vainonalaista taistelua maam-
me työväenluokan ja koko Suomen kansan etujen puolesta.

Suurille työläisjoukoille tämä puolueemme varhaisempi his-
toria on vähemmän tunnettu, sillä sitä on jouduttu tekemään
näkyvämmässä maanalaisuudessa, vailla mahdollisuuksia va-
paasti julkaista päätöksiä tai kirjata toimintaa ja tekoja. Tämä
pitää paikkansa varsinkin puolueen maanalaisen kauden perus-
järjestöjen toimintaan nähden. Niiden osalta puoluehistorian
aineksia on jouduttu säilyttämään yksinomaan mukanaolleiden
tovereiden muistitiedon varassa. Ja siellä niitä on suurin osa
yhäkin vielä, unohdukselle alttiina ja tulevalle puolueen histo-

rian kirjoitukselle vahingoksi. Varsin vähän niitä asioita on ainakin toistaiseksi "muisteltu" puolueen julkaisujen sivuilla siitä huolimatta, että ne ovat arvokkaita osasia puolueen kokonaishistoriasta, jonka menestyksellistä kirjoittamista ei voida ajatella ilman näitä aineksia. Tässä mielessä on jokaisella kauemmin mukanaolleella puoluetoverilla varmaan syytä ryhtyä korjaamaan laiminlyöntejään panemalla paperille oman puoluejärjestönsä varhaisempaa historiaa ennen kuin se ehtii muistista kokonaan hävitä. Sitä yrittää nyt ainakin allekirjoittanut esitelmällä 20 vuoden takaa sen puoluejärjestön toimintaa, jonka alaisena on puoluevaelluksensa alkanut.

Tämä puoluejärjestö oli SKP:n Reisjärven paikalliskomitea eli "pak", kuten niitä portaita maanalaisen kauden lyhennys- ja peitekielellä nimitettiin. Se perustettiin vuoden 1926 lopulla Oulun piirikomitean toimesta. Jo ennen varsinaista puoluejärjestön perustamista oli piirikomitea pitänyt paikkakunnalle yhteyttä yksityisiin, vasemmistolaisissa julkisissa järjestöissä toimiviin tovereihin, jotka puolestaan valmensivat meitä toisia alkavaan salaiseen puoluetööhön ja järjestön muodostamiseen. Kovin perusteellista tämä valmennustyö ei kuitenkaan ehtinyt olla, sillä jo parin puoluetta koskevan keskustelun jälkeen allekirjoittanutkin sai kutsun saapua tilaisuuteen, joka sitten osoittautuikin puoluejärjestön perustamistilaisuudeksi ja jossa piiritoimikunnan kahden edustajan lisäksi oli läsnä 7 paikallista toveria. Itse perustamistilaisuudesta muistan, että toinen piirin edustajista selosti puolueen päämääriä ja pyrkimyksiä sekä puolueen jäsenen velvoituksia, kun taas toinen puhui puolueen sen hetken tehtävistä, julkisen järjestötoiminnan ohjaamisesta ja työväestön ja talonpoikaiston yhteistoiminnan kehittämisestä. Selostusten jälkeen päätettiin sitten järjestön perustamisesta ja valittiin sille puheenjohtaja ja sihteeri sekä velvoitettiin jokainen toimikunnan jäsen hankkimaan itselleen ns. "käsivarsia" puolueeseen valmennusta varten. Ja siitä se sitten alkoi.

Päähuomionsa perustettu puoluejärjestö kiinnitti vasemmistojärjestöjen julkisen toiminnan kehittämiseen ja ohjaamiseen paikkakunnalla. Ja siinä se puolueen jäsenten vähälukuisuus ja taitojen puute huomioiden saavuttikin tuloksia. Julkisten järjestöjen toimintaan saatiin aikaan vireyttä, määrätietoisuutta ja niiden jäsenmäärä osoitti jatkuvaa kasvua. Erittäin voimakkaaksi kohentui paikallisen ammattiosaston toiminta. Vuoden sisällä se muuttui pienestä ja kituliaasta järjestöstä lähes 400 jäsentä käsittäväksi maa-, metsä- ja uittotyöläisten taisteluyhteisöksi, jonka avulla vuoden 1928 keväällä jo voitiin ryhtyä en-

simmäiseen lakkotaisteluun uittotyöläisten nälkäpalkkojen korjaamiseksi. Tämän taistelun yhteydessä onnistuttiin myös puoluejärjestön oikein järjestämän selostustyön avulla saamaan aikaan se, että jokivarren maanviljelijäväestö oli solidaarinen lakoille ja kieltäytyi antamasta ruokaa ja yökortteeria muualta tuoduille rikkureille. Puoluejärjestön ansioksi voidaan myöskin — lakon osittaisesta tappiosta huolimatta — katsoa se, että lakolaisten rintama pysyi, taistelun pitkäaikaisuudesta ja raskautesta huolimatta, loppuun saakka eheänä ja että lakko jätti joukkoihin rohkean mielialan.

Tämän julkisten työväenjärjestöjen toiminnan kehittämisen ja ohjaamisen ohella puoluejärjestö osallistui myöskin pienviljelijäväestön itsenäisten liikehtimisten kehittämiseen. Se oli mm. mukana pohjois-Suomen ns. katokokousten ja aitauslakiuudistuksen järjestelyissä. Niinpä allekirjoittanutkin oli ainakin Haapajärvellä, Nivalassa ja Ylivieskassa valmistelemassa näitä kokouksia ja levittämässä niitä koskevaa kirjallisuutta. Tällä alalla sen työ oli kuitenkin enemmänkin kamppailuluontoista, joka luonnollisesti johtui siitä, että itse järjestön johto ei täysin ymmärtänyt työväestön ja talonpoikaiston yhteistoiminnan merkitystä eikä myöskään hallinnut sen rakentamisen taitoja.

Toinen heikko kohta — näin jälkeenpäin arvioiden — oli tämän puoluejärjestön työssä sen sisäinen elämä. Puuttui määrätietoinen opiskelu ja työ uusien jäsenten kasvattamiseksi puolueelle, josta sitten johtui, että kun Lapuan liike karkoitti v. 1930 tunnetuimmat johtomiehet paikkakunnalta, puoluejärjestön toiminta pitäjän keskuksessa lakkasi. Tuskin myöskään pahasti erehdyn sanoessani, että nämä laiminlyönnit näkyvät vielä tälläkin hetkellä tässä kuvaamani puoluejärjestön toiminnan jatkajan Reisjärven nykyisen puoluejärjestön työssä.

Reisjärven puolueosaston työ oli joka tapauksessa uurastusta niiden tehtävien täyttämiseksi, jotka puolue oli itselleen asettanut. Se oli työskentelyä kansamme vaikeimmassa asemassa olevien elämän parantamiseksi, ja vaikka työ ei aina ollut menestyksellistä, vaikka yksiä ja toisia virheitäkin tehtiin, innosti meitä kaikkia kuitenkin harras halu olla hyödyksi, auttaa kansamme onnellisemman tulevaisuuden rakentamiseksi.

AILI HILDEN

Vappu 1930 Heisingissä

Vuoden 1930 vappua Suomen työtätekevä kansa joutui viettämään aivan uusissa oloissa. Lapuan hurttien riehunta ja valkoisen virkavallan vainotoimenpiteet eivät olleet kyenneet murtamaan hyökkäyksen kohteeksi joutuneen järjestyneen työväen taistelutahtoa. Työtätekevät joukot eivät suostuneet ääneti lupamaan kansalaisoikeuksistaan ja vapauksistaan. Vastarintaliikkeen kärjessä oli Suomen Kommunistinen Puolue, jonka yhä taajemmat joukot tunnustivat johtajakseen epätasaisessa kamppailussa fasistista mielivaltaa ja oikeudettomuutta vastaan. Vakuuttavana esimerkkinä siitä oli Helsingin vappu v. 1930, joka muodostui työväen mahtavaksi vastalauseeksi esiinmurtautuvalla fasismille. Vapun, työväen kansainvälisen perinteellisen juhla- ja taistelupäivän kynnyksellä fasismia suosiva hallitusvalta heitti järjestyneelle vasemmistotyöväelle julkean taisteluhaasteen: se

Lapuan liikkeen "urhot" matkalla Helsinkiin. Aseet on mukana ja suojeluskuntalaisen "formu" useimmalla päällä.

kielsi siltä kokoontumis- ja puhevapauden vappuna. Tannerin johtamaa sos.dem. puoluetta kiello ei koskenut.

Tätä työväenluokan alkeellisimpien oikeuksien loukkausta vastaan nousi voimakas mielenosoitusliike, jota Suomen Kommunistinen Puolue johti. Puolueen tunnusten taakse lähtivät Suomen työväenluokan parhaimmiston tuhantiset joukot. "Kaikki työtätekevät vappukulkueisiin! Kadut vapaiksi vappuna! Alas fasismi!" kuuluivat puolueen kehoitukset, ja työläiset seurasivat näitä tunnuksia valmiina puolustamaan vuosikymmenien taistelulla saavuttamaansa oikeutta.

Kun vappumielenosoituskielto tuli työtätekevien tietoon, lähti satakunta helsinkiläistä nuorta työläistä Kommunistisen Nuorisoliiton johdolla vapun aattoiltana mielenosoituskulkueeseen kehoittaen kaikkia työläisiä esiintymään yhtenäisesti vappuna ja valtaamaan kadut kiellosta huolimatta. Mielenosoittajat kokoontuivat Vallilassa, Karstulantien ja Kangasalan tien kulmassa, josta he lähtivät punaista lippua kantaen ja taistelulauluja laulaen kulkemaan kaupungille päin.

Kulkue kasvoi nopeasti kaksinkertaiseksi ja ehti suorittaa melkoisen matkan, aina Brahenkadun kentälle asti, ennenkuin

virkaantoinen poliisi selviytyi hämmästyksestään ja saapui paikalle moottoripyörineen hajoittaakseen "laittoman" kulkueen. Mielenosoituksen järjestäjät olivat kuitenkin huomioineet tämänkin puolen ja valmentaneet joukon siltä varalta, että se kykeni nopeasti hajaantumaa ja kokoontumaan jälleen uudessa paikassa. Niinpä poliisin hajoittaessa kulkueen kokoonnuttiin uudelleen Castreninkadulla, josta taas lähdettiin järjestyneesti eteenpäin taistelumielialan vain kasvaessa. Ympäri kaupunkia surisevat moottoripyöräilijät tavoittivat jälleen tämänkin kulkueen. Alkoi kiihkeä punaisen lipun takaa-ajo, mutta lipunkantaja osoittautui takaa-ajajia ketterämmäksi pelastaen lipunsa. Jälleen oli joukko hävinnyt kuin tuhka tuuleen, mutta kymmenen minuutin kuluttua uusi kulkue jatkoi matkaansa Eläintarhantietä. Näin päästiin aina Siltasaarenkadulle ja Pitkälle sillalle asti, jolloin moottoripyörillä ajavat poliisit olivat saaneet lisävoimaa palokunnasta ruiskuineen. Mutta nuorisokulkue olikin jo tehnyt tehtävänsä. Koko työläiskaupunginosa oli saanut herätyksen ja kehoituksen ryhtyä taisteluun katujen vapaudesta vappuna.

Vappuaamu valkeni selkeänä ja kirkkaana. Työläiset eivät menneet työhön, vaan suuntasivat kulkunsa sovittua kokoontumispaikkaa. Työväentaloa, kohti. Kun ei ollut mahdollisuutta

Työläiset siirtyivät taajoin rivein pitkin Eläintarhantietä Mäntymäkeä kohti.

järjestäytyä kulkueisiin, liikehtivät ihmisjoukot edestakaisin Työväentalon edustalla ja pitkin Siltasaarenkatua. — Samanaikaisesti kokoontui sosialidemokraattien "laillinen" kulkue Rautatientorille, josta parituhantinen joukko lähti vahvasti poliisien suojelmana kulkemaan Mäntymäelle. Nyt antoi puolue kehoituksen, joka kiersi suusta suuhun: Eläintarhan kautta Mäntymäelle! Niin alkoi valtava 15,000 henkeen nouseva ihmismeri liikkua Hakaniemestä Eläintarhantielle taistelulauluja laulaen. Samaan aikaan levitettiin Eläintarhantiella puolueen lentolehtisiä, joissa vaadittiin mielenosoitusosoikeutta. Myöhemmin "Iltalehti" kirjoitti: "Eläintarhantie oli viitoitettu pienillä paperilipuilla, joihin oli koneella kirjoitettu: Proletariaatin ja työätekevän talonpoikaiston todellinen johtaja on kommunistinen puolue. Toveri! Liittymällä Suomen Kommunistisen Puolueen riveihin edistät luokkasi voittoa. Eläköön Suomen Kommunistinen Puolue! — SKP." Lehti jatkoi: "Näitä lappuja näkyi vähän kaikkialla, josta päätellen niitä oli monistettu eri määrä."

Paikalle karahutti joukko ratsupoliiseja ja poliisiauto hajoittaen väkijoukon, joka juuri oli järjestäytymässä kulkueeksi ajotielle. Synnyttääkseen joukoissa paniikkia eräs poliisi ampui ilmaan "peloituslaukauksen", johon työläiset kuitenkin vastasivat huudoilla: Alas fasistit! Alas piiskurit! Matkaa jatkettiin kohi Mäntymäkeä. "Internationale" ja muut kumouslaulut täyttivät ilman.

Niin tultiin Mäntymäelle, jonne sitä ennen oli saapunut piskuinen ratsupoliisien vartioima sos.dem. kulkue. Joukot ryhmittäytyivät nyt tiiviisti eräälle mäelle pystytetyn puhujalavan ympärille tunkien tieltään pari poliisia, jotka oli asetettu lavan viereen sitä vartioimaan. Tämän jälkeen esitettiin äänekkäästi vaatimus, että jonkun on noustava puhumaan, ja niin nähtiinkin erään mieshenkilön nousevan lavalle. Kommunistiset nuorisoliittolaiset tunsivat puhujan, heille niin tutun ja läheisen toverin, Armas Äikiän.

Puhuja selitti rohkeasti, miten Suomessa tänä vuonna vietetään vappua erikoisissa olosuhteissa, kun Suomen porvaristo Berliinin sosialidemokraattisen poliisipäällikön, Zörgiebelin esimerkkiä seuraten oli kieltänyt työläisten vappumielenosoitukset. — Silloin alkoi sos.dem. puolueen entinen sotaministeri, Kalle Heinonen, vaatia puhujaa alas, ja poliisit yrittivät tunkeutua lavalle, mutta joukko tiivistyi puhujan ympärille. Kuului huutoja: Suojelkaa puhujaa! Jatka! Jatka! Ja puhuja jatkoi: Satoja: Suojelkaa puhujaa! Viime vappuna verilöylystä huomoin kuin berliiniläiset toverimme

limatta mursivat mielenosoituskiellon pakoittaen siten Zörgiebelin tänä vuonna suostumaan vappumielenosoituksiin, samoin on Helsingin työväestö heidän esimerkkiään seuraten taistellut tänä vappuna itselleen katujensa vapauden. Paras keino fasismiin riehuntaa vastaan on työtätekevien joukkojen kumouksellinen liikehtiminen. Vain joukkojen yhteistoiminnalla ja päättävällä, rohkealla vastarintaliikkeellä kykenee työväenluokka taistelemaan taantumuksen pakkotoimenpiteitä vastaan. Sen osoitti Helsingin työväestö tänä aamuna joukkoesiintymisellään.

Tapahdumat saivat kuohuttavan käänteeseen, kun eräät sosialidemokraattiset johtomiehet kääntyivät avoimesti poliisien puoleen prytäen näitä pamputtamaan työläisiä, jotka eivät halunneet kuunnella heidän mitäänsanomatomia jaaritustaan. Poliisien raivostunut riehunta meni niin pitkälle, että kumipamputa sateli iskuja umpimähkään oikealle ja vasemmalle, jolloin myös sosialidemokraattien heiveröinen joukko joutui pamputuksen kohteeksi saamatta villiintynyttä poliisijoukkoa vakuutetuksi puoluekannastaan.

Mielenosoituksen loppunumerona Mäntymäellä esiintyivät paikalle hälytetyt "Mustat Maijat" — poliisiautot, jotka korjasivat "satoa" sosdem. oikeistijohtajien viitteitten mukaan. Sama pamputus ja mielivalta jatkui vielä illalla Työväentalolla, jonne työläiset aikoivat kokoontua viettämään vappujuhlaansa.

Siinä taistelussa, joka vuoden 1930 vappuna huipentui fasisen taantumuksen ja järjestyneen vasemmistotyöväen avoimeen yhteenottoon, työväki kärsi tappion. Työväen rivit olivat hajalla, edes yhteisen vaaran hetkellä ei sosialidemokraattinen puolue, tannerilaisten oikeistijohtajiensa itsepintaisesti esiintyessä kommunisteja vastaan, halunnut muodostaa yhteisrintamaa nousevaa fasismia vastaan. Jos sinä vuonna, jolloin fasismi Suomessa otti ensi askeleitaan, Suomen työväenluokka olisi yhtenäisenä joukkona noussut voimistuvaa fasismia vastaan, olisi melko varmasti kyetty estämään maassamme vuoden 1930 vappua seurannut fasistikumous ja "laillisen" fasismin kehitys, jonka seurauksia Suomen kansa on maailmansodassa natsi-Saksan liittokumppanina saanut niin kalliisti maksaa.

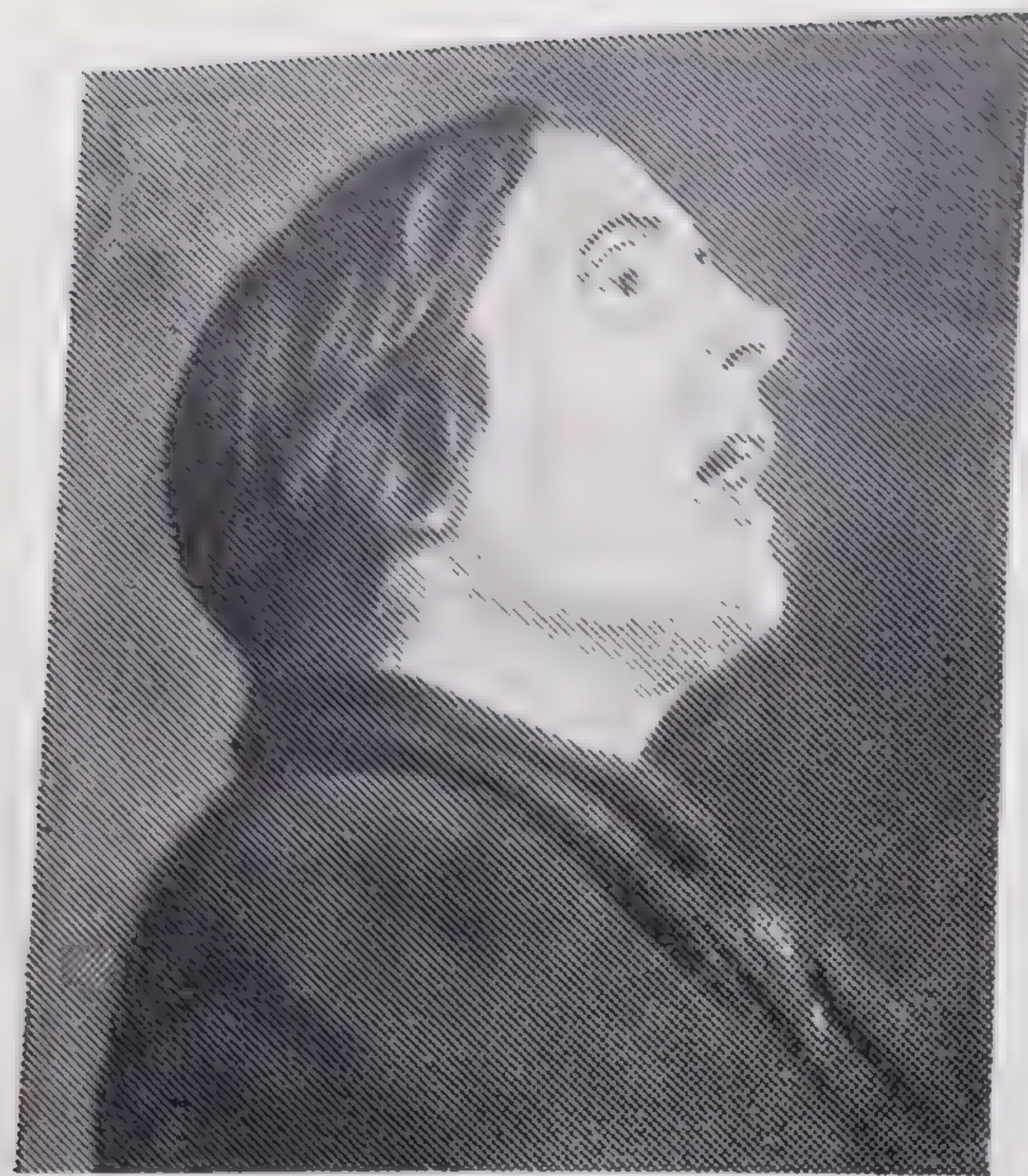
LAURI VILENIUS

Toiminta tasavaltalaisen Espanjan hyväksi Suomessa

TAISTELEVA ESPANJA

Vuosina 1936—1939 oli Espanja maailman kansojen keskeisimmän huomion kohteena. Demokraattisen tasavallan pystyttämisen jälkeen, kansanrintaman saatua voiton v:n 1936 vaaleissa, ryhtyivät Espanjan fasistiset piirit heti organisoimaan kapinaa liikettä tasavallan hallitusta vastaan.

Jo v:n 1936 alussa sai tasavallan hallitus vihiä fasistien kapinahanankeista ja eräät kenraalit, mm. Franco, joutuivat jo niin epäilyttävään valoon, että tasavallan hallitus pidätti heidät, mutta lyhyiden kuulustelujen jälkeen heidät laskettiin vapaaksi ja he antoivat kunniasanansa siitä, että he eivät tulisi vastaisuudessa juonittelemaan kansan valtavan enemmistön hyväksymää tasavallan hallitusta vastaan.

Dolores Ibarruri (Passionaria) — Espanjan kansan taistelun tunnetuimpia johtajia — pitämässä puhetta.

Fasistisen kapinaliikkeen korkeimman johdon muodostivat kenraalit San Jurjo, Franco, Queipo de Llano ja Mola.

Kuitenkin tasavallan hyväuskoinen hallitus epäili näiden kenraalien kunniasanaa niin paljon, että määräsi kapinahankkeistaan pahimmin paljastuneen kenraali Francon kenraalikuvernööriksi Kanarian saarille, joka toimenpide käsitettiin jonkinlaiseksi karkoitukseksi, mutta kenraalit Mola ja Queipo de Llano saivat edelleen hoitaa vastuunalaisia tehtäviään tasavallan armeijan komentoportaisissa. Yksi pääsyytetyistä, kenraali San Jurjo, joka oli Francon ohella kapinaliikkeen varsinainen sielu, oli tasavallan hallituksen saavuttamattomissa, toimien jonkinlaisena sotilasedustajana Berliinissä, josta käsin hän teki kapinallisten nimissä ennakkosopimuksia natsihallituksen kanssa tulevan kapina-armeijan ase- ym. tarpeita silmälläpitäen.

Oltuaan pari kuukautta Kanarian saarten kenraalikuvernöörinä kenraali Franco katsoi asemansa jo niin paljon vahvistuneen, että siirtyi kaikessa hiljaisuudessa Espanjan Marokkoon, jossa alkoi muodostaa marokkolaisista armeijaa Espanjan valtaamiseksi. Paitsi marokkolaista, noin kolme divisioonaa käsittävää iskuarmeijaa, hän lisäksi natsi-Saksan suosiollisella myötävaikutuksella, vahvistamalla Espanjan Marokossa toimivaa muukalaislegioonaa natsihallituksen sinne komentamilla luotettavilla saksalaisilla natseilla, muodosti tästäkin rosvojoukosta noin 40.000—50.000 miehistä hyvin aseistetun ja rautaisen kurin alaisen hyökkäysarmeijan.

Kuitenkaan ei fasisteilla olisi ollut ilman ulkolaista apua nimeksikään mahdollisuuksia kukistaa tasavallan hallitusta, mutta alusta alkaen he saivat Italian ja Saksan hallituksilta täydellisen ja rajattoman tuen kapinahankkeilleen. Italian ja Saksan konsulit ja lukemattomat agentuuriliikkeet, jotka muodostivat miltei joka kylään ulottuvan verkoston kautta Espanjan, toimivat kapinallisten organisaatiokeskuksina, ja näihin keskuksiin ei alkuaikoina liian pehmeäotteinen tasavallan hallitus uskaltanut kajota. Vasta sitten, kun taistelut riehuiivat kaikkialla maassa, tasavallan hallitus kävi näihin kapinakeskuksiin lujemmin ottein käsiksi.

Mutta silloin se oli tavallaan jo myöhäistä. Ne olivat tehneet tehtävänsä verisen kapinan järjestelytyössä. Miljoonalukuihin alkuaikojen haparoinnin.

Kuten sanottu, Saksan ja Italian fasistiset hallitukset tunsivat erikoista mielenkiintoa Espanjaa kohtaan. Osaksi tämä johtui ideologisista syistä, halusta levittää fasismia yhä laajemmalle, mutta ennen kaikkea niiden mielenkiinto perustui sotilaallisiin ja taloudellisiin tekijöihin.

Mineraaleista köyhälle Italialle merkitsi sen vaikutuksen alainen Espanja yhä lisääntyviä mahdollisuuksia sotapotentialinsa kehittämiseksi, sillä Espanjassa oli kaikkea sitä, mitä Italialta puuttui. Siellä oli arvaamattoman suuret ja rikkaat rautakavokset, siellä oli tinaa, hopeaa ja kultaa ja erinäisiä erikoismetalleja, siellä sijaitsi yksi maailman runsaimmista elohopea-alueista Almadenin luona ja lisäksi Espanja oli Euroopan rikkain villantuottaja. Kaikki nykyaikaisessa sodassa erinomaisen tärkeitä artikkeleja.

Sitäpaitsi voitiin Espanjan valtauksella kutittaa Italian fasistien piirien kiihkokansallisia tunteita. Voitiin viitata Rooman imperiumin maailmanvaltiaperinteisiin ja ulkopoliittisella valloituspolitiikalla peittää todellinen kyvyttömyys sisäpolitiisella alalla.

Lisäksi molempia fasistisia valtioita kiinnosti Espanjan erinomainen sotilaallinen asema. Heidän tähtäimessään kun oli koko maailman alistaminen fasismiin ikeeseen, merkitsi fasistinen Espanja huomattavaa uhkaa Englannin ja Ranskan siirtomaayhteyksille. Fasistisen Espanjan kautta ja avulla avautui mahdollisuus Gibraltarin valtaukselle ja ylivallalle Välimerellä.

Englanti ja Ranska, joiden etuja Saksan ja Italian laajentumismispyrkimykset uhkasivat, pelkäsivät kuitenkin vielä enemmän kapitalististen etujensa menettämistä siinä tapauksessa, että kan-

sanrintaman Espanja olisi taistelussa voittanut. Siksi ne eivät suostuneet auttamaan demokraattista Espanjaa.

Englannin pääministeri Chamberlain, ollen yksi Euroopan suurkapitalistien keskeisimpiä henkilöitä ja omistaen Espanjasakin jättiläismäisiä omaisuuksia (mm. Rio Tinton tinakaivoksissa), suhtautui myötätunnolla fasistien kapinaan (se ilmeni mm. siten, että rouva Chamberlain kävi kapinan aikana vierailulla Francon Espanjassa, ylistäen fasistien "korkeita ihanteita"). Muodollisesti kansanrintaman hallitsemassa Ranskassa suoritti sen pääministeri Leon Blum kavaltajan tehtävänsä suunnittelemalla "nonintervention-sopimuksen" (nonintervention = puuttumattomuus), jonka puitteissa fasistisille kapinoitsijoille annettiin kaikki mahdollisuudet sekä aseistus- että miehistöavun saamiseksi Saksasta ja Italiasta, mutta tasavaltalainen Espanja riistettiin aseista ja nälännytettiin nälkään.

Neuvostoliitto oli ainoa maa, joka avoimesti auttoi tasavallan hallitusta. "Tasavaltalaisen Espanjan asia on koko edistykellisen ihmiskunnan asia", julisti toveri Stalin.

Espanjan maaperällä käytiin ensimmäinen katkera ja ratkaiseva taistelu maailmanvalloitusta suunnittelevan fasismin ja kansandemokratian välillä. Jos fasismille silloin olisi annettu riittävän luja vastaisku, olisi se voinut pelastaa maailman kansat sodan ja fasismin kärsimyksiltä, mutta suurkapitalismin edut asetettiin rauhan ja kansojen elinretujen edelle.

Maailman demokraattiset voimat käsittivät kuitenkin, mitä taistelu merkitsi. Ne lähettivät vapaaehtoisia taistelemaan tasavallan puolesta, keräsivät taloudellista tukea ja mobilisoivat maailman yleistä mielipidettä tasavaltaa puolustamaan. Siinä taistelussa Suomenkin kansan parhaat voimat olivat mukana, ja vaikka silloinen katkera kamppailu päättyikin fasistien väliaikaiseen voittoon, ei se tee tyhjäksi silloin suoritettua työtä.

ESPANJAN AVUSTUSKAMPPAILU SUOMESSA

Fasististen kenraalien kapina Espanjan tasavaltalaista hallitusta vastaan herätti alusta alkaen suurta huomiota Suomenkin työläisten keskuudessa. Tasavallan hallituksen taistelu kansainvälistä fasismia vastaan joutui hyvin nopeasti laajojen joukkojen keskuudessa pohdinnan alaiseksi ja samanaikaisesti alkoi myöskin toiminta Espanjan tasavallan hyväksi.

Luonnollisesti vasemmistolaiset työläiset ennen muita tunsivat asian omakseen. Oma-aloitteisesti pani tiettävästi eräs SKP:n jäsen ensimmäisen rahankeräyksen toimeen Elorannan loughintatyömaalla Helsingissä, luovuttaen keräyksen tuloksen Akateemiselle Sosialistiseuralle sieltä edelleen Tukholman komitean välityksellä Espanjaan toimitettavaksi, ja miltei samanaikaisesti ryhtyi ASS suunnittelemaan toimintaa Espanjan hädänalaisten hyväksi. Kirjallisesti se selvitti Espanjan tasavallan asiaa verrattain menestyksellisesti julkaisemalla halpahintaisia vihkosia, joista saadut tulot se luovutti Espanjan hädänalaisten hyväksi. Kirjallisuuslehden ja Soihdun asiamiesverkostoa hyväksi käyttäen saatiin näiden vihkosten levikki varsin huomattavaksi.

Vasemmiston mahdollisuudet tehdä julkisen sanan avulla Espanjan kysymystä tunnetuksi olivat silloin tosin hyvin rajoitetut, mutta oli kuitenkin kolme julkaisua, joihin asiasta saattoi kirjoittaa. Nämä olivat Soihtu, Kirjallisuuslehti ja Tulenkantajat.

SKP:n oli vaikea järjestää välitöntä avustustoimintaa omista nimissään, mutta sen sijaan puolue vaikutti hyvin voimakkaasti julkisiin järjestöihin liittyneiden jäsentensä välityksellä asian hyväksi. Myöskin Helsingissä toimiva sosialidemokraattinen järjestö Toveriseura, jossa vasemmistososialidemokraateilla oli suuri vaikutusvalta, alusta alkaen työskenteli erittäin aktiivisesti Espanjan kysymyksen merkeissä mm. järjestämällä julkisia tilaisuuksia tasavallan hyväksi. Eräät Toveriseuran kisälliryhmän esittämät Espanja-aiheiset laulut olivat suosituimpia Helsingin työläisten keskuudessa.

Niinikään yhtenä melko huomattavana tekijänä Helsingissä oli Helsingin Työväen Näyttämö, jonka vakituksena toimipaikkana oli Kirjan talo Helsingissä ja joka hyvin usein järjesti maaseutunäytäntöjä eri paikkakunnille Uudellamaalla. Tämän näyttämön ympärille oli ryhmittynyt vasemmistolaisten työläisten ohella, jotka muodostivat näyttämön kannattajajoukon, huomattavin osa Helsingissä olevaa radikaalista sivistyneistöämme, mm. K.-M. Rydberg, Elvi Sinervo, Arvo Turtiainen, Nyrki ja Tapio Tapiovaara, Helmer Adler jne.

Erääksi menestysnäytelmäksi muodostui Espanjan oloja kuvaava näytelmä "Salaisuus" ja myöskin mahtava julistusnäytelmä "Tuomion päivä", joka oli sekä aiheeltaan että aiheen käsittelyltään ajankohtainen; siinä kun voimakkaasti kuvattiin demokraattisten aineiden taistelua fasismia vastaan ja fasismin luhis-

tumista. Molemmat näytelmät oli ohjannut taiteilija Nyrki Tapiovaara.

Käsitteiden selvittäjänä Espanjan kysymyksessä teki Helsingin Työväen Näyttämö arvokasta työtä, mutta lisäksi näyttämön henkilökunnan aloitteesta jo syksyllä v. 1936 osallistuttiin tarokkaasti varojen keräykseen Espanjan tasavallan hyväksi.

Samoihin aikoihin, noin kuukautta myöhemmin, ryhtyi Sosialidemokraattinen Naisliitto pääasiassa Sylvi-Kyllikki Kilven aloitteesta toimintaan tasavallan hyväksi, toimeenpannen maata-käsittävän keräyksen Espanjan lasten hyväksi. Keräyskamppailu alkoi joulukuussa v. 1936 ja jatkui sitä aina taistelun loppuun asti.

SUOMALAISET VAPAAEHTOISET ESPANJASSA

Saman vuoden syksyllä, kun oli tullut tietoon kansainvälisen prikaatin osallistuminen Madridin taisteluihin, heräsi SKP:n jäsenten taholla ajatus muodostaa suomalaisten vapaaehtoisten joukko-osasto, joka lähetettäisiin Espanjaan tasavallan avuksi.

Marraskuussa asiasta tiettävästi ensi kerran keskusteltiin erään SKP:n jäsenen kotona Helsingissä (mahdollisesti aikaisemmin muualla), ja vähän sen jälkeen tuli tieto, että puolueen johto suhtautui myönteisesti ajatukseen. Silloisten olosuhteiden vallitessa oli toiminnan oltava täysin salaista, ja tämä osaltaan vaikutti siihen, että toiminta ei saavuttanut sellaisia mittasuhteita kuin mihin vapaitten olojen vallitessa olisi ollut mahdollisuuksia.

Heikoista yhteyksistä johtuen vapaaehtoistoiminta rajoittui etupäässä Helsinkiin, josta suurin osa vapaaehtoisista ilmoittautui, mutta jonkin verran heitä ilmoittautui myöskin maaseudulta ja maaseudun liikennekeskuksista. Niinpä oli vapaaehtoisten joukossa edustettuna Kemi, Roveniemi, Etelä-Pohjanmaan rannikkokaupungit, Turku ja Helsingin lisäksi myöskin Viipuri ja Tampere.

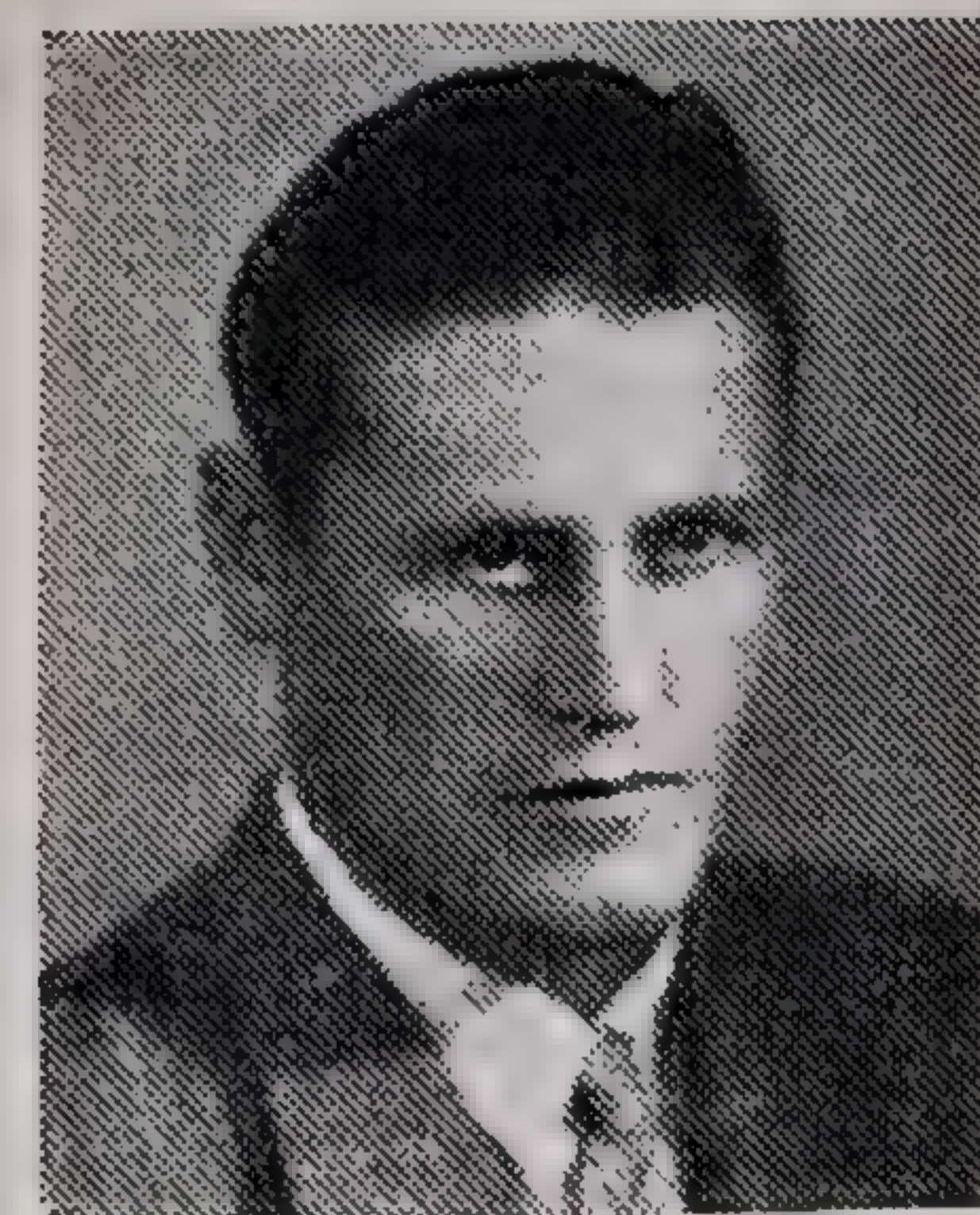
Paitsi Suomesta lähteneitä vapaaehtoisia osallistui tasavallan puolella taisteluihin satalukuinen joukko suomalaisia, jotka olivat lähtöisin joko Kanadasta tai Yhdysvalloista, sekä suomalaisia merimiehiä, jotka olivat jättäneet laivansa Ranskassa liit-tyäkseen Kansainväliseen prikaatiin.

Valtaosa Kanadasta ja Yhdysvalloista saapuneista suomalaisista kuului asianomaisen maan kommunistiseen puolueeseen, Suomesta lähteneiden enemmistön ollessa SKP:n jäseniä. Suo-

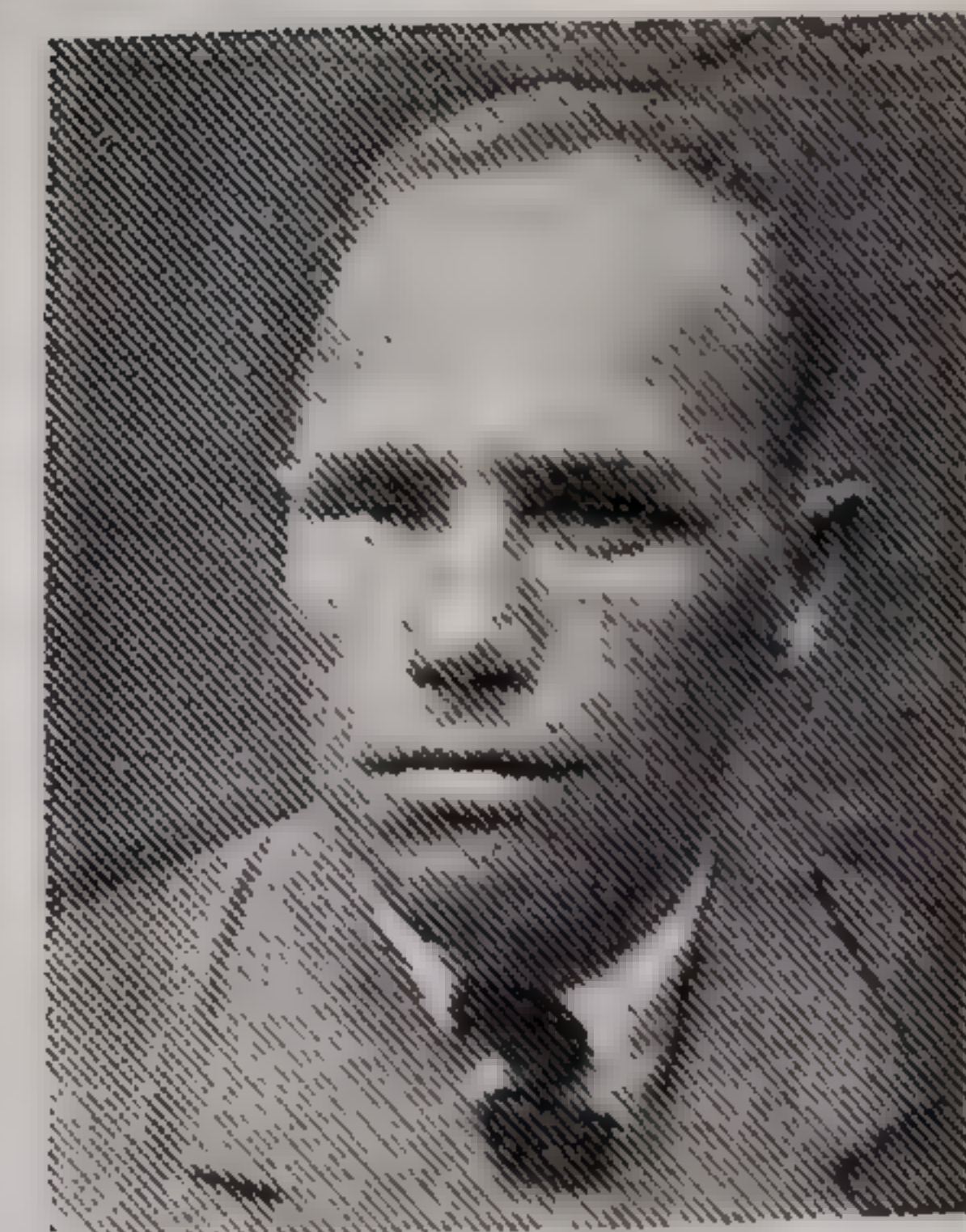
Suomalaisia kommunisteja, jotka osallistuivat Espanjan taisteluihin

Paavo Koskinen

Eero Hautojärvi

Kallas Laakso

Herman Haapaniemi

Eero Lojander

Eino Laakso

malaisista merimiehistä olivat ainoastaan harvat osallistuneet aikaisemmin poliittiseen toimintaan, kuuluen jäseninä Merimies-Unioniin, mutta he olivat samoin kuin toisetkin suomalaiset yleensä hyvää ainesta sekä taistelijoita että tovereina.

Suomessa keskusteltiin vapaaehtoisten keskuudessa, että muodostettaisiin Espanjassa Toivo Antikaisen nimelle omistettu komppania suomalaisista, mutta kun matkat Espanjaan muodostuivat monille Suomesta lähteneille vapaaehtoisille niin monimutkaisiksi ja vaiherikkaiksi, he saapuivat Espanjaan pienissä ryhmissä ja joutuivat hajaantumaan pitkin tasavallan aluetta tietämättä toisistaan juuri mitään, ei tämä ajatus päässyt sen pitemmälle ennenkuin vasta v. 1938 kesällä, jolloin ajatus oman suomalaisen joukko-osaston muodostamisesta jälleen heräsi eloon. Samoihin aikoihin tapahtuneen Aragonin rintaman murtumisen jälkeen suomalaiset kuitenkin hajaantuivat entistä enemmän pitkin Espanjaa. Niin jäi suomalaisen komppanian perustaminen suunnitelmaksi, joka ei koskaan toteutunut.

Merkittävimmän työnsä Espanjan tasavallan hyväksi suoritti SKP juuri siten, että se järjesti vapaaehtoisten värväyksen maassamme. Tietenkin on humanitäarisellä avustuksella myöskin merkityksensä, mutta silloin kun taistellaan elämästä ja kuolemasta sellaisia raakalaisia vastaan kuin mitä fasistit ovat, silloin merkitsevät taistelukykyiset miehet enemmän kuin muutama satatuhatta suomalaista markkaa.

Suomalaiset vapaaehtoiset olivat poikkeuksetta työmiehiä ja valtaosa heistä vakaumuksellisia vasemmistolaisia. Ammatittain katsoen he edustivat miltei kaikkia aloja, kuitenkin etupäässä raskaimman ruumiillisen työn tekijöitä.

Suomen ohrana oli saanut vihiä vapaaehtoistoiminnasta ja yritti kykynsä mukaan vaikeuttaa sitä, huomattavassa määrin onnistuenkin siinä. Sellaisiakin henkilöitä, joilta se ei voinut evätä esim. matkakorttia Ruotsiin, se yritti painostaa ja pelottaa mikäli vain oli vähänkin aihetta epäillä asianomaisen pyrkivän Espanjaan.

Eräs tällainen ohranalle tuntematon henkilö oli helsinkiläinen satamatyömies Iisakki Lemponen. Kun Lemponen menihakemaan matkakorttia Ruotsiin, kutsuttiin hänet passitoimiston takahuoneeseen, ja siellä ohranat panivat toimeen hänen kuulustelunsa tiukaten, minkä vuoksi hän matkustaa Ruotsiin.

Lemponen, joka oli hyvin teräväkielinen mies, oli vastannut epäröimättä, että hän lähtee opiskelemaan petoeläinten kesyttämistä ja nylkemistä. Sen enempää selvittelemättä oli

Lemponen poistunut takahuoneesta ja loppujen lopuksi sai kunsaikin matkakortin Ruotsiin, päästen siten laillista tietä maasta.

Esimerkkinä ohranan menettelytavoista voidaan esittää myöskin Hermansin tapaus. Vapaaehtoiseksi pyrkivä Hermans joutui Ruotsiin pyrkinessään pidätetyksi Ahvenanmaalla. Tavallisesti Ruotsin rajalla kiinni joutuneiden rajaloikkareiden asialla käsiteltiin alioikeuksissa, mutta Hermansin asia määrättiin käsiteltäväksi hovioikeudessa, koska ohrana katsoi kyseessä olevan valtiopetoksen.

Ohranan vainotoimenpiteistä huolimatta kerääntyi Espanjaan kaiken kaikkiaan noin 400 suomalaista, ulkosuomalaiset ja merimiehet mukaanlukien, ja heidät arvosteltiin Espanjan korkeimman sotilasjohdon taholta tavallista paremmiksi taistelijoiksi.

Madridin puolustuksen yhteydessä tiettävästi 4 suomalaista sai kapteenin nimityksen. Heistä yksi oli Suomen suomalainen Paavo Koskinen. Viisi suomalaista kohosi luutnanteiksi, ja useissa eri taisteluissa saivat suomalaiset tunnustusta esimerkiksi taistelukyvyistä.

Suomalaisia oli mukana myös Motrilin kuuluisassa partisaanihyökkäyksessä, jolloin 30 partisaania tunkeutui toistakymmentä kilometriä fasistien rintaman taakse, valtasi yllätyksellisesti erään keskitysleirin, johon oli teljetty kolmatta sataa asturalaista kaivostyöläistä, tuhosi osan vartijoista, otti osan heistä vangiksi, vapautti kaivostyöläiset ja pujotteli vapautettujen vankien ja vangittujen kanssa takaisin tasavallan puolelle, menettäen yrityksessä ainoastaan 2 miestä, ruotsalaisen Vennbergin ja erään espanjalaisen toverin.

Hyökkäyksen johtajana toimi Amerikan-suomalainen Kuusi ja mukana oli ainakin kaksi Suomen suomalaista, kersantit Valentin Vattulainen ja Ahti Lassila, molemmat Helsingistä.

Bruneten taisteluissa, jotka käytiin suorastaan troopillisessa helteessä Madridin lähistöllä, kunnostautui erikoisesti Paavo Pajusen johtama konekivääriryhmä, jonka miehistö oli miltei kokonaan suomalaisista kokoonpantu.

Aragonin peräytymistaistelujen aikana kunnostautui erikoisesti konekivääriryhmä, johon kuuluivat mm. suomalaiset S. Virtanen ja V. Pääkkö Helsingistä, Hermans Kaskisista ja V. Forsman Viipurista. Ryhmä tuhoutui viimeiseen mieheen suojatessaan pääjoukon perääntymistä.

Näissä samoissa taisteluissa ja lisäksi Ebron kevennyshyökkäyksesessä osoittivat kuntoisuuttaan erikoisesti Eero Hautojärven lisäksi Lasse Heikkinen, Olavi Ahman, E. Lojander, Mantere, Erkkilä, Aulis Taivainen, Kallas Laakso, V. Tuominen ym.

Esim. amerikkalaisissa joukoissa puhuttiin ihmetellen Hautojärven suorastaan ilmiömäisestä rohkeudesta ja Heikkisen Lassen huolettomuudesta taistelujen aikana.

Mainitsematta ei voi myöskään jättää suomalaisten osuutta partisaanitoiminnassa. Motrilin partisaanihyökkäyksessä mainittujen lisäksi on erikoisesti mainittava Kanadan suomalaiset Korpi, Keto ja Untamo Mäkelä, joilla kullakin oli tilillään yli

Partisaanijoukkojen jäseniä Guadalajaran lohkolla v. 1938. — Vasemmalta lukien: Kanadan suomalainen Korpi, virolainen Pikka, suomalainen Vilenius ja Kanadan suomalainen Mäkelä.

30 raskasta ja äärimmäisen vaarallista partisaanimatkaa fasis-tien puolelle, jollaisella esim. Keto viipyi kerrankin lähes kolme viikkoa. E. Laakso ja O. Hukkinen niinikään kunnostautuivat erikoisesti, samoin S. Lassila.

Mahdotonta on luetella kaikkia niitä suomalaisia, jotka täyt-tivät tehtävänsä hyvin, mutta taistelujen ankaruudesta antaa selvän kuvan se, että suomalaisista vapaaehtoisista kaatui 75 %.

TAISTELU EI OLE PÄÄTTYNYT

Maailman demokraattisten voimien ponnistuksista huolimatta päättyi Espanjan demokraattisen kansan taistelu v. 1939 tap-pioon. Taantumuksellisten ote länsimaiden politiikassa oli niin luja, että tasavaltalaisella Espanjalla ei silloisten olosuhteitten vallitessa ollut mahdollisuuksia saada kansainvälisen fasismin hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellista apua.

Tilanne tällä hetkellä on monessa suhteessa samanlainen kuin vv. 1936—39. Euroopan fasistiset suurvallat Saksa ja Italia ovat tuhoutuneet, mutta Amerikan ja Englannin taantumuksellisten piirien toimesta on fasistinen järjestelmä toisen maailmansodan lopputuloksesta huolimatta yhä edelleen Espanjassa pystyssä. Ja vieläpä tämä järjestelmä on osoittanut taipumusta levitä mui-hinkin maihin, kuten tilanteen kehitys Kreikassa ym. on osoittanut.

Tälläkin hetkellä ovat fasististen hankkeitten takana maail-massa samat piirit, jotka tekivät kaikkensa fasistisen kapinan onnistumiseksi Espanjassa vv. 1936—39. Mutta sikäli on tilantees-sa tapahtunut kuitenkin demokratialle edullinen muutos, että laajat kansanjoukot ovat havahtuneet kautta maailman ja että Neuvostoliiton voima ja määrätietoinen rauhanpolitiikka yhdessä demokraattisten kansankerrosten aktiivisuuden kanssa on tehnyt mahdolliseksi demokratian voiton useissa entisissä fasistisissa maissa, siten lujittaen demokratian kansainvälistä asemaa.

Todennäköisesti ei ole se aika kaukana, jolloin Espanjan kansan sitkeä taistelu fasistisia sortajiaan vastaan saa myöntei-sen ja lopullisen ratkaisunsa ja Espanjan sankarillinen kansa saa alkaa jälleenrakennustyönsä siltä pohjalta, jonka puolesta se niin esimerkillisesti taisteli vv. 1936—39 ja jota taistelua se on hellittämättä jatkanut näihin päiviin asti.

Suomalaisia Espanjan tasavallan puolustajien riveissä

Onnistunut matka

Partisaanimatkat olivat tuloksiinsa nähden hyvin paljon riippuvaisia onnesta. Maanteitä miinoitettaessa vihollisen puolella ei tietenkään koskaan toivottu, että vilkkaan sotilasliikenteen alaisella tiellä miinaan astuisi joku pellolleen matkaava campesino tai muulinajaja, mutta niinkin saattoi käydä.

Kerran saimme toiselta puolen vangin, tavallisen talonpojan, ja hän kertoi, että fasistien upseerit antoivat yksinkertaisille talonpojille kirjeen vietäväksi seuraavaan kylään, ja suljetussa kuoressa lisäksi, mutta kirjeessä ei ollutkaan mitään kirjoitusta. Sellainen oli yllämainitulla talonpojallakin.

Fasististen upseerien tarkoitus oli, että talonpojat olisivat varmistaneet tiet sotilaskuljetusten varalta. Talonpoikia he käyttivät miinojen polkijoina.

Mutta edellämainittu talonpoika hymyili vieikkaasti, sanoen, että talonpojat olivatkin oppineet kulkemaan tien viertä.

Joskus partisaani sai todeta itsekin työnsä tulokset, mutta silloin saattoi tulla tavallista kiireempi lähtö tapahtumapaikalta. Jos kilpajuoksussa partisaaniryhmä jäi häviölle, oli se sen ehdoton tuho.

Meitä oli kaksitoistamiehinen ryhmä Plesan kauppalassa lähellä Belchiteä saadessamme määräyksen lähteä räjähdyttämään Galatayudin—Saragosan välistä rautatietä. Matkaa sinne oli linnuntietä 100 km ja piti matka tehtävän viidessä vuorokaudessa. Tie kulki kauttaaltaan pitkin vuoristoa ja oli matkan pituus edestakaisin kaikkine mutkineen noin 300 km.

Ylimmän johdon taholla suomalaisiin luotettiin eräässä mielessä ehdottomasti. Jos joku suomalainen oli sanonut, että juna oli mennyt ilmaan, niin aina saatettiin jälkeinpäin todeta, että niin tosiaankin oli tapahtunut.

Niinpä edellämainittuun ryhmään määrättiin suomalainen tarkkailijaksi, ja "arpa lankesi Joonaalle", so. allekirjoittaneelle.

Muuten ikävä tehtävä. Tarkkailla esimiehensä työtä, sillä ryhmän johtajana oli kapteeni. Ja kunnollinen.

Miltei ylivoimaisen raskaan marssin jälkeen saavuimme kolmantena yönä perille. Iltayöstä, kirkkaan täysikuun hymyillessä koko naamallaan.

Meillä oli trotyyliä niin runsaasti, että rautatiemiinoituksen lisäksi asetimme läheiselle maantiellekin kaksi pientä panosta autoja varten. Juuri kun olimme saaneet maantiemiinoituksen valmiiksi, ja minä tehtäväni mukaisesti tarkastin, että miinoitukset oli asianmukaisesti tehty, huomasin noin puolen kilometrin päästä saapuvan henkilöauton, sammutetuin valoin. Heittäydyin pienen kiven taakse piiloon, sillä en voinut lähteä juoksemaan tovereitteni perään rautatielle, jonne oli matkaa noin 300 m. Kirkkaassa kuutamossa olisivat minut autosta huomanneet.

Maatessani noin 20 metrin päässä maantiestä, odotin jännittyneenä auton saapumista kohdalleni. Hermot kireällä kuin viulun kielet, käsissäni amerikkalainen konepistooli, kahdentoista millin Thompson. Oikealta nimeltään Colt. Me vain olimme sen ristinneet Thompsoniksi.

Auto tuli hitaasti, aivan kuin se olisi aavistanut, että tiellä oli ansa. Sen ollessa noin 100 m päässä ensimmäisestä miinasta, miina räjähtikin itsestään. Kirosin karkeasti itsekseni, sillä sitenkin se oli asennettu virheellisesti paikalleen. Ja minä vielä olin tarkkailija.

Autosta astui ulos neljä upseeria ja autonkuljettaja ja kävelivät vähän matkaa eteenpäin kiivaasti keskustellen keskenään. Olin jo varma, että he eivät ajaisikaan eteenpäin, vaan että he alkaisivat tutkia tien sivustoja. Silloin ei minulla olisi ollut muuta mahdollisuutta kuin päästellä Thompsonista.

Mutta suureksi yllätyksekseni ja mielihyväkseni he kääntyivätkin takaisin ja astuivat autoonsa ja taas auto lähti hiljalleen liikkumaan eteenpäin.

Tuntui kuluneen iäisyys ennenkuin auto saapui ensimmäisen miinan kohdalle. En ollut koskaan aikaisemmin sattunut näkemään auton ajamista miinaan ja olin aina tuntenut hienoa epäilystä miinojemme tehoon nähden. Jos siinä ei nyt olisikaan riittävästi tehoa, — silloin minun pitäisi Thompsonilla parsia jälkeä. Ja siihen ei minulla ollut halua, sillä suuren kaupungin valot näkyivät noin kolmen kilometrin päästä ja sieltä tulisi lisävoimaa fasisteille kymmenessä minuutissa. Mahdollisesti miinan räjähdyskin jo hälyttäisi kaupungin varusväkeä paikalle.

Kiusallisen hitaasti auto liikkui eteenpäin, mutta liikkui kuitenkin. Tietysti sieltä katsottiin silmä kovana, olisiko mitään epäilyttävää tiellä näkyvissä. Mutta ohutta tien yli kulkevaa mustaa lankaa oli vaikea nähdä.

Eivätkä he nähneetkään.

Kuului räjähdys ja hetkeksi auto peittyi tuleen ja savuun. Muutaman sekunnin ajan se hoippui kahden pyörän varassa, ikäänkuin epäröiden, mutta lopulta kuitenkin suistui maantien viereiseen rotkoon.

Syöksyin maantielle ja katselin, kun auto paloi rotkon pohjassa. Odotin, eikö sittenkin joku kömpisi ulos autosta. Mutta ei. Ei sieluakaan. Sinne kärventyivät autoonsa neljä fasisti-upseeria ja autonkuljettaja.

Kauheatako? Myönnän avoimesti, että en tuntenut kuin mielihyvää. Neljää konnaa vähemmän. Autonkuljettaja tosin saattoi olla tavallinen kansanmies, mutta sodassa ei voida vastustajia seuloa.

Juoksin kiireesti rautatielle, jossa toverini sitä miinoittivat. He olivat jo saaneet panoksensa miltei kuntoon ja kapteeni odotteli minun saapumistani. Hän otti käsivarrestani kiinni ja sanoi hiukan ivallisesti, että jos toveri "controller" tarkastaisi työn.

Ymmärsin hänen katkeruutensa, sillä todennäköisesti hän oli hyvin tunnontarkka mies. Mutta käsky oli käsky ja tein sen, mikä minun oli määrä tehdäkin. Tarkastin miinoituksen ja totesin sen oikein tehdyksi.

"That is all right", yritin mongertaa hänelle englanniksi, sillä hän oli Yhdysvaltain jugoslaaveja, "hyvin tehty".

Samassa alkoi jostakin etäämmältä kuulua epäilyttävää ratiinaa. Se oli meille kaikille tuttua. Tankit olivat liikkeellä. Mahdollisesti jonkun muunkin syyn takia, mutta mahdollisesti meidänkin takiamme.

— Go it... it is tank... Pronto, camaradas... venga pronto.

Joukossamme oli espanjalaisia ja Kanadan jugoslaaveja ja molemmilla kielillä kapteenimme antoi määräyksiä. Tankit liikkeellä. Oli pian päästävä alta pois. Niitä vastaan olimme avutomia. Ei edes kevyttä kookoota meillä ollut mukanamme. Pelkät pistoolit ja konepistoolit, joilla ei mahtanut tankeille mitään ja lähimpään vuoristoon 7—8 kilometriä. Ja välillämme avoin tasanko, josta suurin osa oli juuri aurattu.

Jos tasangolla olisimme joutuneet tankin kanssa tekemisiin, ei meistä yksikään olisi selvinnyt hengissä. Yksikin tankki olisi

*Lepohetki Teruelin kiivaitten taistelujen lomassa
v. 1937 joulukuussa.*

voinut leikkiä kanssamme kissaa ja hiirtä. Pyörinyt vaan ympärillämme ja konekivääreillään silpunnut meidät kaikki. Ja mitään emme olisi mahtaneet. Emme yhtään mitään.

Sivalsimme kantamukset harteillemme ja puolijuoksua lähdimme tarpomaan pitkin kynnettyä peltoa. Kohden vuoristoa. Siellä oli pelastuksemme. Päästä vuoristoon... ja elää.

Koko matkan riensimme puolijuoksua ja hetkeäkään levähtämättä. Vaatteet liimautuivat ihoon kiinni, hengitys tahtoi salpautua ja silmäkuopissa kirveli suolavesi. Ja yhä lähempää kuului tankin tai tankkien ratina. Näimme niistä yhden, mutta onneksi oli välillämme espanjalaiselle tasangolle tyypillinen "paranco". Jyrkkäreunainen, noin sadan metrin syvyinen rotko, joka kulki halki pellon vuoristoon asti. Tankki oli erehtynyt ajamaan väärälle puolelle rotkoa ja yritti ehtiä ennen meitä vuoristoon, päästäkseen sitä kautta kiertämään eteemme ja katkaisemaan tiemme.

Kuitenkin ehdimme vuoriston juurelle ennen tankkia.

Mutta onnettomuudeksemme oli vuoriston juurella lähde, ja se oli muodostua turmioksemme.

Hikiset ja nääntyneet miehet heittäytyivät lähteen reunalle rähmälleen ja näytti siltä, niinkuin he olisivat kokonaan menettäneet käsityksensä ajasta ja paikasta.

Ainoastaan kapteeni, opas ja minä olimme jotenkin tajuisamme ja yritimme saada miehiä liikkeelle, mutta kun yhden saimme pois niin toinen syöksyi lähteeseen ja samanaikaisesti kuului tankkien ratina yhä lähempää. Lopuksi kapteeni alkoi pistoolinsa tukilla kolhia pahimpia, uhaten ampua jokaisen, joka ei sovinnolla suostu lähtemään.

Viime hetkessä hän saikin joukon liikkeelle ja taas lähdimme juoksujalkaa kapuamaan jyrkkää vuorenrintettä ylös. Läähättäen ja likomärkinä, mutta kuitenkin jo joltisessakin turvassa.

Ehkä parisen tuntia kiivettyämme saavuimme ensimmäisen vuoren laelle. Opas pysähtyi ja selitti, että nyt voisimme rauhassa levätä.

Allamme levisi kuutamoinen tasanko, jolla juuri äsken olimme juosseet kuoleman kanssa kilpaa. Tasangon takana kylpi fasistien kaupunki täydessä valaistuksessa, vaikka oli jo aamupuoli yöstä. Tasangolla luikerteli rautatie kuin hopeakylkinen jättiläiskäärme.

Katselin mahtavaa maisemaa lumoutuneena.

Vuoren laelta katsellen tuntuivat kymmenien kilometrien etäisyydet mitättömiltä. Koko maailma oli kuin kämmenellä. Ihana maa.

Samassa vilkaisimme säpsähtäen toisiimme. Selvästi kuulimme junan puuskutuksen. Vaikka ääni kuuluikin vähintään kymmenen kilometrin päästä, se kuitenkin kuului niin selvästi, että siitä ei voinut erehtyä. Juna oli tulossa. Ehkä sotilasjuna, joka oli viemässä joukkoja Saragosan rintamalle.

Jokainen pidätti hengitystään ja kaikki tuijotimme silmiämme räpyttämättä alas laaksoon.

Selvä tapaus.

Kaukaa solasta putkahti mitättömän pieneltä näyttävä juna tasangolle. Mutta sen tullessa kohdallemme saatoimme laskea vaunut. Pitkä juna ja neljä ensimmäistä vaunua pitkiä boggievaunuja täysin valoin ja niiden perässä ainakin parikymmentä tavaravaunua. Se luikerteli kuin kiiltomato pitkin tasankoa. Yhä lähemmäksi tuhoaan.

Kurkotimme päitämme, ikäänkuin siten olisimme nähneet tarkemmin ja kukaan ei hiiskunut sanaakaan. Siinä meni tuhoaan kohden koko junanlasti ihmisiä.

Yht'äkkiä kohosivat rautatieltä huikean korkeat tulenlieskat kohden taivasta. Kirkkaina ja terävinä kuin välähtelevät salamat.

Katsoimme hämmästyneinä toisiimme, sillä pitkän aikaa oli niin hiljaista, että kuulumme toistemme läähättävän hengityksen. Olimme pettyneitä, kun ei kuulunut minkäänlaista räjähdystä. Ei minkäänlaista. Tulta, höyryä ja savua, mutta ei ääntä.

Kunnes hetken kuluttua tuntui siltä, kuin olisivat vuoret kaatumassa päällemme. Se ei ollut enää räjähdys, vaan maanjäristys. Vuori tärisi allamme ja jyrinä heittäytyi vuoren seinästä toiseen ja sekunnin parin kuluttua jäimme jälleen saman vyöryn alle. Räjähdysten kaiku kierteli pitkin laaksoa kuin raivostunut jättiläinen, uupuen lopuksi pitkään huokaukseen.

Tuijotimme yhä edelleen laaksoon.

Räjähdykset seurasivat toistaan tiheässä tahdissa. Junassa oli nähtävästi ollut ammuslasti. Nyt jo kuulumme veturinkin läähätyksen, kun revenneestä höyrypannusta paine pakkautui ulos. Ja lieskat nousivat yhä korkeammalle kohden taivasta palavasta vaunurykelmästä.

— — —

Kuudentena päivänä lähtömme jälkeen saavuimme takaisin omalle puolellemme. Loppuun asti nääntyneinä.

Siihen kylään, jossa meitä odotti partisaanijoukkojen linja-auto ja puoli litraa lämmintä konjakkia, oli etulinjoilta matkaa kolme kilometriä.

Sitä väliä kävelimme kaksi tuntia ja koko ajan yritimme parhaamme mukaan tehdä taivalta. Mutta jalat eivät totelleet. Yksi ja toinen nääntyi tien poskeen ja ken meni auttamaan, hän nääntyi samaan nippuun autettavansa kanssa.

Ainoastaan kuoleman vaara olisi ehkä voinut meitä pitää pystyssä.

Mutta me olimme voittajia, vaikka sillä hetkellä emme sitäkään jaksaneet käsittää. Meistä oli kaikki yhdentekevää. Halusimme vain päästä lepäämään.

Kunnia sinulle ja joukollesi, Jugoslavian urhea poika. Hasta la vista.

Controller.

Rintama murtuu

Fasistien motorisoidut voimat olivat iskeneet koko voimallaan Aragonin rintaman keskusta. Sadat italialaiset ja saksalaiset tankit puhkaisivat heikosti miehitetyn ja vielä heikomminkin aseistetun rintaman, sadat fasistien lentokoneet katkoivat selkäpuolen yhteyksiä ja ylivoimainen tykistö jyskytti yötä päivää vähänkin varustettuja linjoja.

Tätä myrskyä vastaan ei tasavaltalaisilla ollut asettaa muuta vastusta kuin kivääreillä ja vähillä konekivääreillä aseistetut joukkonsa. Konekivääreissä oli fasistien ja tasavallan aseistuksen välillä suhde 5—1, tykeissä oli suhde 9—1, tankkitorjuntatykeissä oli suhde 20—1 ja ilmapuolustustykeissä oli suhde 50—1. Tankkeja ei tasavaltalaisilla ollut juuri nimeksikään ja ilmassa olivat italialaiset ja saksalaiset koneet yksinvaltiaina.

Oltiin perääntymistiellä Candesan kohdalla. Perääntyvältä tasavaltalaisarmeijalta oli jäänyt tien oheen muutamia keltomaisia tykkejä, ammusauto, jossa kuormana oli tankkitorjuntakiväärin panoksia, sekä muutamia vaurioituneita muona-autoja, joista kuljettajat olivat lähteneet tiehensä.

Perääntyvää jälkijoukkoa virtasi jatkuvasti tietä pitkin, mutta eräs pieni ryhmä pysähtyi tien viereen ja asettui kaikessa rauhassa käyttämään hyväkseen muona-autojen ruokavaroja. Hetken kuluttua ilmestyi tien ohesta toinen pikkuryhmä, josta ohimenneessä huudettiin selvällä suomenkielellä, että onko siellä ketään suomalaisia. Huutaja oli Patu.

Olihan niitä suomalaisia ja hetken kuluttua selvisi, että molemmissa ryhmissä oli yhteensä 6 suomalaista, nimittäin Patu, Forsman, Ojanen, Heikkisen Lasse, Pylkki Kanadasta ja Kalke Yhdysvalloista sekä lisäksi neljä ranskalaista.

Molemmat ryhmät olivat samaa mieltä siitä, että eivät jatka perääntymistään pitemmälle. Muonavarjoja oli mäenkyljessä riittävästi, niinikään tankkitorjunta-ammuksia konekivääriin ja pariin automaattikivääriin vaikka millä mitalla... ja tappeluhalua miehistä riittävästi.

*Virolaisia partisaaneja odottamassa
kotiinlähtöä Valenciassa v. 1938
joulukuussa.*

Seuraavaan aamuun mennessä loppui perääntyvien tulva. Silloin tällöin ilmestyi joku eksynyt harhailija maantielle, mutta jatkoi matkaansa selustaan, kun huomasi joukon pienuuden.

Aamulla ilmestyivät italialaisten tankitkin paikalle.

Ryhmä pysyi itsepintaisesti asemissaan. Konekivääri syöksi tunti toisensa perään tankkitorjunta-ammuksia fasistien tankkeihin ja automaattikiväärin syytivät samaa tavaraa piippujen täydeltä. Kourallinen miehiä oli päättänyt estää fasistien etenemisen tai kaatua paikalleen, mutta tappelematta perääntymään he eivät suostuneet.

Aluksi fasistit suhtautuivat ylimielisesti tähän itsepintaiseen ryhmään, aikoen kaikessa rauhassa ajaa maantietä ryhmän ohien selkäpuolelle. Kyllähän perästä tulevat pitävät huolen sellaisen pikkuryhmän suolaamisesta.

Mutta mäen kupeessa hampaat irvissä tappeleva pikkuryhmä oli eri mieltä. Tankkitorjunta-ammukset lävistivät kevyitten tankkien panssarit ja kun niitä jatkuvasti tuli kolmen piipun täydeltä, tankkien olikin pyörrettävä takaisin.

Tappelun väliaikana ilmestyi eräs englantilainen kapteenikin paikalle ja tiedusteli päällikköä. Sellaista ei mäellä ollut. Tämä herätti kapteenin ihmettelyä. Kuka oli sitten antanut komennuksen puolustaa mäkeä?

Ei kukaan. Ryhmä oli alkanut taistella omiin nimiinsä. Kesellä sekasortoa kymmenkunta miestä oli päättänyt puolustaa jotakin mäennyppylää, eivätkä he hievahtaneet paikaltaan mi-

hinkkään, vaikka kymmenet tankit yrittivät heitä häätää mäeltä. Kaikkiaan 43 tankkia yritti mäen valtausta.

Kapteeni liittyi mäen puolustajiin, alkaen täyttää konekiväärinauhoja. Vieressä oli autokuormallinen torjuntaluoteja ja yötä päivää kolme konetta syyti niitä päälle tunkevien fasistien silmille.

Parin päivän kuluttua saapui eräs espanjalainen majurikin paikalle kyselemään päällikköä. Kuka johtaa puolustusta? Saa-matta mitään vastausta kyselyihinsä majuri lopuksi tuohtui ja alkoi säättä miehiä, kun ei kukaan edes päälliköstä tietänyt mitään.

— Päällikkö, päällikkö. Nämä ovat kaikki päällikköjä. Suomalaisia, jotka ovat omin nokkinsa alkaneet puolustaa asemaansa. Ei täällä ole ketään erikoista päällikköä, sanoi englantilainen kapteeni. — Minä vaan täytän nauhoja.

— Ahaa... suomalaisia. Hm...

Niine puheineen lähti majurikin, ja neljä vuorokautta pikkuryhmä piti mäennyppylällä puoliaan. Tietysti se ei kyennyt sotaa toiseksi kääntämään, mutta se varmasti teki tehtävänsä.

AUNE LAURIKAINEN

Toveruuden rintama

Rauhattoman ja usein hyvin piinaavan tutkintoajan jälkeen siirrettiin tuomion saaneet poliittiset naisvangit Hämeenlinnan keskusvankilaan. Vankila on vanha keskiaikainen linna, johon on rakennettu lisärakennuksia vankeja varten. Vanajan aallot huuhtelevat vankilan ulkomuureja. Pihalla kasvaa suuria riippa-koivuja. Ympäristön ihanalle ja herkälle kauneudelle on irvokkaana vastakohtana vankilan pikkumaisen ankara ja harmaa elämä.

Pakkoluokka-aika oli raskas ja pitkä. Sen yksinäisyys toisaalta helpotti, mutta toisaalta muodostui henkiseksi piinaksi. Vaaniva silmä oven läpässä iltaisin, vartijan terävä säpsähdyttävä koputus oveen kesken syvää hiljaisuutta, pitkät pimeät talvipäivät, kylmä, nälkä ja luja pakkotyö vartijoiden tylyn suhtautumisen kruunaamana teki poliittisten vankien elämän ras-

kaaksi. Ensikertalaiselle oli kaikki outoa ja käsittämätöntä. Hän saattoi tuijottaa pieneen harmaaseen valotäplään, joka kuului risukoiden välistä, tai nousta varkein ikkunaan ja katsella pihalla kasvavien poppeleitten paljaita vääntyneitä oksia, jotka olivat kuin tuskasta huutavan ihmisen sairaita jäseniä.

Kävelykehässä liikkuvat vangit lyhyin askelin värjötellen ohuissa vaatteissaan pakkasessa. Jokainen poliittinen pakkoluokalainen oli kuin variksenpelätti. Heille annettiin kaikkein huonoimmat vaatteet likaisina ja risaisina. Kengät olivat useimmiten eri paria. Tällä menettelyllä oli oma tarkoituksensa. Poliittiset vangit eivät koskaan astuneet Hämeenlinnan portista sisään nöyrinä ja masentuneina. Heissä oli elämän ja taistelun halua. He saattoivat suhtautua hymyillen vartijoiden ärjymiseen ja tylsän käyttäytymiseen. Heidän ensimmäinen vaatimuksensa taloon tullessaan koski opiskeluvälineitä. Nujertaakseen poliittisten vankien elämänuskon ja opiskeluhalun järjestettiin talon johdon taholta elämä vastatulleille mahdollisimman kiusalliseksi. Keskustelu kävelypiireissä oli kielletty, hymyileminen toisille vangeille kuului rangaistaviin tekoihin ja eristäminen oli mahdollisimman tarkkaa.

Mutta siellä, missä on ankaria sääntöjä, siellä on myös kekseliäisyyttä ja keinoja niiden rikkomiseksi. Vangit kehittivät taitoaan puhua huuliaan liikuttamatta kävelypiirissä, niin ettei vartija voinut päästä selville, kuka puhui, jos kuulikin ääntä. Naputuskeskustelu sellistä selliin oli yleistä. Tuhansin pikkukeinoin vangit taistelivat tukahduttavaa ympäristöään vastaan.

Pakkoluokassa odotettiin kiihkeästi työhuoneeseen pääsyä. Siellä oli hiukan vapaampaa. Rajoituksista huolimatta sai vaihtaa ajatuksia useamman toverin kanssa. Yksinäisyys oli tehnyt ihmisen herkäksi. Vastaanotto, jonka tytöt järjestivät saunassa uudelle tulokkaalle, muodostui syvästi järkyttäväksi elämykseksi. Uusi tulokas sijoitettiin lauteille istumaan. Hänen ympärilleen ryhmittyivät toverit kiinteäksi kehäksi. Pidettiin pieni vakava puhe, lausuttiin hauska runonpätkä, vannotettiin toverivala ja lopuksi kaadettiin kipollinen vettä tulokkaan niskaan. Näin otti kollektiivi yksinäisen ihmisen suureen syliinsä.

Vuosi 1942 oli raskas. Leipä väheni päivä päivältä, aamiaiseksi annettiin enää vain puoli litraa lämmintä vettä, päivällä uiskenteli keitossa pieni perunan muru ja illalla oli lautasella pari mustaksi paleltunutta perunaa tai kappale mädäntynyttä lanttua puoleksi pilaantuneen suolaisen särjen kanssa. Keväällä tytöt kokosivat kävelytunnilla voikukan lehtiä ja nokkosia särpimeksi. Myöhemmin kesällä oli otettava ojaan heitettyjä lan-

tun ja punajuuren naatteja omin luvin. Jokainen laihtui silminnähtävästi. Voimistelu kävi keveästi, mutta yhä useammat vetäytyivät siitä syrjään pyörityksen vuoksi. Elli kulki joukossa kuin elävä anatoominen ihme. Siniset suonet pullistuvat keltaisen nahan alla. Hän käveli horjuen ainainen nälkäinen kiilto silmissään. Mutta vaikka hän puhui paljon ruoasta, niinkuin kaikki muutkin ja oli aivan lopussa, ei hän kuitenkaan koskaan kieltäytynyt ohjaamasta opiskelua ja auttamasta tovereitaan.

Vankilan muurien ulkopuolelta kantautui jobinposti toisensa jälkeen. Saksalaiset olivat Moskovon porteilla, Stalingradista taisteltiin, Leningrad oli piiritetty.

Vankilan johdon ja vartijain käyttäytyminen muuttui päivä päivältä röyhkeämmäksi. Tapahtui vahinkoja, "paloi" jokin paperi, tuli vettä ja leipää ja muita rangaistuksia. Kävelyaikaa lyhennettiin. Vapaa oleskelu kävelytunnin aikana pihalla kiellettiin. Työnormin täyttäminen vaikeutui heikontuneiden voimien vuoksi. Vangit sairastelivat, olivat yliherkkiä ja nääntyneitä.

Elämän punaisena lankana oli kuitenkin taisteluhalu. Syvenyttiin SKP:n ja NKP:n historiaan, keskusteltiin päivän kysymyksistä, laadittiin katsauksia Suomen taloudesta. Tämä opiskelu tapahtui "meidän kesken". Julkiseen opiskeluun kuuluivat äidinkieli, vieraat kielet paitsi venäjän kieli, jonka opiskelu oli virallisesti kielletty, sekä laulu ja lausuntatunnit.

Kalevalajuhla, äitienpäivä ja joulujuhla kuuluivat koulun puitteisiin. Vallankumousjuhla, Leninin kuolinpäivä, Puna-armeijan päivä, Vappu ym. vietettiin salaa saunassa, koska se oli ainoa paikka, jossa vangit olivat ilman vartijaa. Ohjelma oli monipuolista ja arvokasta.

Suurimpina juhlapäivinä ilmestyi vessapaperille tekstattu lehti. Se oli kuvitettu ja sisällöltään hyvä. Lehteen tutustuttiin selleissä tarkkaan ja samoin se arvosteltiin. Oikeakielisyyden kehittämiseksi Kaisu-Mirjami Rydberg toimitti "Lohikäärme"-nimistä vessapaperijulkaisua. Se oli loistavasti kuvitettu. Sen mukaan maailman suurin lohikäärme oli kielivirhe: minun kissa...

Kuukaudet ja vuodet vierivät. Puna-armeijan sankarillista taistelua seurattiin jännityksellä vankilan muurien takana, koska jokainen ymmärsi, että siitä niin suuresti riippui oman maamme demokratian kohtalo. Tiedot perääntymisistä herättivät suurta surua, mutta koskaan ei syntynyt tappiomielialaa, eikä usko Puna-armeijan voittoon kadonnut. Niinpä vihdoin-

kin koitti kauan odotettu päivä, jolloin tuli riemullinen sanoma Puna-armeijan suurenmoisesta voitosta Stalingradissa. Stalingradista käyty kamppailu oli historian järkyttävin ja siellä ratkaistiin maailman tulevaisuus. Sinä päivänä säteilivät tyttöjen silmät, ja posket kiihtymyksestä punaisina valettiin kannuja ja kuiskuteltiin tulevaisuuden suunnitelmia. Jokainen ymmärsi, että voitto Stalingradissa merkitsi ratkaisevaa käännettä sodassa. Se pelasti Suomenkin poliittiset vangit. Hämeenlinnassakin kiristysote vartijoiden ja vankilan johdon taholta hieman heltisi. Ruoka-annoksia lisättiin. Se esti nälkäkuolemat, mitkä muuten olisivat olleet kiertämättömiä.

Elämä kävi valoisammaksi. Rauhantunnustelut keväällä 1944 olivat kiihkeän keskustelun aiheena. Toivorikkaimmat pakkasivat mielessään matkalaukkujaan. Mutta opiskelu ei keskeytenyt. Alkoi entistä kuumeisempi valmistelu. Jokainen ymmärsi, että edessä oli uusi aika, jolloin tarvitaan tietoja ja taas tietoja. Yhteiskuntamuotojen historian ja leninismin opiskelu sai uutta vauhtia. Pohdittiin uusia järjestömuotoja ja SKP:n julkista toimintaa.

Kun vankilan portit avautuivat 27. p:nä syyskuuta 1944, näyteltiin Hämeenlinnan asemalla entisten poliittisten vankien viimeinen kuvaelma. Ne tovereista, jotka olivat päässeet vankilasta edellisenä iltana, olivat jääneet asemalle odottamaan tovereitaan. Tapaaminen vapaudessa oli myrskyinen. Pieni ja poroporvarillinen Hämeenlinna ei koskaan aikaisemmin ollut nähnyt sellaista riemua ja pursuavaa temperamenttia, jolla kollektiivin jäsenet tapasivat ja jälleen erosivat. Mutta suuri rakkaus, ystävyys ja toveruus, joka oli kaikkia kannustanut läpi vaikeiden vuosien, ei loppunut, vaan se jatkuu työssä ja taistelussa saman asian puolesta, koko ihmiskunan sorrosta vapauttamisen puolesta, jonka vuoksi he, tytöt, toverukset, olivat olleet Hämeenlinnan vankilassa.

SUOSOTILAAT

Keskitysleirilaulu

Saksankielestä suomentanut Elvi Sinervo

Suot ja nummet ympärillä
loputtomat leviää.
Ei soi täällä linnun laulu.
Puut vain paljaat törrottää.

Ain kantain lapioita.
Päin nummia ja soita
käy tie.

Aamuin marssii kolonnamme
rahkasoille raatamaan.
Kuokat kolkkaa. Päivä polttaa.
Aika kulkee kulkuaan.

Ain kantain lapioita.
Päin nummia ja soita
käy tie.

Vaimo, lapset jossain vuottaa.
Kaukana on kotimaa.
Moninkerroin piikkiesteet
kiertää vankikolonnaa.

Ain kantain lapioita.
Päin nummia ja soita
käy tie.

Seljät suortuu, taipuu tahtiin.
Aatos kiertää ympyrää.
Milloin murtuu piikkiesteet?
Milloin päättyy aika tää?

Ain kantain lapioita.
Päin nummia ja soita
käy tie.

Mutta usko elää meissä:
näin ei aina olla voi.
Kerran halki suon ja nummen
riemukkaana laulu soi.

Ja kohti päivää uutta
ja kohti vapautta
käy tie.

KAISU-MIRJAMI RYDBERG

Kirje nuorelle toverille

Kirjoitatte minulle:

"Tässä ympäristössäni kaikki on ummehtunut ja paikallaan seisovaa. Samanlaista oli koulussa. Huomaan, että en tiedä mitään todellisesta elämästä. Minä olen sisäisesti rikkinäinen ja kapinallinen, siksi tahdon uuteen elämään, ja tänään olen huomannut olevani kommunisti."

Te olette 20-vuotias, särkyneen perhe-elämän kehässä kasvanut. Teissä on varhain itänyt kapina teeskentelyä ja petosta kohtaan kotipiirissänne, joka, kuten sanotte, "on pidetty koossa pelkkänä fasaadina yhteiskunnallisen arvoaseman säilyttämiseksi ja ihmisten pettämiseksi". Koulu ei kyennyt antamaan teille suuria ihanteita. Ette viihdy toveripiirissä, joka harrastaa vain köykäisiä huvituksia ja "on älyllisesti konventtitasolla". Siksi olette etsinyt yksinäisyyttä, lukenut paljon, alkanut yhä voi-

makkaammin "tahtoa uuteen elämään" — ja sitten, juuri sinä päivänä viikko sitten, jolloin kirjoititte kirjeenne, silloin juuri huomasitte olevanne kommunisti.

Minä olen varmasti vakuutettu siitä, että olette vilpitön ja sisäisesti rikkinäinen ja onneton ja täynnä kapinallisuutta ja himoa uuteen elämään. Mutta se kaikki ei tee ihmisestä kommunistia. Ei kommunismi ole mikään viitta, jonka voi jonakin päivänä käydä ottamassa ylleen vaatenaulakosta ja sanoa: nyt, tästä lähtien, minä olen kommunisti.

Kommunistisen ideologian täytyy kasvaa ihmisen yhtenäisestä elämänkatsomuksesta ja olla osa siitä. Sen täytyy olla persoonallisesti sulatettua ja omaksuttua. Henkilökohtaisella uhittelulla ja katkeruudella ei saa olla mitään sijaa sellaisessa elämänkatsomuksessa. Ja ihmisen on täytynyt kasvaa rikkinäisyydestään ehjäksi ja lujaksi. Ei sisäisesti rikkinäinen ihminen kykene muovaamaan tulevaisuutta, jonka perustassa ei saa olla säröjä.

Ihmisen täytyy *kehittyä* kommunistiksi.

Ehkä tajuatte sen itsekin ja epäilette, että on liian helppoa sanoa "tänään olen huomannut olevani kommunisti", koska kysytte minulta, kuinka itse olen tullut kommunistiksi.

Se on ollut seurauksena pitkällisestä kehitysprosessista, joka suinkaan ei ole päättynyt vielä nytkään. Luulisin jo kykeneväni erittelemään jokseenkin yksityiskohtaisesti tuon prosessin, mutta eivät siihen riittäisi tämän julkaisun sivut. Eikä se olisi tarpeellistakaan, sillä jokainen ihminen on erilainen, jokaisen persoonallinen kehitys hänen oman rakenteensa ja omien edellytystensä mukainen.

Jotkin olosuhteet ja tekijät minun tieni alkupäässä olivat hieman samantapaisia kuin teillä, tarve irroittua ahdistavasta ja tyhjänpäiväisestä pikkuporvarillisesta elämämpiiristä yhtä voimakas, yhtä masentava eräässä vaiheessa havainto, että "en tiedä mitään todellisesta elämästä", ja yhtä kiihkeä tahto "uuteen elämään".

Ensimmäisen maailmansodan jälkeinen pasifismi, tutustuminen aineelliseen ja henkiseen kurjuuteen isänmaani pohjoisilla rajaseuduilla (samaa aikaan, jolloin toveripiirissäni yliopistossa rehoitti AKS:n kauhupropaganda olosuhteista rajan toisella puolella), yleismaailmallinen talouspula. Akateeminen Sosialistiseura, Sosialidemokraattinen puolue, persoonallinen kosketus radikaaleihin länsieurooppalaisiin piireihin, jotka toisen maailmansodan aattona vielä yrittivät taistella Neuvostoliiton hahmoitteleman kollektiivisen turvallisuusjärjestelmän puolesta.

fasismi Keski-Euroopassa ja vastaavat väkivaltaliikkeet Suomessa sekä tapa, millä erilaiset poliittiset suunnat niihin reagoivat, ja lopulta toinen maailmansota kaikkine vaiheineen sekä jälleen tapa, millä siihen kotimaassa ja nimenomaan sosialidemokraattisen puolueen johdossa suhtauduttiin — kaikki nämä olivat etappeja ja tienviittoja pian kaksikymmentä vuotta kestäneellä taipaleella, jonka eräässä kohdassa, vuonna 1945, liityin Kommunistiseen Puolueeseen.

Sanon teille suoraan, että olen vielä hyvin huono kommunisti, epäkypsä monessakin suhteessa. Vain harvat suuret persoonallisuudet ehkä pääsevät niin lähelle unelmaa, että heistä voi sanoa HÄN ON KOMMUNISTI — ei vain erään poliittisen puolueen jäsen, vaan eettillisesti korkeimman tason ihminen, joka on persoonallisesti täysin sulattanut aatteen ja asettanut elämänsä ihmiskunnan palvelukseen tuon aatteen toteuttajana omalla alallaan.

Useimmissa ihmisissä, joissa on tahto uuteen elämään, on niin paljon vanhaa. Eikä muuten voisi ollakaan silloin, kun on kasvanut vanhan keskellä ja se alinomaan ympäröi vielä silloinkin, kun on luullut murtautuneensa ulos siitä. Eikö teitä peloitajatus, että saatte lakkaamatta taistella kahdella rintamalla, sisäisellä omassa itsessänne ja ulkona ajan yhteiskunnallisessa taistelussa, jos todella päätätte astua tielle, joka ehkä joskus tekee teistä kommunistin?

Eikö teitä peloitaj tietoisuus siitä, että mitään keinoa ei jätetä käyttämättä, mikään ase ei ole liian likainen, mikään valhe ei liian tökerö taisteltaessa kommunismia vastaan?

Eikö teitä peloitaj niin suuri vastuu? Käsitätekö oikein, millaisen vastuun kommunistiksi tunnustautuminen teille asettaa, ei vain julkisessa toiminnassa vaan omaan yksityiselämäänne saakka?

Kysytte minulta:

"Vastatkaa minulle rehellisesti, onko toimintanne työväenliikkeessä tuottanut teille pettymyksiä ja ristiriitoja tai epäilyksiä."

On. Ensiksikin pettymyksiä, ristiriitoja ja epäilyksiä, jotka ovat johtuneet omasta kypsymättömydestäni ja kuvittelustani, että olisin voinut pystyä sellaiseen, mihin en pystynyt. Toiseksi pettymyksiä, ristiriitoja ja epäilyksiä, jotka johtuivat siitä, että sosialidemokraattinen työväenliike ei ollut yhtä kuin sen ohjelma. Kolmanneksi pettymyksiä ihmisten suhteen, joista olin kuvitellut liikoja — sellaisia pettymyksiä saa luvan oppia

kestämään elämässä alinomaan. Mutta aatteen, kommunismin, suhteen en ole pettynyt milloinkaan. Ja toiminta työväenliikkeessä vasta on antanut sisällön ja tarkoituksen elämälleni. Siihen verrattuna se, mitä itse olen voinut antaa, on äärettömän vähän.

Kirjoititte: HUOMAAN, ETTÄ EN TIEDÄ MITÄÄN TODELLISESTA ELÄMÄSTÄ.

Niinpä aloittakaa siitä. Oppikaa näkemään, tajuamaan ja selittämään elämää, oman kansanne elämää oman yhteiskuntanne kaikissa kerroksissa. Olkaa rehellinen ja ankara itseänne kohtaan. Kehittykää arvokkaaksi ihmiseksi. Oppikaa olemaan nöyrä oikealla tavalla.

Ehkä sitten, kehitystienne jossain kohdassa, uskallatte ajatella, että olette myöskin kommunisti.

VALISTUS- JA TIEDOITUSTOIMINTA

kaipaa keinoja

Elokuva on keinoista paras, sillä jo yksi kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Se opettaa, ohjaa, tiedoittaa ja viihdyttää.

Järjestöt!

Kääntykää luottamuksella kaikissa elokuva-asioissa työväenliikkeen oman filmielimen puoleen. Jo neuvotteluissa tulette toteamaan, että Teidän parhaanne on myös meidän. Muistakaa myös, että KANSAN KUVAPALVELU toimii. Se palvelee Teitä kaikissa valokuva-asioissa.

**KANSAN ELOKUVA
KANSAN KUVAPALVELU**

Helsinki, Mikonkatu 17. Puhelimet 63686 ja 32896

KUULUISIA ROMAANEJA

Ivan Turgenjev: AATELISKOTI

Venäläisen kertojamestarin herkimpiä taideteoksia. 200 siv. Hinta sid. 280:—.

Maksim Gorki: KLIM SAMGININ ELÄMÄ,
I ja II

Gorkin vallavin eepillinen luomus. I osa, 567 siv. Hinta sid. 410:—. II osa ilmestyy lähiaikoina.

Jaroslav Hashek: KUNNON SOTAMIES
SHVEIKIN SEIKKAILUT MAAILMAN-
SODASSA, I ja II

Maailmankuulu humoristinen romaani. I osa, 296 siv. Hinta nid. 180:—, sid. 270:—, 3. painos lähiaikoina. II osa ilmestyy lähitulevaisuudessa.

K A N S A N K U L T T U U R I O Y

TUKUTTAIN ja VÄHITTÄIN
kaikkia PAPERIALAN tuotteita

VAKUUTUS

antaa varmuutta,

VAKUUTUS

antaa turvaa

Työväestön vakuutuslaitos on

K A N S A - Y H T I Ö

Demokraattisessa yhteistoiminnassa

tarpeellisia taitojanne voitte kehittää KIRJEOPISTOMME KURSSEILLA, joita kaikkiaan on neljäkymmentäseitsemän.

JÄRJESTÖAINEISSA: Järjestötehtävä I—III. — Yhdistyskirjanpito. — Puhetaito.

KIELISSÄ: mm. Venäjän kieli.

SIROLA-OPISTON kirjeellinen valmistuskurssi: Suomen kieli — Laskento — Materialistinen historiankäsitys. — Sirola-opiston kurssiin kuuluvat eri aineet saatavana myös erillisinä kursseina.

Pyytäkää ilmainen esittelyvihkomme!

TSL:n KIRJEOPISTO

Helsinki P. Kaikukatu 2 C. Puhelin 71 338

SAK:n kustantamat kirjat

ovat aina ajankohtaisia. Niitä on saatavana kustantajan ja ammattiliittojen toimistoista sekä työväen kirjakaupoista.

Järjestötoimitsijan käsikirja Hintaa 125 mk

Lyhyt kirjanpidon opas Hintaa 25 mk

Luottamusmies ja työturvallisuus Hintaa 15 mk

Ammattiyhdistysväen laulukirja

Hintaa sid. 60 mk ja nid. 40 mk

Maailman ammattiyhdistysten liiton

perustaminen Hintaa 25 mk

Työmaaluottamusmiehen opas Hintaa 50 mk

Ammattiyhdistystiedon perusteet

(Ilmestyy syksyllä)

Marx ja Engels ammattiyhdistysliikkeestä

(Ilmestyy syksyllä)

Ammattikasvatus ja tuotantokomiteat

Hintaa 30 mk

Sosiaalinen huolto ja tuotantokomiteat

Hintaa 30 mk

Työlainsäädäntö ja tuotantokomiteat

Hintaa 30 mk

SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN KESKUSLIITTO
(SAK) r.y.

Helsinki, Paasivuorenkatu 5

SKP:n jäsen!

Ennen muita on sinun oltava tietoinen siitä, mikä on puolueesi asenne päivän kysymyksiin. Luotettavat tiedot siitä antaa oma äänenkannattajasi

TYÖKANSAN SANOMAT

Tilaa se viipymättä osastosi asiamieheltä, lähimmästä KKn tai SOKn alaisesta osuuskaupasta tai suoraan konttorista. Osote Helsinki, Kotkankatu 9.

Ryhdy lehtemme asiamieheksi!

Kissanhännänveto

hintojen ja palkkojen välillä se kun vain jatkuu ja jatkuu. Eikä siitä päättä näy, vaikka kuinka silmiään siristäisi.

Kyllä asiat vain taitavat olla siten, että meistä itsestämme-kin riippuu, kuinka pian normaalioloihin päästään. Jota enemmän haluamme päähämme kiihoitusta jonottaen elokuvateatterien lippuluukuilla, tanssipaikeilla tai viinajonoissa, sitä kauemmaksi ne paremmat ajat siirtyvät. Ja jota enemmän ymmärrämme, että pienilläkin rahastöillä voidaan vähitellen aloittaa käyttöomaisuuksien luominen, sitä parempi meille itsellemme ja vielä parempi lapsillemme.

No, eikö kaikessa tässä ole hurja perä vai?

Valmistamme

KUVALAATTOJA

täydellä ammattituntemuksella.
Kääntykää luottamuksellisesti
puoleemme

Saatta-yhtymä Oy

Helsinki, Valhallankatu 8
Puhelin 92 650

*Välttämätön
jokaiselle
marxilaiselle on*

POLIITTIS-TEOREETTINEN AIKAKAUSLEHTI

Marxilaista teoriaa, ajankohtaisia kotimaisia ja kansainvälisiä kysymyksiä käsitteleviä artikkeleita, aineistoa ja ohjeita opintokerhoille ja itseopiskelijoille, tietoja tieteen ja tekniikan uusimmista saavutuksista ym.

TILATKAA JA LEVITTÄKÄÄ

SKDLn pää-äänenkannattaja

Vapaa Sana

on maamme eniten levinnyt
työväen sanomalehti. Jos ha-
luat kansanvallan maassamme
edistyvän, niin tee lehti tun-
netuksi. Puhu siitä tovereil-
lesi ja tutuillesi. Kehoitetaan heitä
tilaamaan lehti.

SNS-lehti

Päätoimittaja JARNO PENNANEN

Pirteä — Ajankohtainen — Iskevä

Kirjallisuus ja taide

Sivistyselämä

Talouselämä

Kulttuuripolitiikka

Seuratkaa Neuvostoliiton asioita, Suomen asioita,
koko maailman asioita SNS-lehdestä.

SNS — kulttuuripoliittinen viikkolehti — ilmestyy torstaisin.

Tilaushinnat: jäsenille 1/2 vkr 85:—, ei-jäsenille 1/2 vkr 130:—

Kartuta poliittista tietoisuuttasi opiskelemalla

SKPn Valistusosaston Kirjeopistossa

Saatavana seuraavia kursseja:

SUOMEN TYÖVÄENLIIKKEEN HISTORIA,
10 opintokirjettä,

MARXILAIS-LENINILÄINEN OPPI VALTIOSTA,
7 opintokirjettä,

LUOKKA JA PUOLUE, 10 opintokirjettä,

MAA- JA TALONPOIKAISKYSYMYS, 6 opintokirjettä,

NEUVOSTOLIITON KOMMUNISTISEN PUOLUEEN
(BOLSHEVIKKIEN) HISTORIA, 14 opintokirjettä.

SKPn VALISTUSOSASTON KIRJEOPISTO

Helsinki, Lauttasaari. Myllykallio

Opiskelijain huomioon

Marxilaista kirjallisuutta:

J. V. Stalin: Leninismin kysymyksiä

V. I. Lenin: Materialismi ja empirio-
kritisismi

V. I. Lenin: Mitä on tehtävä

Saatavana SKPn toimistosta, piirijär-
jestöiltä ja osastojen asiamiehiltä

SKDLn kustantamina ilmestyvät jälleen joulumark-
kinoille työtätekevien suosimat julkaisut:

Demokraattisen

KANSAN JOULU

Demokraattisen

KANSAN KALENTERI

SKDLn TASKUKIRJA AIKA

Asiamiesohjeet ja tilauslistat lähetetään kaikille työväen järjes-
töille. Ryhdy järjestösi ja työpaikkasi asiamieheksi.

*Pois valhetta ja parjausta työläisten keskuuteen le-
vittävät painotuotteet. Tilaa jouluksi omat julkaisut*

Käyttämällä

Yrjö Sirolan Säätiön Adresseja

tuette edistyksellistä
kulttuuria

Adresseja välittävät työväen järjestöjen
asiamiehet kaikkialla maassamme

Koruadressit
suoraan Säätiön toimistosta

YRJÖ SIROLAN SÄÄTIÖ

Helsinki, Siltasaarenkatu 1 A 17
Puhelin 72373 — Postisiirtotili 8558

SISÄLLYSLUETTELO:

	Siv.
Lukijalle. — <i>Ville Pessi</i>	5
Venäjän vallankumousliike ja Suomi. — <i>Aili Mäkinen</i>	7
SKP:n vaiheita	
Vanha työväenliike ja SKP. — <i>T. Lehen</i>	17
SKP taistelussa kansanvaltaisten oikeuksien puolesta 20-luvulla. — <i>Inkeri Lehtinen</i>	23
SKP työväen yhtenäisyyden puolustajana 30-luvulla. Puolueen VI edustajakokous. — <i>Antti Hyvönen</i>	33
Julkisuuteen. — <i>Aimo Aaltonen</i>	44
Kolme julkisuuden ja rauhan vuotta. — <i>Mirjam Tiilikainen</i>	49
PohjoisSuomen kommunistit Lappia jälleenrakentamassa. — <i>Oiva Lehto</i>	74
Veljespuolueita toiminnassa	
Demokratian ja taantumuksen välinen taistelu Ranskassa. — <i>Jacques Duclos</i>	91
Tshekkoslovakian kommunistinen puolue taistelussa kansantasavallan puolesta. — <i>B. Vltavsky</i>	99
SKP:n taistelijoita	
Yrjö Mäkelin. — <i>Kerttu Murto</i>	113
"Meidän isänmaan rakkautemme ihanuus" — <i>Riitahuhdan Esa</i>	129
Elämäntien näyttäjä Väinö Aarre Vuorio — <i>Armas Aikiä</i>	133
Me tulemme! — <i>Väinö Aarre</i>	145
Yksi parhaista. — <i>Aili Mäkinen</i>	146
Sotilaat, työvelvolliset ja kutsuntalaiset. — <i>Aatto Sallinen</i>	150
Veikko Pöysti, taistelija, kommunisti. — <i>Artturi Rönqvist</i>	152
Henkipatto. — <i>Armas Aikiä</i>	158
Puolue työntekijät kertovat	
Ensimmäinen viesti SKP:stä. — <i>Paavo Leskinen</i>	165
SKP maan alla. — <i>Esa Hietanen</i>	168
Tähdenvälejä SKP:n illegaaliselta toiminta-ajalta. — <i>Elsa Karppinen</i>	178
Erään puoluejärjestön työstä. — <i>Lauri Kantola</i>	183
Vappu 1930 Helsingissä. — <i>Aili Hilden</i>	186
Toiminta tasavaltalaisen Espanjan hyväksi Suomessa. — <i>Lauri Vilenius</i>	191
Suomalaisia Espanjan tasavallan puolustajien riveissä:	
Onnistunut matka	202
Rintama murtuu	208
Toveruuden rintama. — <i>Aune Laurikainen</i>	212
Suosotilaat. Keskitysleirilaulu	215
Kirje nuorelle toverille. — <i>Kaisu-Mirjami Rydberg</i>	216